SÁMEDIGGI

Sámedikki 2022 jahkedieđáhus

Mearriduvvon njukčamánu 9. b. 2023

Ášši 11/23

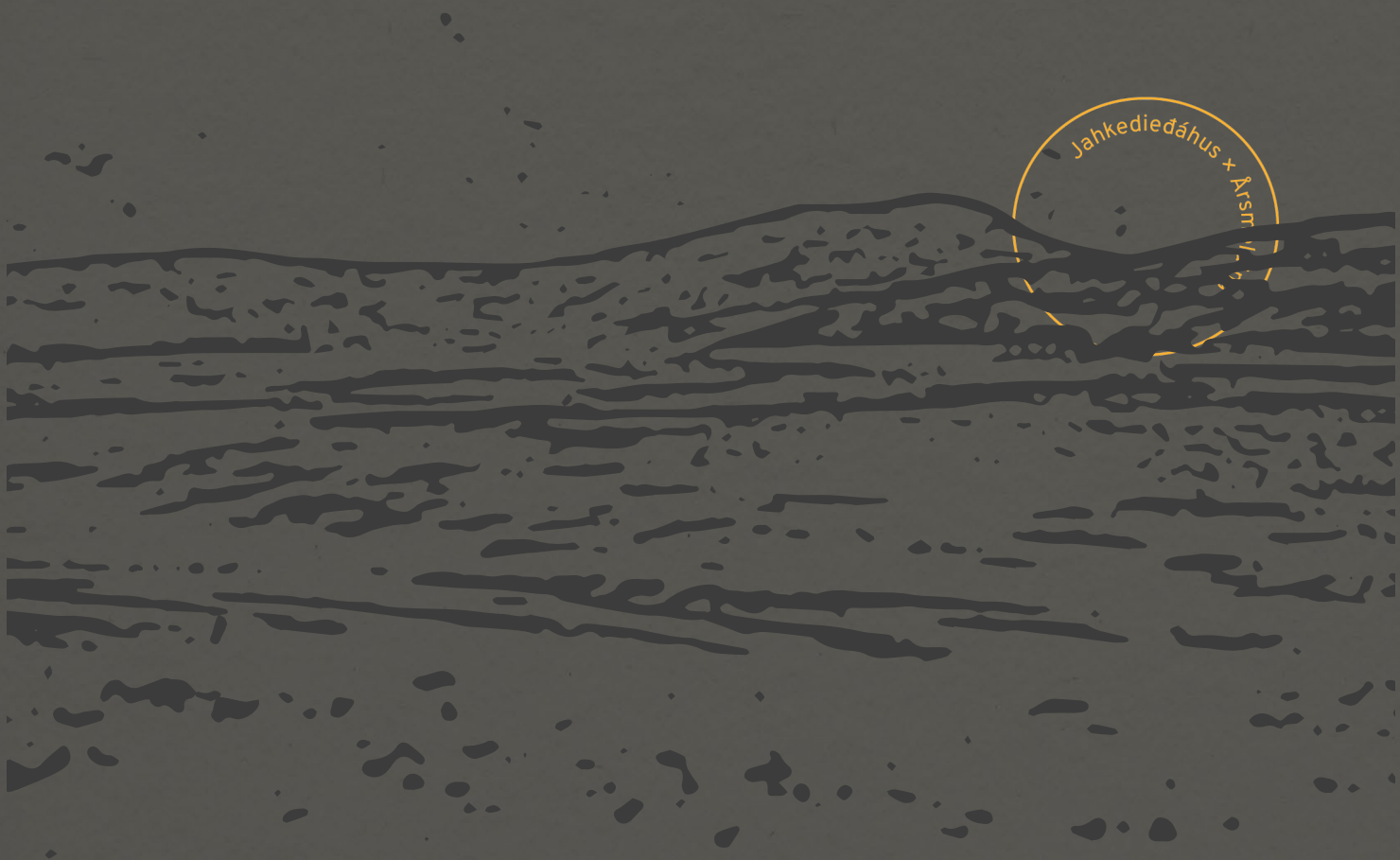

1. OASSI – JOĐIHEADDJI MUITALA 6

2. OASSI – OAHPÁSNUVVAT DOAIMMAIN JA VÁLDOLOGUIGUIN 8

3. OASSI – JAGI DOAIMMAT JA BOHTOSAT 17

1 GIELLA 21

1.1 ČOAHKKETABEALLA – GIELLA 21
1.2 DOAIBMAGOLUT - GIELLA 22
1.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT - GIELLA 23
1.4 SÁMEGIELAID GEAVAHEAPMI 23
1.5 SÁMEGIELAID OVDÁNAHTTIN 25
1.6 GIELLALOKTEN – VÁIBMOGIELA ČUOVVULEAPMI 31

2 BAJÁSŠADDAN, OAHPAHUS, ALIT OAHPPU JA DUTKAN 35

2.1 ČOAHKKETABEALLA – BAJÁSŠADDAN, OAHPAHUS, ALIT OAHPPU JA DUTKAN 35
2.2 DOAIBMAGOLUT – BAJÁSŠADDAN, OAHPAHUS, ALIT OAHPPU JA DUTKAN 36
2.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – BAJÁSŠADDAN, OAHPAHUS, ALIT OAHPPU JA DUTKAN 37
2.4 VÁLDI, OVDDASVÁSTÁDUS JA ROLLAT MÁNÁIDGÁRDDIIN 37
2.5 SÁMOS 38
2.6 SÁMEGIELAT MÁNÁT DÁLÁ SERVODAGAS 39
2.7 ÁRBEVIROLAŠ MÁHTTU OĐĐA ÁIGGIS 44
2.8 MÁHTTU JA GELBBOLAŠVUOHTA LEAT VUOĐĐUN BOAHTTEÁIGGI MÁNÁIDGÁRDDIIDE 45
2.9 SÁMI SISDOALLU SKUVLLAS 45
2.10 PSYKOSOSIÁLA OAHPPANBIRAS 49
2.11 OAHPPONEAVVUT 50
2.12 VÁLDI, OVDDASVÁSTÁDUS JA ROLLAT ALIT OAHPUS JA DUTKAMIS 53
2.13 OAHPPO- JA DUTKANFÁLALDAT 54
2.14 REKRUTTEREN SÁMI ALIT OHPPUI JA DUTKAMII 54
2.15 SÁMI PERSPEKTIIVA ALIT OAHPUS JA DUTKAMIS 55

3 AREÁLAT, BIRAS JA DÁLKKÁDAT 56

3.1 ČOAHKKETABEALLA – AREÁLAT, BIRAS JA DÁLKKÁDAT 56
3.2 DOAIBMAGOLUT – AREÁLAT, BIRAS JA DÁLKKÁDAT 57
3.3 HÁLDDAHUS – AREÁLAT, BIRAS JA DÁLKKÁDAT 57
3.4 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – AREÁLAT, BIRAS JA DÁLKKÁDAT 58
3.5 AREÁLAID HÁLDDAŠEAPMI 58
3.6 LUONDDURESURSSAT 60
3.7 LUONDDUVALLJIVUOHTA 61

4 EALÁHUSAT 64

4.1 ČOAHKKETABEALLA – EALÁHUSAT 64
4.2 DOAIBMAGOLUT - EALÁHUSAT 65
4.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – EALÁHUSAT 65
4.4 VUOĐĐOEALÁHUSAT 66
4.5 JUOHKELÁGAN EALÁHUSAT 72
4.6 HUTKÁS EALÁHUSAT 74
4.7 DUODJI 76

5 KULTUVRA 82

5.1 ČOAHKKETABEALLA – KULTUVRA 82
5.2 DOAIBMAGOLUT – KULTUVRA 83
5.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – KULTUVRA 83
5.4 SÁMI DÁIDAGA JA KULTUVRRA LÁHČIMA, OVTTASBARGGU JA EAVTTUID OVDDIDEAPMI 84
5.5 BUORIT RÁMMAEAVTTUT SÁMI DÁIDDÁRIIDDA 84
5.6 SÁMI KULTURÁSAHUSAT SÁMI KULTUVRRA GASKKUSTAN- JA VÁSIHANARENAN 87
5.7 SÁMI GIRJJÁLAŠVUOHTA 93
5.8 SÁMI MEDIAT 97
5.9 SÁMI VALÁŠTALLAN 98

6 KULTURMUITOSUODJALEAPMI 100

6.1 ČOAHKKETABEALLA – KULTURMUITOHÁLDDAŠEAPMI 100
6.2 DOAIBMAGOLUT - KULTURMUITOSUODJALEAPMI 101
6.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – KULTURMUITOSUODJALEAPMI 101
6.4 KULTURMUITTUID HÁLDDAŠEAPMI 101
6.5 SÁMI KULTURMUITOSUODJALEAMI RÁMMAEAVTTUT 104
6.6 SÁMI KULTURÁRBBI OAINNUSMAHTTIN 105
6.7 VISTESUODJALEAPMI 108

7 DEARVVAŠVUOHTA, SOSIÁLA JA MÁNÁIDSUODJALUS 110

7.1 ČOAHKKETABEALLA – DEARVVAŠVUOHTA, SOSIÁLA JA MÁNÁIDSUODJALUS 110
7.2 DOAIBMAGOLUT – DEARVVAŠVUOHTA, SOSIÁLA JA MÁNÁIDSUODJALUS 111
7.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – DEARVVAŠVUOHTA, SOSIÁLA JA MÁNÁIDSUODJALUS 111
7.4 DIKŠUN- JA FUOLAHUSBÁLVALUS 111
7.5 SPESIALISTADEARVVAŠVUOĐA BÁLVALUSAT 112
7.6 DEARVVAŠVUOĐA- JA FUOLAHUSBÁLVALUS 114
7.7 ÁLBMOTDEARVVAŠVUOHTA 116
7.8 OVTTAÁRVOSAŠ MÁNÁIDSUODJALANBÁLVALUS 117

8 ÁLGOÁLBMOGIID VUOIGATVUOĐAT, RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU JA DÁSSEÁRVU 119

8.1 ČOAHKKETABEALLA – ÁLGOÁLBMOTVUOIGATVUOĐAT, RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU JA DÁSSEÁRVU 119
8.2 DOAIBMAGOLUT – ÁLGOÁLBMOTVUOIGATVUOĐAT, RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU JA DÁSSEÁRVU 119
8.3 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT - ÁLGOÁLBMOGIID VUOIGATVUOĐAT, RIIKKAIDGASKASAŠ BARGU JA DÁSSEÁRVU 120
8.4 SÁMI OVTTASBARGU 120
8.5 DAVVIGUOVLLUT 121
8.6 ÁLGOÁLBMOTVUOIGATVUOĐAT 121
8.7 DÁSSEÁRVU JA SOLIDARITEHTA 123
8.8 DÁSSEÁRVU 124

9 OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT 126

9.1 ČOAHKKETABEALLA – OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT 126
9.2 VÁIKKUHANGASKAOAMIT ÁŊGIRUŠŠANSUORGGIT – OVTTASBARGOŠIEHTADUSAT 127
9.3 REGIONÁLA OVTTASBARGU 127
9.4 INTERREG 129

10 EARÁ DOAIBMABIJUT 131

10.2 POLITIHKALAŠ DÁSI VÁIKKUHANGASKAOAMIT 133

11 DIEVASČOAHKKIN 134

11.2 HÁLDDAHUS – DIEVASČOAHKKIN 134
11.3 DOAIBMAGOLUT - PARLAMEANTA 135

12 SÁMEDIGGERÁĐĐI 138

12.2 HÁLDDAHUS – SÁMEDIGGERÁĐĐI 138

4. OASSI – DOAIMMA STIVREN JA DÁRKKISTEAPMI 142

LASÁHUSAT GUODDEVAŠVUOĐAMIHTUIDE 148

5. OASSI – BOAHTTEÁIGGI VEJOLAŠVUOĐAID ÁRVVOŠTALLAN 154

6. OASSI – JAHKEREHKETDOALLU 158

1. oassi – Jođiheaddji muitala

Ruošša issoras Ukraina falleheapmi lea juohke ládje váikkuhan jahkái 2022, maiddái Sámis. Sámediggi lea mearrádusaid ja čalmmustemiid bokte dovddahan solidaritehta Ukraina álbmogii. Sámis dat lea sakka čuohcan min oktavuhtii iežamet sámi vieljaiguin ja oappáiguin Ruošša bealde, ja dat lea hui hástaleaddji. Eanas ovttasbargu lea bissehuvvon, sihke riikkaidgaskasaččat ja maiddái oppasámi organisašuvnnaiguin nugo Sámiráđiin. Johtti álgoálbmogat Ruoššas eai leat šat mielde boazodoalloovttasbarggus organisašuvnnas Association of World Reindeer Herders, ja dovdo ahte maiddái álgoálbmogiid ovttasbargu lea bisánan.

Soahti čuohcá maiddái Sápmái go buot divru inflašuvnna, energiijakriisa ja haddegoargŋumiid geažil. Bearašgeafivuohta lassána, ja danne Sámediggi lea jagis 2022 bidjan eanet searaid bargat sosiála áššiiguin ja eallinlágiin, ja daiguin áššiiguin dáidá vel deałaleabbon šaddat bargat boahttevaš jagiid. Energiijakriisa lea dagahan ahte sámi guovlluid areálaide vel eambbo bahkkejit energiijabuvttademiin, ja Sámediggi oaidná ahte kriisa dihte maid lea lassáneaddji deaddu sámiid vuoigatvuođaide.

Haddegoargŋun servodagas čuohcá maiddái Sámedikki doibmii. Oaidnit ahte šaddá divraseabbo čađahit váldobargguid. Danne sámediggeráđđi lea ferten dahkat váttis mearrádusaid 2022 čavčča, vai sihkkarastá ahte Sámediggi ii ane eambbo go dan mii mis lea lea. Earret eará leat šaddan bissehit máŋga deałalaš prošeavtta, vai garvit badjelmeari geavaheami. Lean ilus go dainna lihkostuvaimet. Go ovddasvásttolaččat leat hálddašan ekonomiija de mii ovdanbuktit jahkebohtosa mii lea measta juste bušeahta mielde.

2022 lei fas garra goavvejahki boazodoalus Finnmárkku rájes davvin gitta lulás Nordlándii. Lássejuvvon guohtumiid geažil lei ollu boazodolliin hui lossa árgabeaivi, maiddái dearvvašvuođa dáfus. Juolluduvvui lassi liigedoarjja geasehit ealuid dálveeatnamiin geasseguohtuneatnamiidda. Sámediggi lea maid bargan dan ovdii ahte oažžut eiseválddit hábmet doaibmabijuid dan oktavuođas go dálkkádatrievdamiid dagahan guohtunroasut čuhcet olbmuide sakka.

2022 čavčča ledje historjjálaš beaivvit go Boazodoalloláhkalávdegoddi, man Sámediggi ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi nammadedje, gárvii evttohusa boazodoallolága rievdadeapmái. Ii goassege ovdal leat sámi láhkalávdegotti evttohan rievdadusaid Norgga lágaide. Sámedikkis lei gulaskuddan evttohusa birra, ja geige evttohusa ráđđehussii jagis 2023.

Sámediggi ja sámi álbmot leat miehtá jagi 2022 vuordán ahte stáhta čuovvula Alimusrievtti 2021 Fovsen-duomu. Dat ii leat vuos dáhpáhuvvan, ja Sámediggi bargá sihke vuoigatvuođaoamasteddjiid doarjumiin, ja nuppe dáfus vuortnuha eiseválddiid vai áššì ovdánišgoahtá.

Jagis 2022 álggii ON álgoálbmotgielaid logijahki 2022-2032. Sámediggi lea ovttas Ruoła ja Suoma beale sámedikkiiguin válljen giellateknologiija áŋgiruššansuorgin. Ruovttuguovlluin Sámediggi lea vuoruhan nuortalaš-, bihtán- ja ubmisámegielaid revitaliserema, ja maiddái viidáseappot ovdánahttit Giellavahku, man Majestehta Gonagas Harald lei mielde rahpame Snåases jagis 2022. Doppe geigiimet Sámedikki 2022 giellaloktenbálkkašumi Lemet-Jon Aagii, Aage Solbakkii, gii lea almmuhan badjel 200 girjji ja artihkkala sámi historjjá ja árbevirolaš máhtu birra.

Sámediggi ásahii jagis 2022 vuosttaš sámi mánáidforuma ovddidan dihte sámi mánáid ja nuoraid jiena. Sii leat buktán iežaset vuosttaš cealkámuša das maid sávvet boahtteáigái, ja dasto lea min bargun dan váldit mielde sámi politihkkaovdánahttimii. Oppalaččat mii leat jagis 2022 vuoruhan bargat sámi mánáid ovdii. Earret eará leat ollu bargan dainna ahte sihkkarastit sámi mánáide guđet leat mánáidsuodjalusa hálddus duohta vuoigatvuođa bajáššaddat sámi gielain ja kultuvrrain. Dasa lassin Sámediggi lea ollu bargan oađđa oahpahuslágain, ja dan olis lea dađi

bahábut leamaš váttis oažžut miehtama dasa ahte lága bokte nannet dakkár vuoigatvuođaid mat eanedivčče giellageavaheddjiid.

Sámediggi lea guhká bargan nuvttá sámi mánáidgárdesajiid evttohusain, ja lei movttet go ráđđehus almmuhii ahte álggaha ortnega borgemánu 1. b. 2023 rájes buot mánáide geat orrot Finnmárkkus ja Davvi-Romssas. Sámediggi čuovvula ráđđehusa evttohusa ja viiddida ortnega olles riikka sámegielat mánáidgárddiide gielladoaibman. Sávvat dan movttiidahttit eambbo váhnemiid válljet sámegiel mánáidgárdesajit, mii dasto positiivvalaččat váikkuhivččii gillii boahtteáiggis.

Riikkaidgaskasaččat de lea bargu mii guoská álgoálbmogiid borramušvuogádagaide deałalaš go das lea sáhka borramuškultuvrras, dearvvašvuođas, vuoigatvuođain ja min gullevašvuođas iežamet areálaide ja luondduresurssaide. Leat maiddái jagis 2022 oaidnán movt sámi daidda ja kultuvra beaggá riikkaidgaskasaččat, ja dan čielgasit čájehii «Sámi paviljonga» rahpan Veneziabiennálas mas ledje dáiddárat Máret Ánne Sara, Anders Sunna ja Pauliina Feodoroff. Venezias giddejuvvui maiddái ollu fuomášupmi Árran 360°. Internašunála Sámi Filbmainstituhtas (ISFI) lei vuosttaščájáhus mas čájehii guhtta 360-gráda filmma máilmmi stuorámus lávus Venezias.

Ruovttuguovlluid dáfus lea veara váldit ovdan Saemien Sijte rahpama ja Sámi našunálateáhtera Beaivváža ja Sámi joatkkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla vistti vuođđogeađggi bidjama mat duođaštit ahte dát jahki lea olahusjahkin leamaš sámi kulturásahusaide. Háliidan maiddái namuhit dan ilu go 30 jagi bargamuša maŋŋel lea boađusin ahte Romssa Sámi Viessu ásahuvvo maŋŋel go Sámediggi jagis 2022 soabai Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkaniin ja Romssa suohkaniin ásahit oasussearvvi Sámi viessu AS.

Oppalohkái sáhttá dadjat ahte 2022 lei hástaleaddji jahki, muhto seammás maiddái jahki mas sámi servodat olahii ollu buriid.

Kárášjohka, guovvamánu 8. b. 2022

Silje Katrine Muotka
Sámedikki presideanta

2. oassi – Oahpásnuvvat doaimmain ja váldologuiguin

Gonagaslaš Majestehta Gonagas Olav V rabai vuosttaš Sámedikki golggotmánu 9. beaivvi 1989.

Sámediggi lea sámiid álbmotválljen parlameanta Norggas ja lea iehčanas álbmotválljen orgána. Sámiid álbmotválljen orgánan Norggas lea Sámedikki bargun oažžut dohkkehuvvot sámiid vuođđovuoigatvuođaid vuođđun dasa ahte gáhttet ja nannet sámi kultuvrra, giela ja servodateallima ja bisuhit iešguđet sámi árbevieruid. Sámediggi galgá nannet sámiid politihkalaš sajádaga ja ovddidit sámiid beroštusaid Norggas ja váikkuhit dasa ahte sámi álbmot oažžu dásseárvosaš ja vuoiggalaš meannudeami.

Sámediggi lea demokráhtalaš reaidu sámi iešmearrideami várás ja ávkkálaš ja dárbbašlaš bálvalusaid ja fálaldagaid ovdánahttima várás sámi álbmogii. Sámediggi lea sámiid jietnaguoddi riikka ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte vuoigatvuođat ON julggaštusas álgoálbmogiid vuoigatvuođaid birra, váldojuvvojit mielde daidda lágaide ja geavatlaš politihkkii mat váikkuhit min árgabeaivái.

Sámediggi jođihuvvo parlamentáralaš prinsihpa vuođul, mas ráđđejeaddji sámediggeráđi doaibma lea vuođđuduvvon dievasčoahkkima luohttámuššii. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámedikki bajimus orgána ja váldi. Diggi heiveha iežas doaimma Lága vuođul Sámedikki ja eará sámi riektediliid birra (Sámeláhka). Sámedikki dievasčoahkkin mearrida dikki bargoortnega, oktan njuolggadusaiguin buot Sámedikki eará doaimmaid várás. Lávdegodde- ja dievasčoahkkimat dollojuvvojit njelljii jahkái. Jagis 2021 ledje vihtta lávdegodde- ja dievasčoahkkima.

Sámediggeválga lágiduvvo juohke njealját jagi seamma beaivvi go stuorradiggeválga. Sámediggi lea sámediggeválgga bajimus válgaeiseváldi. 7 válgabiire gokčet olles riikka, juohke válgabiire oažžu mandáhtaid biirre jienastuslogu sturrodaga vuođul.

Oktiibuot válljejuvvojit 39 áirasa olles riikkas.

Sámedikki politihkalaš organiseren

Dievasčoahkkinjođihangottis leat 5 lahtu maid dievasčoahkkima áirasat válljejit iežaset gaskkas gorrelohkoprinsihpa vuođul.

Golggotmánu 21. b. 2021 rájes leat dievasčoahkkinjođihangottis:

Tom Sottinen (Bb), dievasčoahkkinjođiheaddji
Tor Gunnar Nystad (NSR), nubbijođiheaddji
Aili Guttorm (NSR)
Sara Katrine Aleksandersen (NSR)*
Knut Einar Kristiansen (NORD)

*Runar Myrnes Balto (NSR) válljejuvvui dievasčoahkkinjođihangoddái, muhto lonuhuvvui Sara Katrine Aleksanderseniin seamma beaivvi, go presideanta nammadii su sámediggeráđđin.

Dievasčoahkkinjođihangotti bargu lea gohččut Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda ja jođihit dievasčoahkkimiid Sámedikki čoahkkinortnega njuolggadusaid mielde. Dása gullá maid virgelohpeohcamiid meannudeapmi, ja dárbbašlaš mearrádusaid dahkan jearaldagain mat gusket Sámedikki áššeráhkkaneapmái ja regulatiivva ja njuolggadusaid dulkomii. Dievasčoahkkinjođihangoddi ovddida evttohusa dievasčoahkkimii Sámedikki áššemeannudeami

njuolggadusaid oktavuođas ja Sámedikki politihkkáriid buhtadusaid oktavuođas. Dievasčoahkkinjođihangoddi galgá Sámedikki dievasčoahkkima bealis fuolahit ovddastandoaimmaid, vejolaččat nammadit earáid dakkár doaimmaide, ja nammadit Sámedikki oassálastiid čoahkkimiidda, konferánssaide ja nu ain.

Dasa lassin lea dievasčoahkkinjođihangotti bargu hálddašit Sámedikki jienastuslogu ja sámediggeválgga.

Buot Sámedikki áirasat leat lahttun ovtta dan golmma lávdegottis mat meannudit áššiid ja ovddidit evttohusaid Sámedikki dievasčoahkkimii.

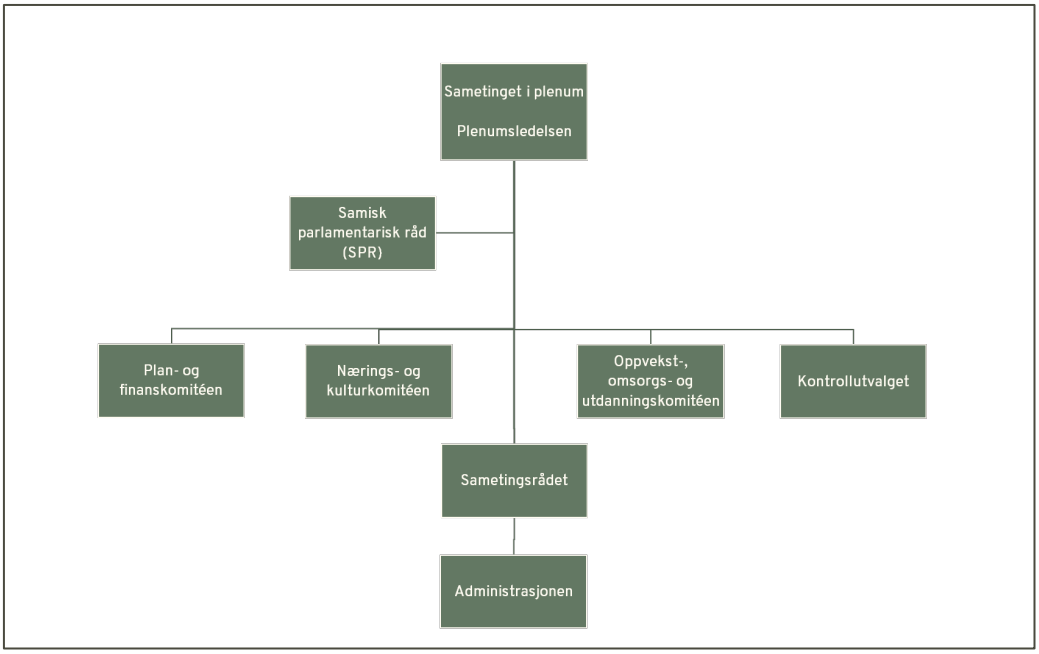

Sámedikki organiseren

Fágalávdegottit leat ásahuvvon dainna áigumušain ahte ávkkástallat buot dainna sámepolitihkalaš máhtuin mii lea Sámedikki áirasiin, seammás go láhččojuvvo dasa ahte áirasat besset buorebut searvat daid áššiid ráhkkaneapmái, maid Sámedikki dievasčoahkkin galgá meannudit. Sámediggeráđi, vejolaččat dievasčoahkkinjođihangotti, evttohusa vuođul lávdegottit ovddidit evttohusa dievasčoahkkimii dain áššiin maid dievasčoahkkinjođihangoddi sádde lávdegottiide.

Dievasčoahkkimiid lávejit njeallje fásta dulkka dulkot dáro- (ruoŧa-), davvisáme-, julevsáme ja lullisámegielas/-gillii, dan mielde guđe giela sárdnestuolus hupmet. Fágalávdegottiid čoahkkimiid leat dulkon davvisámegielas dárogillii, okta dulka juohke lávdegottis.

Plána- ja finánsalávdegottis leat čuovvovaš áirasat:

Namma	Bellodat
Jođiheaddji Tor Gunnar Nystad	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijođiheaddji Elisabeth Erke	Guovddášbellodat
Lahttu Beaska Niillas	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Kristin Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Lisa Marit Pentha-Stavsøien	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Per Johnny Sara	Norgga Sámiid Riikkasearvi

Namma	Bellodat
Lahttu Ann Karin Kvernmo	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Toril Bakken Kåven	Nordkalottfolket
Lahttu Vibeke Larsen	Nordkalottfolket
Lahttu Ulf Tore Johansen	Nordkalottfolket
Lahttu Ronny Wilhelmsen	Bargiidbellodat
Lahttu Arild Pettersen Inga	Bargiidbellodat
Lahttu Per Mathis Oskal	Bargiidbellodat

Ealáhus- ja kulturlávdegottis leat čuovvovaš áirasat:

Namma	Bellodat
Jođiheaddji Mathis Nilsen Eira	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Nubbijođiheaddji Arthur Tørfoss	Ovddádusbellodat
Lahttu Henrik Olsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Ole-Henrik Bjørkmo Lifjell	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sara Katrine Aleksandersen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Sandra Márjá West	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Svein Oddvar Leiros	Guovddášbellodat
Lahttu Berit Marie P. E. Eira	Johttisápmelaččaid listu
Lahttu Øyvind Lindbäck	Nordkalottfolket
Lahttu Gry Hege Warth	Nordkalottfolket
Lahttu Ingvild M. L. Halvorsen	Nordkalottfolket
Lahttu Jørn Are Gaski	Bellodatsorjjasmeahttun
Lahttu John Kappfjell	Bargiidbellodat

Bajáššaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegottis leat čuovvovaš áirasat:

Namma	Bellodat
Jođiheaddji Ann-Britt Eira Sara	Bargiidbellodat
Nubbijođiheaddji Piera Heaika Muotka	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Mathias Eilert Olsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Aili Guttorm	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Jovna Vars Smuk	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Helén Storelv-Rabone	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Maren Benedicte Nystad Storslett	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Lahttu Kirsten Inger Anti	Guovddášbellodat

Namma	Bellodat
Lahttu Kjetil Romsdal	Nordkalottfolket
Lahttu Sylvi Pedersen Vatne	Nordkalottfolket
Lahttu Knut Einar Kristiansen	Nordkalottfolket
Lahttu Tom Sottinen	Bargiidbellodat
Lahttu Ann-Elise Finbog	Sámeálbmot Bellodat

Sámediggi 2021-2025. Govva: Árvu/Sámediggi

Sámediggeráđđi

Sámediggeráđđi doaibmá Sámedikki "ráđđehussan" ja doaimmaha beaivválaš politihkalaš doaimma. Sámediggeráđis leat dát áirasat:

Namma	Bellodat
Presideanta Silje Karine Muotka	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Runar Myrnes Balto	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Mikkel Eskil Mikkelsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Maja Kristine Jåma	Norgga Sámiid Riikkasearvi
Ráđđelahttu Hans Ole Eira	Guovddášbellodat

Sámediggeráđis leat čuovvovaš golbma politihkalaš ráđđeaddi

Namma	Bellodat
Anne Toril Eriksen Balto	Guovddášbellodat
Eirik Larsen	Norgga Sámiid Riikkasearvi

Namma	Bellodat
John Mathis Utsi	Johttisápmelaččaid listu

Váiddalávdegotti doarjjaáššiid várás

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váiddaáššiid go ovttaskasmearrádusat leat guoddaluvvon hálddašanlága njuolggadusaid mielde. Sámedikki dievasčoahkkin nammada váiddalávdegotti mas leat 3 lahtu ja guokte várrelahtu. Lahtut eai dárbbat leat Sámedikki dievasčoahkkimii válljejuvvon. Váiddalávdegottis áigodagas 2021–2025 leat:

Lahtut	Várrelahtut
Kirsti Guvsám	Heaika Hætta
Lars Filip Paulsen	Ingvild Heimstad Iversen
Hagbart Grønmo	

Sámedikki hálddahus

Sámedikki kánturstruktuvra lea geográfalaččat lávdaduvvon 9 iešguđetge báikái. Sámedikki parlameantavisti ja váldohálddahus lea Kárášjogas. Kantuvrrat leat ásahuvvon deałalaš sámi guovlluide gos dat eanaš báikkiin juogadit lanjaid eará sámi ásahusaiguin. Dat addá sihke buriid fágabirrasiid ja deałalaš gealbobargosajiid smávva bargomárkaniin. Dasa lassin váikkuha lávdaduvvon kánturstruktuvra dasa ahte lea álkit fidnet bargiid ja dasa ahte bargit loktet bures go besset válljet bargosaji.

Sámedikki hálddahuslaš organiseren

Sámedikki hálddahusas lea okta stába ja 8 fágaossodaga. Ossodagat ges leat juhkkojuvvon iešguđet fágajuhkosiidda. Hálddahusa bajimus jođiheaddji lea direktevra Inger Marit Eira-Åhrén, gii lea virgáduvvon Sámedikki direktevran áigodahkii 01.09.2020 - 31.08.2026.

Muđui leat bajimus jođihangottis 31.12.2022 čuovvovaš ossodatdirektevrrat:

Namma	Ossodat
Rávdná Buljo Gaup	Sámedikki politihkalaš čállingotti ossodaga direktevra
Lisbeth Eira	Bajášaddan- ja oahpahusossodaga direktevra
Magne Svineng	Ealáhus-, kultur- ja dearvvašvuođaossodaga direktevra
Risten Turi Aleksandersen	Giellaossodaga direktevra
Sten Olav Heahtta	Kulturmuito-, areála- ja birasossodaga direktevra
Hege Fjellheim	Vuoigatvuođa- ja riikkaidgaskasašossodaga direktevra
Tommy Somby	Hálddahusossodaga direktevra
Liv Inger Somby	Gulahallanstába direktevra

Sámi Giellagáldu

Sámi Giellagáldu lea jagis 2022 organiserejuvvon iehčanas hálddahuslaš ovttadahkan mii lea čadnon Norgga beale Sámediggái. Geavatlaččat ja hálddahuslaččat Sámi Giellagáldu lea Norgga

beale Sámedikki vuollásaš, muhto dan jođiha sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea seamma váikkuhanfápmu. (Gč. maid Sámi giellagáldu birra kapihttalis 1.5.13).

Navn	
Mika Saijets	Sámi Giellagáldu direktevra

Jahkedoaimmat DFØ dieđuid mielde*	Bissovaš bargit**
137,51	145

* Netto mannu maŋŋel jávkamiid ja virgelobiid

** Virgevuođu lohku

Juolludusreivve mielde galget SSB logut bargošiehtadusaid ektui geavahuvvot. Dát eai leat vuos fidnemis, danne leat geavahan fásta bargiid jávkama, virgelobiid, vakánssaid ja engašemeantta haga.

Dokumeantastatistihkka

Dokumeanttat registrerejuvvon Sámedikki arkiivavuogádahkii jagi 2010 rájes 2022 rádjai.

Govus 1: Dokumeanttat registrerejuvvon arkiivavuogádahkii

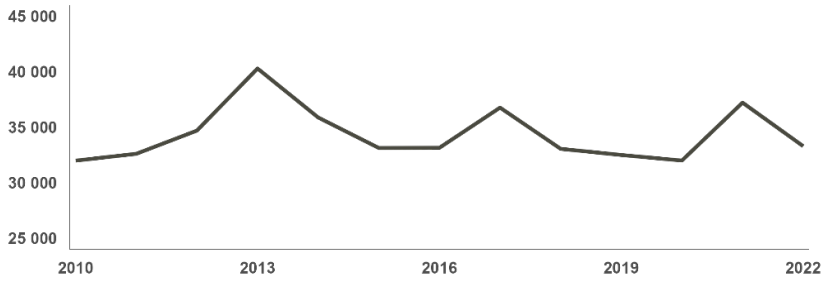

Govus 2: Sáddemat

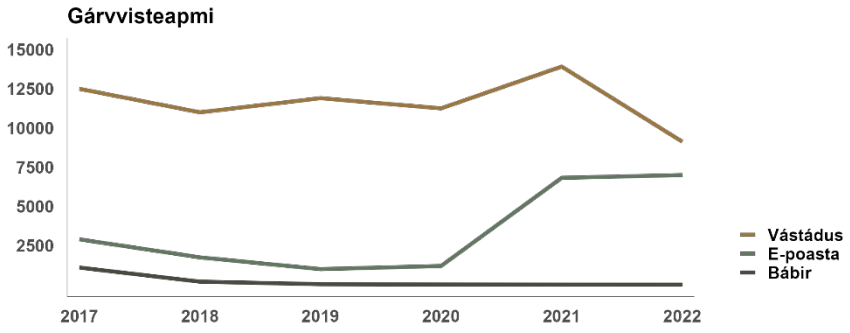

Čájehuvvo čielgasit ahte sádden digitála lávddiin lassána, go fas báberpoasta unnu. Dat treanda lea bistán máŋga jagi.

Govus 3: Skoviid bajilgovva

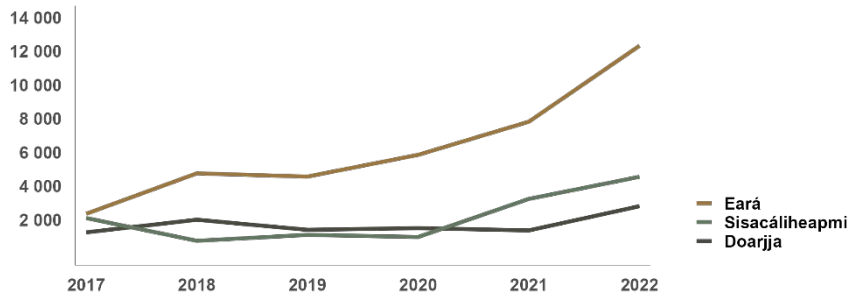

Dás oidno man ollugat leat čálihan Sámedikki jienastuslohkui (innmelding). Eará leat bargoohcamat ja eará dokumentašuvnnat mat leat boahtán elektrovnnalaččat.

Sámedikki interneahttastatistihkka

Sámedikki neahttasiiddu statistihkka 2022

Govus 4: Neahttasiidojohtolat, 2022

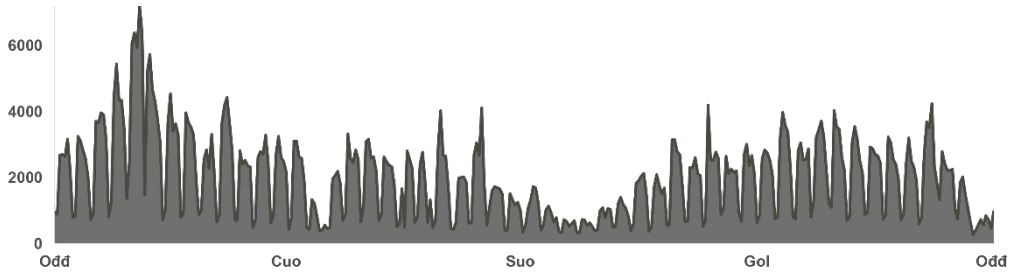

Govus 5: Ovdáneapmi, neahttasiidojohtolat

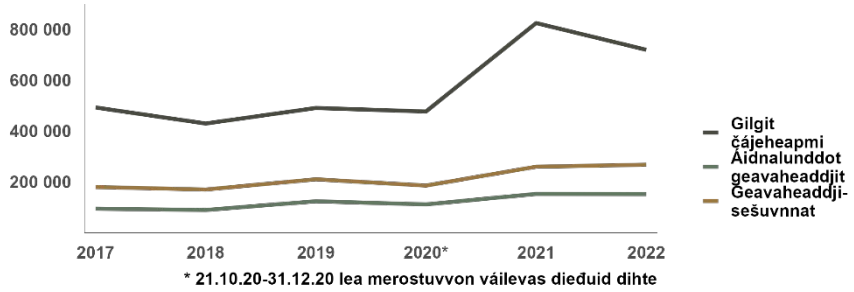

Statistihkka sosiála mediain 2022

Govus 6: Facebook-čuovvuid logu ovdáneapmi

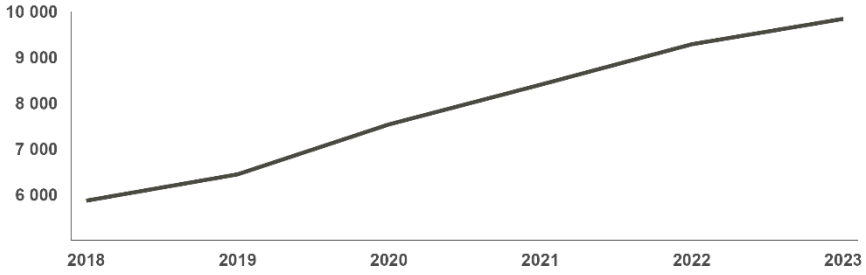

Čoavddalogut

Čoavddalogut 2020-2022	2020	2021	2022
Juolluduvvon oktiibuot	524 968 000	565 013 000	577 684 000
Váikkuhangaskaoamit oktiibuot	354 175 783	396 170 354	401 921 295
- Váikkuhangaskaomiid oassi buot juolludemiin	67,4 %	70,12 %	69,57 %

Čoavddalogut 2020-2022	2020	2021	2022
Politihkalaš ja hálddahuslaš dási doaibmagolut	164 619 586	166 491 527	183 790 316
Politihkalaš dási doaibmagolut	6 %	4,95 %	6,68 %
Hálddahuslaš dási doaibmagolut	25,3 %	24,52 %	25,14 %
Hálddahusa bálkáoassi hálddahusa doaibmagoluid ektui	71,87 %	75,01 %	71,9 %

Volumalogut 2020-2022	2020	2021	2022
Galle váidaga váiddalávdegoddi lea meannudan	27	17	13

3. oassi – Jagi doaimmat ja bohtosat

Váikkuhangaskaoamit, doaibma politihkalaš ja hálddahusa dásis reviderejuvvon bušeahta ektui

Váldotabealla:

Doaibmaboađut	Rehketdoallu	Bušeahtta 2022	Erohus	%
Departemeanttaid juolludusat	577 684 001	577 685 000	999	0,0 %
Submi doaibmaboađut	**577 684 001**	**577 685 000**	**999**	**0,0 %**
Doaibmagolut				
Politihkalaš dási doaibma	38 569 051	34 012 000	-4 557 051	-13,4 %
Hálddahuslaš dási golut	145 221 264	145 439 250	217 985	0,1 %
Submi doaidmagolut	**183 790 316**	**179 451 250**	**-4 339 066**	**0,1 %**
Doaibmaboađus	**393 893 685**	**398 233 750**	**-4 340 065**	
Ekonomalaš vaikkuhangaskaoamit				
Njuolggodorajja	250 202 200	249 851 000	-351 200	-0,1 %
Ohcanvuđot doarjja	99 867 160	98 885 000	-982 160	-1,0 %
Šiehtadus	30 984 353	31 625 000	640 646	2,0 %
Prošeakta	18 831 435	23 863 000	5 031 565	21,1 %
Konferánsa ja árvvoštallan	2 036 147	2 832 000	795 853	28,1 %
Submi doaibmabijut	**401 921 295**	**407 056 000**	**5 134 704**	**1,3 %**
Boađus	**-8 027 610**	**-8 822 250**	**794 640**	
Jahkebohtosa geavaheapmi				
Eará ieżas kapitálii	**8 027 610**			
Submi geavaheapmi	**0**			

Departemeanttaid juolludusat

Departemeanttaid juolludusaid juohkin lea ná:

	Rehketdoallu	Bušeahtta 2022	Erohus	%
Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta - GOD	560 644 001	560 645 000	999	0,0 %
Máhttodepartemeanta - MD	15 000 000	15 000 000	0	0,0 %
Kulturdepartemeanta - KD	2 040 000	2 040 000	0	0,0 %
Submi	**577 684 001**	**577 685 000**	**999**	**0,0 %**

Dáid juolludusaid lassin leat vel addojuvvon juolludusat ja doarjagat iešguđet ulbmiliidda. Eambbo dieđut oidnojit 6. oasis juolludusraporterema vuolde.

2022 váikkuhangaskaoapmerehketdoallu

	Rehketdoallu	Bušeahtta 2022	Erohus	%
Giella	113 499 732	113 611 000	111 268	0,1 %
Máhttu	58 469 757	64 773 000	6 303 243	9,7 %
Areála ja biras	4 868 201	4 183 000	-685 201	-16,4 %
Ealáhus	40 177 760	38 753 000	-1 424 760	-3,7 %
Kultuvra	161 028 145	161 775 000	746 855	0,5 %
Kulturmuitosuodjalus	2 798 946	3 414 000	615 054	18,0 %
Dearvvašvuohta ja sosiála	2 859 159	3 191 000	331 842	10,4 %
Álgoálbmogiid vuoigatvuođat ja riikkaisgaskasaš bargu	3 009 434	2 740 000	-269 434	-9,8 %
Ovttasbargošiehtadusat	3 106 374	2 500 000	-606 374	-24,3 %
Eará doaibmabijut	12 103 787	12 116 000	12 213	0,1 %
Submi	**401 921 295**	**407 056 000**	**5 134 705**	**1,3 %**

Oktiibuot čájeha váikkuhangaskaoapmerehketdoallu 5 134 705 ru badjebáhcaga. Badjebáza lea vuosttažettiin iežas prošeavttaid badjebáza.

Sámediggeráđđi juogada ohcanvuđot váikkuhangaskaomiid Sámedikki bušeahta siskkobealde, earret váikkuhangaskaomiid mat leat biddjojuvvon dievasčoahkkinjođihangotti geavahussii.

Jagis 2022 lea ođđasisgeavahanfápmudus adnojuvvon vuolláibáhcaga gokčamii ovttaskas doarjjapoasttain eará doarjjapoasttaid ektui main lea leamaš badjebáza. Dievasčoahkkimii lea dieđihuvvon dan birra ráđi dieđáhusa bokte 2022 juovlamánu.

Earret eará lea ruhta sirdojuvvon máŋggaide ohcanvuđot ortnegiidda, earret eará giellaprošeavttaid, stipeanddaid, mánáidgárddiid, mariidnaealáhusaid, juohkelágan ealáhusaid, kulturdoaimmaid ja ásahusovddideami ortnegiidda ja doarjjaortnegii sámi areála- ja resursavuoigatvuođat.

Bajilgovva válljejuvvon konsultašuvnnain stáhta eiseválddiiguin jagis 2022

Ášši	Konsultašuvdnaáššebealli	Stáhtus	Boađus
Giella			
Konsultašuvnnat sámelága 3. kapihttala reviderema birra 04.03.2022 14.03.2022 20.04.2022 06.05.2022 09.09.2022 06.10.2022 (politihkalaš konsultašuvnnat)	Gielda- ja guovlodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Vuođđoealáhusat			
Beanaláhka – rievdadusevttohus láhkii lov om hundehold	Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta	Loahpahuvvon 11.03.22	Ovttamielalašvuohta
Háldenguovllu 5 Hedmark boraspirehálddašanplána	Háldenguovllu 5 Hedmark boraspirelávdegoddi	Loahpahuvvon 06.12.22	Ovttamielalašvuohta
Oahpahus			
Doarjja sámi oahpahussii 30.06.22 ja 12.09.22	Máhttodepartemeanta	Ii leat loahpahuvvon	
Konsultašuvdna ovdánahttinšiehtadusa birra mii UiT:s lea MD:in 28.09.22	UiT Norgga árktalaš universitehta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Juolludusreivvet universitehtaide. UiT, Nuortta ja Sámi allaskuvla 5.12.22	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Guhkesáiggi plána dutkama ja alit oahpu várás 2023-2033 8.9.22	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Norgga dutkanráđi portfolioplánaid sisdoallu: Velferd, kultur og samfunn; Helse, Klima og polar; Samisk 31.03.22 ja 11.05.22	Norgga dutkanráđđi	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Nationála njuolggadus buohccedivššároahpu masteroahpu várás, dearvvašvuohta, gárrenmirkkut, sorjjasvuohta, ja maiddái joatkkaoahppu 1.03.22	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta

Áššii	Konsultašuvdnaáššebealli	Stáhtus	Boađus
Konsultašuvnnat ođđa oahpahusláhkaevttohusa birra 21.01.22 08.04.22 16.06.22 19.09.22 23.11.22 14.12.22	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ii ovttamielalašvuohta
Mánáidgárdi			
Gelbbolašvuohta boahtteáiggi mánáidgárdái. Ođasmahttojuvvon strategiija gelbbolašvuođa ja rekrutterema várás 2023-2025	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Mánáidgárdi ođđa áigái. Nationála mánáidgárdestrategiija 2023 guvlui	Máhttodepartemeanta	Loahpahuvvon	Ovttamielalašvuohta
Biras ja areála			
Forskrift om skytefelt i sjø 1.3.	Suodjalusdepartemeanta	Ii leat loahpahuvvon	
Konsultašuvdna 420kV fápmolinjjá birra Skáiddis-Hámmerfestii 18.08	NVE	Loahpahuvvon NVE:in, joatká OED:in	Ii ovttamielalašvuohta
Norges posisjoner til CoP15 under CBD, 21.11.	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	Loahpahuvvon	Ii ovttamielalašvuohta
Dearvvašvuohta			
Bargodokumeanttat regionála dearvvašvuođalágádusaide	Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta	Geargan	
Tilsynsforskriften	Mánáid- ja bearašdepartemeanta	Geargan	Muhtun muddui ovtta oaivilis
Medvirkningsforskriften	BLD	Geargan	Muhtun muddui ovtta oaivilis
Oppfølgingsforskriften	BLD	Geargan	Ovttamielalašvuohta

1 Giella

Servodatmihttu:

- Sámegielat leat lunddolaš, servodatguoddi ja ealli gielat.

Govus 7: Ohcanvuđot doarjagat gillii

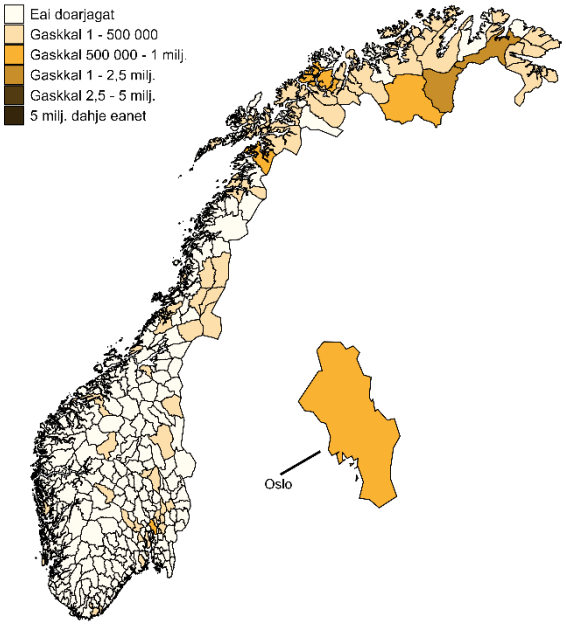

1.1 Čoahkketabealla – giella

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	14 234 629	14 890 000	655 371
Doaibmabijut	113 499 732	113 611 000	111 268
Submi	**127 734 362**	**128 501 000**	**766 638**

Jus giella galgá leat lunddolaš de dat ferte leat oidnosis ja adnojuvvot beaivválaččat. Dainna lágiin gielat bissot ealli giellan main lea servodatguoddi relevánsa. Olahan dihte mihttomeari, de lea Sámediggi earret eará rávven luottaid šiltema oktavuođas, bargan giellaovdánahttimiin, áŋgiruššan giellaguovddážiiguin, fierpmádatovdánahttimiin ja konsulteren stáhtain áššiid birra main lea mearkkašupmi sámegielaid ovdáneapmái.

Jagi buoremus dáhpáhus giellasuorggis lei Sámi giellavahkku, dat vahkku go sámegielaide giddejuvvo olu fuomášupmi. Earret eará almmuhii Tine mielkepáhkaid davvisámegillii, ja sámegiel mielkepáhkat šaddet bissovaš fálaldahkan Finnmárkkus. Lágiduvvojedje maid ollu iešguđetlágan doalut miehtá Sámi. Buohkat geat háliidedje besse atnit fálaldagaid ja searvat lágidemiide. Giellavahkku lea ožžon eambbo fuomášumi ja buoret beaggima jagiid mielde, ja dat lea Sámedikki barggu boađus go lea searvvahan eambbo aktevrraid Giellavahkkui. Giellavahku beaggin riikka dásis lea dahkan ahte sámegielaide lea giddejuvvon olu fuomášupmi.

Jagis 2022 álggahuvvui riikkaidgaskasaš logijahki álgoálbmotgielaid váste. Dán áŋgiruššama ulbmilin lea deattuhit álgoálbmotgielaid ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggu álgoálbmogiid gaskkas ođđa doaibmabijuid bokte, ja čuovvulit doaibmabijuid mat juo leat jođus. Earret eará leat sámedikkit ovttas mearridan oktasaš strategiija sámi giellateknologiija várás, mii galgá leat veahkkin dasa ahte sámegiela galgá sáhttit atnit seammá dásis go eanetlohkogielaid.

Sámeláhka lea guovddáš oassi sámegielaid ovdánahttinbarggus, ja Sámediggi lea konsulteren ráđđehusain lága rievdadusaid birra. Sámediggi ja Gielda- ja guovlodepartemeanta leat ovtta oaivilis eanas rievdadusaid birra. Láhkaproposišuvnna meannudit Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánus 2023.

Fierpmádagaid huksen lea eará deatalaš strategiija sámegielaid ovdánahttimis. Sámediggi bargá fierpmádathuksemiin earret eará ovttasbargošiehtadusaid bokte iešguđet aktevrraiguin ja jagis 2022 lea earret eará álggahuvvon ovttasbargu Suodjalusain buoridan dihte Suodjalusa máhtu sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra.

1.2 Doaibmagolut - giella

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	12 622 179	13 357 000	734 821
Doaibmagolut	1 612 450	1 533 000	-79 450
Submi	**14 234 629**	**14 890 000**	**655 371**

1.2.1 Hálddahus – giella

Njuolggodoarjagiid čuovvuleami oktavuođas, ja maiddái ásahusaid čuovvuleami oktavuođas mat leat ožžon lassi bargamušaid njuolggodoarjaga bokte, lea Sámediggi vásihan ahte lea deałalaš ahte lea kapasitehta daid čuovvulit albma ládje. Jagis 2021 ja 2022 ožžo giellaguovddážat mat leat lullisámi giellaguovllus liigeruđa báikenamaid čoaggima várás. Jus doaibmabijuin galggaš lihkostuvvat de fertejit giellaguovddážat oažžut buoret čuovvuleami sihkkarastin dihte ahte bargu čovdojuvvo dainna lágiin ahte mihttomearri das ahte oažžut eambbo lullisámi báikenamaid dohkkehuvvot almmolaččat olahuvvo. Leat stuora vejolašvuođat das go sámi ásahusaide addá njuolggodoarjaga ovttaskas doaibmabijuid várás vai sáhttet čoavdit bargamušaid, muhto 2022 vásáhusat leat leamaš ahte Sámedikki ferte nanusmahttit ásahussan vai buorebut sáhttá čuovvulit ásahusaid mat ožžot erenoamáš bargamušaid lassin iežaset dábálaš doaimmaide.

Sámi báikenammabálvalus

Sámi báikenammabálvalus hálddaša sámi báikenamaid Báikenammalága ja láhkaásahusa mielde báikenamaid birra, ja meannuda nammaáššiid lága ja láhkaásahusaid vuođul. Sámi báikenammabálvalus rávve sámi báikenamaid geavaheami ja čállima birra. Sámi báikenammabálvalus čuovvula ja lokte nammaáššiid, ja gulahallá earret eará suohkaniiguin, fylkkaiguin, kártadoaimmahagain, departemeanttaiguin, Stáhta geaidnodoaimmahagain ja earáiguin.

Báikenammalága láhkaásahus lei gulaskuddamis 2021 giđa ja Kultur- ja dásseárvodepartemeanta almmuhii láhkaásahusa rievdadusaid 2022 giđa. Sámedikki rievdadusevttohus ii váldojuvvon mielde revideremis, muhto Sámediggi lea ožžon lohpádusaid das ahte láhkaásahusbargu joatkašuvvá maŋŋel go Sámelága giellanjuolggadusat leat rievdaduvvon.

Sámi báikenammabálvalus lea sádden álgorávvemiid 1016 sámi báikenammii ja loahpalaš rávvemiid 736 sámi báikenammii dán jagi.

Sihkkarastin dihte sámi beroštusaid máŋgga sámegielas, lea Sámediggi nammadan lassi sámi áššedovdi miellahtu Norgga báikenammaáššiid váiddalávdegoddái.

Lassáneaddji áššehivvodaga dihte leat Beaiveálgu-julggaštusa ovttasbargoguimmežat evttohan árvvoštallat vejolašvuođaid organiseret báikenammabálvalusaid direktoráhta málle mielde. Dainna vuolggasajiin lea hálddahus ásahan bargojoavkku mii galgá čielggadit vejolašvuođaid.

1.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - giella

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Sámegielaid geavaheapmi	49 058 000	49 058 000	0
Sámegielaid ovdánahttin	60 087 255	59 903 000	-184 255
Váibmogiella	4 354 477	4 650 000	295 523
Submi	**113 499 732**	**113 611 000**	**111 268**

1.4 Sámegielaid geavaheapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámegiela hálddašanguovllu ássit besset aktiivvalaččat geavahit sámegiela go gulahallet almmolaš instánssaiguin.

1.4.1 Čoahkketabealla – Sámegielaid geavaheapmi

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Guovttegielatvuođadoarjja suohkaniidda - njuolggodorajja	44 713 000	44 713 000	0
Guovttegielatvuođadoarjja fylkkasuohkaniidda - njuolggodorajja	4 345 000	4 345 000	0
Submi	**49 058 000**	**49 058 000**	**0**

Sámelága 3. kapihttala revideren

Sámedikki ja departemeanta gaskkas álge konsultašuvnnat sámelága reviderema birra jagis 2020 . Sámelága reviderenbarggu oktavuođas leat čađahuvvon olu konsultašuvnnat. Sámedikki vuolggasadji lea leamaš ahte sámelága revideren galgá nannet sámi álbmoga giellavuoigatvuođaid. Sámedikki mielas lea leamaš deatalaš oažžut sadjái oađa giellaguovloortnega mii eanet váldá vuhtii dan ahte iešguđet suohkaniid gielladilli lea iešguđetlágan. Maŋŋel go departemeantta evttohus sámelága revideremii lei gulaskuddamis skábmamánus 2021, de leat jagis 2022 čađahuvvon máŋggat konsultašuvnnat iešguđet gulaskuddaninstánssaid cealkámušaid vuođul. Golggotmánus čađahuvvojedje loahpalaš politihkalaš konsultašuvnnat.

Sámelága revideren meannuduvvo plána mielde Sámedikki dievasčoahkkimis njukčamánus ja ovddiduvvo Stuoradiggái geassemánus. Lea leamaš guhkes ja gáibideaddji proseassa. Sámediggi lei álgoálggus jurddašan ahte buot láhkaásahusat mat gusket sámegielaide meannuduvvojit ollislaččat, muhto dat ii lean vejolaš. Sámelága rievdadusat leat dehálaččat liikká, ja láhkarievdadusa boađusin lea earret eará ahte giellavuoigatvuođat heivehuvvojit suohkaniid gielladili vuođul. Dat mearkkaša ahte suohkanat sáhttet doaibmabijuid eanet heivehit suohkana gielladili mielde.

KS sámi fierpmádat

KS sámi fierpmádat lea ásahuvvon Sámedikki ja KS ovttasbargošiehtadusa čuovvuleapmin. Fierpmádat lea ásahuvvon sámegiela hálddašanguovllu suohkaniid ja fylkkasuohkaniid várás. Fierpmádaga ulbmil lea lonohallat vásáhusaid ja juogadit gelbbolašvuođa. Sámediggi searvá fierpmádatčoahkkimiidda, ja Sámedikkis ja KS:s lea lagas ovttasbargu oađa doarjjamálle hárrái hálddašanguovllu suohkaniidda ja fylkkasuohkaniidda.

Sámegiella stáhtahálddašeamis

Sámeláhka bidjá gáibádusaid sámegiela geavaheapmái iešguđet suohkanlaš ja stáhtalaš etáhtain. Sámedikkis leat jagis 2022 ollugat jearran veahki ja bagadallama sámelága, mánáidgárdelága ja oahpahuslága rihkkuma hárrái. Dasa lassin Sámediggi lea dat orgána mainna váhnemat ja ovttaskas olbmot váldet oktavuođa go háliidit veahki dahje ráđi das movt galget dahkat vai ožžot vuoigatvuođa oahpahussii dahje gulahallat almmolaš orgánaiguin sámegillii.

Sámediggi lea jagis 2022 váldán ovdan sámegielagiid vuoigatvuođa geavahit sámegiela Suodjalusas ja Stáhtahálddašeaddji váldeguoddinortnegis. Sámediggi oaidná ahte váilu bissovaš čuovvuleapmi almmolaš etáhtaid hárrái vai sámegielagiid giellavuoigatvuođat ollašuvvet. Dan dihte Sámedikki mielas lea dárbu ásahit giellaáittardeaddji mii sáhttá bagadallat suohkaniid ja ásahusaid láhkagáibádusaid birra. Seammás galggašii giellaáittardeaddji maid sáhttit bagadallat ovttaskas olbmuid sin giellavuoigatvuođaid birra.

1.4.2 Guovttegielatvuođadoarjja suohkaniidda

Doarjjaortnega mihttomearri – guovttegielatvuođadoarjja suohkaniidda:

- Suohkanat bálvalit sámegillii ja čalmmustahttet sámegiela.

Čuovvovaš suohkanat ožžo jagis 2022 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Guovdageainnu suohkan, Kárášjoga gielda, Deanu gielda, Porsáŋggu gielda, Unjárgga gielda, Gáivuona suohkan, Dielddanuori suohkan, Snåasen tjïelte, Loabága suohkan, Raarvihken tjïelte, Aarborten tjïelte, Rossen tjïelte ja Hábmera suohkan.

Sámegiela hálddašanguovllu suohkanat leat deałalaš ovttasbargooasálaččat sámegielaid nannenbarggus. Sámediggi doallá jahkásaččat čoahkkimiid suohkaniiguin buoridan dihte diehtojuohkima Sámedikki ja suohkaniid gaskkas, ásahan dihte arenaid diehtojuohkima ja gulahallama várás, ja maiddái buktin dihte evttohusaid dasa movt suohkanat sáhttet nannet ja ovddidit sámegielaid.

Doarjjaoažžut leat dieđihan ahte doarjagis lea olu dadjamuš dasa ahte suohkan sáhttá oainnusmahttit ja nannet sámi giela ja kultuvrra suohkaniin, muhto ahte dat doarjja akto ii govčča guovttegielat suohkana ruhtadeami.

Doarjaga dihte sáhttet olu suohkanat eanet bargat sámi giella- ja kulturgelbbolašvuođa nannema ovdii hálddašeamis. Máŋga suohkana leat dieđihan ahte sin suohkaniin leat sierra sámi resursaolbmot geaid bargun lea sihkkarastit ahte suohkanat dustejit mihttomeriid ja vuordámušaid mat lágas ja álbmogis leat.

Máŋgga suorggis maiddái háhket bargiid geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta. Mánáidgárdeoahpaheddjiid, oahpaheddjiid, dearvvašvuođa- ja sosiálabargiid ja eará resursaolbmuid suohkaniin. Muhtun suohkanat maid fállet lassi- ja joatkkaoahpu sámegielfágain, ja vel oahppovirgelobi sámegieloahpuid várás.

Máŋga suohkana atnet doarjaga doaibmabijuide mat oainnusmahttet sámi giela ja kultuvrra. Dat doaibmabijut leat nugo šilten sámegillii, sámi báikenamat, sámegiela atnin sosiála mediain, lágideamit ja doaimmat sámi álbmotbeaivvi oktavuođas ja Sámi giellavahku oktavuođas. Máŋga suohkana maid leat dieđihan ahte sii fállet giellakurssaid bargiide ja earáide, ja ahte dáidda kurssaide lassána beroštupmi.

1.4.3 Guovttegielatvuođadoarjja fylkkasuohkaniidda

Doarjjaortnega mihttomearri – guovttegielatvuođadoarjja fylkkasuohkaniidda:

- Fylkkasuohkanat bálvalit sámegillii ja čalmmustahttet sámegiela.

Čuovvovaš fylkkasuohkanat ožžo jagis 2022 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, Nordlándda fylkkasuohkan ja Tröndelagen fylhkentjïelte.

Buot doarjjaoažžut leat dieđihan ahte guovttegielatvuođadoarjja veahkeha oainnusmahttit sámegielaid, sihke hálddašeamis ja báikegottis. Go sámegielaid oainnusmahttá eanet de dat váikkuha dasa ahte beroštupmi sámegielaide ja sámegielaid atnimii lassána sihke fylkkasuohkaniid hálddahusain, muhto maiddái muđui álbmogis. Fylkkasuohkanat dieđihit ahte doaimmat lassánit dađi mielde go beroštupmi lassána, ja Romssa ja Finnmárkku fylka lea dieđihan ahte go sámegielat bargiid várás leat álggahuvvon eanet giellaarenat, de lea maid dárogielat bargiid gaskkas šaddan dábáleabbon dearvvahit ja dadjat oanehis frásaid sámegillii.

1.5 Sámegielaid ovdánahttin

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Álbmot beassá oahppat ja ovdánahttit sámegiela.

Davviriikkalaš ministtarráđđi lea bargan ođđa davviriikkalaš gielladeklarašuvnnain. Sámediggi lea vástidan gulaskuddamii ja dadjan ahte sámegielat leat álgoálbmotgielat. Evttohus sakka deattuha skandinávalaš gielaid, ja suoma-ugralaš gielaid ii nu deattut. Suoma-ugrálaš gielat leat stuora oassin Davviriikkain ja danne Sámediggi lea dadjan ahte dat berre boahtit buorebut ovdan deklarašuvnnas.

1.5.1 Čoahkketabealla – sámegielaid ovdánahttin

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
10101	Suohkaniid giellaovdánahttinbarggu - njuolggodoarjja	14 903 000	14 903 000	0
10151	Fylkasuohkaniid giellaovdánahttinbargu - njuolggodorajja	1 450 200	1 450 000	-200
Sámi giellavuovddážat - njuolggodoarjja		28 892 000	28 892 000	0
14501	Giellaguovddážiid deaivvadeapmi - konferánsa	105 337	100 000	-5 337
12101	Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 496 000	3 000 000	-496 000
12102	Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	280 000	400 000	120 000
13501	Julevsámegiela ja lullisámegiela riektačállingirji - prošeakta	0	0	0
13001	Sámi giellagáldu - šiehtadus	5 257 881	5 258 000	119
12010	Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	871 000	1 200 000	329 000
12020	Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	910 900	900 000	-10 900
12030	Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	2 997 856	2 800 000	-197 856
12040	Sierra gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	899 866	1 000 000	100 134
13601	Sámi báikenammabálvalusat	23 214	0	-23 214
Submi		**60 087 255**	**59 903 000**	**-184 255**

1.5.2 Giellaovdánahttin suohkaniin – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – giellaovdánahttin suohkaniin:

- Suohkanat nannejit ja ovdánahttet sámegielaid gielladoaimmaid bokte.

Čuovvovaš suohkanat ožžo jagis 2022 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Guovdageainnu suohkan, Kárášjoga gielda, Deanu gielda, Porsáŋggu gielda, Unjárgga gielda, Gáivuona suohkan, Dielddanuori suohkan, Snåasen tjïelte, Loabága suohkan, Raarvihken tjïelte, Aarborten tjïelte, Rossen tjïelte ja Hábmera suohkan.

Sámedikki doarjja láhčá ahte suohkaniin lea doarvái ruhta doaimmaide mat nannejit ja ovdánahttet sámegielaid. Liikká ráddjejit rekrutterenhástalusat muhtin suohkaniid vejolašvuođa doaimmahit nu ollu doaimmaid go háliidivčče.

Doaimmat mat suohkanat fállet leat feara makkárat, sihke boazodoallodoaimmat, sámi teáhterčájálmasat, juoigan ja čállinveahkki vuorasolbmuide. Snåases lea dát áŋgirušsan dahkan ahte mánáidgárddiin lassánit mánát, ja sihke Aarbortes ja Loabágis doaimmat leat dahkan ahte eambbogat válljejit sámegiela skuvllas. Maiddái Porsáŋggu gielddas lea dat go sámegiella eanet geavahuvvo dahkan ahte suohkana bargit geat eai leat sámegielagat leat eanet beroštišgoahtán sámegielas, ja ollugat sis leat álgán giellakursii.

1.5.3 Giellaovdánahttin fylkkasuohkaniin – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – giellaovdánahttin fylkkasuohkaniin

- Fylkkasuohkanat nannejit ja ovdánahttet sámegielaid gielladoaimmaid bokte.

Čuovvovaš fylkkasuohkanat ožžo jagis 2022 njuolggodoarjaga guovttegielatvuhtii: Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, Nordlándda fylkkasuohkan ja Tröondelagen fylhkentjïelte.

Doarjaga leat atnán máŋggaide iešguđetlágan kulturlágidemiide. Scene Nord lea lágidan máŋga juoigankurssa Romssas ja Finnmárkkus, ja Nordlánddas ruđa leat atnán stuora digitála kampánjja hábmemii mii galgá oainnusmahttit buot vihtta sámegiela mat Nordlánddas leat.

1.5.4 Sámi giellaguovddážat – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi giellaguovddážat

- Sámi giellaguovddážat oainnusmahttet sámi identitehta ja kultuvrra, ja oahpahit ja ovdánahttet sámegielaid gielladoaimmaid bokte

Sámediggi addá njuolggodoarjaga čuovvovaš giellaguovddážiidda:

Sámi giella- ja kulturguovddáš, Giellasiida – Sámi giellaguovddáš, Árran Julevsáme guovdásj, Várdobáiki sámi guovddáš, Isak Saba guovddáš, Deanu giellagáddi – Sámi ealáhus- ja guorahallanguovddáš (SEG), Gáisi Giellaguovddáš, Aajege - saemien gïele- jïh maahtoejarnge, Álttá Sámi Giellaguovddáš, Ástávuona giellagoahtie, Gïelem nastedh, Gïeleaernie, Omasvuona giellaguovddáš, Giellagiisá, Sámi viessu Oslo, Návuona giellaguovddáš, Stormen sáme guovdásj ja Saemien gïele- jïh kultuvrejarnge - Sijti Jarnge.

Omasvuona giellaguovddáš, Omasvuona suohkana bokte, ii leat sádden raporterema áigemearrái mii lei 15.12.2022.

Sámediggi bisuhii jagis 2022 daid liigejuolludusaid mat jagis 2021 addojuvvojedje buot giellaguovddážiidda, 50 000 ru guđege giellaguovddážii doaimmaid čađaheami várás Sámi giellavahkus. Jagis 2022 oaččui Gïelem nastedh 100 000 ru liigejuolludusa Sámi giellavahku almmolaš rahpama lágideapmái. Majestehta Gonagas Harald searvvai rahpamii.

Giellaguovddážat leat Sámedikki deháleamos ovttasbargooasálaččat sámegielaid ovddidan- ja oainnusmahttinbarggus, ja giellaguovddážat barget hui deatalaš barggu sámi guovlluin. Giellaguovddážiid doaimmaid bokte láhččojuvvo dilli ollu giellaarenaide, ja lágiduvvojit maid ollu giellakurssat.

Unjárgga gielda dieđiha ahte doarjaga dihte besset oasseváldit, mánáidgárde- ja skuvlamánát galledit ásahusaid maiddái lassin teorehtalaš oahpahussii. Dat buorida oahppanmovtta. Doarjaga leat maid atnán bargiid sámi giella- ja kulturgelbbolašvuođa buorideapmái. Návuona giellaguovddáš lea doarjaga dihte sáhttán fállat nuoraide geassebarggu earret eará giellaguovddážis, čájehan dihte bargovejolašvuođaid mat gávdnojit go lea sámegielgelbbolašvuohta.

Máŋga doarjjaoažžu leat dieđihan ahte sii leat oaidnán ahte beroštupmi oahppat sámegiela lassána ja ahte eanet ja eanet olbmot ohppet giela dahje viiddidit iežaset sátneriggodaga. Álttá Sámi Giellaguovddáš váldá ovdan ahte sii oidnet man deatalaš dákkár arena lea sámegielat mánáide. Giellaguovddážat leat ožžon positiivvalaš máhcahagaid mánáin, nuorain ja váhnemiin geat ožžot movtta ja leat giitevaččat go besset juogadit iežaset eatnigiela, kultuvrra ja ilu earáiguin. Muhtin doaibmabijuiguin, nugo nuoraidprošeavttain Gïeleviehkie, leat lihkostuvvan nu bures ahte maiddái Ruota bealde leat álggahan seammasullasaš prošeavtta. Prošeakta galgá nuoraid dahkat eanet oadjebassan gillii.

1.5.5 Giellaguovddášdeaivvadeapmi – konferánsa

Konferánssa ulbmil lea ahte giellaguovddážat lonohallet vásáhusaid ja jurdagiid, juogadit gelbbolašvuođa ja dasto maiddái viidáseappot ovddidit giellaguovddážiid. Giellaguovddášdeaivvadeapmi galgá nannet ovttasbarggu Sámedikki ja giellaguovddážiid gaskka, ja maid giellaguovddážiid gaskka. Konferánsa lágiduvvui čakčamánu 14-15 b. Várdobáikkis Skániin. Giellaguovddážat leat dadjan ahte deaivvadeapmi lea deatalaš sidjiide. Deaivvadeapmi lea hui ávkkálaš Sámediggái maid.

1.5.6 Dokumenterendoaimmat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Organisašuvnnat čohkkejit ja almmuhit báikenamaid, sániid ja árbevirolaš dieđuid.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	871 000	1 200 000	1 200 000	329 000
Submi	**871 000**	**1 200 000**	**1 200 000**	**329 000**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
12010 Dokumenterendoaimmat - ohcanvuđot doarjja	875 000	4 000	0	871 000
Submi	**875 000**	**4 000**	**0**	**871 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
8	3	3	2

1.5.7 Gielladoaimmat Sámi giellavahku oktavuođas:

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Giellaberošteaddjit oainnusmahttet ja nannejit sámegiela geavaheami Sámi giellavahkus.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	910 900	900 000	900 000	-10 900
Submi	**910 900**	**900 000**	**900 000**	**-10 900**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
12020 Sámi giellavahkku doaimmat - ohcanvuđot doarjja	952 500	41 600	0	910 900
Submi	**952 500**	**41 600**	**0**	**910 900**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
47	29	17	1

1.5.8 Giellaovddidandoaimmat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Organisašuvnnat ovdánahttet ja oahpahit sámegielaid.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	2 997 856	2 800 000	2 800 000	-197 856
Submi	**2 997 856**	**2 800 000**	**2 800 000**	**-197 856**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
12030 Giellaovddidandoaimmat - ohcanvuđot doarjja	3 647 000	649 144	0	2 997 856
Submi	**3 647 000**	**649 144**	**0**	**2 997 856**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
37	15	18	4

1.5.9 Sámi gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovlluin – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Giellaguovddážat ja organisašuvnnat ovdánahttet sámegielaid julev-, lulli-, ja márkosámi guovlluin.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
12040	Sierra gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	899 866	1 000 000	1 000 000	100 134
Submi		**899 866**	**1 000 000**	**1 000 000**	**100 134**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
12040	Sierra gielladoaimmat julev-, lulli- ja márkosámi guovlluide - ohcanvuđot doarjja	962 850	62 984	0	899 866
Submi		**962 850**	**62 984**	**0**	**899 866**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
12	7	4	1

1.5.10 Stipeanda joatkkaskuvlaohppiide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – stipeanda ohppiide geain lea sámegiella joatkkaskuvllas:

- Joatkkaskuvlaohppiin lea sámegiella fágasuorggis.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
12101	Stipeanda joatkkaskuvllaohppiide	3 496 000	3 000 000	-496 000
Submi		**3 496 000**	**3 000 000**	**-496 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
551	550	1	0

Movttiidahttin dihte nuoraid válljet sámegiela fágan joatkkaskuvllas, juolluda Sámediggi stipeandda ohppiide geain lea sámegiella fágasuorggis. Oahppit geat válljejit sámegiela vuosttašgiellan vuoruhuvvojit bajimussii.

1.5.11 Giellastipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – giellastipeanda alit ohppui:

- Studeanttat válljejit váldit alit oahpu iešguđetge sámegielain.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
12102	Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	280 000	400 000	400 000	120 000
Submi		**280 000**	**400 000**	**400 000**	**120 000**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
12102	Giellastipeanda alit oahpu - ohcanvuđot doarjja	320 000	40 000	0	280 000
Submi		**320 000**	**40 000**	**0**	**280 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
26	26	0	0

Govus 8: Giellastipeanddat (joatkkaskuvla ja alit oahppu)

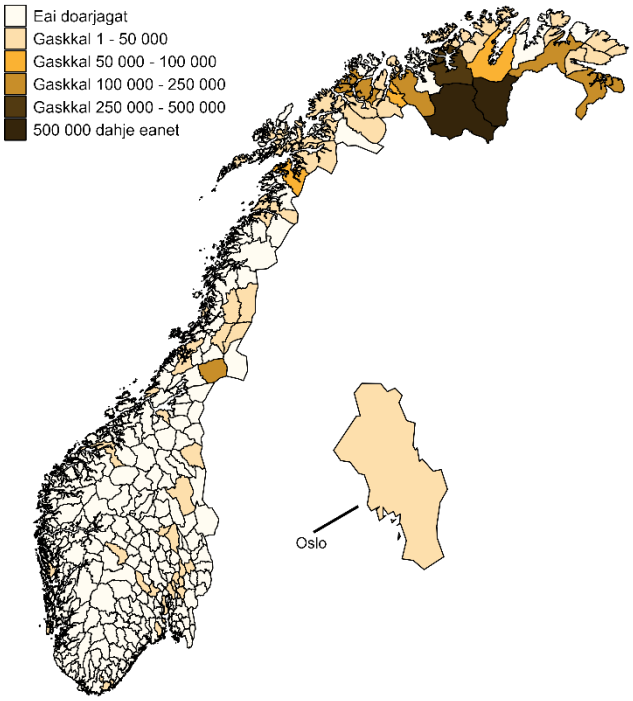

Ortnega badjebáza sirdojuvvui eará poasttaide.

1.5.12 Lullisámegiela riektačállingirji – prošeakta

Kapasitehtahástalusaid geažil lea lullisámegiela riektačállingirjebargu maŋiduvvon. Danne poastta lea unniduvvon 100 000 ruvnnuin reviderejuvvon bušeahtas.

1.5.13 Sámi Giellagáldu – šiehtadus

Sámi Giellagáldu lea sámi álbmoga oktasaš davviriikkalaš fágaorgána sámi giellaáššiin man Norgga, Ruoŧa ja Suoma beale sámedikkit leat ásahan ovttas, ja man ruhtadit ovttas.

Sámi Giellagáldu lea jagis 2022 organiserejuvvon iehčanas hálddahuslaš ovttadahkan mii lea čadnon Norgga beale Sámediggái. Geavatlaččat ja hálddahuslaččat Sámi Giellagáldu lea Norgga beale Sámedikki vuollásaš, muhto dan jođiha sierra stivra mas buot golmma sámedikkis lea seamma váikkuhanfápmu. Stivra lea Sámi Giellagáldu bajimuš orgána, ja das lea bajimuš ovddasvástádus doibmii. Sámi Giellagáldu lea virgádan Mika Saijetsa direktevran jagis 2022. Direktevra lea Sámi Giellagáldu bajimuš hálddahuslaš jođiheaddji ja sus lea ovddasvástádus doaimma hálddahuslaš ja fágalaš jođiheamis. Sámi Giellagáldu addá sierra jahkedieđáhusa. Jahkedieđáhus čuovvu Sámediggeráđi dieđáhusa mielddusin njukčamánu 2023 dievasčoahkkimii.

1.6 Giellalokten – Váibmogiela čuovvuleapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámegielat leat oidnosis ja servodatguoddi gielat.

Giellalokten mearriduvvui jagis 2018 ja Sámediggi lea čađahan ollu doaibmabijuid mat gullet Giellaloktemii. Prošeakta loahpahuvvo geassemánus 2023. Prošeavttas lea leamaš prošeaktajođiheaddji gaskaboddosaš virggis.

1.6.1 Čoahkketabealla – Váibmogiella

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
13701	Giellabálgát - nationála lohkan- ja čállin strategiija - njuolggodoarjja Sámi Lohkanguovddažii	1 900 000	1 900 000	0
13713	Digitála fálaldat mánáide ja nuoraide - prošeakta	0	0	0
13704	Sámi giellavahkku - prošeakta	775 409	700 000	-75 409
13705	Sámi giellaguovlu - prošeakta	118 260	400 000	281 740
13709	Rekrutterenstrategiijat - njuolggodoarjja Sámi joatkkaskuvllaide ja boazodoalloskuvlii	650 000	650 000	0
13710	Sierra rekrutterendoaibmabijut mátta- ja julevsámegielas -	660 725	400 000	-260 725
13706	Ovddidanprográmmaid čuovvuleapmi mátta- ja julevsámegielaid várás - prošeakta	250 084	100 000	-150 084
13714	Ovddidanprográmmaid čuovvuleapmi mátta- ja julevsámegielaid várás - prošeakta	0	200 000	200 000
13703	Sámi giellaáittardeaddji guorahallan	0	300 000	300 000
Submi		**4 354 477**	**4 650 000**	**295 523**

1.6.2 Giellafálaldat mánáide ja nuoraide

Giellabálgát – nationála lohkan- ja čállinstrategiija – njuolggodoarjja Sámi Allaskuvlii – Sámi Lohkanguovddážii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Mánáin ja nuorain lea buorre lohkan- ja čállingelbbolašvuohta sámegielas.

Ráđđehus lea ráhkadan ja čađahan nationála čállin- ja lohkanstrategiija – Giellabálgát 2016-2019 man Sámi lohkanguovddáš lea jorgalan ja heivehan sámegielaid giellabálgástrategiijaid gelbbolašvuođapáhkaide. Strategiija ulbmil lea nannet mánáidgárddiid giellabirrasa, mánáidgárddi ja skuvlla giellabarggu oktavuođa, nannet oahpaheddjiid giella-, lohkan- ja čállingelbbolašvuođa, johtileappot identifiseret giellaváttisvuođaid, geahpedit daid ohppiid logu geain leat heajos lohkan- ja čállingálggat ja eanedit daid ohppiid geain leat buorit lohkan- ja čállingálggat. Dat mii lea erenoamáš dáinna strategiijain, lea ahte dál vuosttaš geardde áŋgiruššet systemáhtalaččat ja ollislaččat gielain, lohkamiin ja čállimiin sihke mánáidgárddis ja skuvllas, ja ahte ráhkaduvvojit geavatlaš ja máhttovuđot digitála gelbbolašvuođapáhkat maid mánáidgárddit ja skuvllat sáhttet geavahit njuolgga báikkálaš ovddidanbarggus. Strategiijai gullet mánáidgárddiid ja skuvllaid oahpistančoagganeamit, neahttavuđot gelbbolašvuođapáhkat ja doarjja suohkaniid báikkálaš ovdánahttinbargguide.

Digitála fálaldat mánáide ja nuoraide – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Buorre digitála sámegielat diehtojuohkinfálaldat mánáide ja nuoraide.

Kapasitehtahástalusaid geažil lea bargu digitála fálaldagain maŋiduvvon. Danne poasttas unniduvvui 150 000 ru reviderejuvvon bušeahta meannudeami oktavuođas.

1.6.3 Oainnusmahttin ja ovttasbargu

Sámi giellavahkku – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámegielat oidnojit ja gullojit báikkálaš, regionála ja nationála dásis Sámi giellavahkus.

Majestehta Gonagas Harald V searvvai Sámi giellavahku almmolaš rahpandoaluide lullisámi giella- ja gealboguovddážis Gïelem nastedh Snåases. Rahpamii serve maiddái eará njunušolbmot.

Sámedikki oktan váldobargguin Sámi giellavahkuin lea oččodit sihke báikkálaš ja stuorát aktevrraid oainnusmahttit sámegielaid. Juohke jagi Sámediggi ávžžuha iešguđet aktevrraid oainnusmahttit ja loktet sámegielaid. Dan barggu boađusin lea ahte jagis 2022 serve eanet almmolaš aktevrrat sámegielaid oainnusmahttimii go 2021:s. Ođđajagimánus 2022 almmuhii Freia Mielkerulla davvisámegillii. Tine almmuhii Sámi giellavahkus iežaset sámegiel mielkepáhka maid ođđajagimánus 2023 vuovdigohte davimus fylkkas.

Sámediggi lea Ruoŧa ja Suoma beale sámedikkiiguin ovttasbargan Sámi giellavahku promoteremiin.

Sámi giellavahku rahpandoaluin geigejuvvui Giellaloktenbálkkašupmi Aage Agnar Solbakkii, dan barggu ovddas maid lea dahkan luossaterminologiija gaskkustemiin. Diploma ráhkadii Marte Lill Olsen Somby.

Sámi giellaguovlu – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ođđa doarjjaortnet mii lea heivehuvvon iešguđetge gielladiliide sámegiela hálddašanguovllu gielddain lea ásahuvvon ovdal jagi 2023.

Sámelága rievdadusaid dihte lea Sámediggi álggahan proseassaid geahččan dihte movt guovttegielatvuođadoarjaga ruhtadanmálle lea buoremus rievdadit. Doarjjaortnet galgá suohkaniid veahkehit ollašuhttit sin geatnegasvuođaid sámelága giellanjuolggadusaid vuođul. Sámediggi lea dán jagi deaivvadan sámegiela hálddašanguovllu suohkaniiguin ságastallan ođđa doarjjamálle birra. Deaivvademiid ulbmil lei searvvahit suohkaniid prosessii, ja vel digaštallat iešguđet málliid. Sámediggái lea deaŧalaš ahte stáhta ruhtada ođđa doarjjamálle dainna lágiin ahte suohkanat duođai bastet ollašuhttit iežaset geatnegasvuođaid sámelága giellanjuolggadusaid mielde. Sámediggi lea hui čielgasit dan ovddidan ráđđehussii.

Bihtán-, ubmi- ja nuortalašgiela gielladiliid čielggadeami čuovvuleapmi

Prošeavtta mihttomearri:

- Ráhkadit doaibmabidjoplána daid iešguđet gielaid várás.

Čielggadeamit bihtánsámegiela, ubmisámegiela ja nuortalašgiela diliid birra gárvánedje jagis 2021. Sámediggi lea jagis 2022 bargan daid evttohusaid čuovvulemiin mat čielggademiin bohtet ovdan.

Sámediggi lea earret eará lágidan álbmotčoahkkimiid bihtánsámegiela, ubmisámegiela ja nuortalašgiela guovlluin. Ulbmil lei nannet, ealáskahttit ja oažžut fuomášumi ja maiddái dieđuid dáid sámegielaid dili birra. Reviderejuvvon bušeahtas várrejuvvui prošektii 100 000 ru álbmotčoahkkimiid ruhtadeami várás.

Sámediggi oaččui olu buriid evttohusaid álbmotčoahkkimiin, ja dat leat adnon dievasčoahkkináššiid ráhkadeapmái nuortalašgiela revitaliserema birra. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii ášši nuortalašgiela revitaliserema birra golggotmánus 2022. Plána mielde Sámediggi meannuda ášši bihtán- ja ubmisámegiela revitaliserema birra jagis 2023.

Nuortalašgiela revitaliserema hárrái Norgga bealde lea deatalaš oažžut ovttasbarggu Suoma beliin. Dan olis Sámediggi lea earret eará juolludan ruđa oktasaš nuortalašgiela prošektii man Mátta-Várjjaga gielda ja Anára gielda čađahit

Lulli- ja julevsámegiela ovdánahttinprográmmaid čuovvuleapmi

Prošeavtta mihttomearri:

- Ráhkadit ovdánahttinprográmmaid lullisámegiela ja julevsámegiela várás.

Bargu lulli- ja julevsámegiela ovdánahttinprográmmaid ráhkademiin álggahuvvui jagis 2021. Barggu jotket jagis 2022. Reviderejuvvon bušeahtas várrejuvvui 200 000 ru dán bargui fágalaš vuođu huksema várás. Fágalaš vuođđodokumeanta gárvvistuvvui juovlamánus. Sámediggi oaččui evttohusaid lulli- ja julevsámi guovllu giellabirrasiin vuođđodokumeantta ráhkadeami olis. Evttohusat leat vuođđun viidáseappot bargui konkrehta doaibmabijuiguin dan várás ahte eanedit lulli- ja julevsámegiela geavaheddjiid. Barggu mihttomearri lea duppalastit lulli- ja julevsámegiela geavaheddjiid logu ovdal 2040. Jus dakkár mihttomeari galgá olahit de lea vealtameahttun deatalaš ahte buot aktevrrat lulli- ja julevsámi guovllus álggahit guhkesáiggi barggu.

Sámi giellaáittardeaddji čielggadanbarggu čuovvuleapmi

Prošeavtta mihttomearri:

- Ásahit sámi giellaáittardeaddji.

Sámediggi álggahii barggu fálaldatgilvvu ráhkademiin boahttevaš sámi giellaáittardeaddji sisdoalu, mandáhta ja organiserema čielggadeami várás. 2022 reviderejuvvon bušeahtas várrejuvvui 300 000 ru sámi giellaáittardeaddji sisdoalu ja organiserema čielggadeapmái. Sámediggeráđđi válljii jagis 2022 sirdit doaibmabiju eará poasttaide bušeahtas, vai garvá ekonomalaš ráji badjelgeavahemiid, ja danne ii leat doaibmabidju čađahuvvon jagis 2022.

1.6.4 Rekrutteren ja gelbbolašvuođa lokten

Rekrutterenstrategiijat – njuolggodoarjja

Prošeavtta mihttomearri:

- Oččodit mánáidgárde- ja oahpaheaddjeohppui eanet ohcciid geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta.

Sámi joatkkaskuva ja boazodoalloskuvla ii leat raporteren njuolggodoarjaga áigemeari siskkobealde mii lei juovlamánu 15. b. 2022.

2022 bušeahtas várrejuvvui 500 000 ru njuolggodoarjagii. Reviderejuvvon bušeahtas lasihuvvui postii 150 000 ru. Strategalaš barggu oktavuođas rekrutterema lasiheamis mánáidgárde- ja oahpaheaddjeohppui plánii Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla čohkket joatkkaskuvlaohppiid miehtá riikka geain lea sámegiella fágasuorggis seminárii ja doaimmaide. Dat dahká ahte joatkkaskuvlaoahppit geain lea sámegiella fágasuorggis oidnet movt skuvllas dahje mánáidgárddis lea bargat. Seminára galggai lágiduvvot juovlamánu 8. b. Lágideaddji fertii dađi bahábut maŋidit seminára 2023 giđđii go dasa ledje unnán olbmot dieđihan.

Sierra rekrutterendoaibmabijut lulli- ja julevsámegielas – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Lulli- ja julevsámi giellabargiide ja pedagogaide gávdno fierpmádat.

Sámediggi čađahii seminára Bådåddjos njukčamánus 2022 lulli- ja julevsámi giellabargiiguin. Seminára fáddá lei lulli- ja julevsámegiela ovdánahttinprográmma, ja ulbmil lei gulaskuddat movt galgá systemáhtalaččat bargat ollislaš oahppomannolagain vai giellageavaheaddjit lassánit.

Rájiidrasttildeaddji mánáidgárde- ja skuvlaovttasbargu

Oktasaš davviriikkalaš bargojoavkku man bargun lea leamaš hábmet raportta rájiidrasttildeaddji oahpahusovttasbarggu birra lea gárven raportta, «Oktasaš árvovuođđu ja bajit doaibmaprinsihpat bajásgeassimii ja oahpahussii miehta Sámi». Čuovvuleapmi jagis 2022 čilgejuvvo kapihttalis 5.11.5 Rájiidrasttildeaddji sámi oahpahus, oahpponeavvut – prošeakta.

1.6.5 Nammafágalaš arkiiva

Prošeavtta mihttomearri:

- Ásahit sámi nammafágalaš arkiivva vai nammaávdnasat leat álkit olámuttus.

Ovttasbargu lea álggahuvvon Sámi arkiivvain geahčadan dihte vejolašvuođa ásahit sámi nammafágalaš arkiivva. Boarráset gáldomateriála sámi báikenamaid birra leat maid digitaliseregoahtán ja systematiseregoahtán. Mihttu lea ahte áššemeannudeddjiide geat barget nammaáššiid rávvemiin galgá leat álkibut gávdnat nammamateriála. Bargu joatkašuvvá jagis 2023.

2 Bajášsaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

Servodatmihttu:

- Sámi servodagas lea máhttu, gelbbolašvuohta ja gálggat maiguin suodjala, sihkkarastá ja ovdánahttá sámi gielaid, kultuvrra ja servodateallima.

Govus 9: Ohcanvuđot doarjagat bajášsaddamii, oahpahussii, alit ohppui ja dutkamii

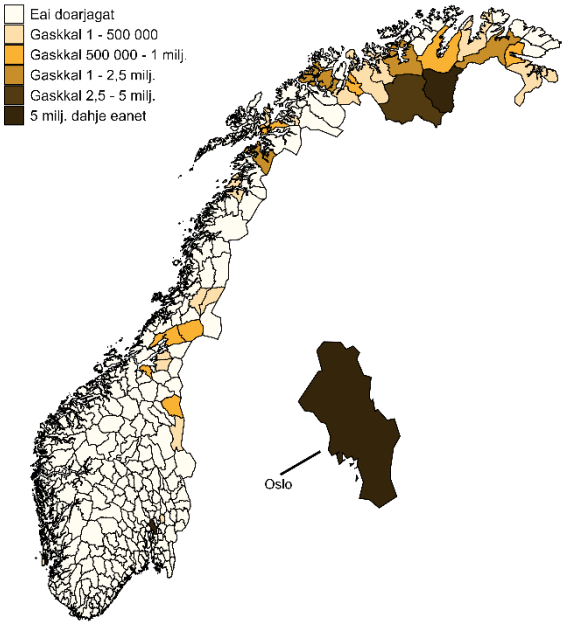

2.1 Čoahkketabealla – bajášsaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	13 595 987	14 800 000	1 204 013
Doaibmabijut	58 469 757	64 773 000	6 303 243
Submi	**72 065 743**	**79 573 000**	**7 507 257**

Servodat lea huksejuvvon máhtu ala, dat guoská maid erenoamážit álgoálbmogiidda. Sámedikki áŋgiruššan eallináiggi oahppama ovdii mánáidgárddi rájes vuođđoskuvlii ja joatkkaskuvlii ja gitta oahpaheddjiid rekrutterema rádjái oahpahusásahusaide lea ovdamearkan dasa movt Sámediggi bargá máhtu ovdánahttimiin. Sámediggi bargá oahpponeavvuiguin, oahppoplánaiguin ja njuolggadusaiguin mat dahket vejolažžan buoridit máhtu mii sihkkarastá sámi giela, kultuvrra ja servodateallima oahpahusas. Sámediggi lea doaimmahan duohta válddi ođđa njuolggadusaid evttoheami bokte ja mearrádusaid konsulterema bokte mat gusket sámi oahpahussii.

Mánáidgárddis hábmejuvvo vuođđu formála oahppamii, ja olu gerddiid lea mánáidgárdi dat vuosttaš sadji gos mánná albma ládje oahpásnuvvá sámegillii. Mánáidgárddis maid hábmejuvvo deałalaš vuođđu guoddevaš ja ealli kultuvrii. Danne Sámediggi lea olu resurssaid atnán ovddidit sámi mánáidgárddiid kvalitehta, nannet vuoigatvuođa sámi mánáidgárdesadjái ja buoridit oahpaheaddjegelbbolašvuođa mánáidgárddiin dainna váldomihtuin ahte buot sámi mánáin lea vejolašvuohta oahppat sámegiela mánáidgárddis. Prošeakta Sámi mánát ođđa searvelanjain (SáMOS) loahpahuvvo fargga, ja prošeavtta boađusin leat sihke konkrehta evttohusat ja čielga njuolggadusat dasa movt giela sáhttá nannet mánáidgárddiin ja skuvllain. Dat máhttu galgá váldojuvvot mielde go hábmegohtet bissovaš struktuvrra dasa movt gievrras giellaoahpahanmodeallaid galgá atnit mánáidgárddiin ja skuvllain.

Sámi servodagas leat vuođđoskuvladásis ollu seammá hástalusat go sámi mánáidgárdesuorggis. Sámedikki doaibmabiju bokte galggašii olahit mihttomeari das ahte sámi ohppiin ja ohppiin geain lea sámegieloahpahus lea buorre kvalitehta dan oahpus maid ožžot sámegielas ja sámegillii. Seammás oahppit galget vásihit skuvllaid buorren ja oadjebas oahppanarenan, gos ii leat givssideapmi, olgguštеapmi ja sámiid cielaheapmi. Olahan dihte dáid mihtuid lea Sámediggi earret eará álggahan prošeavtta givssideami vuostá ja ásahan mánáidforuma vai mánáid jietna gullo. Sámediggi vuordá oažžut buoret ipmárdusa mánáid árgabeaivái, sihkkarastit čálggu mánáide ja sáhttit álggahit relevánta doaibmabijuid buriin diehtovuođuin.

Jus oahpahusas galgá leat kvalitehta, de fertejit oahppoplánat leat ođđaáigásaččat ja boahtteáigediđolaččat ja dat fertejit leat heivehuvvon dálá hástalusaide, seammás fertejit oahppit oažžut árbevirolaš gelbbolašvuođa sámegielas, kultuvrras ja servodateallimis man vuođđun leat sámi árvvut. Dan olis lea ráhkaduvvon doarjjamateriála mii veahkeha konkretiseret ja čielggadahttit oahppoplánaid sisdoalu. Sámediggi lea maid máŋga jagi dadjan ahte lea dárbu oažžut eanet ruđa sámegieloahpahussii, ja dat lea vuhtii váldojuvvon 2023 stáhtabušeahtas, mas buhtadusortnet sámegieloahpahusa várás vuođđoskuvllas lea lasihuvvon. Dasto lea Sámediggi vuolggahan iešguđet prošeavttaid ja juolludan doarjaga ođđa oahpponeavvuid ráhkadeapmái mii dahká ahte eanet fágat leat olámuttus sámegillii. Eksámeniid leat maid ođđasit árvvoštallan vai boahtteáiggi oahppit ožžot eksámenbargguid sámegillii.

Alit oahpu bokte oahpahuvvojit boahtteáiggi sámegielat oahpaheaddjit. Danne fertejit oahppofálaldagat ja oahppandoaimmat ollašuhttit sámi servodaga gelbbolašvuođa- ja máhttodárbbu. Sámi servodagas lea gelbbolašvuođakriisa ja erenoamážit váilot oahpaheaddjit ja dearvvašvuođabargit. Sámediggi lea jagis 2022 bargan rekrutterenprošeavtta álggahemiin, ja Sámedikkis lea leamaš lagas ovttasbargu ráđđehusain boahttevaš stuoradiggedieđáhusa hárrái gelbbolašvuođa ja rekrutterema birra. Dan vuođul Sámediggi lea konsulteren ráđđehusain alit oahppoásahusaid juolludusreivviid birra. Guhkes áiggi plána dutkama várás vuođđuda boahtteáiggi vuoruhemiid dutkamis ja danne lea Sámediggi konsulteren dan sisdoalu birra. Dan boađus lea ahte plánii lea biddjon mihttomearri sámi dutkama várás. Sámedikkis leat maiddái fásta čoahkkimat Sámi allaskuvllain, Nuortta universitehtain ja UiT Norgga árktalaš universitehtain. Sámedikki mielas lea gulahallan singuin buorre ja lea oktasaš ipmárdus hástalusaid hárrái mat sámi servodagas leat. Sámediggi lea konsulteren Máhttodepartemeantta ja ásahusaid gaskasaš ovdánahttinšiehtadusaid. Sámediggi maid oččoda studeanttaid ja bargiid veahkkin oččodit bargguide olbmuid geain lea sihke giella-, kultur- ja fágagelbbolašvuohta. Sámediggi lea dan dahkan stipeanddaid, portfolioplánaid ja sámi sisdoalu implementerema bokte profešuvdnaoahpuide.

2.2 Doaibmagolut – bajässaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	11 706 420	13 274 000	1 567 580
Doaibmagolut	1 889 567	1 526 000	-363 567
Submi	**13 595 987**	**14 800 000**	**1 204 013**

2.2.1 Hálddahus – bajässaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

Sámedikkis lea oahpahuslága § 6-4 mielde váldi revideret ja mearridit oahppoplánaid vuođđo- ja joatkkaskuvlaoahpahussii. Ossodaga ovddasvástádus lea Sámedikki oahpponeavvoguovddáža jođihit. Oahpponeavvoguovddáš ii leat doaibman nu bures go sáhttá. Dan dihte lea Sámediggi geahčadan movt sáhtášii ođđasit organiseret oahpponeavvoguovddáža Dan lea bargan ovttas Sámi allaskuvllain. Leat hutkan muhtin čovdosiid, muhto Sámediggi ii leat vuos mearridan organiserema.

2.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – bajásšaddan, oahpahus, alit oahppu ja dutkan

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
SáMOS	5 266 606	4 390 000	-876 606
Sámegielat mánát otná servodagas	6 228 080	7 574 000	1 345 920
Árbedieđut ođđa áiggis	9 494 700	9 613 000	118 300
Máhttu ja gelbbolašvuohta leat vuođđun boahtteáiggi mánáidgárdd	197 294	150 000	-47 294
Sámi sisdoalu skuvllas	1 953 814	3 927 000	1 973 186
Psykososiála oahppanbiras	916 749	1 000 000	83 251
Oahppuneavvut	31 726 314	35 269 000	3 542 686
Rekrutteren sámi alit ohppui ja duktamii	2 686 200	2 850 000	163 800
Submi	**58 469 757**	**64 773 000**	**6 303 243**

2.4 Váldi, ovddasvástádus ja rollat mánáidgárddiin

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin main leat sámi mánát, lágaid ja láhkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Ovttasbargu eará aktevrraiguin

Ovttasbargu eará aktevrraiguin nugo ovdamearkka dihte Stáhtahálddašeddjiiguin, Lohkanguovddážiin, Sámi allaskuvllain, UiT Norgga árktalaš universitehtain, Nuortta universitehtain ja eráiguin lea deatalaš vai ovttas sáhttit ovdánahttit doaibmabijuid sámi mánáidgárdesuorgái mat buoridit máhtu ja gelbbolašvuođa vuoigatvuođaid birra sámi mánáidgárdefálaldahkii, sámi sisdollui mánáidgárddiin ja eará mánáidgárddiin main leat sámi mánát. Earret eará lágiduvvui Sámi mánáidgárdekonferánsa Diehtosiiddas Guovdageainnus 2022 miessemánu. Konferánssa fáddán ledje earret eará SáMOS ovdánahttinprošeakta, gievrras giellaoahpahanmodeallat mánáid sámegiela ovdánahttimii, ja movt galgat lihkostuvvat sámegiela revitaliseremiin mánáidgárddiin.

Gulahallan suohkaniiguin/mánaidgárdeeaiggádiiguin ja váhnemiiguin sámi mánáidgárdesuorggis

Deháleamos ovttaskas doaibmabidju go galgá oččodit eanet sámegielagiid leat sámegiel mánáidgárdefálaldagat. Jus mánáidgárddis galgá leat buorre sámegielfálaldat de dat eaktuda dan, ahte mánáidgárddis leat sámegielat bargit. Dattetge lea bistevaš hástalus fidnet doarvái sámegielat bargiid. Sámedikkiin leat olu sámi váhnemat váldán oktavuođa go leat fuolas iežaset mánáid giellaovdáneami dihte go váilot sámegielat bargit.

Mánáidgárdesuorggis vásihit gelbbolašvuođakriisa, ja ollu suohkanat/mánáidgárdeeaiggádat ja váhnemat vuorjašuvvet sámegiel mánáidgárdefálaldaga dihte. Dan oktavuođas Sámediggi lea gulahallan sihke váhnemiiguin, váhnenfierpmádagaiguin ja suohkaniiguin nugo Hábmera, Rossen, Loabága ja Romssa suohkaniiguin. Váhnemiid máhcahagat muitalit ahte váhnemiin leat alla vuordámušat sámegiel mánáidgárdefálaldahkii. Sii vurdet mánáidgárdeeaiggádiid ja mánáidgárddiid doarjut váhnemiid giellabarggu.

Ođasmahtton mánáidgárdestrategiija čuovvuleapmi

Sámedikki strategiijaplána sámi mánáidgárdefálaldaga várás 2021-2025 - Sámi mánáidgárddiid nanu nannen, meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis juovlamánus 2021. Sámediggi lea strategiija čuovvuleapmin lasihan bálkádoarjaga sámegielat bargiid várás sámi mánáidgárddiin ja sámi ossodagain, nannen dihte rekrutterenbarggu ja áŋgiruššama sámegiela ovdii. Dasto lea Sámedikki dievasčoahkkin meannudan čilgehusa kvalitehtaovdánahttima birra sámi mánáidgárdesektoris, mas čilgejuvvojit dat rievdadusat mat leat dahkkon Sámedikki doarjjaortnegiin sámi mánáidgárddiide ja eará sámi mánaidgárdefálaldagaide.

Sámediggi lea 2023 bušeahta meannudeami olis mearridan álggahit nuvttá sámegielat mánáidgárdefálaldaga jagis 2023. Dát ortnet galgá gustot olggobealde Ráđđehusa doaibmaguovllu.

Nationála forum mánáidgárdekvalitehta várás

Nationála forum mánáidgárdekvalitehta várás lea arena mas nationála eiseválddit ja mánáidgárdesuorggi organisašuvnnat deaivvadit vai besset gulahallat ja digaštallat guovddáš doaibmabijuid birra mánáidgárdesuorggi kvalitehtaovdánahttimii 2023 guvlui. Gelbbolašvuođastrategiija doaibmabijut eai deavdde sámi mánáidgárdesuorggi dárbbuid. Danne ferte ásahit sierra gelbbolašvuođastrategiija sámi mánáidgárdesuorgái man ulbmi lea ahte sámi mánáidgárddiid bargiide sihkkarastojuvvojit oahppofálaldagat, kurssat ja bagadallamat. Dasa ferte vuoruhuvvot doarvái ruhta vai ekonomalaš rámmat leat buorit, ja vai sáhttá hábmet geasuheaddji oahppofálaldagaid. Dasto Sámediggi bargá viidáseappot kvalitehtaovdánahttimiin earret eará iežas barggu bokte prošeavttain Sámi mánát ođđa searvelanjain (SáMOS) ja bargá maid dan ovdii ahte Sámi allaskuvla sáhttá láidestit ja leat resursan eará oahppoásahusaide boahtteáiggis, vai eará allaskuvllat ja universitehtat ohppet eambbo sámegiela ja kultuvrra birra.

Mánáidgárdeláhka

Sámi mánáin lea gáibádus oažžut buori mánáidgárdebirrasa mii searvvaha ja mas lea ovttaárvosaš oktasašvuohta. Dálá láhka (Lov om barnehager 2006) ii atte buot mánáide geat háliidit vuoigatvuođa oažžut sámegiel mánáidgárdefálaldaga. Sámediggi lea ovddidan dárbbu ásahit áššedovdilávdegotti mii sáhttá evttohit rievdadusaid mánáidgárdeláhkii. Lea stuora ávkin mánáidgárdeeaiggádiidda diehtit juste mii lea sámi mánáidgárdi, ja ahte leat čielga mihtut das movt nannet giela, kultuvrra ja identitehta. Áššedovdilávdegoddi sáhttá čohkket visot dán máhtu, ovttas eará aktevrraiguin nugo ovdamearkka dihte KS:in, sámi fágaolbmuiguin ja mánáidgárdesurggiin muđui. Sávaldahkan lea ahte lávdegoddi evttoha ođđa láhkateavstta ja vel doaibmabijuid mat nannejit suohkana vejolašvuođa lihkostuvvat sámi mánáidgárdedoaimmain. Ollu suohkanat háliidit čielga láhkamearrádusa ja konkrehta doaibmabidjoevttohusaid.

2.5 SáMOS

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáidgárdepedagogihkka ja gievrras giellamodeallat leat barggu vuođđun sámi mánáidgárddiin ja mánáidgárddiin main leat sámi mánát.

2.5.1 Čoahkketabealla – SáMOS

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
18501	Sámi mánát ođđa searvelanjain - prošeakta	3 966 606	3 090 000	-876 606
15101	Pilohtamánáidgárddiid gelbbolašvuođa lokten - njuolggadoarjja Sámi allaskuvlii	1 300 000	1 300 000	0
Submi		**5 266 606**	**4 390 000**	**-876 606**

SáMOS ovdánahttinprošeakta loahpahuvvo fargga, ja oassi ovdánahttinproseassain leat loahpahuvvon. Muhtun proseassat bistet prošeavtta lohppii. Ovdánahttinprošeavtta boađusin dán jagi lea raporta gievrras giellamodeallaid birra.

Prošeakta lea ovdánahttán sámi pedagogalaš prinsihpaid ja bagadallanortnega maid leat geahččalan pilohtamánáidgárddiin. Pedagogalaš prinsihpaid barggu boađusin galgá leat giehtagirji mánáidgárdebargiid várás. Vásáhusat maid ožžot bagadallanortnega bokte galget leat vuođđun bagadallanortnegii, mii boahtteáiggis galgá leat olámuttus ja fállojuvvot buot sámi mánáidgárddiide ja eará mánáidgárddiide main leat sámi mánát.

SáMOS-prošeakta lea gelbbolašvuođaovdánahttinbarggus háhkan dieđu pilohtamánáidgárddiid gelbbolašvuođadárbbuin, muhto maiddái oainnusmahttán mainna lágiin mánáidgárdesuorggi gelbbolašvuođaovdánahttima struktuvrrat eai leat heivehuvvon sámi mánáidgárdesuorggi dárbbuide. Sámediggi lea dán barggus háhkan buori máhttovuođu sámi mánáidgárdesuorggi gelbbolašvuođaovdánahttima hástalusain, ja lea máhtu juogadan guoskevaš ovttasbargoguimmiiguin. Danne lea hui movttiidahtti go čielggadeamis NOU 2022:13 Med videre betydning - *Et helhetlig system for kompetanse- karriereutvikling i barnehage og skole* evttohit ásahit oktasaš ovttasbargoforuma nationála dásis nannen ja čohkken dihte sámi giela ja kultuvrra gelbbolašvuođabirrasiid.

2.5.2 Pilohtamánáidgárddiid gelbbolašvuođa lokten – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Pilohtamánáidgárddit ožžot buoret gelbbolašvuođa sámi mánáidgárdepedagogihkas ja gievrras giellamodeallaid geavaheamis.

Pilohtamánáidgárdeprošeakta lea loahpahuvvon. 16 mánáidgárdebargi, pedagoga ja veahkkebargi leat čađahan pilohtaoahpu PED 606 Sámi pedagogihkka mánáidgárddis (30 oč) oahppoplána vuođul man Sámi allaskuvla lágidii. Eanas pedagogat leat čađahan eksámena ja veahkkebargit leat ožžon kursaduođaštusa.

Pilohtamánáidgárddiid ovdánahttinbargui lea maid gullan dutkan. Dutkanraporta galgá válbmejuvvot 2023 giđa mielde.

Pilohtaoahpus leat ráhkadan kártenávdnasa máná giellaovdáneami várás sámegillii, Máná giellaovdáneami kárten, ja dan leat ráhkadan mánáidgárddiid atnui. Dainna leat ain bargame ja dat almmuhuvvo jagi 2023 mielde.

2.6 Sámegielat mánát dálá servodagas

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánát ohppet sámegiela mánáidgárddis.

2.6.1 Čoahkketabealla – sámegielat mánát dálá servodagas

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Dorjagat sámi giellaoahpahussii - ohcanvuđot doarjja	1 482 150	1 845 000	362 850
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	1 721 930	2 705 000	983 070
17020	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	1 540 000	1 540 000	0
15001	Julevsáme sámástahtte - Vuonak Mánájåroj AS - njuolggodoarjja	734 000	734 000	0
18603	Bagadanortnet gievrras giellamodeallaid gealbbolašvuođalokten ja implementeren sámi mánáidgárddiide ja sámi skuvllaide - prošeakta	750 000	750 000	0
Submi		**6 228 080**	**7 574 000**	**1 345 920**

Mánáidgárddi rámmaplána árvvoštallan

Sámediggi searvvai webinárii mánáidgárddi rámmaplána árvvoštallamis cuoŋománus, masa Norsk Evalueringsforening lei bovden. Árvvoštallamis leat vihtta váldočuolmma, ja okta guoská sámi mánáid vuoigatvuođaide: «Hvordan ivaretar barnehagene samiske rettigheter som er formulert i rammeplanen?» (Movt mánáidgárddit gozihit sámi vuoigatvuođaid mat bohtet ovdan rámmaplánas?) Dat čuolbma váldojuvvui mielde Sámedikki evttohusa vuođul. Dutkanásahus NORCE almmuha ođđa bohtosiid árvvoštallama nuppi oasi vuođul loahpparaporterema oktavuođas boahtte jagi. Jagis 2022 lea váldobargu leamaš čoaggit dieđuid.

Ovttasbargu Trøndelag stáhtahálddašeddjiin

Sámediggi lea searvan ovttasbargočoahkkimii Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehagen (REKOM) bargojoavkkuin sámi giella- ja kulturgelbbolašvuođa loktema strategiija birra, man Trøndelag stáhtahálddašeaddji lágidii. Strategiijaplána galgá sihkkarastit sámi perspektiivva mánáidgárddiin Tröndelages. Samarbeidsforum for REKOM i Trøndelag (REKOM ovttasbargoforum Tröndelages) lea meannudan ja dohkkehan strategiija sámegielgelbbolašvuođa loktema várás ođđajagimánus 2022.

Gulahallan sámi mánáidgárdesuorggi váhnemiiguin

Go ovttasbargá nationála váhnenlávdegottiiguin, de Sámedikkis lea vejolašvuohta dahkat ahte sámi váhnemiid jietna gullo riikka dásis. Sámediggi ja Mánáidgárddi váhnenlávdegoddi leat formaliseren ovttasbarggu áigumuššiehtadusa bokte. Šiehtadusa vuolláičálle geassemánus.

Govus 10: Mánát geat ožžot sámi mánáidgárdefálaldaga, ovdáneapmi 2017 rájes

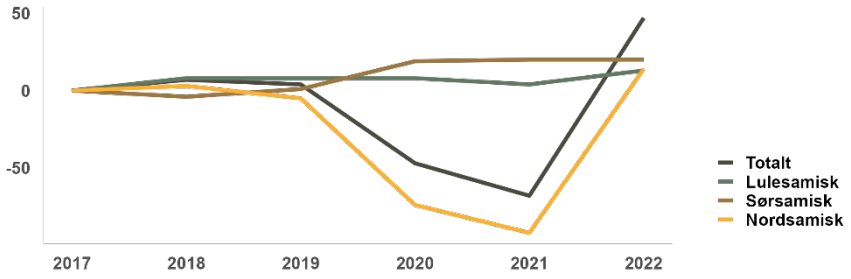

Govus 11: Mánát geat ožžot sámegieloahpahusa mánáidgárddiin, ovdáneapmi 2017 rájes

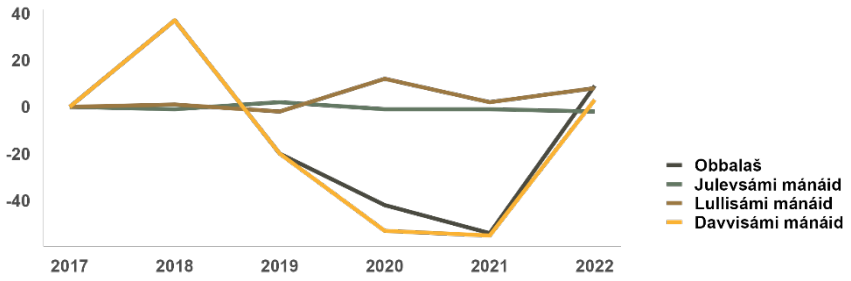

Lea deałalaš deattuhit ahte logut mat leat govvosiin ja tabeallain, leat logut maid mánáidgárddit raporterejit Sámediggái Sámedikki doarjjavuogádaga bokte.

Galle mánná oktiibuot	566			
Fylka	Sámi mánáidgárdi	Galli mánnái davvisámegielfálaldat	Galli mánnái julevsámegielfálaldat	Galli mánnái lullisámegielfálaldat
Finnmárku	16	461	1	
Romsa	3	81		
Nordlánda	1		12	
Tröndelage	1			11
Oslo				

Galle mánná oktiibuot sámi ossodagain	188			
Fylka	Sámi mánáidgárdi	Galli mánnái davvisámegielfálaldat	Galli mánnái julevsámegielfálaldat	Galli mánnái lullisámegielfálaldat
Finnmárku	2	54		
Romsa	4	60		
Nordlánda	1		17	
Tröndelage	3	11	5	23
Oslo	1	14	2	2

Galle máná ožžot sámegieloahpahusa	139			
Fylka	**Sámi mánáidgárdi**	**Galli mánnái davvisámegielfálaldat**	**Galli mánnái julevsámegielfálaldat**	**Galli mánnái lullisámegielfálaldat**
Finnmárku	3	64		
Romsa	9	51		
Nordlánda	1	2		
Tröndelage	3	3		15
Oslo	1	1		
Innlandet	1			3

2.6.2 Bagadallanortnet gelbbolašvuođa loktema ja gievrras giellaoahpahanmodeallaid implementerema várás sámi mánáidgárddiin ja sámi skuvllain – prošeakta

Mihttomearri:

- Sámi mánáidgárddit ja skuvllat addet mánáidgárdefálaldaga ja oahpahusa gievrras giellaoahpahanmodeallaid vuođul.

Revideřejuvvon bušeahtas várrejuvvui ruhta dán prošektii. Bagadallanortnega ulbmil lea oahpahit mánáidgárddiid ja skuvllaid atnit gievrras giellaoahpahanmodeallaid oahpahusas, ja ahte gievrras giellaoahpahanmodeallat implementerejuvvojit sámi mánáidgárddiide ja sámi skuvllaide. Sámediggi lea dán jagi hábmen bagadallanortnega vuođu. Bagadallan lea deatalaš oassi ovdánahttinbarggus ja jurddašanvugiid rievdadeamis. Bagadallanortnega leat ain geahččaladdame ja dan árvvoštallet dađi mielde. Ortnega leat dássážii geahččaladdan pilohtamánáidgárddiin. Mihttomearri lea ahte boahtteáiggis dán ortnega sáhttá fállat buot sámi mánáidgárddiide.

2.6.3 Doarjja sámegieloahpahussii mánáidgárddiin – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámegieloahpahus mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit oahpahit sámi mánáide sámegiela.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17001	Dorjagat sámi giellaoahpahussii - ohcanvuđot doarjja	1 482 150	1 845 000	1 845 000	362 850
Submi		**1 482 150**	**1 845 000**	**1 845 000**	**362 850**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
17001	Dorjagat sámi giellaoahpahussii - ohcanvuđot doarjja	1 898 000	415 850	0	1 482 150
Submi		**1 898 000**	**415 850**	**0**	**1 482 150**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
23	21	2	0

2.6.4 Doarjja prošeavttaide ja ovdánahttinbargguide mánáidgárddiin – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – prošeavttat ja ovdánahttinbarggut mánáidgárddiin:

- Mánáidgárddit ožžot buoret kvalitehta sámi giella- ja kulturbarggus.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	1 721 930	2 705 000	2 705 000	983 070
Submi		**1 721 930**	**2 705 000**	**2 705 000**	**983 070**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
17010	Doarjagat prošeavttaide ja ovddidanbargguide - ohcanvuđot doarjja	3 385 930	1 664 000	0	1 721 930
Submi		**3 385 930**	**1 664 000**	**0**	**1 721 930**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
17	17	0	0

2.6.5 Doarjja ovdánahttit pedagogalaš ávdnasiid mánáidgárddiide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – pedagogalaš ávdnasiid ovdánahttin mánáidgárddiide:

- Mánáidgárddiide, mánáidgárdeoahpaheddjiide ja oahpahusásahusaide galgá leat álki fidnet pedagogalaš ávdnasiid main lea sámi sisdoallu sámegielaide.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17020	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	1 540 000	1 540 000	1 540 000	0
Submi		**1 540 000**	**1 540 000**	**1 540 000**	**0**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
17020	Doarjja pedagogalaš ávdnasiid ovddideapmái mánáidgárddiide - ohcanvuđot doarjja	1 540 000	0	0	1 540 000
Submi		**1 540 000**	**0**	**0**	**1 540 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
1	1	0	0

2.6.6 Julevsáme sámástahtte – njuolggodoarjja Vuonak Mánájåroj

Njuolggodoarjaga mihttomearri – njuolggodoarjja Vuonak Mánájåroj.

- Vuonak Mánájåroj oahpaha mánáidgárdemánáide julevsámegiela

Vuonak Mánájåroj AS reastaluvai jagis 2022.

Hábmera suohkanis lea ođđa julevsámegiel mánáidgárdi ásahuvvon, Viejega AS. Mánáidgárdi oažžu njuolggodoarjaga 2023 rájes. Ođđa mánáidgárdái lea addojuvvon álggahandoarjja.

2.7 Árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi mánáidgárdi lea guovddáš sámi giella- ja kulturguoddi.

Sámediggi áigu ovddidit váikkuhangaskaoapmeortnegiid mat dorjot árbevirolaš máhtu ja kultuvrralaš guoddevašvuođa. Dat doarjjaortnegat galget dahkat ahte mánáidgárddit vuoruhit ja čađahit árbevirolaš sámi doaimmaid.

2.7.1 Čoahkketabealla – árbevirolaš máhttu ođđa áiggis

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17030	Doarjagat sámi mánáidgarddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	9 494 700	9 613 000	118 300
Submi		**9 494 700**	**9 613 000**	**118 300**

2.7.2 Doarjja sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámi ossodat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi mánáidgárddit ja ossodagat:

- Sámi mánáidgárddit ja sámi ossodagat dáčča mánáidgárddiin oahpahit sámi mánáide sámi giela, kultuvrra ja árbevieruid birra.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17030	Doarjagat sámi mánáidgarddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	9 494 700	9 613 000	7 813 000	118 300
Submi		**9 494 700**	**9 613 000**	**7 813 000**	**118 300**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
17030	Doarjagat sámi mánáidgarddiide ja mánáidgárddiide man lea sámi ossodat - ohcanvuđot doarjja	9 726 100	231 400	0	9 494 700
Submi		**9 726 100**	**231 400**	**0**	**9 494 700**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
33	33	0	0

Sámediggi oaččui 2022 revideřejuvvon nationálabušeahtas miljovnna ruvdnosaš liigejuolludusa gelbbolašvuođaovdánahttindoaimmaide sámi mánáidgárdebargiide. 250 000 ruvnno dan ruđas vuoruhuvvui dán doarjjaortnegii. Sámediggi lasihii revideřejuvvon bušeahtas dán postii 1,8 miljovnna ruvnno dan dihte go njuolggadusaid revideremis lasihedje máksomeriid mánáidgárddiide.

2.8 Máhttu ja gelbbolašvuohta leat vuođđun boahtteáiggi mánáidgárddiide

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Mánáidgárdesuorggis lea buoret máhttu ja gelbbolašvuohta.

2.8.1 Čoahkketabealla – máhttu ja gelbbolašvuohta leat vuođđun boahtteáiggi mánáidgárddiide

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
18602	Fierpmádat sámi mánáidgárdesuorggi várás - prošeakta	197 294	150 000	-47 294
Submi		**197 294**	**150 000**	**-47 294**

2.8.2 Fierpmádat sámi mánáidgárdesuorggi várás – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámi mánáidgárdesuorggi várás leat ásahuvvon diehto- ja máhttojuohkinarenat, arenat vásáhusaid lonohallamii ja gelbbolašvuođa buorideapmái.

Sámediggi áigu dán prošeavtta bokte láhčit gelbbolašvuođa loktema buohkaide geat barget mánáidgárddiin main leat sámi mánát. Sámediggi doalai 2022 skábmamánu seminára man ulbmil lei juogadit dieđuid ja máhtu, lonohallat vásáhusaid ja buoridit gelbbolašvuođa.

2.9 Sámi sisdoallu skuvllas

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi ohppiin ja ohppiin geain lea sámegieloahpahus ožžot oahpahusa sámegielas ja sámegillii mas lea buorre kvalitehta.

2.9.1 Čoahkketabealla – sámi sisdoallu skuvllas

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
18701	Oahppoplánaid revideren - prošeakta	638 849	2 500 000	1 861 151
17101	Árbediehtu vuođđooahpahusas - ohcanvuđot doarjja	587 965	700 000	112 035
15201	Fierpmádat sámegieloahpahussii - Sámi allaskuvla - njuolggodorajja	527 000	527 000	0
19502	Pedagogalaš fágabeaivvit	200 000	200 000	0
Submi		**1 953 814**	**3 927 000**	**1 973 186**

Ođđa oahpahusláhka

Máhttodepartemeanta ođđa oahpahusláhkaevttohus lei gulaskuddamis jagis 2021. Stuoradikkis meannudit lága jagis 2023, ja dat gustogoahtá jagis 2024. Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnnat lága birra jagis 2022. Ráđđehus ja Sámediggi eai leat leamaš ovtta oaivilis eanemus guovddáš sámi oahpahusvuoigatvuođaid hárrái. Sámedikki gáibádusaide eai miehtan ja dan dihte Sámediggi ii dorjon láhkaevttohusa. Sámediggi vásiha ahte ráđđehusa ákkastallan das manne eai leat Sámedikki gáibádusa váldán mielde guoská áššiide maidda ráđđehusas alddis lea ovddasvástádus Dat guoská gáibádusaide maid ráđđehus ii oaivvil leat leamaš gulaskuddamis, gáibádusaide maid ráđđehusa mielas ii leat vejolaš duohtan dahkat oahpaheaddjeresurssaid váiluma dihte ja gáibádusaide mat gusket dasa ahte váilu gelbbolašvuođa čohkken.

Skuvllaid kvalitehta buorideapmi

Sámediggi meannudii jagis 2022 ášši *Boahtteáiggi skuvlla kvalitehta - fágalaš ja sosiálalaš birgejupmi/bierggim/bïerkenidh.* Ášši čielggadii ollu hástalusaid sámi skuvlasuorggi statistihka hárrái mii čájeha sámi ohppiid fágalaš ja sosiálalaš ovdáneami. Earret eará eai ráhkaduvvo statistihkat sámi ohppiid nationála geahččalemiid bohtosiin, danne go leat beare unnán oahppit. Dat vuorjašuhttá danne go de lea veadjemeahttun álggahit doaibmabijuid buori mearrádusvuođu vuođul.

Ášši čuovvuleami oktavuođas Sámediggi lea gulahallan departemeanttain sámi ovddasteami birra almmolaš lávdegottis mii galgá geahčadit movt geahččaleamit čađahuvvojit ja skuvlla raporteren- ja dokumenterengáibádusaid. Maŋŋel go Sámediggi gulahalai departemeanttain, de lea dál lávdegottis sámi ovddasteapmi, ja Sámediggi čuovvu lávdegotti barggu.

Lassioahppu sámi oahpaheddjiide ja mánáidgárdeoahpaheddjiide

Sámediggi lea cuiggodan ahte dálá ortnegat gelbbolašvuođa buorideami várás eai deavdde sámi mánáidgárddi- ja skuvlasuorggi dárbbuid, danne go gelbbolašvuođasuorgi lea organiserejuvvon fylkkaid ja regiovnnaid mielde. Doarjagat sámi lassioahpu várás fertejit leat ávkin riikka dásis. Ortnegis lea hástaleaddjin dat ahte gelbbolašvuođaloktendoaimmat fállojuvvojit regionálalaččat, mii mearkkaša ahte sámi oahpaheaddjit ja mánáidgárdeoahpaheaddjit geat eai leat Finnmárkkus eai beasa searvat dan gelbbolašvuođaloktenfálaldahkii man Sámi allaskuvla doaimmaha.

Buhtadus sámegieloahpahussii vuođđooahpahusas

Sámediggi lea máŋga jagi čujuhan ahte buhtadusortnet sámegieloahpahusa várás vuođđooahpahusas lea leamaš beare heitot. Jagis 2022 leat Sámedikkis leamaš konsultašuvnnat ráđđehusain dan birra. Boađus lea ahte ortnet oaččui mearkkašahtti lassáneami 2023 stáhtabušeahta bokte.

Joatkkaskuvllat – sámi sisdoallu

Sámediggi oaidná ahte skuvllat mat leat WINHEC (World Indigenous Nations Higher Education Consortium) miellahtut dahket deatalaš barggu. Sámi joatkkaskuvla Kárášjogas dohkkehuvvui miellahttun 2022 borgemánu. Skuvla lea bargan skuvlla sámi sisdoalu oainnusmahttimiin vai šaddá WINHEC miellahttun. Dán áigodagas lea maiddái Knut Hamsun joatkkaskuvla Nordlánddas šaddan sámi resursaskuvlan.

World Indigenous Peoples Conference on Education (WIPCE)

Badjel 30 jagis lea WIPCE sturron ja šaddan stuora riikkaidgaskasaš dáhpáhussan álgoálbmotoahpahuslihkadusas. Miehtá máilmmi álgoálbmogat servet WIPCE:i juogadit sukseassaid ja strategiijaid kultuvrii vuođđuduvvon oahpahusa birra. Sámediggi searvvai konferánsii jagis 2022.

2.9.2 Oahppoplánaid ođasmahttin – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ohppiin lea árbevirolaš ja boahtteáigediđolaš gelbbolašvuohta sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis sámi árvvuid vuođul.

Doarjjaávdnasat oahpponeavvuide

Sámediggi ja Oahpahusdirektoráhtta leat ráhkadan doarjjaávdnasiid sámi sisdoalu birra sámi nationála oahppoplánaide luonddufágas, servodatfágas, biebmu- ja dearvvašvuođafágas ja KRLE:s. Sámediggi lea maid ráhkadan doarjjaávdnasiid fágaide sámegiella vuosttaš- ja nubbingiellan golmma almmolaš sámegillii.

Sámegiela oahppoplána ohppiide geain lea mearkagiella

Oahpahuslága mielde lea buot sámi mánáin individuála vuoigatvuohta oažžut sámegieloahpahusa. Vuoigatvuohta guoská maiddái ohppiide geat leat guluheamit ja ohppiide geain lea dárbu mearkagillii skuvllas. Sámediggi lea jagis 2022 bargagoahtán oahppoplánain sámegielas vuosttašgiellan ohppiid várás geain lea mearkagiella, parallealla seammaárvosaš oahppoplána (LK20S) oassin. Dát oahppoplána lea dasto áibbas ođđa sámi oahppoplána mii sihkkarastá dán ohppiidjoavkku vuoigatvuođa sámegieloahpahussii.

Eksámen ja árvvoštallan

Máhttodepartemeanta lea fágaođasmahttima ja teknologalaš ovdáneami oktavuođas álggahan eksámenvuogádaga geahčadeami. Ásahuvvui eksámenjoavku, ja joavkkus lei maid muhtin geas lea sámi fágagelbbolašvuohta. Sámediggi ságaškušai ovttasráđiid departemeanttain ja direktoráhtain eksámenortnega rievdadeami, ja ráhkadii ođđa árvvoštallaneavttuid eksámenfágaide, earret eará sámegielfágaide. Dat lea buorre. Eará eksámenfágain ain váilot eksámenbihtát sámegillii.

2.9.3 Árbevirolaš máhttu vuođđooahpahusas – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – árbevirolaš máhttu vuođđooahpahusas:

- Sámi oahppit servet doaimmaide mat čatnasit sámi árbevirolaš máhttui.

		Regnskap 2022	Revidert 2022	Budsjett 2022	Resultat iht. rev. bud.
17101	Tradisjonell kunnskap i grunnopplæringen - søkerbasert tilskudd	587 965	700 000	700 000	112 035
Sum		**587 965**	**700 000**	**700 000**	**112 035**

		Innvilget 2022	Tilbake-trukket 2022	Tilbake-betalt 2022	Regnskap 2022
17101	Tradisjonell kunnskap i grunnopplæringen - søkerbasert tilskudd	617 000	29 035	0	587 965
Sum		**617 000**	**29 035**	**0**	**587 965**

		Rehketdoallu 2022		Juolludu vvon	Biehttalu vvon	Hilgoju vvon
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	21 917 314	2			
Submi		**21 917 314**	**2**			
		Juolluduvvon 2022	r			
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	30 172 190				
Submi		**30 172 190**				
hcamat						
10				7	3	0

2.9.4 Fierpmádat sámegieloahpahusa várás / NetSam – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Aktiivvalaš oahpponeavvofierpmádat oahpahusa várás sámegielas ja sámegillii.

Fierpmádaga ulbmiljoavkkus leat oahpaheaddjit, skuvlajođiheaddjit, studeanttat ja ásahusat mat barget sámegieloahpahusain. NetSam galgá ovddidit ja ovdánahttit sámegieloahpahusa diehtojuohkima, gelbbolašvuođa buorideami, vásáhusaid lonohallama ja fierpmádathuksema bokte. Sámedikki mihttomearrin lea searvvahit mánáidgárdeoahpaheddjiid fierpmádahkii, NetSam sávaldaga mielde.

Doarjja dahká vejolažžan doaimmahit fágalaš fierpmádaga man ulbmil lea sámi oahpahusa ovdánahttit máŋgga dásis. Jagis 2022 leat čađahuvvon guokte fágačoagganeami masa ollugat serve. Fágačoagganeamit leat hui ávkkálaččat fierpmádathuksemii, erenoamážit oahpaheddjiide geat barget skuvllain main eai leat sámi oahppanbirrasat. Fágačoagganemiin maid oažžu ávkkálaš gelbbolašvuođaloktema kurssaid ja vásáhusaid lonohallamiid bokte. Dattetge lea hástalus daid oahpaheddjiid dáfus geat háliidivčče searvat fágačoagganemiide, muhto geat eai oaččo virgelobi eai ge ruhtadeami searvamii. NetSam oaidná dárbbu fállat eanet oahpahusa. Stivrra dieđuid mielde dán doibmii ii leat doarvái ruhtadeapmi, ja sii leat sáhttán bisuhit doaibmadási go stivralahtut leat fierpmádagain bargan iežaset astoáiggis.

2.9.5 Pedagogalaš fágabeaivvit

Go Sámediggi ii šat lágit skuvlakonferánssaid, de leat pedagogalaš fágabeaivvit erenoamáš deatalaš fálaldat sámi oahpaheddjiide. Koronapandemiija geažil maŋiduvvui konferánsa, ja

poasta ii fievrriduvvon 2022 bušehttii, muhto čuovvuluvvui 2022 reviderejuvvon bušeahtas. Fágabeivviid lágidedje golggotmánus Tråantes, ja daidda lei olu beroštupmi. Fágabeivviid fáddá lei psykososiála oahppanbiras.

2.10 Psykososiála oahppanbiras

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Buorit ja oadjebas oahppanbirrasat.

2.10.1 Čoahkketabealla – psykososiála oahppanbiras

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
18801 Bargu eastadit givssideami - prošeakta	916 749	1 000 000	83 251
Submi	**916 749**	**1 000 000**	**83 251**

Sámediggi lea mielde Benjamin-bálkkašumi ja Dronnet Sonja skuvlabálkkašumi jurys. Benjamin-bálkkašupmi geigejuvvo juohke jagi skuvlii mii erenoamážit bargá rasismma ja vealaheami vuostá. Dronnet Sonja skuvlabálkkašupmi geigejuvvo juohke nuppi jagi skuvlii mii čađaha ovttaárvosašvuođa ja searvvaheami erenoamáš láhkái.

2.10.2 Bargu givssideami vuostá – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Mánáidgárddiin ja skuvllain lea buorre ja oadjebas oahppanbiras ja buoret máhttu das movt givssideami mánáid ja nuoraid vuostá galgá eastadit.

Prošektii lea virgáduvvon jođiheaddji jagis 2022. Sámediggi lea ovttasbargagoahtán Romssa ja , Nordlándda ja Oslo suohkana givssidanáittardeddjiiguin. Ulbmil lea ovttasbargat buori psykososiála skuvlabirrasa ovdii sámi mánáide ja nuoraide.

Sámi mánát ja nuorat leat sámi servodaga deháleamos resursat. Sámediggi lea skábmamánus 2022 ásahan mánáidforuma mii galgá searvvahit sámi mánáid ja nuoraid Sámedikki bargui buriid bajásšaddaneavttuid ja oahppanbirrasiid ovdánahttimiin. Mánáidforumis leat 5.-10. luohkáid oahppit julev, lulli- ja davvisámi guovlluin. Áigumuš lea ovddidit sámi mánáid ja nuoraid jiena, vai dat gullo ja vai sii besset váikkuhit buriid bajásšaddaneavttuid ja oahppanbirrasiid ovdánahttimii.

Ovttasbargu Finnmárkku gáddesuodjalusain

Sámediggi lea ovttasbargagoahtán Finnmárkku gáddesuodjalusain gelbbolašvuođapáhka ovdánahttimiin. Gelbbolašvuođapáhkka galgá adnojuvvot HV17 oahpahusas vuosttasgearddebálvalusrekruhtaide ja suodjalusa eará bargiide. Ulbmil lea buoridit máhtu sámi diliid birra ja eastadit negatiivvalaš guottuid, sámevaši, cielaheami ja givssideami. Gelbbolašvuođapáhkka almmuhuvvo guovvamánu 6. b. 2023. Gelbbolašvuođapáhka sisafievrrideapmi Finnmárkui lea pilohtaprošeakta ja mihttomearri lea sisafievrridit páhka miehtá riikii. Sámediggi lea hui duhtavaš go suodjalus mii lea stuora ja deatalaš organisašuvdna lea vuolggahan oahpu sámiid ja sámi diliid birra.

2.11 Oahpponeavvut

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi oahppit ja oahppit geat ožžot sámegieloahpahusa fidnejit sámi oahpponeavvuid buot golmma sámegillii buot fágain mat heivejit vuođđoskuvlla oahppoplánaide.

2.11.1 Čoahkketabealla – oahpponeavvut

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	21 917 314	24 660 000	2 742 686
18901	Rámmašiehtadusat sámi lágádusain	9 000 000	9 000 000	0
15301	Ovttas|Aktan|Aktasne - Sámi allaskuvla - njuolggodorajja	809 000	809 000	0
19001	Rádjerasttildeaddji sámi oahpahus - prošeakta	0	500 000	500 000
19501	Movttiidahttindoaibmabidju oahpponeavvoovddideddjiide -	0	300 000	300 000
Submi		**31 726 314**	**35 269 000**	**3 542 686**

Oahpponeavvoráhkadeami doarjaga árvvoštallan

Jagis 2021 gárvvistuvvui oahpponeavvodoarjaga árvvoštallan. Árvvoštallan čájeha ahte doarjjaortnega mihttomearri ii leat olahuvvon áigodagas maid leat árvvoštallan (2006-2020), go eai ollinge buot fágaide leat ráhkaduvvon sámi oahpponeavvut vuođđooahpahusa oahppoplánaid mielde. Doarjjaortnet lea dattetge leamaš vealtameahttun deatalaš sámi oahpponeavvobuvttadeapmái dan áigodaga. Buvttadankapasitehtii ja ovdáneapmái lea čuohcan dat go váilot čállit ja jorgaleaddjit, erenoamážit lulli- ja julevsámegielas.

Juolludusat jagis 2022

Dán jagi várrejumis lea 44 proseantta juolluduvvon ođđa oahpponeavvuid ráhkadeapmái sámegielfága várás. Lullisámegiela vuosttašgiellan fágii galget ráhkaduvvot oahpponeavvut smávvaskuvladássái. Julevsámegiela dáfus ráhkadišgohtet oahpponeavvuid gaska- ja nuoraidskuvladási nubbegiellaoahpahusa várás, ja davvisámegiela dáfus ráhkadišgohtet oahpponeavvuid joatkkaskuvladási várás.

Dasto lea Sámediggi juolludan ruđa oahpahusmateriála ráhkadeapmái neahttageavaheami birra gaskadássái, mii gokčá oasi servodatfága gelbbolašvuođamihttomeriin ja almmuhuvvo davvi-, julev- ja lullisámegillii.

Sámediggi lea dán jagi juolludan ruđa digitála oahpponeavvu ráhkadeapmái, jorgaleapmái ja heiveheapmái fágaidrasttildeaddji fáttás: guoddevaš ovdáneapmi. Fágat maidda dát guoská leat sámegiella, servodatfága, luonddufága, KRLE, biebmu- ja dearvvašvuohta, duodji ja musihkka. Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid dáfus Sámediggi lea juolludan doarjaga golmma iešguđet oahpponeavvoprošektii mat ráhkadit konkretiserenmateriála davvisámegiela vuođđooahpahusa várás, ja guhtege oahpponeavvu lea iežas vugiin ávkkálaš giellaoahpahusas álgodási rájes ja das bajás.

Oahppoplánaid fágaođasmahttima dihte lea dárbu ođasmahtton oahpponeavvuide. Danne lea Sámediggi maiddái dán jagi vuoruhan doarjaga dálá oahpponeavvuid ođasmahttimii. Dán jagi addojuvvui doarjja ođasmahttit oahpponeavvu lullisámegiela vuosttašgiellan fágas 3. jagi joatkkaskuvladássái. Dasto Sámediggi lea maid addán doarjaga ráhkadit sálbmagirjji julevsámegillii mii heive musihkka- ja giellafágii ja ráhkadit teakstačoakkáldaga davvisámegillii gaskadási várás mii galgá veahkehit buoridit lohkanmiela ja nannet giellaoahpahusa.

Digitála gálggat leat deatalaš eaktun go aktiivvalaččat galgá searvat bargoeallimii ja leat oassin servodagas mii dađistaga rievdá. Sámediggi lea addán doarjaga prošektii Livslangt programmeringsspråk davvi-, julev- ja lullisámegillii. Buot oahpponeavvoprošeavttat mat leat ožžon doarjaga jagis 2022 galget gárvet prošeavttaid maŋimusat čakčamánus 2025.

Sámediggi lea dán áigodagas jahkásaččat doallan prošeaktačoahkkimiid oahpponeavvobuvttadeddjiiguin geat leat ožžon doarjaga Sámedikkis. Dál lea jođus proseassa dihto oahpponeavvoprošeavttaid loahpaheami birra mat eai leat ovdánan nugo galge, ja eanas prošeavttaid maŋŋoneami sivvan lea go váilot čálliresursat.

2.11.2 Doarjja oahpponeavvuid ráhkadeapmái – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – oahpponeavvuid ráhkadeapmi:

- Sámediggi ovdánahttá buot fágain sámegiel oahpponeavvuid mat heivejit vuođđooahpahusa oahppoplánaide.

Sámediggi mearridii juovlamánus ođđa doaibmaplána oahpponeavvoráhkadeami várás boahttevaš guovtti jahkái.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	21 917 314	24 660 000	24 660 000	2 742 686
Submi		**21 917 314**	**24 660 000**	**24 660 000**	**2 742 686**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
17201	Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái - ohcanvuđot doarjja	30 172 190	8 254 876	0	21 917 314
Submi		**30 172 190**	**8 254 876**	**0**	**21 917 314**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
28	16	12	0

Govus 12: Ohcanvuđot doarjagat oahpponeavvuid ráhkadeapmái

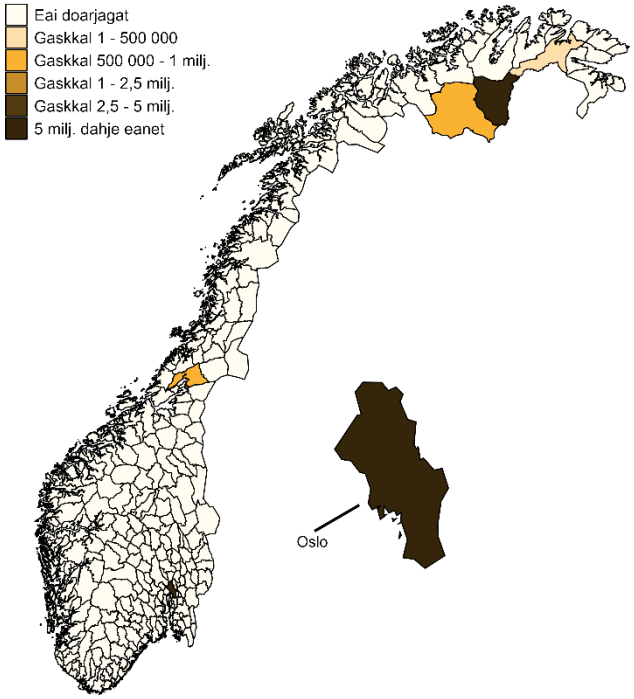

2.11.3 Oahpponeavvuid rámmašiehtadus

Sámedikki 2022 bušeahtas lea 9 miljovdna ruvnno vuoruhuvvon oahpponeavvuid rámmašiehtadusaide. Dat galgá gokčat diŋgojumiid dain rámmašiehtadusain mat Sámedikkis leat Davvi Girjjiin ja LearnLab AS:in. Rámmašiehtadus gusto eanemusat njeallje jagi.

Rámmašiehtadus Davvi Girjjiin digitála oahpponeavvuid várás davvisámegiela vuosttašgiela ohppiide 1.-4. jahkecehkiin gárvvistuvvui 2022 čavčča. Sámediggi lea válljen bisuhit dán ortnega ođđa diŋgojumiin, mii guoská 5.-7. jahkecehkiid oahpponeavvuide, ja dat galget leat gárvásat suoidnemánus 2024.

Dasa lassin Sámediggi lea dahkan ođđa šiehtadusa LearnLab AS:in mii galgá ráhkadit digitála julevsámegieloahpponeavvuid 1.-10. cehkiide sámegielas vuosttašgiellan. Diŋgojumiid leat dál buvttadeame ja dat ovdánit bures. Ávdnasat 1.-2 jahkecehkiide geigejuvvojedje juovlamánus 2022 ja 3.-4 jahkecehkiide dat geigejuvvojit njukčamánus 2023.

2.11.4 Ovttas|Aktan|Aktesne – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Neahttabáiki masa leat čohkkejuvvon ođđaseamos dieđut sámi oahpponeavvuid birra ja gos aktiivvalaččat juogadit oahppomateriála ja geavahit buvttadanreaiddu digitála oahpponeavvuid várás.

Ovttas|Aktan|Aktesne lea neahttabáiki gosa dieđut sámi oahpponeavvuid birra leat čohkkejuvvon, ja gos lea vejolaš oahpponeavvuid luoikkahit. Neahttabáiki lea maid arena gos sáhttá juogadit oahppanresurssaid/oahpponeavvuid maid ieš lea ráhkadan. Doarjja dahká vejolažžan doaimmahit Ovttas|Aktan|Aktesne -oahpponeavvoportála. Ovddit jagiid ruđain leat jagis 2022 sáhttán heivehit, ođasmahttit ja sirdit buot oahpponeavvuid ođđa neahttaportálii

(https://ovttas.h5p.com/). Dál leat beassan vuoruhit bargguid maidda eai leat leamaš resursat maŋemus jagiid. Earret eará leat buoridan ohcanreaiddu- ja vejolašvuođaid, bidjan sisa ođđa oahppoplánaid ja daidda laktán oahpponeavvuid, nannen skuvlla astoáigeortnega rámmaplána ja dasa laktán oahpponeavvuid. Ovttas lea doallan seminâraid ja kurssaid portála birra oainnusmahttin dihte portála. Boahtteáiggis lea dárbu lasi doarjagii vai leat doarvái resursat doaimmahit ja ovdánahttit portála.

2.11.5 Rájiidrasttildeaddji sámi oahpahus, oahpponeavvut – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Skuvlaovttasbargu Sámis.

Julggaštus "Oktasaš árvvut ja bajit doaibmaprinsihpat mánáidgárdefálaldahkii ja oahpahussii miehtá sámi/Felles verdigrunnlag og overordnede prinsipper for barnehagetilbudet og opplæringen i hele Sápmi" geigejuvvui Sámediggái miessemánus 2022. Julggaštusas bohtet ovdan vuordámušat sámi oahpahusfálaldaga árvo- ja prinsihppavuđđui mánáidgárddiin ja skuvllain riikkarájiid rastá. Bargojoavkkus mii julggaštusa lea čállán leat leamaš Norgga, Ruoŧa ja Suoma beale sámi skuvllaid, universitehtaid ja allaskuvlasuorggi fágaolbmot. Sámediggi sávvá ahte julggaštus implementerejuvvo viidát miehtá Sámi.

2.11.6 Movttiidahttindoaibmabijut oahpponeavvoráhkadeamis – prošeakta

Prošeakta galgá vuolggahit ovttasbarggu heivvolaš beliiguin, ja mihttomearri lea rekrutteret oahpponeavvoráhkadeddjiid ja buoridit máhtu oahpponeavvoráhkadeamis.

Ii čađahuvvon jagis 2022 Sámedikki hálddahusa resursadili geažil.

2.12 Váldi, ovddasvástádus ja rollat alit oahpus ja dutkamis

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea duohta váldi sámi alit oahpus ja dutkamis lágaid ja láhkaásahusaid bokte, ja konsultašuvnnaid bokte.

Juolludusreivvet ja ovdánahttinšiehtadusat

Sámedikkis leat jahkásaččat konsultašuvnnat Sámi allaskuvlla, Norgga árktalaš universitehta ja Nuortta universitehta juolludusreivviid ja ovdánahttinšiehtadusaid birra. Konsultašuvnnaid boađusin lea ahte namuhuvvon oahpahusásahusat ovttasbarget eanet alit oahpu ja dutkama hárrái. Earret eará lea Sámediggi ožžon miehtama dasa ahte UiT lasiha earresajiid medisiidnaohppui.

Guhkesáiggi plána dutkama ja alit oahpu várás 2023-2032

Sámediggi ja Máhttodepartemeanta leat soahpan čilgehusaid dutkama ja alit oahpu guhkesáiggi plánii 2023-2032. Sámediggi lea maiddái ožžon mielde deaŧalaš mihtuid sámi dutkama ja alit oahpu birra bajit dásis. Ráđđehusa geatnegasvuođat sámi dutkama ja oahpahusa hárrái leat mielde, ja ráđđehus galgá dáid áŋgiruššansurggiid vuoruhit olles dán áigodaga.

2.13 Oahppo- ja dutkanfálaldat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi alit oahpus ja dutkamis leat fálaldagat ja aktivitehtat mat gokčet sámi servodaga gelbbolašvuođa- ja máhttodárbbu.

Studietilsynsforskriften ja sámegielaid álgooahpahus

Studieforskriftena rievadusat leat dagahan ahte oahpahusásahusaid ovttasbargu giellaguovddážiiguin bissehuvvui. Nationála oahppokvalitehta orgána (NOKUT) lea ovddasvástideaddji ásahus ja sáhttá suovvat spiehkastit studietilsynsforskriftena gáibádusain. Láhkaásahusas ferte sáhttit spiehkastit sámegiela álgokurssaid várás main leat 30 oahppočuoggá, dahje unnit, danne go dál duođai váilot fágaolbmot geat máhttet sámegielaid. Lávdaduvvon álgokurssaid fállan main lea buorre kvalitehta fágalaččat lea doaibmabidju mainna lasihivččii rekrutterenvuođu sámi oahpuide ja virggiide, ja mainna attášii sámiide vejolašvuođa váldit ruovttoluotta giela man leat massán. NOKUT geahčada vejolaš čovdosiid mat vuhtiiváldet dáid oahppofálaldagaid dárbbu, ja dan seammás vuhtiiváldojuvvo alit oahpu gáibádusaid ulbmil.

Dutkanráđi portefolioplánat

Dutkanráđi organiseremis leat 16 portfoliostivrra ja juohke stivrii leat sierra portfolioplánat. Guđa portfolioplánas lea sámi ovddastus. Jagis 2022 lea Sámediggi vuohččan konsulteren Sámi portfolioplána. Dasa lassin konsulterii portfolioplanaid Helse, Klima og polar, Utdanning og kompetanse og Velferd, Kultur og samfunn. Sámedikki cealkámušat leat váldojuvvon mielde máŋgga portefolioplánii. Lea dehálaš oažžut sámi sisdoalu eará portfolioplánaide go Sámi portfolioplánii vai áŋgiruššan sámi áššiin lassána dutkama oktavuođas.

Sámi gelbbolašvuohta Lulli-Norggas

Lea dárbu gulahallagoahtit allaskuvllaiguin ja universitehtaiguin Lulli-Norggas lulli, julev- ja davvisámegiela oahpahusfálaldagaid álggaheami birra. Universitet og høyskolerådet samisk (UHR- Samisk) lea Sámedikki vuolggaheami vuođul váldit áššii ovdan iežas cealkámušas Stuoradiggedieđáhussii sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra 2023.

2.14 Rekrutteren sámi alit ohppui ja dutkamii

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet mánáidgárde- ja vuođđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta.

2.14.1 Čoahkketabealla - rekrutteren sámi alit ohppui ja dutkamii

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17301	Stipeanda alit ohppui	2 686 200	2 850 000	163 800
Submi		**2 686 200**	**2 850 000**	**163 800**

Ráđđehus ja Sámediggi leat ovttas bargagoahtán jahkásaš stuoradiggedieđáhusain sámi giela, kultuvrra ja servodateallima birra 2023. Ráđđehus lea mearridan ahte 2023 dieđáhusa fáddá lea rekrutteren ja gelbbolašvuođa. Dieđáhus galgá earret eará loktet hástalusaid mat gusket dasa go mánáidgárddiin ja vuođđoskuvllain váilot sámegielat oahpaheaddjit.

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii golggotmánus álggahit prošeavtta "Sámedikki rekrutterenprošeakta 2023-2025 - sámi giellaoahpahusat ja oahpaheaddjeoahpahusat" man ulbmil lea rekrutteret joatkkaskuvlaohppiid sámi alit ohppui.

2.14.2 Stipeanda alit ohppui – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – stipeanda alit ohppui:

- Eanet mánáidgárde- ja vuođđoskuvlaoahpaheaddjit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
17301 Stipeanda alit ohppui	2 686 200	2 850 000	2 850 000	163 800
Submi	**2 686 200**	**2 850 000**	**2 850 000**	**163 800**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
17301 Stipeanda alit ohppui	2 889 500	203 300	0	2 686 200
Submi	**2 889 500**	**203 300**	**0**	**2 686 200**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
155	144	11	0

2.15 Sámi perspektiiva alit oahpus ja dutkamis

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi perspektiiva lea implementerejuvvon buot relevánta oahpuide ja dutkamii

Sámi sisdoalu implementeren profešuvdnaoahpuide

Sámediggedieđáhusas alit oahpu ja dutkama birra lea bajitdási mihttomearrin implementeret sámi sisdoalu profešuvdnaoahpuide. Sámediggi lea dainna bargan máŋga jagi, ja dat lea dahkan ahte sámi sisdoallu nationála njuolggadusaid láhkaásahusas lea implementerejuvvon measta buot dearvvašvuođafágaoahpuide.

Sámediggi lea addán cealkámuša Sámi allaskuvlla strategiijaplánii, dan dihte go Sámedikki mielas galgá strategiijaplána leat hástalusaid birra mat gusket nationála ja sámi ovddasvástádussii man Sámi allaskuvla lea čatnan sámi oahpaheddjiid ja mánáidgárdeoahpaheddjiid gelbbolašvuođaloktemii. Sámediggi lea maiddái iešguđet konsultašuvnnain ráđđehusain ovddidan hástalusa mii guoská gelbbolašvuođasuorggi organiseremii. Dan rádjái dat ii leat mielddisbuktán makkárge konkrehta rievdadusaid.

3 Areálat, biras ja dálkkádat

Servodatmihttu:

- Sámi guovlluid areálat ja luondduresurssat hálddašuvvojit dainna jurdagiin ahte boahttevaš sohkabuolvvaide sihkkarastojuvvo eallinvuođđu ja vejolašvuohta bisuhit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima

Govus 13: Ohcanvuđot doarjagat – areálat, biras ja dálkkádat

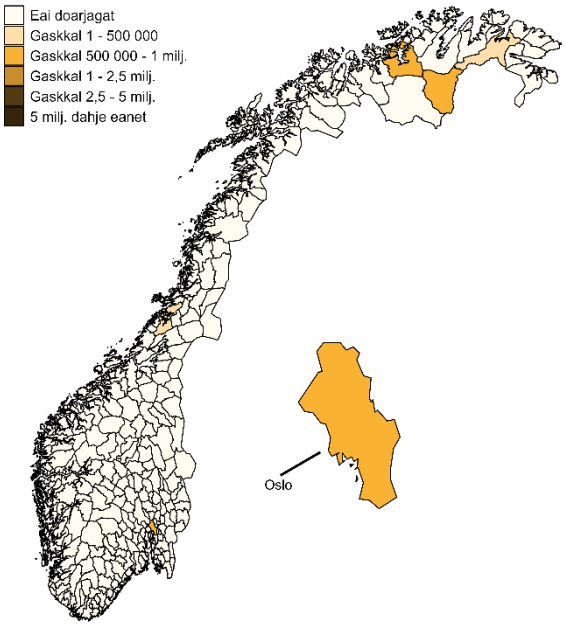

3.1 Čoahkketabealla – areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	4 833 910	5 170 000	336 090
Doaibmabijut	4 868 201	4 183 000	-685 201
Submi	**9 702 111**	**9 353 000**	**-349 111**

Vai bisuhit boahttevaš buolvvaid vejolašvuođa bargat boazodoaluin ja meahcástemiin, de ferte resurssaid hálddašit guoddevaš vugiin. Dat mearkkaša ahte luonddu ferte ávkkástallat ovddasvásttolaš vugiin ja maid ahte ferte eanet ovttasbargat riikkaidgaskasaš dásis gieđahallan dihte dálkkádat-, biras- ja energiijakriissaid dagahan hástalusaid.

Sámi guovlluin lea ollu areálasisabahkken, nugo earret eará barta-, bieggafápmo- ja elfápmolinjjáid huksemat ja minerálaid roggan. Sámediggi geahččala gulahallama, konsultašuvnnaid ja riekteproseassaide váikkuheami bokte váikkuhit ovdáneapmái dainna lágiin ahte servodatmihttu olahuvvošii. Ollu proseassat, nugo ovdamearkka dihte Fovsen-áššši, lea bistán guhká, ja vaikko Fovsen-duopmu lei vuoitu de ii leat ráđđehus čuovvulan duomu. Ráđđehus lea maid jagis 2022 rahpan vejolašvuođa ođđa bieggafápmohuksemiidda vaikko earret eará ii leat fuolahan doarvái buriid rutiinnaid boazodoalu searvvaheami várás dahje das movt ráđđehus galgá sihkkarastit ahte sis geat guorahallet doaimmaid váikkuhusaid lea rievttes gelbbolašvuohta suorggis.

Eará stuora prošeakta mii sakka čuohcá sámi servodahkii ja areálageavaheapmái lea konseptutvalgutredning Nord-Norge. Vai vejolaš čuolmmat leat ovdal jo čielgasat de Sámediggi lea muitalan ja čilgen čuolmmaid vai lea čielggas movt huksen čuohcá sámi servodateallimii, kultuvrii ja eallinvuđđui.

Birgejupmi doaba mearkkaša dan movt olmmoš birge ja ahte ii galgga váldit eanet go maid dárbbaša. Dán prinsihpa vuođul lea sámi álbmot eallán máŋggaid buolvvaid čađa. Álgoálbmogiid varrii gullá dat ahte eallit ovttas luondduin. Dat dávjá manná ruossalassii ođđa áiggi resursageavaheami vugiin, ja danne Sámediggi lea bargan plánain ođđa minerálalága várás man birra ráđđehus muitala NAČ 2022: 8:s.

Luondduin eallit ovttas mearkkaša maiddái dan, ahte luondduvalljivuođa ferte bisuhit. Dálkkádat maid váikkuha sámi álbmoga eallinvuohkái, ja danne Sámediggi aktiivvalaččat searvá riikkaidgaskasaš dálkkádatbargui. Earret eará leat vuoruhan searvat riikkaidgaskasaš arenaide nugo ON vihttanuppelogát konferánsii (CoP15) biologalaš valljivuođa birra ja UN Climate Change Conference COP 27 ovddidan dihte sámi ja eará álgoálbmogiid perspektiivva hástalusaide mat máilmmis leat.

3.2 Doaibmagolut – areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	4 389 529	4 453 000	63 471
Doaibmagolut	444 381	717 000	272 619
Submi	**4 833 910**	**5 170 000**	**336 090**

3.3 Hálddahus – areálat, biras ja dálkkádat

Sámediggi hálddaša plána- ja huksenlága 3. § ja dan vuođul buktá gulaskuddancealkámušaid suohkanplánaide ja regulerenplánaide, ja maiddái bagadallá suohkaniid plánejeddjiid sámi kultuvrra ja ealáhusdoaimmaheami luondduvuđđosa áimmahuššama hárrái. Areálaáššiid geográfalaš hálddašanguvlui gullet Romssa ja Finnmárkku fylka ja Nordlándda fylka, 38 suohkana Trööndelagen fylhkentjïeltes ja Innlandet fylkkasuohkanis, ja maiddái eará suohkanat mat gullet boazodoallolága ja Trollheimen-lága vuollái. Dat dahká sullii 40 proseantta Norgga eananareálas. Sámediggi lea jagis 2022 ovddidan oktiibuot 21 vuosttaldeami. Vuosttaldeamit gusket earret eará máŋgga suohkanplánii, ođđa elfápmolinjjáide ja Romssa guovllu riddoavádatplánaide.

Geassemánus 2022 dagai Sámedikki dievasčoahkkin prinsihpalaš mearrádusa 420kV elfápmolinjjáid huksema birra sámi guovlluin. Mearrádus nanne ahte go sihkkarastá vuođđoealáhusaid areálavuođu árbevirolaš sámi guovlluin, de sihkkarastá maiddái sámi kultuvrra materiálalaš vuođu. Vaikko Sámediggi dán mearrádusas dohkkeha dárbbu sihkkaris elrávdnjebohtui, de Sámediggi ii dohkket ahte čađahuvvojit infrastrukturdoaimmat mat láhčet ođđa ealáhusaid, mat dasto ges njuolgut billistit sámi boazodoalu ja meahccegeavaheami ovdii.

Sámediggi lea konsultašuvnnain 420kV linjjá huksema birra Skáiddis-Hámmerfestii, ja maiddái konsultašuvnnain eará bieggafápmohuksemiid birra Finnmárkkus, ovddidan gáibádusa das ahte go árvvoštallet dárbbu elfápmojohtasiidda, de galget deattuhit sámi ealáhusaid ja kulturdoaimmaheami.

Sámediggi lea maid čujuhan ahte bieggamillu vuđđui (dár. sokkel) bijahit elrávnnji ii leat dohkálaš ágga joatkit bieggamillodoaimmaid Fovsen-Njaarkes. Alimusriekti lea cealkán ahte bieggafápmokonsešuvdna ii leat lobálaš. Bieggamillohuksemat leat sakka čuohcan lullisámi guovllu boazodollui ja danne ii sáhte álggahit doaimmaid mat dahket dili vel vearrábun guovllu boazodollui. Stáhta eiseválddit eai sáhte garvit iežaset ovddasvástádusa sámi kultuvrra, ealáhusaid doaimmaheami ja servodateallima sihkkarastimis.

Sámiid vuotna- ja riddogeavaheami kárten areálaplánemiid várás

Sámediggi lea jagis 2022 čállán raportta das movt sámiid vuotna- ja riddogeavaheami sáhtášii kártet areálaplánemiid várás. Raportta vuolggasadji lea ahte lea dárbu eambbo kártejuvvon dihtui sámiid mearraareálaid geavaheamis vai dan sáhttet vuhtiiváldit mearraareálaid hálddašeamis. Raporta čujuha ahte almmolaš diehtovuorkkáin ja kárttain váilot dieđut erenoamážit das movt báikegottiin leat meara ávkkástallan. Raporta maid digaštallá hástalusaid sámiid mearraareálaid geavaheami kártemis. Deatalaš čuolbma lea man muddui kártejuvvon diehtu, dahje jus dakkár diehtu váilu, sáhttá adnojuvvot sámi vuoigatvuođaoamasteddjiid vuostá vejolaš vuoigatvuođagáibádusáššiin. Sámediggi áigu Guolástandirektoráhtain ságaškuššat movt sáhtášii kártet movt báikegottit atnet mearra- ja vuotnaguovlluid guolásteapmái ja eará ávkkástallamii, vuolggasadjin lea guovlu man oasseváldilága § 21 definere.

3.4 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – areálat, biras ja dálkkádat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Areálahálddašeapmi	4 301 249	3 833 000	-468 249
Luondduvalljodat	566 952	350 000	-216 952
Submi	**4 868 201**	**4 183 000**	**-685 201**

3.5 Areálaid hálddašeapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri

- Sámi ealáhusaid, kultuvrra ja servodateallima luondduvuođus lea sihkkarastojuvvon buot plánemiin, ja Sámediggi lea deatalaš eavttuidbiddji ja konsultašuvdnabealli areálahálddašeamis.

3.5.1 Čoahkketabealla – areálaid hálddašeapmi

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
20001	Protect Sápmi vuođđudus - njuolggodorajja	1 124 000	1 124 000	0
22001	Sámi areála- ja resursavuoigatvuođat - ohcanvuđot doarjja	2 399 499	1 900 000	-499 499
23501	Geahččaleapmi mohtorjohtalusas meahcis	459 000	459 000	0
23601	Vuođđogelbbolašvuohta, suodjalanguovlluid/ luonddusuodjalanguovlluid hálddašeapmi - prošeakta	318 750	350 000	31 250
Submi		**4 301 249**	**3 833 000**	**-468 249**

Bieggafápmohuksemat

Maŋŋel go Alimusriekteduopmu 2021 golggotmánu fámohuhtii konsešuvdna- ja bággolonistanmearrádusa bieggafápmohuksemii Fovsen Njaarkes, de lea Sámediggi máŋgga dásis occčodan ráđđehusa čuovvulit mearrádusa. Leat leamaš ollu čoahkkimat ja formála gulahallan ráđđehusain. Lea oktasaš ipmárdus dasa ahte duopmu nanne ahte konsešuvdna ii leat lobálaš, ja ahte dasa fertejit leat váikkuhusat álbmotrievtti rihkkumis. Ráđđehus lea dovddahan ahte váldá ášši hui duođalažžan ja ahte leat bargame gávdnat dakkár čovdosa mii sihkkarastá ahte álbmotrievttalaš vuoigatvuođat váldojuvvojit vuhtii ja mii bistá boahtteáigái. Ráđđehus lea dadjan ahte áigu čilget mii proseassa, man galget čađahit, juridihkalaš vuođđu lea ja ahte dat galggai jođánit dahkkojuvvot. Sámediggi konstatere ahte čuovvuleapmi ii dahkkojuvvo jođánit, ii dan bokte ahte lea sádden juridihkalaš vuođu lobihis mearrádusa nuppástuhttima birra, ii ge dan bokte ahte lea evttohan čielggadanprográmma dán várás.

Sámediggi lea ávžžuhan departemeantta bovdet áššáigulli beliid čoahkkimii vai sáhttet eanet čielggasmahttit doaibmamuni alimusrievtti duomu doahttaleami hárrái. Ii dan dáfus ge leat dáhpáhuvvan mihkkege. Sámedikkis leat maid leamaš proseassat Fosen Vind Da ja Roan Vind Da hárrái ja lea čuovvulan orohagaid.

Dasa lassin Sámediggi lea deattuhan Øyfjellet bieggafápmodoaimmahaga ásaheami Mosjøenis, Vefsn suohkanis mas leat 72 turbiinna ja movt dan bieggafápmodoaimmahaga ásaheapmi čuohcá Jillen-Njaarkii. Sámediggi lea gulahallan ráđđehusain vai huksejeaddji čuovvula konsešuvnna eavttuid johtingeainnuid hárrái. Dál ráđđehus lea geatnegahttán huksejeaddji veahkehit doaibmabijuiguin čakča- ja giđđajohtima oktavuođas.

Dasto ráđđehus mearridii jagis 2022 fas loktet ohcamiid konsešuvdnameannudeami mat gusket bieggafápmui gáttis maiddái sámi boazodoalloguovlluin. Sámediggi lea ráđđehusain gulahallan vai ođđa njuolggadusaide bieggáfámu várás gáttis váldojuvvojit mielde doaibmabijut sámi beroštusaid birra. Njuolggadusbargu lea maŋiduvvon. Sámediggi lea maid ráđđehusa bivdán čilget movt boazodoallu searvvahuvvo konsešuvdnameannudeapmái, konkretiseret čavgejuvvon čielggadusgáibádusaid ja gelbbolašvuođa das makkár váikkuhusat boazodollui leat ja hástalusaid ovdagihtii álgima oktavuođas konsešuvnnaid addimis. Lea leamaš hástalussan oažžut čielga vástádusa ráđđehusas, ja áššii joatká jagis 2023.

Finnmárkkuopmodat

Lávdegoddevahku, geassemánu dievasčoahkkima ovdal, lágidii Sámediggi seminára Finnmárkkuopmodaga (FeFo) rolla, bargamuša ja ovddasvástádusa birra. Sámediggi maid áigu ovddidit áššii Sámedikki vuoruhemiid ja ipmárdusa birra olahan dihte Finnmárkolága ulbmila. Dát proseassat galget dahkat ahte Sámediggi sáhttá hábmet dokumeantta Finnmárkkuopmodaga oktasaš stivrejumi várás, man mihttomearrin lea nannet gulahallama vai Finnmárkolága ulbmil olahuvvo.

Boazodoalu areáladárbbut

Sámediggi oaidná ahte guovlluin ja suohkaniin ii leat doarvái buorre gelbbolašvuohta sámi areálageavaheami birra go guoská dasa ahte vuhtiiváldit boazodoalu areálaplánemiin. Danne Sámediggi lea jagis 2022 gulahallan máŋggain suohkaniin, earret eará linnasullo suohkaniiguin. Sámedikki vásáhus lea ahte go suohkaniiguin gulahallá, de suohkanat buorebut ipmirdit boazodoalu dárbbuid.

Konseptvalgutredning (KVU) for Nord-Norge

Konseputvalgutredning (KVU) for Nord-Norge čielggadeami ovdabargu galgá geahččat mátkkoštančovdosiid Davvi-Norgii ollislaččat. Sámediggi lea veahkkin leamaš hábmeme čielggadeami máhttovuođu. Nord-Norgebanen lea dán barggus leamaš stuora oassin. Sámedikkis leat maiddái leamaš konsultašuvnnat KVU viidáseappot proseassa birra. Sámedikki mihttomearrin lea ahte sámi beroštusat oidnojit KVU:s.

Mearraareálaid hálddašeapmi

Mearraareálaid geavaheapmi čilgejuvvo suohkanplánain plána- ja huksenlága vuođul, dávjá čielga riddoavádatplánan. Sámediggi lea ovddidan vuosttaldemiid akvakultuvrra álggahemiide Romssa guovllu riddoavádatplánas ja Evenášši, Áhkánjárgga ja Hábmera riddoavádatplánas. Vuosttaldemiid duogážin leat ásahemiid negatiivvalaš váikkuhusat mearrasámi kultuvrii, báikkálaš ealáhusguolástussii, borramušháhkamii, luossabivdui ja kulturmuittuide. Goappaš riddoavádatplánat biddjojuvvojit soabahallamii Stáhtahálddašeaddji bokte.

3.5.2 Protect Sápmi vuođđudus – njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

Protect Sápmi vuođđudus galgá bargat dan ala ahte sámi vuoigatvuođaoamasteaddjit sáhttet friija mieđihit huksenáššiin ovddalgihtii addojuvvon dieđuid vuođul.

Bargui gullá dieđuid čohkken ja čielggadanšiehtadusaid šiehtadallan, áššedovdiid cealkámušaid viežžan ja oahpahus. Protect Sápmi vuođđudus lea maŋimus áiggiid eanet lihkostuvvan areálaáššiide implementeret sámiid prosessuála vuoigatvuođaid friija dieđihuvvon mieđiheami hárrái ja oažžugoahtán eanet doarjaga dasa ahte huksejeaddji galgá árabut fuolahit álgoálbmotbeali proseassakapasitehta ja -gelbbolašvuođa. Liikká vuođđudus oaidná ahte ferte garrasit bargat vai dat olahuvvo. Huksenproseassaid hárrái ii leat makkárge automatihkka ja ain gávdnojit aktevrrat mat eai deavdde proseassageatnegasvuođaid, ja vuođđudus vásiha ahte Statnett geahččala duššin dahkat dan duohtavuođa ahte orohagat dárbbašit Protect Sámi veahki dáin áššiin.

3.5.3 Sámi areála- ja resursavuoigatvuođat

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi areála ja resursavuoigatvuođat:

- Sámi beroštusain ja vuoigatvuođaoamasteddjiin lea duohta vejolašvuohta beassat konsultašuvnnaide vai besset ovdagihtii dieđuid vuođul addit friija mieđiheami plánaide ja doaibmabijuide areála- ja resursahálddašeami oktavuođas.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
22001	Sámi areála- ja resursavuoigatvuođat - ohcanvuđot doarjja	2 399 499	1 900 000	1 900 000	-499 499
Submi		**2 399 499**	**1 900 000**	**1 900 000**	**-499 499**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
22001	Sámi areála- ja resursavuoigatvuođat - ohcanvuđot doarjja	2 399 499	0	0	2 399 499
Submi		**2 399 499**	**0**	**0**	**2 399 499**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
14	9	4	1

3.5.4 Geahččaleapmi mohtorjohtalusas meahcis – prošeakta

Jagis 2022 sohpe Sámediggi ja Guovdageainnu, Kárášjoga, Porsáŋggu, Unjárgga, Álttá ja Deanu gielddat ahte Guovdageainnu suohkanis galgá leat jođiheaddji rolla geahččalanprošeavtta čađaheamis. Lea ásahuvvon stivrenjoavku mas oassálasti suohkanat leat ovddastuvvon.

3.6 Luondduresurssat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Ávkkástallan Sámi guovlluid luondduresurssaid ávkkástallan dáhpáhuvvá dakkár vugiin mii fuolaha sámi vuoigatvuođaoamasteddjiid ja báikegottiid beroštusaid ja vuoigatvuođaid, ja dávista riikkaidgaskasaš álbmotriektái.

Minerálaid roggan

Kingrose Mining lea čađahan sierra iskkademiid metállaid ohcama oktavuođas Borsejávrriin Porsáŋggu gielddas. Orohat 14A Spiertagáisá atná guovllu sihke geasse- ja čakčaguohtuneanamin. Sámediggi lea gulahallan áššši birra sihke gielddain, fitnodagain ja ráđđehusain hehtten dihte fitnodaga oažžumis sierra lobi iskkadanbargui. Ealáhus- ja

guolástusdepartemeanta dat mearrida áššši, ja Sámedikkis lea vejolašvuohta váidit Gonagassii jus departemeanta mieđiha ohcamii.

Ođđa minerálaláhka

Ráđđehus lea jagis 2022 ovddidan NAČ 2022: 8 Ođđa minerálaláhka. Sámedikki dievasčoahkkin lea meannudan gulaskuddancealkámuša dása, ja áigu čuovvulit áššši konsultašuvnnaid bokte viidáseappot proseassas. Sámediggi lea mearrádusas geardduhan iežas oainnu das ahte láhka ferte čuovvut nationála ja riikkaidgaskasaš lágaid erenoamážit dan dáfus ahte hehttet ahte šaddá dakkár dilli mii Fovsen Njaarkes lea, ja ahte ulbmilsátnádeami berre sátnádit čielgaseabbon vai dat doaibmá eanemus guoddevaš ovdáneami ovddas vai ekonomalaš ovdáneapmi ii čuoza sámi oamastanvuoigatvuhtii, kultuvrii, sosiála eallimii iige lundui.

3.7 Luondduvalljivuohta

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Luondduvalljivuođa suodjaleapmi bidjá nana vuođu sámi kultuvrii ja ealáhusdoaimmaheapmái.

Sámediggi háliida ahte báikegottit ja boazodoallu galget ain sáhttit atnit iežaset resursaguovlluid suodjalanguovlluin. Suodjalanguovlluid hálddašeapmi galgá váldit vuolggasaji suodjaluvvon guovlluid sámi árbevirolaš geavaheamis.

3.7.1 Čoahkketabealla – luondduvalljivuohta

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
24501 Suodjalanstivrrat - seminára	566 952	350 000	-216 952
Submi	**566 952**	**350 000**	**-216 952**

Konvenšuvdna biologalaš valljodaga birra

Konvenšuvdna biologalaš valljodaga birra dohkkeha álgoálbmogiid árbevirolaš máhtu ja nanne ahte stáhtain lea geatnegasvuohta doahttalit, suodjalit ja viidáseappot fievrridit dan máhtu.

ON vihttanuppelogát konferánsa (CoP15) biologalaš valljodaga birra lágiduvvui Kanadas 2022 juovlamánu. Sámediggi lea ovdal leamaš mielde Norgga delegašuvnnas mii searvá oasálaščoahkkimiidda. Dán jagi Sámediggi ii searvan Norgga delegašuvdnii, ja searvvai čoahkkimiidda digitálalaččat iehčanas observatevran. Sámiid oktasaš beroštusat gozihuvvojit lagas ovttasbarggu bokte Ruoła ja Suoma beale sámedikkiiguin, mat serve konferánsii fysalaččat.

Ovdal konferánssa Sámediggi konsulterii Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain norgga posišuvnnaid birra šiehtadallamiidda muhto eai olahan ovttaoaivilvuođa buot áššiin. Dat guoskkai erenoamážit dasa ahte dohkkehit álgoálbmogiid hálddašan guovlluid sierra kategoriijan luondduvalljivuođa bisuheami várás.

Dálkkádat

Sámediggi searvvai árktalaš guvlui álgoálbmotforuma čihččet ja gávccát čoahkkimis mas ledje dálkkádahkii guoskevaš doaimmat earret eará nuoraid ja álgoálbmogiid máhttovuogádagaid birra.

Sámediggi lea doaimmahan gaskašiehtadallamiid dálkkádatkonvenšuvnna hárrái ovdal COP 27. Sámediggi earret eará doalai sáhkavuoru stáhtaid ja álgoálbmogiid ovttasdoaibmama birra. Das čujuhuvvui Sámedikki vásáhusaide riikkaidgaskasaš bargguin ja konsultašuvnnain stáhtain. Sámediggi searvvai COP 27 dálkkádatnjunuščoahkkimii Sharm El Sheikhas Norgga delegašuvnna bokte, ja searvvai aktiivvalaččat árktalaš guovllu bargguide. Sámediggi erenoamážit deattuhii dálkkádatrievdamiid go árktalaš guovlluin dálkkádat rievdá njeallje geardde jođáneappot go gaskamearálaččat. Ovdamearkan Sámediggi muitalii boazodoalu dálkkádatkriisadálvviid birra. Earret eará lea dá ágga manne ferte buoridit áŋgiruššama dálkkádatdoaimmaid ja -heivehemiid ruhtadeami hárrái.

Skábmamánus 2022 lei Sámedikkis čoahkkin Dálkkádat- ja birasdepartemeantta politihkalaš njunnošiin. Čoahkkima fáddán lei bargu dieđáhusain dálkkádatheiveheami birra Stuoradiggái. Dasto Sámediggi lea maid addán čálalaš cealkámuša dasa movt dálkkádatrievdamat váikkuhit sámi kultuvrii, boazodollui, meahcásteapmái, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii. Eallin eatnama alde ja mearragáttiin sámi guovlluin rievdá jođánit, ja dat sakka čuohcá vuođđoealáhusaide, mat leat sámi kultuvrra deatalaš geađgejuolggit. Sámediggi ohcala konkretiserema ja čađaheami daid doaimmaid hárrái mat gusket dálkkádatheiveheapmái sámi servodagain.

Dálkkádatlávdegoddi Klimautvalget 2050

Dálkkádatlávdegoddi galgá almmuhit NAČ skábmamánu 1. b. 2023 mas lea ollislaš árvvoštallan dain geaidnoválljemiin mat Norggas leat, ja čájehit movt Norga sáhttá šaddat vuollegisluoitinservodahkan jagis 2050. Cealkámušas lei eanas sámi luonddugeavaheami birra, ja dan birra ahte dálkkádatkriisa ii sáhte čoavdit jus maiddái luonddukriisa ii čovdojuvvo. Eanet huksemiid lundui ja areálaide ferte garrasit ráddjet. Vuoiggalaš nuppástuhttimiid, mearridanvuogádagaid ja ođasmuvvi energiija maiddái dárkilit ságaškušše.

Feminist Action for Gender Justice

Sámediggi lei konferánssas Climate Change – Feminist Action for Gender Justice man Fokus - Forum for kvinner og utviklingsspørsmål ja UN Women Norden lágidedje. Konferánssa fáddá lei: movt searvvahuvvojit sohkabealperspektiivvat dálkkádaga hárrái ráđđehusa, priváhta suorggi ja siviilaservodaga bargui, ja movt galgá bargat sihkkarastit doaibmabijuid mat bissehit dálkkádatrievdamiid, ja movt sohkabealperspektiivvaid sáhttá váldit mielde dán bargui. Sámediggi searvvai panelaságastallamii man fáddá lei "Norwegian climate policies – Norwegian and Nordic work at COP to include gendered perspectives – Intersectional inclusion".

Lodden

Sámediggi ja Guovdageainnu suohkan leat ovttasbargan oažžut rievdadusa dálá láhkaásahussii mii regulere loddema Guovdageainnus. Departemeanta lea bargan láhkaásahusa loddema birra ođasmahttimiin go ovddeš láhkaásahus heittii gustomis 2022 giđa. Sámediggi konsultere ođđa gulaskuddancealkámuša eavttuid birra láhkaásahussii loddema birra. Konsultašuvnnat loahpahuvvojit jagi 2023 vuosttaš kvartálas.

3.7.2 Suodjalanguovlostivrraid seminára

Seminára mihttomearri:

- Suodjalanguovlluid hálddašeapmi váldá vuođu árbevirolaš anus ja dahká vejolažžan ain joatkit dakkár anu.

Sámediggi evttohii juovlamánus 2021 ja ođđajagimánus 2022 oktiibuot 42 lahtu ja várrelahtu buot 21 suodjalanguovlo- ja álbmotmeahccestivrraide main leat sámi lahtut. Birasdirektoráhtta nammadii lahtuid, ja válddii vuhtii buot Sámedikki evttohusaid.

Sámediggi lágidii njukčamánus digitála seminára ja skábmamánus fágalaš čoahkkaneami daidda lahtuide geaid Sámediggi lea nammadan suodjalanguovlostivrraide. Čoahkkanemiid ulbmil lei sámi stivralahtuide addit buori álggu suodjalanguovlostivrabarggus vai bures nagodit gozihit sámi beroštusaid iežaset barggus stivrras. Sámediggi lea maid ráhkadan diehtojuohkingihppaga suodjalanguovlostivrraid sámi lahtuide, mii almmuhuvvo dárogillii ja davvi-, lulli- ja julevsámegillii. Skábmamánu fágalaš čoahkkaneamis digaštalle earret eará sámi luonddugeavaheami álbmotrievttalaš suddjema suodjalanguovlluin ja maiddái váikkuhusaid das go suodjalanguovlluid atná gávppálaš doibmii, ja dárbbu birra revideret boares suodjalanláhkaásahusaid.

3.7.3 Máhttovuođđu, suodjalanguovlluid/álbmotmehciid hálddašeapmi – prošeakta

Mihttomearri:

- Nannet máhttovuođu hálddašanguovlluid/álbmotmehciid hálddašeami hárrái

Sámedikki dievasčoahkkin lea 2022 reviderejuvvon bušeahtas vuoruhan ruđa kártet hástalusaid mat gusket dálá suodjalanláhkaásahusaide. Nubbi bargu lea addojuvvon professorii Mattias Åhrén. Dat bargu geahčada oktavuođa luondduvalljivuođalága 5. kapihttala guovlluid suddjema birra, gustovaš láhkaásahusaid ja álbmotrievttalaš suddjema gaskkas mii sámi kulturdoaimmaheamis lea. Nubbi bargu lea addojuvvon dutkaninstituhttii NORCEi. Dat bargu galgá kártet makkár vásáhusat gávdnojit hehttehusaid ja hástalusaid hárrái dálá suodjalanláhkaásahusas. Raporttat galget šiehtadusa mielde leat gárvásat ovdal njukčamánu 2023.

4 Ealáhusat

Servodatmihttu:

- Sámi guovlluin galget leat nana ealáhusat mat ovdánahttet ja bisuhit eallinfámolaš sámi servodagaid.

Govus 14: Ohcanvuđot doarjagat ealáhussii

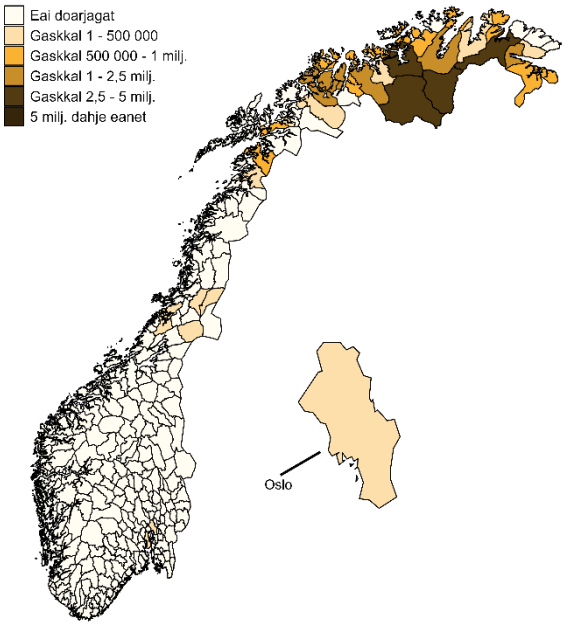

4.1 Čoahkketabealla – ealáhusat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	9 999 673	9 730 000	-269 673
Doaibmabijut	40 177 760	38 753 000	-1 424 760
Submi	**50 177 433**	**48 483 000**	**-1 694 433**

Sámedikkis lea guovddáš rolla ealáhusovdánahttinaktevran Sámis. Dan ovddasvástádusa Sámediggi čuovvula máŋgga sektorsuorggis main sámi servodat ovdánahttá ja bisuha ekonomalaš doaimmaid. Dat gullet earret eará mariidnaealáhusaide, eanadollui, boazodollui, mátkeealáhussii, hutkás ealáhusaide ja máŋggalágan ealáhusdoaimmaide. Sámediggi bargá ealáhusovdánahttimiin máŋgga ládje. Sámediggi bargá servodatmihtu olahemiin ovttasbarggu bokte eará ealáhusovdánahttinaktevrraiguin, politihkalaš konsultašuvnnaid bokte, ohcanvuđot doarjagiid ja njuolggodoarjagiid bokte.

Sámediggi mearridii golggotmánus Sámedikki ealáhusdieđáhusa Šattolaš Sápmi - Ceavzilis ealáhusovdánahttima reviderema. Ealáhusdieđáhus lea láidehussan boahttevaš jagiid ealáhuspolitihkkii. Dieđáhusa mihttomearri lea ahte sámi guovlluin galget leat nana ealáhusat mat ovdánahttet ja bisuhit eallinfámolaš sámi servodagaid.

Vuođđoealáhusat leat deatalaš ealáhusat sámi guovlluin, ja Sámediggi veahkeha nannet, ovdánahttit ja bisuhit ollugiid eallinvuođu Sámis. Sámedikki doarjagat leat dahkan ahte ollugat leat beassan searvat ealáhusovdánahttimii. Doarjja mariidnaealáhusaide lea earret eará leamaš ávkin dasa ahte máŋgga suohkanis leat sakka lassánan guolásteaddjit. Dasa lassin Sámediggi konsultere guolleeriid birra ja jagis 2022 Sámediggi oaččui miehtama dasa ahte bisuhit dálá fanasbivdomeari vaikko nationála earri unnui. Doarjja vuođđoealáhusaide maiddái lea veahkkin nanneme sámi guovlluid ássama. Jagis 2022 lea ollu huksenprošeavttain eanadoalus leamaš ulbmil heivehit doalu dan gáibádussii ahte návet galgá leat veaittalasdoallonávet ovdal jagi 2034, ja dat čuovvu Sámedikki vuoruheami eanet ođđaáigásaš doaibmavisttiid birra.

Boazodoalloealáhusas lea leamaš hástaleaddji áigodat guohtunroasuid, dálkkádatrievdamiid ja eatnamiid massimiid geažil. Sámediggi lea máŋga jagi bargan rámmaeavttuid geahčademiin sihke dan bokte ahte lea addán cealkámušaid boazodoallošiehtadussii, muhto maiddái dan bokte ahte lea ásahan lávdegotti mii lea geahčadan boazodoallolága. Lávdegoddi geigii iežas raportta jagi 2022 loahpas mas evttoha láhkarievdadusaid. Evttohus sáddejuvvui gulaskuddamii, ja gulaskuddanáigemearri lei 2023 álggus. Sámediggi meannuda áššii 2023 njukčamánu.

Sámi mátkeealáhusaid ja hutkás ealáhusaid dáfus Sámedikkis leat máŋga prošeavtta jođus maid ulbmil lea háhkat birgenvejolaš ja nana fitnodagaid mat čájehit sámi kultuvrra dakkár vugiin mii lea ehtalaččat riekta. Máŋga prošeavtta leat loahpahuvvon jagis 2022, earret eará Faamoe Báikkálašbiebmu, Máistu, Šoop Šoop ja gálvomearka Sámi designa várás.

Duodji lea mielde dahkame sámi ealáhusdoaimmaid erenoamážin. Hástalussan lea leamaš ahte duodjeealáhusa dienas njiedjá, ja lea maid leamaš hástalussan rekrutteret duojáriid geat bargagohtet ealáhusduojárin. Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra lea dattetge ulbmillaččat bargan rekrutteremiin, ja dat lea dahkan ahte dál leat eanet

oahpahallit. Lea doaivva ahte dat maid dahká ahte ealáhussii šaddá stuorát rekrutteren áiggi mielde.

4.2 Doaibmagolut - ealáhusat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	8 418 326	8 548 000	129 674
Doaibmagolut	1 581 348	1 182 000	-399 348
Submi	**9 999 673**	**9 730 000**	**-269 673**

4.2.1 Hálddahus – ealáhusat

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii golggotmánus 2022 revideřejuvvon ealáhusšiehtadusa Šattolaš Sámi – Ceavzilis Ealáhusovdánahttima. Dieđáhusas leat mihttomearit ja strategiijat mat galget nannet guhkesáiggi ja guoddevaš ovdáneami vuođu ealáhusaide ja sámi guovlluid ássamii. Sámediggi galgá bidjat eavttuid dasa ahte sámi kultuvra ja giella ovdánit positiivvalaččat, ja dan galgá dahkat dan bokte go sihkkarastá ássama ja barggolašvuođa sámi guovlluin. Dasa lea mearrideaddjin ahte ealáhusovdánahttin dahkkojuvvo guoddevaš vugiin, mii váldá vuhtii sámi kultuvrra, luonddu ja birrasa.

Sámediggi fievrridii viidáseappot Sámedikki ealáhuspolitihka 2019 váldomihtu. Mihttomearrin lea ahte sámi guovlluin galget leat nana ealáhusat mat ovdánahttet ja bisuhit eallinfámolaš sámi servodagaid. Dat dilli mii sámi guovlluin lea, go olmmošlohku njiedjá, go olbmot fárrejit ja go álbmot vuorasnuvvá muitala ahte Sámediggi ferte čielgaseappot vuoruhit Sámedikki áŋgiruššama ealáhuspolitihkain. Sámediggi maiddái háliida eanet ovttasbarggu SED-guovllu suohkaniiguin. Struktuvrraid rievdadeapmi ja suohkaniid ovttastahttimat gáibidit ahte Sámedikki vuoruhemiid ja čielggasmahttimiid hárrái lea einnostahttivuohta ja ahte dat leat oidnosis. Sámediggi háliida ovdánahttit ealáhuseallima mii váldá vuođu sámi gielas, kultuvrras ja ealáhusas ja dan atnit ovdamunnin gilvvohallamis márkaniin. Dat gáibida áŋgiruššama máŋgga suorggis, áŋgiruššama sihke ovttaskas ealáhusaid várás ja doaibmabijuid várás mat nannejit sámi guovlluid geasuheaddji bajásšaddan- ja ássanguovlun erenoamážit nuorra bearrašiidda.

Sámi ja báikkálaš borramušat lea vuoruhuvvon suorgi, maid Sámediggi iešguđet arenain lea ovddidan oassin ON barggus álgoálbmogiid borramušvuogádagaiguin.

4.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – ealáhusat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Vuođđoealáhusat	14 843 527	11 400 000	-3 443 527
Juohkelágan ealáhusat	8 141 390	9 422 000	1 280 610
Hutkás ealáhusat	2 957 371	3 455 000	497 629
Duodji	14 235 472	14 476 000	240 528
Submi	**40 177 760**	**38 753 000**	**-1 424 760**

4.4 Vuođđoealáhusat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Vuođđoealáhusat seailudit sámi kultuvrra, giela ja eallinvuogi.

4.4.1 Čoahkketabealla – vuođđoealáhusat

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27010	Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	8 144 065	2 700 000	-5 444 065
27020	Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheap	3 192 563	1 850 000	-1 342 563
27030	Doarjja boazodollui - ohcanvuđot doarjja	957 735	1 750 000	792 265
27040	Lasseealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	429 000	1 500 000	1 071 000
27050	Lotnolas- ja meahcceealáhusat - ohcanvuđot doarjja	378 000	1 500 000	1 122 000
28502	Boazodoalloriektelávdegotti čuovvuleapmi - prošeakta	1 635 387	600 000	-1 035 387
29501	Seminára dásseárvvu birra boazodoalus - konferánsa	0	100 000	100 000
29502	Boraspireseminára	106 777	300 000	193 223
29601	Vuotnaguolástannammagotti mandáhta ja doaimma árvvoš	0	300 000	300 000
28801	Boazodoalu guohtunroasus vásáhusaid viežžan - prošeakt	0	800 000	800 000
Submi		**14 843 527**	**11 400 000**	**-3 443 527**

4.4.2 Mariidnaealáhusat

Guolleearit

Sámediggi lea jagis 2022 searvan regulerenčoahkkimii Guolástandirektoráhtain. Vaikko dorskeearit leat unniduvvon jahkái 2023, de Sámediggi konsultašuvnnaid maŋŋel nagodii oažžut seammá dáhkiduvvon lassimeari (fanaseari) go diibmá dán jagi riddoguolástanortnegii, ja maiddái ahte ollislaš várrejupmi ortnega várás bissu badjel unnimusat 3 000 tonnas.

Ruoššaluosa laskan

Guovvamánus 2022 ásahii Dálkkádat- ja birasdepartemeanta riikkaviidosaš gealbojoavkku mii galgá plánet ruoššaluosa jávkadeami. Sámediggi lea gáibidan ahte báikkálaš máhttu ja Deanučázádaga guolástanhálddahus galget leat mielde, ja departemeantta lea dan váldán vuhtii. Dát lea guhkes ovdabarggu boađus mii álggahuvvui 2021 loahpageahčen.

Luossahálddašeapmi - Deanusoahpamuš

Sámediggi deaivvadii sihke Suoma beale Sámedikkiin ja Dálkkádat- ja birasdepartemeanttain ságastallat Deanučázádaga báikkálaš luossahálddašeami birra guovvamánus 2022. Šiehtadallamat Norgga ja Suoma gaskkas Deanučázádaga guolástannjuolggadusaid rievdadeami birra lei guovddáš áššin. Sámediggi buori muddui doarjjui Deanučázádaga guolástanhálddahusa evttohusa das ahte suovvat rahpat ráddjejuvvon luossabivddu guokte beaivvi vahkus njeallje vahku.

Sámediggi lea ovttasráđiid Suoma beale ovttasbargooasálaččaiguin, Kárášjoga, Deanu ja Ohcejoga gielddaiguin ja hálddašanorganisašuvnnaiguin Deanučázádaga guolástánhálddahusain (DG) ja Deanu guolledoalloguovlluin ságaškuššan vejolašvuođa hábmet oktasaš evttohusa oađđa deanusoahpamuššii.

Dálkkádat- ja birasdepartemeanta (DBD) ja Sámediggi leat ovtta oaivilis das ahte lea deaťalaš álggahit doaibmabijuid mat sihkkarastet ahte árbevirolaš máhttu guolásteami birra fievrriduvvo mánáide ja nuoraide, ja maiddái das ahte lea deaťalaš mearridit eavttuid ođđasit álggaheapmái ja vuoigatvuođaoamasteddjiid vuoruheamis. Sámediggi oaččui DBD:s miljovnna ruvnno 2022 bušeahttajahkái, mii galggai juolluduvvot doaimmaide dahje ásahusaide mat sáhttet viidáseappot fievrridit máhtu deanuluosa árbevirolaš bivdimis. Ruhta lea sirdojuvvon 2023 bušehttii. Okta doaibmabidju maid leat álggahan lea prošeakta mii galgá sihkkarastit árbevirolaš máhtu fievrrideami mánáide ja nuoraide. Nubbi doaibmabidju lea njuolggodoarjja DeanuInstituhttii mii galgá viidáseappot fievrridit máhtu luossabivddus ja johkasámi kultuvrras.

Sámediggi lei mielde International Gathering of Indigenous Salmon Peoples lágideamis Kanadas golggotmánus, ja lea dan maŋŋel searvan luossaálgoálbmotfierpmádaga ásaheapmái (Indigenous Salmon Peoples) man ulbmil lea nannet álgoálbmogiid oassálastima luossahálddašeapmái nationála ja riikkaidgaskasaš dásis. Dán fierpmádaga leat bargan čatnat álgoálbmogiid biebmovuogádagaid lihttui FAO:i.

Mearradoalloealáhusa hálddašeapmi

Mearraareálaid regulerema oktavuođas lea oppalaččat hástalussan dat ahte sámiid geavaheapmi guovlluin ja árbevirolaš máhttu leat unnán kártejuvvon, kvalitehtasihkkarastojuvvon ja eai ge leat olámuttus mearrideddjiide. Danne Sámediggi lea álggahan proseassaid dieđuid čohkkema várás, mat galget čielggasmahttit movt vejolaš kártenbarggu galggašii čađahit, ja makkár prinsihpaid vuođul dákkár barggu bargovugiid galgá hábmet. Sámediggi ja guolástusorganisašuvdna Bivdu ja Mearrasiida mearrasámi diehtoguovddáš leat digaštallan hástalusaid birra ekonomiija ja organisašuvdnaovdánahttima hárrái. Sámediggi lea addán máŋga cealkámuša Havbruksutvalgeta NAČ-bargui das movt lohpevuogádagas sáhttá buoret vugiin váldit vuhtii sámi beroštusaid. Sámediggi áigu ain čuovvulit gulahallama.

4.4.3 Mariidnaealáhusat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – mariidnaealáhusat:

- Mariidnaealáhusat bisuhit ja nannejit barggolašvuođa mearrasámi servodagain

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	8 144 065	2 700 000	2 700 000	-5 444 065
Submi	**8 144 065**	**2 700 000**	**2 700 000**	**-5 444 065**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27010 Mariidnaealáhusat - ohcanvuđot doarjja	8 552 800	408 735	0	8 144 065
Submi	**8 552 800**	**408 735**	**0**	**8 144 065**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
58	34	23	1

Sámedikki doarjjaortnegis mariidna ealáhusaid várás juolluduvvui jagis 2022 doarjja oktiibuot 30 guolástanfatnasii. 9 doarjaga manne vuosttaš geardde álggaheddjiide geat leat nissonolbmot, mii mearkkaša ahte 30 % ortnega doarjagiin manai nissonolbmuide. Dat lea sullii seammá ollu go jagis 2021, muhto ovdalaš jagiid ektui dát lea stuora lassáneapmi. Dat lea maid mealgat eambbo go nissonolbmuid lohku guolástanealáhusas obbalohkái. Doarjagiid lohku jagis 2022 lea lassánan eambbo go beliin 2021 rájes (13 doarjaga). 2019 rájes (8 doarjaga) lea doarjagiid lohku lassánan golmma gearddi. Lassáneami duogážin leat máŋga fáktora. Deháleamos fáktorat lea

jáhkkimis dat go ealáhusas lea mokta, ja go leat ollugat geat háliidit bargagoahtit guolásteaddjin, ja go doarjjanjuolggadusaid rievdademiid geažil biehttaluvvojit unnit ohcamat go ovdal. Dasa lassin lea dán postii sirdojuvvon ollu ruhta jagis 2022. Juolluduvvui doarjja guolástanfatnasiid oastimiidda ohcciide 14 iešguđet suohkaniin jagis 2022.

Eará ortnegiin lea sirdojuvvon ruhta vuolláibáhcaga gokčamii.

4.4.4 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu – ohcanvuđot doarjja

Eanadoallošiehtadallan

Sámediggi lea addán cealkámuša 2022 eanadoallošiehtadussii. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii cealkámuša eanadoallošiehtadussii njukčamánus. Sámediggi deattuhii ahte eanadoalus lea deatalaš rolla earret eará barggolašvuođa ja árvoháhkama hárrái sámi guovlluin, ja sámi giela ja kultuvrra viidáseappot fievrrideamis. Dasto Sámediggi čujuhii stuora haddegoargŋumii eanadoalus jagiin 2021 ja 2022 ja movt dat čuohcá eanadoalu gánnáhahttivuhtii.

2022 eanadoallošiehtadusas lei historjjálaš lassáneapmi, 10,9 miljárda ru. Dan lasiheami duogážin lei haddegoargŋun eanadoalus. Šiehtadusa bokte galge dinenvejolašvuođat lassánit sakka juo jagis 2022. Suoidnevuđot buvttadeami várás lasihuvvojedje doarjagiid máksomearit sakka, nugo njamaheaddji gusa ja sávzadoalut. Maiddái Sámediggi lea dáid buvttademiid vuoruhan bajás cealkámušain máŋga jagi.

4.4.5 Eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – eanadoallu, gilvvagárdedoallu ja vuovdedoallu

- Bisuhit eanadoalu dálá barggolašvuođa ja doallostruktuvrra

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheap	3 192 563	1 850 000	1 850 000	-1 342 563
Submi	**3 192 563**	**1 850 000**	**1 850 000**	**-1 342 563**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27020 Eanadoallu, gilvvagárdegeavaheapmi ja meahccegeavaheap	4 071 000	878 437	0	3 192 563

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
23	13	6	4

Sámediggi lea jagis 2022 vuoruhan doarjaga návehiid stuorideapmái ja prošeavttaide birrasii 4 miljovnna ruvnno ovddas oktiibuot 13 ohcamii. Eanas stuoridanprošeavttat guske mielkebuvttadan- ja vuovssábiergobuvttadandoaluide, okta doarjja juolluduvvui sávzadollui ja okta ges gáicadollui. Máŋgga huksenprošeavtta ulbmil lea heivehit doalu dan gáibádussii ahte jagis 2034 galgá návet leat veaittalasdoallonávet, ja dat dávista Sámedikki vuoruheapmái eanet ođđaáigásaš doaibmavisttiid birra.

Sirdimat Sámedikki bušeahtas dahke vejolažžan atnit eanet ruđa go mii rámmas lei.

4.4.6 Boazodoallu

Boazodoallošiehtadus

Sámediggi lea cealkámušas 2022-2023 boazodoallošiehtadussii earret eará ovddidan máŋga gáibádusa, nugo dan ahte doaibmadoarjja ferte lassánit, gáibádusa doarjagii árbevirolaš eallostrukturerema várás, boaldámuša divadiid geahpedeami boazodollui, ruđa Protect Sápmái ja ahte heahtefondii biddjojuvvo stuorát rámma. Guovvamánus 2022 sohpe šiehtadusbealit 2022-2023 boazodoallošiehtadusa, man rámma lei 180 miljovnna ruvnno. Orohatdoarjja lasihuvvui, álggahuvvui doarjjaortnet njiŋŋelas bohccuid njuovvama várás, ja heahtefondii biddjojuvvui eanet ruhta.

Beanalága rievdadeapmi

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta lea álggahan proseassa beanalága rievdadeami várás. Sámediggi lea buktán cealkámuša áššái ja oaivvilda rievdadusa raššudit guohtunealáhusa, ja guohtunealáhusa sadjái baicce eanet ávkin beatnagiidda ja beanaeaiggádiidda. Evttohusas ledje unnán árvvoštallan movt rievdadusat čuhcet guohtunealáhusaide. Vaikko boazu lea dihto guohtunguovllus dakkár áigodaga go guohtunáigemearrádusaid mielde ii galgga leat doppe, dahje jus lea lobihis guohtunguovllus, de ii galgga makkárge dilálašvuođas leat dárbbašlaš ráfehuhttit ja baldit bohcco. Danne Sámediggi evttohii ahte máŋgga paragráfii ferte bohcco ja boazodoalu birra čállit, ja ráđđehus dohkkehii dan. Sámedikki cealkámuša vuođul rievdaduvvui láhka nu ahte tamrein-doaba váldojuvvo mielde máŋgga paragráfii lágas. Sámediggi oaččui maid mielde aiddostahttima das ahte beatnaga ii galgga sáhttit atnit bohcco vuostá, vaikko boazu lea lobihis guohtunguovllus.

Guohtunroassu boazodoalus

2022 lea leamaš erenoamáš hástaleaddji jahki boazodoalus lássejuvvon guohtumiid geažil. Sámediggi lea jagis 2022 bures ovttasbargan boazodoaluin veahkehan dihte guohtunroasus maid dálkkádatroassu dagahii. Addojuvvui doarjja geasehit bohccuid ja muohttaga hoigat eret luottaid alde vai sáhttet geasehit bohccuid dálveeatnamiin geasseguohtuneatnamiidda.

4.4.7 Doarjja boazodollui – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – doarjja boazodollui:

- Árbevirolaš bearašvuđot boazodoallu nannejuvvo ja ovdánahttojuvvo buoret dietnasa bokte ja boraspiriid vahátloguid geahpedeami bokte.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27030 Doarjja boazodollui - ohcanvuđot doarjja	957 735	1 750 000	1 750 000	792 265
Submi	**957 735**	**1 750 000**	**1 750 000**	**792 265**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27030 Doarjja boazodollui - ohcanvuđot doarjja	962 400	4 665	0	957 735
Submi	**962 400**	**4 665**	**0**	**957 735**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
16	4	12	0

4.4.8 Lasseealáhusat boazodoalus – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – lasseealáhusat boazodoalus:

- Eanet fitnodagat ja eanet dienas doaibmabijuin maid vuođđun lea boazodoallu

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27040 Lasseealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	429 000	1 500 000	1 500 000	1 071 000
Submi	**429 000**	**1 500 000**	**1 500 000**	**1 071 000**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27040 Lasseealáhusat boazodoalus - ohcanvuđot doarjja	429 000	0	0	429 000
Submi	**429 000**	**0**	**0**	**429 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
3	2	1	0

4.4.9 Lotnolas- ja meahcceealáhusat

Sámi oktavuođas leat mehciid vuosttažettiin geavahan iežaset atnui, muhto veaháš maiddái vuovdima várás. Árbevirolaččat leat meahcceresursat leamaš hui dehálaččat dállodollui ja leat ain dehálaččat dállodoaluide ollu sámi guovlluin.

4.4.10 Lotnolas- ja meahcceealáhusat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – lotnolas- ja meahcceealáhusat:

- Ealáhusas lea eanet barggolašvuohta ja gávpejohtu.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27050 Lotnolas- ja meahcceealáhusat - ohcanvuđot doarjja	378 000	1 500 000	1 500 000	1 122 000
Submi	**378 000**	**1 500 000**	**1 500 000**	**1 122 000**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27050 Lotnolas- ja meahcceealáhusat - ohcanvuđot doarjja	378 000	0	0	378 000
Submi	**378 000**	**0**	**0**	**378 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
4	**2**	**2**	**0**

4.4.11 Boraspiret

Sámedikki mihttomearri lea ahte boraspirehálddašeapmi lea hábmejuvvon nu ahte boraspiremáddodagat leat dakkár dásis ahte eai áitte sámi guohtunealáhusaid guoddevašvuođa. Vásáhusvuđot ja árbevirolaš máhttu guohtunealáhusaid ja boraspiriid birra berre leat oassin boraspirepolitihka ja -hálddašeami mearrádusaid máhttovuođus.

Sámedikkis lea jagis 2022 leamaš lagas gulahallan stáhta eiseválddiiguin, earret eará boraspireregiovnnaid hálddašanplánaid birra gos leat sámi guohtunealáhusat. Sámediggi lea buori ovttasbarggu bokte stáhta eiseválddiiguin olahan dan ahte ovttas gozihit sámi guohtunealáhusaid dárbbuid ja beroštusaid dáin boraspireregiovnnain.

4.4.12 Boraspireseminára

Sámediggi lágidii boraspireseminára miessemánus 2022 ja dan bokte lea váikkuhan dasa ahte máhttu boraspirehálddašeami ja boraspirepolitihka birra sámi guovlluin lea buoriduvvon. Seminára ulbmiljoavku lei vuosttažettiin Sámedikki nammadan lahtut ja várrelahtut njealji davimus boraspirelávdegoddái, muhto seminárii serve maid earát boraspirehálddašeamis. Sámediggi muitalii iežas strategiijaid birra boraspirepolitihka várás. Stáhta eiseválddit muitaledje áigeguovdilis áššiid birra main lea mearkkašupmi sámi guovlluide. Eará fáttát ledje earret eará vásáhusat sámi doaibmabijuiguin boraspirehálddašeamis, árbevirolaš máhttu, boraspiremáddodagaid goziheapmi ja boraspiriid kámeragoziheapmi.

4.4.13 Boazodoalloriektelávdegotti čuovvuleapmi – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ođasmahttit boazodoallolága.

Sámediggi ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR) ásahedje láhkalávdegotti 2018 skábmamánu. Láhkalávdegotti ulbmil lea árvvoštallat ja evttohit rievdadusaid dálá boazodoalloláhkii.

Boazodoalloláhkalávdegoddi ovdanbuvttii evttohusa boazodoallolága rievdadussii 2022 čakčamánu Sámedikkis. Maŋŋel ovdanbuktima sáddejuvvui evttohus gulaskuddamii, ja gulaskuddanáigemearri lei ođđajagimánu 5. b. 2023. Leat dollojuvvon 5 gulaskuddančoahkkima iešguđet boazodoalloguovlluin. Sámedikki dievasčoahkkin meannudii áššši vuosttaš gearddi 2022 juovlamánus, ja meannuda áššši ođđasit 2023 njukčamánu maŋŋel go gulaskuddancealkámušat leat boahtán.

4.4.14 Vuotnaguolástuslávdegotti mandáhta ja doaimma árvvoštallan – prošeakta

Sámediggi ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta (EGD) ledje šiehttan ahte goabbáge várre 300 000 ru 2022 bušeahtas oktasaš fálaldaga hábmemii Vuotnaguolástuslávdegotti mandáhta ja doaimma árvvoštallama várás. Fálaldaga hábmenbargu lea álggahuvvon, muhto dainna leat veahá maŋŋonan. Plána mielde galget fálaldatdokumeanta ja evttohus ođđa šiehtadussii proseassa čađaheapmái ja ruhtadeapmái leat válbmasat 2023 vuosttaš kvartálas.

4.4.15 Boazodoalu guohtunroasuid vásáhusaid čohkken - prošeakta

Guokte stuora guohtunroasu golmma dálvvis čájeha ahte dálkkádatrievdamat jo čuhcet boazodollui sakka, ja dagahit sihke ealáhuslaš ja olmmošlaš váikkuhusaid. Sámediggi háliida čohkket vásáhusaid guohtunroasu váikkuhusain, vai sáhttá plánet boahtteáigái go dákkár dálvvit bohtet dávjjibut. Dan dihte vuoruhuvvui dán prošektii ruhta reviderejuvvon bušeahtas.

Kapasitehtahástalusaid geažil ii leat prošeakta čađahuvvon jagis 2022.

4.5 Juohkelágan ealáhusat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Ásahandávjodat lagabui Norgga gaskameari ollislaččat ja 2 % eanet fitnodagat

The Sami Way lea prošeakta sámi vuogi birra bargat ealáhushutkamiin. Sámediggi eaiggádušša ja jođiha prošeavtta, muhto regionála dutkanfoanda dat ruhtada prošeavtta. Prošeakta lea ovttasbargu Sápmi Ealáhussiidda, NORCE, UiT ja Sámedikki gaskka. Prošeakta deattuha dan movt ealáhushutkamiin galgá bargat dakkár vugiin ahte dat heive sámi ealáhusdoaimmaide. Sámediggi áigu árvvoštallat movt prošeavtta gávdnosiid sáhttá implementeret. Sámediggi áigu maid raportta vuođul geahčadit vejolašvuođa čađahit váldoprošeavtta.

4.5.1 Čoahkketabealla – juohkelágan ealáhusat

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27101	Doarjja máŋggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	6 121 870	4 500 000	-1 621 870
25001	Sápmi Ealáhussiida - njuolggodorajja	1 051 000	1 051 000	0
25101	Nuorra Ealáhushutkan - njuolggodoarjja	271 000	271 000	0
28610	Sámi mátkeealáhusat - prošeakta	588 151	1 300 000	711 849
27201	Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	109 369	1 500 000	1 390 631
28620	Geasuheaddji báikegottit - prošeakta	0	800 000	800 000
Submi		**8 141 390**	**9 422 000**	**1 280 610**

4.5.2 Doarjja juohkelágan ealáhusaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – juohkelágan ealáhusat:

- Fitnodatlohku lassána lagabui 2 % sámi guovlluin.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27101	Doarjja máŋggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	6 121 870	4 500 000	4 500 000	-1 621 870
Submi		**6 121 870**	**4 500 000**	**4 500 000**	**-1 621 870**

		Juollu-duvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27101	Doarjja máŋggabealat ealáhusaide - ohcanvuđot doarjja	7 155 200	1 033 330	0	6 121 870
Submi		**7 155 200**	**1 033 330**	**0**	**6 121 870**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
59	33	21	5

4.5.3 Sámi ealáhusgárdi - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi ealáhusgárdi fállá fierpmádaga, gelbbolašvuođa ja árjjalaš doarjaga ealáhuseallimii doaibmaguovllustis.

Sámi ealáhusgárdi ovddida ealáhusdoaimmaid iežas barggu bokte bagadallin ja dan veahki bokte maid fállá ealáhusdoaimmaide. Doarjja dahká ahte ealáhusdoaimmat ja sii geat háliidit álggahit ja doaimmahit iežaset fitnodaga ožžot fierpmádaga, kapitála ja gelbbolašvuođa, ja maiddái doarjaga álggahanmuttus.

4.5.4 Nuorra ealáhushutkan - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ungt Entreprenørskap erenoamážit deattuha mánáid ja nuoraid hutkáivuođa, ráhkadanmovtta ja jáhku alcceseaset ovdánahttima sámi guovlluin Romssas ja Finnmárkkus.

Ungt Entreprenørskap bargá máŋggain prošeavttain mat galget láhčit buori birrasa dasa ahte eanet nuorat áŋgirušsagohtet ealáhushutkamiin. Áiggi mielde de lassánit fitnodagat ja ođđa ásaheamit. Dán barggus leat doallan kurssaid ja logaldallamiid joatkkaskuvllain, ja jagis 2022 čađahii Ungt Entreprenørskap prošeavtta jorgalan dihte vuođđoskuvlaávdnasiid sámegillii. Doarjaga dihte lea Ungt Entreprenørskapas vejolašvuohta fállat sámi joatkkaskuvllaide seammá fálaldaga go eará joatkkaskuvllaide davimus fylkkas.

4.5.5 Sámi mátkeealáhusat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi mátkeealáhusat:

- 5 fitnodaga lasihit iežaset jahkásaš gávpejođu badjel 1 500 000 ruvdnui.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27201 Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	109 369	1 500 000	1 500 000	1 390 631
Submi	**109 369**	**1 500 000**	**1 500 000**	**1 390 631**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27201 Sámi mátkeealáhusat - ohcanvuđot doarjja	615 000	505 631	0	109 369
Submi	**615 000**	**505 631**	**0**	**109 369**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
7	6	0	1

4.5.6 Sámi mátkeealáhusat – prošeavttat

Prošeavttaid mihttomearri:

- Eanet eallinfámolaš mátkeealáhusfitnodagat mat háhket árvvuid go kommersialiserejit ja čájehit sámi kultuvrra ehtalaččat rievttes vuogi mielde.

Oassestrategiija sámi mátkeealáhusaid várás ja čoahkkeprográmma sámi mátkeealáhusfitnodagaid várás

Sámediggi lea gulahallagoahtán Innovašuvdna Norggain ráhkadan dihte sámi mátkeealáhusstrategiija ovdal go nationála mátkeealáhusstrategiija ilbmá jagis 2023. Lea ásahuvvon fierpmádat mas Sámi Ealáhusgárdi/destinasjon Sápmi, Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, UiT Norgga árktalaš universitehta, Dáiddadállu ja Sámediggi leat leamaš mielde. Fierpmádat galgá addit cealkámuša nationála mátkeealáhusstrategiijai.

Faamoe-báikkálaš biebmu

Prošeakta válbmejuvvui 2022 cuoŋománu. Prošeavtta boađus lei kulináralaš ruvtto Finnmárkkus. Buot guhtta fitnodaga mat serve prošektii háliidit viidáseappot fievrridit ja ovdánahttit barggu.

Máistu

Prošeavtta mihttomearrin lei ahte bohccobiergobuvttadeaddjit vuvdet bierggu restoráŋŋaide. Prošeakta loahpahuvvui 2021 loahpas. Máisttus ledje unnán oasseváldit korona geažil, ja go oasseváldit leat heaitán gaskkohagaid.

Dat guđet čuvvo prošeavtta gitta lohppii ledje buori muddui duhtavaččat, go earret eará ožžo inspirašuvnna ráhkadit ođđa borramušbagadusaid. Dattetge prošeavtta boađus čájeha ahte ii lean nu stuora dárbu vuovdit bohccobierggu restoráŋŋaide Romssas go álggos doivo, ja sivvan dasa sáhttá leat ahte buvttadeaddjit dál sáhttet vuovdit bierggu buori haddái dan márkanii gosa jo lávejit vuovdit.

Sámi mátkeealáhusaid ja hutkás ealáhusaid dutkan ja Sámedikki rolla

Sámediggi lea bálkáhan UiT Norgga árktalaš universitehta dahkat ovdadutkama sámi mátkeealáhusaid ja hutkás ealáhusaid viidáseappot geainnu árvvoštallama birra, ja Sámedikki rolla birra daid ovdánahttimis. Raporta evttoha sámi mátkeealáhusaid ja sámi hutkás ealáhusaid laktit lagabut oktii. Sámediggi ferte leat deatalaš eavttuidbiddjin dán barggus. Sámediggi lea earret eará 2023 bušeahtas dán čuovvulan go lea oktii bidjan doarjjaortnegiid sámi mátkeealáhusaid, hutkásealáhusaid ja borramuša várás. Ortnega ulbmil lea oktiičatnat, nannet ja oktiiheivehit sámi mátkeealáhusaid, hutkás ealáhusaid ja sámi borramušbuvttadeddjiid/-lágideddjiid.

4.5.7 Geasuheaddji báikegottit – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Sámi báikegottit leat geasuheaddjit sihke ássama ja ealáhusdoaimmaid dáfus.

Kapasitehtasivaid geažil ii čađahuvvon prošeakta jagis 2022 ja ruhta mii lei várrejuvvon prošektii lea sirdojuvvon eará poasttaide.

4.6 Hutkás ealáhusat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet sámi kulturealáhusbargit geat buvttihit gievrras ja gánnáhahtti kulturealáhusfitnodagaid main lea buoret birgenmunni.

4.6.1 Čoahkketabealla – hutkás ealáhusat

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27301	Hutkás ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	704 349	1 000 000	295 651
28701	Gelbbolašvuođavuđot hutkás ealáhusat - prošeakta	1 298 022	1 500 000	201 978
25201	Dáiddadállu - njuolggodoarjja	455 000	455 000	0
28703	Čađahaniskamuš Dáiddadállu - prosjekt	500 000	500 000	0
Submi		**2 957 371**	**3 455 000**	**497 629**

4.6.2 Hutkás ealáhusat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – hutkás ealáhusat:

- 5 fitnodaga lasihit iežaset jahkásaš gávpejođu badjel 1 500 000 ruvdnui.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27301	Hutkás ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	704 349	1 000 000	1 000 000	295 651
Submi		**704 349**	**1 000 000**	**1 000 000**	**295 651**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27301	Hutkás ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	1 112 300	407 951	0	704 349
Submi		**1 112 300**	**407 951**	**0**	**704 349**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
19	9	6	4

4.6.3 Gelbbolašvuođavuđot hutkás ealáhusat – prošeakta

Šoop Šoop

Šoop Šoop áigumuššan lea hukset oktavuođa sámi hutkás ealáhusbargiid ja ostiid gaskka ja dan ládje olahit stuorát márkana. Sámediggi lea vuolggahan ja ruhtada Šoop Šoop prošeavtta. Prošeakta lea loahpahuvvon dál. Vaikko Sámediggi olahii olu mihttomeriid maid lei bidjan prošektii, de Sámediggi goitge lea mearridan loahpahit doaibmabiju go lea leamaš hástaleaddjin oažžut čájeheddjiid ja ostiid searvat Šoop Šoopii. Dat lea dahkan ahte ii leat doarvái buorre gánnáhahttivuohta leamaš dan barggu ja ruđa ektui mii prošektii lea biddjojuvvon.

Šoop Šoop – Sámi deisgn days maiddái ovddastuvvui Oslo Design Fairas Lillestrømas. Fitnodagat Alva, Davvi Siida, Sámi Stories, Erica Huuva ja Abanti serve márkaniidda.

Gálvomearkaortnet sámi designii

Sámediggi ja Sámiráđđi leat ovttasbargan Duodji-mearkka ja Sámi Made prošeavttas. Jagis 2022 prošeakta oaččui ruhtadeami olggobealde. Sámiráđđi lea bálkáhan prošeaktajođiheaddji, ja mearkkat almmuhuvvojedje 2022 juovlamánu.

4.6.4 Dáiddadállu – njuolggodoarjja

Njuolggodoarjaga mihttomearri:

- Dáiddadállu bargá kollektiivva lahtuid dáiddalaš gaskkusteami loktemiin nationála ja riikkaidgaskasaš dásis.

Dáiddadállu hágai jagis 2022 eanet bargiid ja dál doppe leat beaivválaš joðiheaddji ja hálddahusbargi 100 % virggiin, dáiddafágalaš joðiheaddji 30 % virggis lassin prošeaktabargiide geat leat gaskaboddosaš virggiin. Leat identifiseren, ruhtadan ja bargagoahtán gávdnat čovdosa vistti hárrái Dáiddadállui. Sámediggi lea addán doarjaga bráhkkahuksehusa várás gos galgá leat čájáhus ja kantuvrrat. Sámediggi lea maid čuovvulan áššši boahttevaš bissovaš visttiid ja viessosaji hárrái. Dáiddadállu lea nanusmuvvan fitnodahkan ja organisašuvdnan N2-prošeavtta "buvttaovdánahttin ja ekonomalaš innovašuvdna sámi dáidagis" bokte. Dáiddadálus ledje jagis 2022 guovddáš rollat Veneziabiennála, Árran 360 ja Netflixa vuosttaš sámi filmma olis ja Dáiddadállu lea maid hui oidnosis leamaš go sin dáiddárat leat leamaš Nationálamuseas.

4.7 Duodji

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Eanet duojárat geain duodji lea ealáhussan.

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii golggotmánus áššši duoji ovttasbarggu ja organiserema birra. Sámediggi háliida váldit eanet ovddasvástádus duodjeealáhusa ovdánahttimis, lotnolas diehtojuohkima bokte ja duoji- ja designfitnodagaid vuovdin- ja vuovdalanprošeavttaid ovttastahttima bokte. Dasa lassin Sámediggi háliida ahte Duodjeinstituhtta váldá stuorát ovddasvástádusa instituhta ovdánahttimis immateriála kulturárbbi guovddážin.

Sámediggi lea veahkehan sisdoaluin Davviriikkalaš konferánsii sámi immateriála kulturárbbi birra Tråantes skábmamánus 2022.

4.7.1 Čoahkketabealla – duodji

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
25301	Doarjja Duodjeinstituhttii - njuolggodorajja	5 974 000	5 574 000	-400 000
25401	Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra - njuolggodorajja	1 802 000	1 802 000	0
Duoji ealáhusšiehtadus		6 459 472	7 100 000	640 528
Submi		**14 235 472**	**14 476 000**	**240 528**

4.7.2 Duodjeinstituhtta – njuolggodoarjja

Doarjaga mihttomearri:

- Duodjeinstituhtta ovddida ja bagadallá duodjefitnodagaid buvttadeamis ja buktagiid ovdánahttimis, ja maiddái fierpmádathuksemis.

Instituhta váldokantuvra lea Guovdageainnus ja das leat guhtta ossodaga mat leat Snåases, Aarbortes, Evenáššis, Sámmolváris, Kárášjogas ja Vuonnabađas. Duodjeinstituhtta fállá duodjefágalaš bagadallamiid Nordlánddas, Romssas, Nuorta- ja Gaska-Finnmárkkus. Duodjeinstituhtta bargá sámi árbevirolaš duodjemáhtuin kultuvran, fágan ja ealáhussan.

Duodjeinstituhtta lea áidna riikkaviidosaš duoji gelbbolašvuođa- ja ovdánahttinguovddáš. Duodjeinstituhtta ovdánahttá mašiinnaid ja reaidduid buoridan dihte duddjoma gánnáhahttivuođa ja duojáriid bargoeavttuid. Dasa lea dárbu go ollugat jearahit duodjeminstariid lassin oahpahussii iešguđetlágan duddjonvugiin. Doarjja dahká instituhttii vejolažžan leat riikkaviidosaš duodjegelbbolašvuođa- ja ovdánahttinguovddážin. Duodjeinstituhtta dieđiha ahte dál jearahit sin bálvalusaid eanet ja eanet.

Duodjeinstituhtas lea leamaš stuora prošeakta man namma lea «Sámi ruvdnomoarsi oaivečiŋat». Prošeavttas leat earret eará lágidan čájáhusa mii rahppojuvvui instituhtas Guovdageainnus skábmamánus. Sámediggi lea ohcanvuđot doarjjaortnegiid bokte juolludan ruđa prošektii.

4.7.3 Duodjeealáhusa ovdánahttin ja dasa rekrutteren – njuolggodoarjja Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii

Doarjaga mihttomearri:

- Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra oahpaha nuoraid čeahpes fágabargin, ja fállá viidáseappot oahpu boazodolliide ja duojáriidda.

Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra lea maŋemus jagi ulbmillaččat bargan rekrutteremiin, ja dat bargu lea buktán bohtosiid. Jagis 2022 leat duodjefágain lassánan oahpahallit.

4.7.4 Duoji ealáhusšiehtadus

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28001	Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 774 740	2 500 000	-274 740
28002	Investeren- ja ovddidandoarjja,konsuleantaveahki, álggahandoarjja ja prošeavttat - ohcanvuđot doarjja	585 170	1 200 000	614 830
28003	Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	170 000	160 000	-10 000
28004	Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	1 606	20 000	18 394
28005	Gelbbolašvuohta, oahpahus, kurssat	387 956	200 000	-187 956
28006	Márkanheiveheapmi	600 000	830 000	230 000
28030	Duojáriid Ealáhus Searvi - njuolggodoarjagat	630 000	630 000	0
28031	Sámiid Duodji - njuolggodorajja	1 310 000	1 310 000	0
28040	Faga- ja ekonomiijalávdegoddi	0	50 000	50 000
28041	Dduodješiehtadusa organiseren	0	200 000	200 000
Submi		**6 459 472**	**7 100 000**	**640 528**

Suoidnemánus 2022 analyserejuvvojedje daid fitnodagaid vuovdinlogut mat ožžo njuolggodoarjaga Sámedikkis. Analysa lei ráddjejuvvon, ja geahčadii 2019-2020 loguid. Analysa čájehii ahte logut leat njiedjan oktiibuot 9 %. Gávpejohtu 2019 rájes 2020 rádjái njiejai 12 006 081 ruvnnos 10 892 452 ruvdnui. Ledje stuora variašuvnnat, ja okcásis guoktelogigávcci fitnodagas lei lassáneapmi.

Sámediggi lea jagis 2022 heaittihan Duodjeealáhusa váldošiehtadusa, ja áigu osiid šiehtadusas heivehit ealáhusšiehtadussii oktasaš dokumeanttas. Duodjeregisttar lea maid heaittihuvvon ja 2024 rájes dat ii šat gusto. Dat álkida duojáriid ohcanproseassa go ohcet doaibmadoarjaga. Šiehtadusa birra šiehtadalle 2022 čakčamánus. 2023 šiehtadusas lassánii ruhta doaibmadoarjjaortnegii, 2 500 000 ruvnnos jagis 2022 gitta 2 800 000 ruvdnui jagis 2023.

Doarjagiid máksomearri lassána viđain proseanttain, ja stuorámus máksomearri lassánii 150 000 ruvnnos 170 000 ruvdnui.

Jagis 2023 lea várrejuvvon 190 000 ru ođđa ohcanvuđot doarjagii oktasaš duodjebájiid várás.

Sámiid Duodji – njuolggodoarjja

Sámedikkis lea áigumuš ovdánahttit duoji boahtteáigediđolaš ja geasuheaddji ealáhussan. Iežas dujiid eanet vuovdin stuorát márkaniidda lea guovddážis Sámedikki áŋgiruššamis.

Duodjeealáhusas vuorasnuvvet duojárat, ja danne lea Sámiid Duodji vuoruhan lágidit doaimmaid nuoraid rekrutterema dihte. Doaimmaiguin lihkostuvve bures. Earret eará ledje riikkačoahkkimis eanet nuorra oasseváldit go ovdal leat leamaš.

Duodjeealáhusas leat hástalusat ođđaásahemiid hárrái. Máhttu jávká ja Sámiid Duodji lea fuolas dan dihte. Danne Sámiid Duodji lea sádden čállosa Duohtavuođa ja soabahankommišuvdnii mas muitala dili birra.

Sámegiela geavaheami hárrái lea guovlluid mielde stuora erohus giellamáhtus ja muhtun joavkkut/searvvit leat guhká bargan gielladoaimmaid lágidemiin ja earát fas leat aitto álgán.

Duojáriid Ealáhussearvi – njuolggodoarjja

Doarjaga ulbmil lea oažžut eanet duojáriid bargagoahtit ealáhusduojárin. Duojáriid Ealáhussearvvi váldomihttu lea ovdánahttit duoji ealáhussan, ja iežaset doaimmas sii deattuhit dan. Earret eará leat lágidan seminaraid duoji ovdánahttima birra ealáhussan. Dasa lassin leat lágidan sierra duodjekurssaid. Searvi dadjá ahte lea váttis meroštallat lassánit go ealáhusduojárat, go ii gávdno albma statistihkka mii čájeha galli duojáris duodji lea ealáhussan. Searvi maid dadjá iežaset buori muddui olahit doarjjaortnega mihttomeari. Searvvi váldogiella lea sámegiella, nu ahte sii eai leat čađahan sierra gielladoaimmaid.

Doaibmadoarjja – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – doaibmadoarjja:

- Buoridit iežas duddjon árbevirolaš dujiid gávpejođu.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 774 740	2 500 000	2 500 000	-274 740
Submi	**2 774 740**	**2 500 000**	**2 500 000**	**-274 740**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
28001 Doaibmadoarjja - ohcanvuđot doarjja	2 774 740	0	0	2 774 740
Submi	**2 774 740**	**0**	**0**	**2 774 740**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
36	34	1	1

Investeremat, ovdánahttindoaimmat, konsuleantabálvalusat, álggahandoarjja ja prošeavttat – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – investeremat, ovdánahttindoaimmat, konsuleantabálvalusat, álggahandoarjja ja prošeavttat – ohcanvuđot doarjja

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuohta ja dienas buorrána

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28002	Investeren- ja ovddidandoarjja,konsuleantaveahki, álggahandoarjja ja prošeavttat - ohcanvuđot doarjja	585 170	1 200 000	1 200 000	614 830
Submi		**585 170**	**1 200 000**	**1 200 000**	**614 830**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
28002	Investeren- ja ovddidandoarjja,konsuleantaveahki, álggahandoarjja ja prošeavttat - ohcanvuđot doarjja	732 600	147 430	0	585 170
Submi		**732 600**	**147 430**	**0**	**585 170**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
12	6	4	2

Duodjestipeanda

Doarjjaortnega mihttomearri – duodjestipeanda:

- Eambbogat geain lea formála duodjegelbbolašvuohta.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28003	Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	170 000	160 000	160 000	-10 000
Submi		**170 000**	**160 000**	**160 000**	**-10 000**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
28003	Duodjestipeanda - ohcanvuđot doarjja	170 000	0	0	170 000
Submi		**170 000**	**0**	**0**	**170 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
16	16	0	0

Čálgoortnegat

Doarjjaortnega mihttomearri – čálgoortnegat:

- Buorit čálgoortnegat duojáriidda geat leat dohkkehuvvon duodjeregistaris.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	1 606	20 000	20 000	18 394
Submi	**1 606**	**20 000**	**20 000**	**18 394**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
28004 Čálgoortnegat - ohcanvuđot doarjja	1 606	0	0	1 606
Submi	**1 606**	**0**	**0**	**1 606**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
1	1	0	0

Gelbbolašvuohta, oahpahus ja kurssat

Doarjjaortnega mihttomearri – gelbbolašvuohta, oahpahus ja kurssat:

- Duodjefitnodagaid ja duojáriid ámmátlašvuohta ja gelbbolašvuohta buorrána.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28005 Gelbbolašvuohta, oahpahus, kurssat	387 956	200 000	200 000	-187 956
Submi	**387 956**	**200 000**	**200 000**	**-187 956**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
28005 Gelbbolašvuohta, oahpahus, kurssat	403 202	15 246	0	387 956
Submi	**403 202**	**15 246**	**0**	**387 956**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
8	6	2	0

Márkaniidda heiveheapmi

Doarjjaortnega mihttomearri – doaibmabijut mat ovddidit vuovdima

- Duodjefitnodagaid ámmátlašvuohta ja dienas buorrána

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
28006 Márkanheiveheapmi	600 000	830 000	830 000	230 000
Submi	**600 000**	**830 000**	**830 000**	**230 000**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
28006 Márkanheiveheapmi	872 000	272 000	0	600 000
Submi	**872 000**	**272 000**	**0**	**600 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
4	3	1	0

Duoji organiseren

Doarjjaortnega mihttomearri – duoji organiseren:

- Oktiiordnet ja ovttastahttit áŋgiruššama iešguđetge aktevrraid gaskka.

5 Kultuvra

Servodatmihttu:

- Ealli ja girjás sámi dáidda- ja kultureallin mas lea buorre kvalitehta.

Govus 15: Ohcanvuđot doarjagat kultuvrii

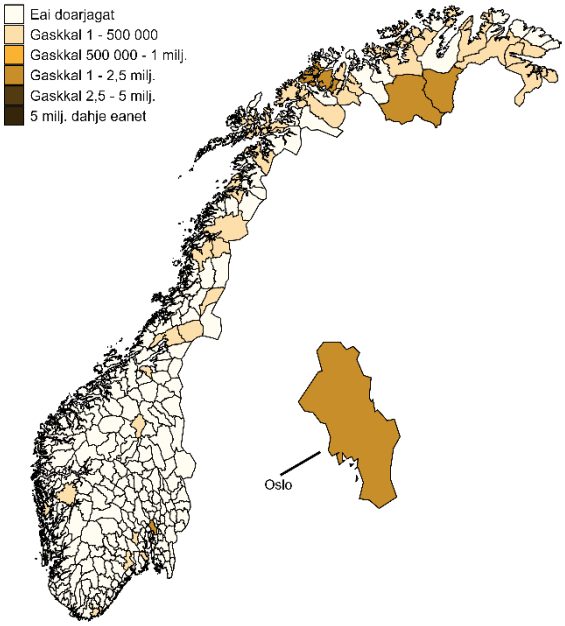

5.1 Čoahkketabealla – kultuvra

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	10 715 991	11 520 000	804 009
Doaibmabijut	161 028 145	161 775 000	746 855
Submi	**171 744 136**	**173 295 000**	**1 550 864**

Sámedikki doarjjaortnegat mat gusket kultuvrii leat addán doarjaga sámi ásahusaide ja sámi dáiddáriidda, sidjiide geat doaimmahit kultuvrralaš doaimmaid ja artisttaide. Dainna lágiin leat sii beassan ovdánit fágalaččat ja dáiddalaččat 2022:s. Dat lea dagahan ahte sámi dáidda ja kultuvra lea ožžon stuorat beroštumi sihke nationálalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Oinnolašvuohta ja beasatlašvuohta boahtá ovdan mediaid bokte ja Sámediggi lea dan oktavuođas bargagoahtán sámi mediadieđáhusain mii galgá almmuhuvvot 2023:s.

Sámediggi lea bargan politihkalaččat nannet dáiddáriid rámmaeavttuid. Sámediggi lea dán jagi olahan máŋga olahusa kultursuorggis, vaikko pandemiija čuovvumušat leat váikkuhan suorgái. Suorggis lea ain ollu mainna fertejit bargat maid livčče galgan bargat pandemiijaáiggis. Sámi servodat lea dán jagi earret eará beassan čájehit buoremus sámi dáidagiid ja kultuvrra máilmmilávddis Veneziabiennálas. Dasa lassin rahppojuvvui ođđa Nationálamusea, ja dan bistevaš čájáhusas ledje máŋga sámi dáidaga.

Dárbu sámi kultuvrravistái lea stuoris. Danne lei stuora olahus lullisámi guvlui go Saemien Sijte rabai ođđa museavistti geassemánus. Proseassa oažžut ođđa museavistti lea leamašan guhkes rahčamuš, ja lei stuora illu go dat viimmat rahppojuvvui geassemánus. Sámi našunálateáhtera Beaivváža ođđa teáhtervistti huksegohte 2022:s. Teáhtera galgá oktiisajustit Sámi joatkkaskuvllain ja boazodoalloskuvllain. Huksen álggahuvvui miessemánus. Proseassa ođđa dáiddamuseain lea maid álggahuvvon ja 2022:s dahkkojuvvui ovdaprošeakta mas leat dárkilis plánat ja evttohusat museii.

Ealli giella ferte gaskkustuvvot ja oidnot. Buohkat geat ožžot njuolggodoarjaga, čalmmustahttet sámegiela iešguđetge vuogi mielde. Muhtimiin lea sámegiella váldogiellan ja muhtimat barget aktiivvalaččat doaimmaiguin mat čalmmustahttet giela. Lágádusat mat buvttadit sámi girjjálašvuođa, leat dehálaš ovttasbargoguoimmit sámi girjjálašvuođa buvttadeamis. Dasa lassin boahtá ođđa girjeláhka maid Sámediggi lea konsulteren, leat veahkeneavvun nu ahte eambbo sámegielat girjjit leat olámuttus. Sámediggi maid gaskkusta sámi girjjálašvuođa. Sámedikki girjerádjosis lea stuora sámi girjjálašvuođačoakkáldat maid luoiká olles riikii. Dasa lassin leat girjerádjosis lulli- ja julevsámegielat girjjálašvuođagaskkusteaddjit geat barget earenoamážit sámi girjjálašvuođa gaskkustemiin dain guovlluin.

5.2 Doaibmagolut – kultuvra

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	7 695 939	9 818 000	2 122 061
Doaibmagolut	3 020 052	1 702 000	-1 318 052
Submi	**10 715 991**	**11 520 000**	**804 009**

5.2.1 Hálddahus – kultuvra

Sámi girjerájusbálvalus

Sámedikki mihttomearrin sámi girjerájusbálvalusaid ektui lea ahte olles sámi álbmot galgá oažžut dohkálaš girjerájusfálaldaga. Sámedikki girjerájus ovttasbargá eará girjerádjosiiguin ja ásahusaiguin ovddidan ja gaskkustan dihte sámi girjjálašvuođa.

Girjerájus oastá máŋga gáhppálaga girjjiin, nu ahte eará girjerádjosat sáhttet luoikkahit olles girječoakkáldaga iežaset lohkiide, rádjoluoikkaheapmi. Girjerádjosa luoikan lea stáđis. Ollu luoikkahuvvo eará girjerádjosiidda gáiddusluoikkaheami bokte, dasa lassin leat ollu studeanttat geat luoikkahit girjjiid girjerádjosis.

Lulli- ja julevsámegiela girjjálašvuođagaskkusteapmi

Sámedikki lulli- ja julevsámi guovlluid girjjálašvuođagaskkusteaddjit leat dan maŋemuš jagis lágidan máŋggaid doaluid ja leat álggahan máŋga gaskkustandoaimma. «Amma Tråante» oktavuođas ráhkaduvvui podcast-oassi Anne Wuolabiin ja June Sommer Straskiin mas digaštalle girjjálašvuođa. Sámedikki girjerádjosis lea iežas podcasta «Šiella» mainna leat bargamen. Sámedikki lullisámi girjjálašvuođagaskkusteaddji lea doallan muitalusbottuid ovttas álbmotgirjerádjosiiguin ja suohkaniiguin, lea juohkán dieđuid ođđa sámi girjjálašvuođa birra ja muitalan Loga munnje -prošeavtta birra iešguđetge doaluin.

Sámedikki julevsámi girjjálašvuođagaskkusteaddji lea earenoamážit bargan gaskkustemiin mánáide, Lågå munji -doaimma joatkkan ja nannema dihte. Ovttas Árraniin ja Hábmera girjjevuorkkáin leat vahkkosaččat doallan lohkanbottuid mánáidgárdái ja sámegielat luohkkái smávvadásis. Sámediggi ovttasbarggai Árraniin Mihá-kulturávvudallam doaluin girjjálašvuođaságastallamis Ella Marie Hætta Isakseniin. Lea maiddái lágiduvvon girječálličoahkkin ja girjealmmuheapmi Stig Gælokiin Árranis ja dat čájehuvvui digitála rávdnjema bokte.

5.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – kultuvra

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	23 782 905	22 119 000	-1 663 905
Sámi kulturásahusat	110 369 965	111 469 000	1 099 035
Sámi girjjálašvuohta	18 191 542	19 296 000	1 104 458
Sámi mediat	5 239 734	5 447 000	207 266
Sámi valáštallan	3 444 000	3 444 000	0
Submi	**161 028 145**	**161 775 000**	**746 855**

5.4 Sámi dáidaga ja kultuvrra láhčima, ovttasbarggu ja eavttuid ovddideapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáidaga ja kultuvrra eanet oainnusmahttin ja máhttu daid birra

Sámediggi lea lea čoahkkimiin stáhtalaš ovttasbargoguimmiiguin dáidda- ja kultursuorggis ovddidan dárbbu sámi kultuvrra loktemii. Dan gulahallamis Sámediggi lea deattuhan buoret rámmaeavttuid sámi kultursuorgái, ja maid čájehan sámi dáiddasuorggi potensiála ja boahttevaš dárbbuid sámi servodagas. Dat lea buktán bohtosiid, muhto leat ain stuora vuordámušat sámi kulturloktema hárrái maid ráđđehus lea signaliseren Hurdal-julggaštusa bokte.

Sámi perspektiivvat Davviriikkaid Ministtarráđi barggus

Sámediggi lea bargan dan ala ahte Norga iežas ovdagoddeáigodagas Davviriikkaid Ministtarráđis maiddái deattuha sámi perspektiivvaid ja fáttáid. Dan oktavuođas lea leamašan lagas gulahallan Kultur- ja dásseárvodepartemeanttain vai besset lonohallat dieđuid ja digaštallat áigeguovdilis áššiid.

Dan barggu boađus lea ahte lágiduvvui konferánsa sámi immateriála kulturárbbi birra Tråantes skábmamánus. Konferánsa lei ovttasbargu gaskal Sámedikki ja Kulturráđi. Eará boađus barggus lei ahte sámediggeráđđi ja Sámiráđđi oassálaste panelaságastallamii Kulturpolitihkalaš njunuščoahkkimis man Kulturráđđi lágidii skábmamánus, mii lei oassin Norgga ovdagoddeáigodagas.

Sámiráđđi – KulturSápmi

Sámiráđđi, KulturSámi jurddabeassi ja Viermie-K leat ráhkadan raporttaid sámi kultuvrra dili birra mas deattuhit sámi kulturásahusaid Ruoŧa beale Sámis. Raporttat ledje fáddán Sámiráđi čoahkkinarenas sámi dáiddáriid ja kulturbargiid várás, KulturSámis, borgemánus 2022:s. Sámediggi lea juolludan ruđaid raportii ja konferánsii, ja maid oassálastán proseassas. Kulturráđđi ja Kultur- ja dásseárvodepartemeanta čuovvula raportta doaibmabijuid.

Arctic Art Summit

Arctic Art Summit lágiduvvo juohke nuppi jagi. Ulbmil lea čalmmustahttit dáidaga ja kulturpolitihka Árktisis. 2022:s lágiduvvui Arctic Art Summit Whitehorses Kanadas. Doppe serve máŋga sámi dáiddára, kulturbargi ja ásahusa sihke panelaságastallamiidda, bargobájiide ja konsearttaide/čájálmasaide. Sámediggi evttohii doallat oktasaš čoahkkima dan golmma sámedikki áirasiidda ja Norgga, Ruoŧa ja Suoma kulturráđđiide. Sámediggi ja Kulturráđđi lágideigga geassemánus 2022:s digitála čoahkkima man namahus lei «Practitioner experiences in the traditional arts economy», álggahussan konferánsii.

5.5 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi dáiddáriin leat buorit vejolašvuođat ovdánit dáiddalaččat

5.5.1 Čoahkketabealla – buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
33001	Sámi dáirddáršiehtadus - njjuolggadoarjja Sámi dáiddárráđđái	9 092 000	9 092 000	0
32001	Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	2 130 752	2 500 000	369 248
32101	Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	5 339 153	3 306 000	-2 033 153
30001	Doarjja Riikkaidgaskasaš Sámi Filbmainstituhttii - njuolggodoarjja	1 884 000	1 884 000	0
30101	Sámi Dáiddaguovddáš - njuolggodoarjja	5 337 000	5 337 000	0
Submi		**23 782 905**	**22 119 000**	**-1 663 905**

Veneziabiennála

Sámedikki ja sámi dáiddáriid barggu boađusin lei ahte Veneziabiennála davviriikkalaš paviljonga šattai sámi dáiddáriid paviljongan 2022:s. Majestehta Dronnet Sonja rabai sámi paviljonga gos sámi dáiddárat Máret Ánne Sara, Anders Sunna ja Pauliina Feodoroff ovddastedje Sámi dan beakkán 59. dáiddabiennálas. Lei vuohččan go davviriikkalaš paviljonga lei sieiva sámi paviljonga. Lassin sámi paviljongii, de čájehedje sámi dáiddáriid Britta Marakatt-Labba ja Aage Gaup-rohki dáidagiid Veneziabiennála váldočájáhusas "The Milk of Dreams". Dá lea čielga boađus Sámedikki ja sámi dáiddáriid máŋgga jagi barggus Office for Contemporary Art Norway (OCA), davviriikkalaš ráđđehusaid guvlui ovddidan dihte sámi dáidaga.

Oassin sámi paviljonga viiddiduvvon prográmmas lágiduvvui Aabaakwad 2022 nammasaš dáhpáhus Venezias almmolaš rahpama oktavuođas. Aabaakwad lea eamiálbmotdáiddáriid, kuráhtoriid ja jurddašeddjiid riikkaidgaskasaš čoagganeapmi. Sámedikkis lei mearkkašahtti rolla doaluide ráhkkaneamis ja čađaheamis.

Nationálamusea

Nationálamusea bistevaš čájáhusa rahpamis ledje ollu sámi dáidagat. Sámi dáiddárat maiddái ovddastuvvojedje čájáhusrahpamis. Sámediggi ja sámi dáiddárat leat máŋggaid jagiid bargan ovddidit sámi dáidaga, ja dá lea dán barggu boađus.

5.5.2 Sámi dáiddáršiehtadus – šiehtadus

Dáiddáršiehtadusa mihttomearri:

- Sámi kulturorganisašuvnnain ja sámi dáiddáriin leat buorit ja einnostanvejolaš rámmaeavttut doaibmaseaset.

	Rev. budš. 2022
Dáiddafoanda	922 000
Stipeanda sámi dáiddáriidda	3 615 000
Doaibmadoarjja dáiddárorg. ja Sámi dáiddárráđđái	4 504 000
Čájáhusbuhtadus	51 000
Submi	**9 092 000**

Gustovaš ovttasbargošiehtadus gaskal Sámi Dáiddárráđi ja Sámedikki galgá ođasmahttojuvvot ovdal 2024. Sámediggi lea 2022:s gulahallan Sámi dáiddárráđiin dan birra. Sámediggi ja Sámi

Dáiddárráđđi sávvet ahte šiehtadallamat leat dakkár arena gos sáhttá ovddidit ja ságaškuššat dábálaš dáidda- ja kulturpolitihkalaš doaimmaid ja hástalusaid.

Dáiddašiehtadusproseassa álggahuvvui gulahallančoahkkimiin gaskal Sámedikki ja Sámi Dáiddárráđi ođđajagimánus 2022:s mas digaštalle iešguđetge áššečuolmmaid dáiddasuorggis. Šiehtadallamat 2023 šiehtadusa hárrái álggahuvvojedje geassemánus. Sámi Dáiddárráđđi gáibidii jahkái 2023 oktiibuot 12 843 miljovnna ruvnno. Šiehtadusbealit šiehtadalle čakčat. Šiehtadallamiid boađus lei 1 miljovnna ruvnno lasáhus. Duogáš lasáhussii lea čadnon dasa ahte Mun dajan – Sámi girječálliid searvi lahttuduvvo ollesárvosaš miellahttun Sámi Dáiddárráđđái.

5.5.3 Luohti ja sámi musihkka – ohcanvuđot doarjja

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri – luohti ja sámi musihkka:

- Buvttadit, ovddidit ja almmuhit luđiid ja sámi musihka

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	2 130 752	2 500 000	2 500 000	369 248
Submi	**2 130 752**	**2 500 000**	**2 500 000**	**369 248**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
32001 Luohti ja sámi musihkka - ohcanvuđot doarjja	2 268 250	137 498	0	2 130 752
Submi	**2 268 250**	**137 498**	**0**	**2 130 752**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
26	23	2	1

Sámi musihkkariin lea alla dássi. Musihkkasuorggis leat olu gelddolaš dáhpáhusat ja orru maiddái leamen nu ahte árbevirolaš luohti ovdána ja ahte eambbo nuorra juoigit leat beassan lávde alde čuožžut. Bernt Mikkel Haglund, Rieban-musihkkanbuvttadeamis bargá árbevirolaš luđiiguin maidda ráhkada ođđaáigásaš musihka. Prošeavttas «Bernt Mikkel Haglund ja juoigit» ovttasbargá son nuorra juigiiguin klubbakonseapttas mii lea ožžon ollu fuomášumi ja rámi. Sámediggi lea lasihan gierdomátkedoarjaga maŋŋel go COVID19 gáržžádusaid heaittihedje 2022:s. Ollu sámi musihkkarat diŋgojuvvojit stuora lávddiide sihke nationálalaččat ja riikkaidgaskasaččat.

5.5.4 Doarjja kulturdoaimmaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – doarjja kulturdoaimmaide:

- Buorit rámmaeavttut sámi dáiddaprodukšuvnnaide ja kulturvásáhusaide.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	5 339 153	3 306 000	3 306 000	-2 033 153
Submi	**5 339 153**	**3 306 000**	**3 306 000**	**-2 033 153**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
32101 Doarjja kulturdoaimmaide - ohcanvuđot doarjja	5 451 772	112 619	0	5 339 153
Submi	**5 451 772**	**112 619**	**0**	**5 339 153**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
134	81	38	15

5.5.5 Internašunála Sámi Filbmainstituhtta – njuolggodoarjja

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri – doarjja Internašunála Sámi Filbmainstituhttii:

- Internašunála Sámi Filbmainstituhtta ovdánahttá ja ovddida sámi filmma.

Doarjja veahkeha Internašunála Sámi Filbmainstituhtta doibmii. Doaibmaruđat leat buorren vuođđun doibmii ja veahkeha dasto ovdánahttit ja ovddidit sámi filmma.

Sámi filbmamáilbmi ovdána sakka, ja 2022:s almmuhii Internašunála Sámi filbmainstituhtta earret eará ođđa ovttasbarggu stuora aktevrrain Netflixain. Ovttasbarggus lea filbmaprošeakta Elle Marja Eirain, ja maid ođđa ovdánahttinkonseapttat. Dasa lassin ISFI lea bidjan ollu searaid XR-prošektii "Árran 360", dat prošeakta guoská Veneziabiennála sámi paviljongii. Dát prošeakta dagai stuora rievdadusa filmmaid oinnolašvuođas riikkaidgaskasaččat. Dasa lassin lea ISFI almmuhan máŋga stuora dubbenprošeavtta, nugo earret eará "Kardemomme-gávpot" davvisámegillii.

Romssa Internationála Filbmafestiválas lei ođđa olahus sámi filmmain – olles 12 filmma, nugo dokumentára mii vuittii bálkkašumi, "Tystnaden i Sápmi", mii lea veahkaválddálašvuođakultuvrra birra Sámis. Dáiddafilbmarešissevra, Gjert Rognli, gii lea ollu filbmabálkkašumiid vuoitán vuittii ollu bálkkašumiid iežas filmmain "Eallin lea guovttesuorat niehku - Life is a two–way dream" (2019). Filbma čájehuvvui maiddái COP-27:s Egyptas. Doppe almmuhuvvui maid dokumentára mii lea Ruotas buvttaduvvon dáiddára Britta Marakatt Labba birra; "Historjá" mii lea nominerejuvvon bálkkašupmái.

5.5.6 Sámi Dáiddaguovddáš – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi Dáiddaguovddáš:

- Sámi Dáiddaguovddáš gaskkusta dáidaga viiddis nationála ja riikkaidgaskasaš publikummii.

Sámi Dáiddaguovddáža áigumuš lea doarjut, gaskkustit ja čalmmustahttit sámi dáláaiggedáidaga sámegillii. Doarjagiin lea Sámi Dáiddaguovddáš lágidan 7 čájáhusa guovddážis ja 9 čájálmasa olggobealde guovddáža. Leat maiddái almmuhuvvon muhtun ráje gaskkustanmateriálat čájáhusaide nugo Veneziabiennála ja "Gollegiisá" mii lea Kárášjoga dáiddačoakkáldat 50-jagi áigodagas.

5.6 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Nana sámi ásahusat mat hálddašit, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga, kultuvrra ja historjjá.

5.6.1 Čoahkketabealla – sámi kulturásahusat

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
31001	Bådåddjo lea Eurohpalaš kulturoaivegávpot 2024 - njuolggodoarjja	500 000	500 000	0
Festiválat - direkte tilskudd		6 223 000	6 672 000	449 000
Teáhterat - njuolggodoarjja		27 420 000	27 420 000	0
Museat - njuolggodoarjja		67 392 000	67 392 000	0
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat - njuolggodoarjja		7 185 000	7 185 000	0
Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja		1 439 100	1 500 000	60 900
33901	Čađahaniskamuš Savio-musea - prošeakta	210 865	300 000	89 135
33902	Prošeakta sámi ásahusaide lasi gelbbolašvuođa - prošeakta	0	500 000	500 000
Submi		**110 369 965**	**111 469 000**	**1 099 035**

5.6.2 Bådåddjo eurohpalaš kulturoaivegávpogin 2024 - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bådåddjo 2024:s lea čielga sámi profiila ja sámi sisdoallu mii dahká sámi giela, dáidaga ja kultuvrra dovddusin Bådådjos, Norlánddas, Norggas ja Eurohpás.

Sámedikki ja Bådåddjo 2024 ovttasbarggu ulbmil lea nannet sámi kultuvrra ja giela Bådådjos, Norlánddas ja riikkaoasis. Bådåddjo 2024:s lea dihtomielalašvuohta sámegiela dili hárrái Nordlándda fylkkas; fylkkas leat vihtta sámi giellaguovllu, ja kulturoaivegávpotprošeakta speadjalastá dan. Bådåddjo 2024 lea virgádan sámi koordináhtora 2022:s. Sámi koordináhtor galgá ovddidit sámi dimenšuvnna Bådåddjo 2024 prográmmas. Dan rájes go dat álggahuvvui 2022 geasi lea bargun leamašan hukset fierpmádaga ja oktavuođaid lasihan dihte oassálastima ja beroštumi kulturoaivegávpotprográmmii.

5.6.3 Festiválat – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Festiválat:

- Festiválat mat oainnusmahttet, gaskkustit ja ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra.

10 festivála ožžot njuolggodoarjaga Sámedikkis; Riddu Riđđu festivála, Sámi beassášfestivála Guovdageainnus, Márkomeannu, Kárášjoga festiválat, Raasten Rastah, Julevsáme vahkko – Doajmmasiebrre Julevsábme, Sámi vahku Romssas, Sámi musihkkavahku Álttás, Beaskán Luossarock ja Tjaktjen Tjåanghkoe.

Julevsáme vahkko – Doajmmasiebrre Julevsábme ii leat raporteren áigemearrái mii lei juovlamánu 15. beaivvi 2022:s. 2020 ja 2021 ruhtageavaheami ii ge leat raporteren, ja doarjagat maid daid jagiid leat ožžon, leat gesson ruovttoluotta.

Aktevrrat raporterejit ahte Sámedikki doarjja addá festiválaide dárbbašlaš ekonomalaš einnostanvejolašvuođa ja dagaha ahte sáhttet bisuhit doaimmaid. Aktevrrat dárbbašit dan einnostanvejolašvuođa maid doarjja addá vai sáhttet álgit plánet boahtte jagáš doaluid. Dat addá maid vejolašvuođa festiválaide virgádit olbmuid, nugo Márkomeanus mii lea sáhttán virgádit 2 olbmo bistevaš virggiide ja doalahit ollesjagidoaimma. Sámedikki doarjja lea maiddái vuođđun luvvet doarjagiid eará doarjjaoasálaččain, nu go Kulturráđis.

5.6.4 Teáhterat – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Teáhter:

- Ásahuvvon sámi teáhterat sáhttet ovdánit dáiddalaččat, buvttadit lávdedáidaga alla dásis ja sáhttet johttit lávdedáidagiin mii addá kulturvásihusaid ja oainnusmahttá sámegielaid.

Leat golbma sámi teáhtera mat ožžot njuolggodoarjaga teáhterortnega bokte. Sámi Našunálateáhter Beaivváš, Åarjelhsaemien Teáhter ja Sámi Mánáidteáhter.

Buot golbma teáhtera ožžo 125 000 ruvdnosaš lassi doarjaga Sámedikkis juovlamánus. Dat ruđat addojuvvoje Kultur- ja dásseárvodepartemeanttas Sámi kulturinstitušuvnnaide.

Sámediggi lea máŋggaid jagiid bargan dainna ahte Beaivváš Sámi Našunálateáhter galgá oažžut ođđa teáhtervistti. 2022:s adde Kulturdepartemeantta ja Máhttodepartemeantta Statsbyggii bargun huksegoahtit vistti mas sihke Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvla ja Sámi Našunálateáhter Beaivváš galget leat. Miessemánus álge hukset vistti. Sámediggi oasálastá huksema prošeaktarađis.

Oassin barggus nannet Sámi Našunálateáhtera Beaivváža ekonomalaččat kapasitehtadárbbu olis ođđa teáhtervistti huksemis, de lea Sámediggi lasihan doaibmadoarjaga teáhterii. Dan dihte oaččui Sámi Našunálateáhter Beaivváš 500 000 ruvdnosaš lasiheami 2022:s.

Åarjelhsaemien Teáhter lea dehálaš giellaarena lullisámegiela eláskahttimis Sámis, ja lullisámegiela čalmmustahttimis nationálalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Teáhter lea oktiibuot 41 čájálmasas leamaš mielde 2022:s. Čájálmas Allaq Dållen Gïele lei vuosttaš olleseahketčájálmas mas lei dievas čájáhalliovttadat, ja mas váldogiellan lei lullisámegiella. Dát buvttadus lea ovttasbargu gaskal Åarjelhsaemien Teáhtera, Beaivváš Sámi Našunálateáhtera ja Gierdomátketeáhtera. Aahka ovdabuvttadus lea ovttasbargu gaskal Åarjelhsaemien Teáhtera ja Helgeland Sinfonietta, ja Giedtine ges gaskal Åarjelhsaemien Teáhtera, Nordland Teatera ja Beaivváš Sámi Našunála Teáhtera. Triologiija Bïegke Beahteme masa dát golbma čájálmasa gullet lea ollislaččat ráhkaduvvon ovttas Bådåddjo 2024:in.

Sámi mánáidteáhter lea deattuhan máŋggagielatvuođa kulturskuvllas vai mánát ja geahččit oidnet ahte lea lunddolaš sámástit, beroškeahttá das geainna deaivvada dahje maid lea bargame. Dan boađus lea earret eará ahte dárogielat oahppit leat eanet ipmirdišgoahtán man dehálaš lea ahte servodat láhčá dili dasa ahte olbmot besset sámástit. Sii maid movttáskedje oahppat sámegiel sániid ja dajaldagaid, ja dat ges dagaha ahte lea mokta oahppat giela ja maid ahte šaddá eambbo ipmárdus sámegillii ja sámi kultuvrii. Sámegielat oahppit vásihedje ahte sidjiide lei lunddolaš sámástit oahpaheddjiiguin ja eará ohppiiguin, vaikko seamma lanjas ledje maid dárogielat oahppit.

Sámi mánáidteáhter/Kulturskuvla lea fásta ovttasbargooasálaš ja doallogoddi Beaivváža čájálmasaide Deanušalddis.

Buot golmma teáhteris deattuhit sámegiela geavaheami.

5.6.5 Museat – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Museat:

- Sámi kulturárbbi eaiggádušset ja hálddašit fágalaččat nana sámi museat sámi servodaga beales.

Ásahusat mat ožžo njuolggodoarjaga Sámedikki 2022 bušeahta museapoasttas leat Árran julevsáme guovdásj, Saemien Sijte, RiddoDuottarMuseat, Deanu ja Várjjat museasiida, Várdobáiki Sámi guovddáš, Davvi álbmogiid guovddáš ja Sámi museasearvi.

Sámi dáiddačohkkehusat sturrot, ja dál lea eambbo fokus sámi dáidaga hálddašeapmái iešguđetge sámi museain. Dárbu lea nannet barggu dáiddafágalaš ja infrastruktuvrralaš beali, ja dasto nannet gaskkustandoaimma museain. Sámediggi lea 2022:s álggahan barggu sámi dáidda- ja dáiddamuseapolitihka ovddidemiin.

Doarjja mii museaide addojuvvo lea veahkkin sámi kulturárbbi hálddašeamis ja gaskkusteamis. Doarjja dahká ahte organisašuvnnat sáhttet bisuhit daid ollu doaimmaid dáidda- ja kultursuorggis, ii dušše báikkálaš dásis, muhto maiddái regionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Doarjja váikkuha dasa ahte museat sáhttet leat nanu sámi resursaguovddážat.

Buot museat ožžo 125 000 ruvdnosaš liigedoarjaga Sámedikkis juovlamánus. Dat ruđat juolluduvvoje Kultur- ja dásseárvodepartemeanttas Sámi kulturinstitušuvnnaide.

Árran

Árran lea fágalaččat bargan musea doaimmahemiin 2022:s. Nugo čohkkenhálddašemiin (ođđa magasiinnaid divvut, registreret/sirdit dávviriid), dutkamiin (oassálastán iešguđetge dutkan- ja dokumentašuvdnaprošeavttaide), ja maid gaskkustemiin (iešguđetge gaskkustandoaimmat skuvllaide ja eará joavkkuide/gussiide). Dasa lassin leat sis leamašan doalut main leat leamaš iešguđetge fáttát, ja visttiid luoikan servviide/fitnodagaide/priváhta olbmuide. Váttis ekonomalaš dilálašvuođa geažil eai leat leamašan nu ollu aktivitehtat go dan maid livčče sávvan, ja muhtin aktivitehtat leat maŋiduvvon 2023:i.

Saemien Sijte

Saemien Sijte ođđa visti rahppojuvvui 2022:s. Viessoláiggu lasáhusa geažil lasihii Sámediggi doarjaga 700 000 ruvnnuin museai 2021:s, ja 7 300 000 ruvnnuin 2022:s. Sámediggi atti maid reviderejuvvon bušeahtas liigedoarjaga Saemien Sijtii ođđa vistti rahpamii. Ođđa visti addá ođđa ja buoret rámmaid áimmahuššat ja gaskkustit lullisámi kultuvrra ja kulturárbbi. Giellavahkus rahppojuvvui Saemien Sijte bistevaš čájáhus. Liigedoarjja lei mearrideaddjin das ahte sáhtte doallat rahpama.

RiddoDuottarMuseat

RiddoDuottarMuseat (RDM) lea maid 2022:s ožžon liigedoarjaga duođaštit dan dehálaš historjjá Álttá-Guovdageainnu eanu dulvadeami oktavuođas. RDM lea 2022:s joatkán iežaset bargguin sihkkarastit dokumentašuvnnaid dán dehálaš áigodaga birra. Arkiivamateriálat ja jearahallamat guovddáš olbmuiguin lea leamašan fokusis. Lea nammaduvvon referánsajoavku mii galgá sihkkarastit báikkálaš ovddasteami barggus. Sámi Arkiiva lea maid mielde referánsajoavkkus. Sámedikkis lea leamašan čoahkkin RDM:in ja referánsajoavkkuin 2022:s, mas geahčadedje movt prošeakta ovdána.

Reviderejuvvon bušeahtas oaččui RDM 700 000 ruvdnosaš liigedoarjaga. Doarjja galggai gokčat liigegoluid mat gusket sámi dáidaga hálddašeapmái ja Porsáŋggu visttiid viessoláigogoluid lassáneapmái. Dasa lassin addojuvvui vel 150 000 ruvnno liigeruhta mii galggai gokčat dáiddačoakkáldaga vuorkká viessoláiggu.

Sámi dáiddamusea galgá huksejuvvot Sámiid Vuorká-Dávviriid gurrii Kárášjogas. 2022:s dahkkojuvvui ovdaprošeakta mas ledje dárkilis plánat ja evttohusat museii. Dát lea čuovvuluvvon 2023 stáhtabušeahta doarjaga ovdaprošeavtta vuođul.

Deanu ja Várjjat Museasiidda vuođđudus

Deanu ja Várjjat Museasiida lea okta dan guđa sámi museasiiddas mii lea ožžon máhcahuvvot ja galgá ain oažžut máhcahuvvot dávviriid oassin Bååstede-prošeavttas. Vuođđudusas leat 4 sámi musea, Deanu Musea, Várjjat Sámi Musea, Saviomusea ja Ä'vv- Saa'mi mu'zei. Vuođđudus oaččui 2021:s ja 2022:s 250 000 ruvdnosaš liigejuolludeami lanjaid rievdadeami plánii, vai besset musea bidjat dan láhkai ahte sáhttet vurkkodit ja čájehit dávviriid maid leat ožžon museii

Bååstede-prošeavtta oktavuođas. Leat dárkilit geahčadan movt dávviriid sáhttá vurkkodit, ja vejolašvuođaid čájehit kulturhistorjjálaš dávvirčoakkáldaga ja Bååstede-dávviriid dán njealji museas.

Davvi álbmogiid guovddáš

Davvi álbmogiid guovddáš oaččui reviderejuvvon bušeahtas lassejuolludeami vai besset ollašuhttit ođđa vuođđočájáhusa ja váldit vuostá Bååstede-prošeavtta dávviriid. Dasa lassin atti Kultur- ja dásseárvodepartemeantta 1 miljovnna ruvdnosaš liigejuolludeami loahpageahčen 2022, seammá ulbmilii (geahča bajilgova juolludusain 6. oasis). Davvi álbmogiid guovddáš lea bargamen oažžut sadjái ođđa čájáhusa. Ulbmil lea oažžut čájáhussii mielde daid dávviriid mat leat ruovttoluotta máhcahuvvon Bååstede-prošeavtta oktavuođas.

Deanu ja Várjjat museasiida

Deanu ja Várjjat museasiida lea ollu aktivitehtaid lágidan mat leat buoridan máhtolašvuođa báikkálaččat, regionálalaččat, nationálalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Earenoamáš dehálaš bargu lea leamaš ovdánahttit Ä´vv Saa´mi Mu´zeia, mas lea ovddasvástádus ealáskahttit earenoamáš rašes kultuvrra. Dieđihuvvo maid ahte bohtet leat hástalusat guhkebuš áiggis. Deanu ja Várjjat museasiida oaččui liigejuolludeami 2021:s ja 2022:s bargat Saviomusea ođđa báikkiin, ja museasiida lea ovttas Sámedikkiin ja Statsbyggain ollu bargan ovttain čađahaniskkademiin. Musea dieđiha ahte leat kapasitehtahástalusat.

Sámi museasearvi

Sámi museasearvi lea ásahan máŋga deaivvadanbáikki ja doaimmaid mat earret eará leat gulahallama ja dárbbuid kártema boađusin. Museasearvi lea galledan eanas museaid ja sádden ođasreivviid ja maiddái ráhkadan podcast-osiid. Arkiivadoaimmahat lea juolludan ruđaid ja Norges Museums Forening lea juolludan ovdánahttinruđaid hábmen dihte bagadusa govvenetihka váste. Dát lei čuovvuleapmi dán jagáš seminárás.

Dávvirat Duiskkas: Áiggiid čađa leat iešguđetge sámi kulturhistorjjálaš dávvirat juohkásan vaikko gosa, ja dat leat gávdnamis dál iešguđetge museain Davviriikkain ja Eurohpás. Sámi museasearvi oaččui 2 040 000 ruvnno lassi juolludeami ovttasbargamii ja gelbbolašvuođasirdimii sámi dávviriid birra duiska museain. Prošeakta lea bures ovdánan, ja stivrenjoavku ja sámi museat leat galledan Duiska museaid geahččan dihte man ollu sámi dávvirat doppe leat. Lea ráhkaduvvon bajilgovva sámi dávviriin mat leat Duiska museain, man vuođul prošeavttain sáhttá viidásit bargat.

Kulturárbi

Sámi kulturárbbi eaiggádušset sápmelaččat, ja kulturárbbi hálddašeapmi vuolgá sápmelaččaid rievttis iešmearrideapmái. Dat lea dohkkehuvvon ON julggaštusa álgoálbmotvuoigatvuođaid birra (UNDRIP) 3. artihkkalis ja ON konvenšuvnnas siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra (SP).

Vuolggasadjin Sámedikki barggus seremoniijalaš dávviriid hálddašeamis ja máhcaheamis lea ON julggaštus álgoálbmotvuoigatvuođaid birra (UNDRIP).

Sámi rumbbut leat dehálaš oassi sámi kulturárbbis, ja dain lea erenoamáš mearkkašupmi seremoniijalaš oktavuođain. Poala-Ánde goavddis konfiskerejuvvui 1692:s. 1979:s ožžo Sámiid Vuorká-Dávvirat ja RiddoDuottarMuseat Kárášjogas dan luoikkasin København nationálamuseas. 2022 álggus čielggai ahte Poala-Ánde goavddis bissu Sámis.

Leat ain ollu sámi dávvirat, maiddái seremoniijalaš dávvirat, čohkkejuvvon iešguđet museaide Norggas ja olgoriikkas. Sámediggi lea kártemen daid. Sámediggi áigu maid geahčadit vejolašvuođa máhcahit sámi dávviriid ruovttoluotta.

5.6.6 Čađahaniskamuš Savio-musea – prošeakta

Mihttomearri:

Čađahit čađahaniskamuša Savio-musea ođđa lanjaide.

Statsbygg lea buktán álgoevttohusa ođđa Savio musea čađahaniskamuššii. Sámediggi, Statsbygg ja musea jotket gulahallama čađahaniskamuša čuovvuleami oktavuođas.

5.6.7 Prošeakta sámi ásahusaide lasi gelbbolašvuođa – prošeakta

Mihttomearri: Institušuvnnaiguin loktet stivrabarggu, jođihan ja ekonomiijastivrejumi gelbbolašvuođa

Loktet gelbbolašvuođa min ásahusain stivrrabargui, jođiheapmái ja ekonomiijastivrejupmái.

Sámedikki kultur- ja giellainstitušuvnnat galget fuolahit servodatdoaimmaset buoremus lági mielde. Sámediggi lea danin álggahan proseassa čađahit kurssa mas ulbmilin lea ásahusaide lasihit ođđa ja áigeguovdilis gelbbolašvuođa stivrabargguid, stivrra ovddasvástádusa, rollajuogu, jođiheami ja ekonomiijastivrema birra. Doaimmas lea čađahuvvon fálaldatgilvu ja kurssat čađahuvvojit jagi 2023.

5.6.8 Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat - njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanásahusat:

Sámi kulturviesut ja kulturásahusat geasuhit deaivvadanbáikin ja sámi dáidda- ja kulturgaskkustanarenan.

Sámediggi lea jagi 2022 addán njuolggodoarjaga 10 sámi kulturvissui ja kulturgaskkustanásahussii. Kulturviessoortnega njuolggodoarjaga ožžo Mearrasiida, Sijti Jarnge, Duoddara Ráfe, Oslo Sámi Viessu, Lásságámmi, Dållågádde, Álttá siida, Sjeltie – Sámi kulturpárka, Mearresámi šillju ja Aajege – saemien gïele- jïh maahtoejarnge.

Doarjja láhčá dili nu, ahte Sámi kulturviesut ja kulturásahusat leat geasuheaddji deaivvadanbáikkit ja arenat sámi dáidda- ja kulturgaskkusteamis, ja lea máŋgga vuostáiváldái vuođđun álggahit ja bisuhit doaimmaid. Doarjja addá maiddái vejolašvuođa vuostáiváldiide organiseret liigedoaimmaid mat lea mearrideaddjin sámi giela- ja kultuvrra eláskahttimis.

5.6.9 Ásahusovddideapmi – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Ásahusovddideapmi:

Sámi kulturásahusat mat ovdánit fágalaččat ja institušuvnnalaččat.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	1 439 100	1 500 000	1 500 000	60 900
Submi	**1 439 100**	**1 500 000**	**1 500 000**	**60 900**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
32201 Ásahusovddideapmi - ohcanvuđot doarjja	1 571 000	131 900	0	1 439 100
Submi	**1 571 000**	**131 900**	**0**	**1 439 100**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
16	12	3	1

5.7Sámi girjjálašvuohta

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

Sámi kvalitatiiva girjjálašvuohta almmuhuvvo, gaskkustuvvo aktiivvalaččat ja buktojuvvo olámuddui.

Sámediggi čađaha doaimmaid mat ovddidit ja čalmmustahttet sámi girjjálašvuođa. Sámediggi doarju sámi girjealmmuhemiid, Sámi lágádusaid, Sámi Girječálliidsearvvi, ja sámi girjjálašvuođa gaskkusteami njuolggodoarjagiid ja jahkásaš girjjálašvuođakonferánssa bokte. Čális fal-prošeakta lea maid veahkehan rekrutteret ođđa sámi girječálliid. Dán oktasaš girjjálašvuođaáŋgiruššama boađusin lea earret eará dat, ahte golbma sámi girječálli nominerejuvvojedje Davviriikkalaš ráđi girjjálašvuođabálkkašupmái 2022.

5.7.1 Čoahkketabealla – sámi girjjálašvuohta

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Čális fal - prošeakta	900 000	900 000	0
Doarjja girjjálašvuođa ovddideapmái ja ovdánahttimii - njuolggodoarjja	11 309 000	11 309 000	0
Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	1 685 736	2 850 000	1 164 264
Sámi girjjálašvuođa gaskkusteapmi - njuolggodoarjja	2 637 000	2 637 000	0
Sámi girjjálašvuođa beaivvit - konferánsa	397 697	300 000	-97 697
Styrke formidling i nordsamisk område - prošeakta	300 000	300 000	0
Loga munnje! Les for meg! - prošeakta	565 234	600 000	34 766
34601 Sámi girjjálašvuođa ovdánahttin- ja ovddidandoarjagiid árvvoštallan	396 875	400 000	3 125
Submi	**18 191 542**	**19 296 000**	**1 104 458**

Ođđa girjeláhka

Ráđđehus lea bargagoahtán ođđa girjelágain. Ulbmilin lea dat, ahte iešguđegelágan girjjálašvuohta lea olámuttus buohkaide, ahte einnostahttivuohta sihkkarastojuvvo, ja ahte girjjálašvuohta lea viiddis ja das lea dássi. Sámediggi lea leamaš proseassas Kultur- ja

dásseárvodepartemeanttain ovdal go láhkaevttohus sáddejuvvui gulaskuddamii. Ođđa láhka fátmmasta dárogiela lassin maiddái sámegielaid.

5.7.2 Čális fal – prošeakta

Girjjálašvuođaáŋgiruššama oassin leat Sámedikkis strategiijat maiguin áigu oažžut eambbo girječálliid, almmuhit eambbo girjjiid ja oččodit eambbosiid lohkat sámegiel girjjiid. Jagi 2015 álggahii Sámediggi girječállinprošeavtta ovttas Sámi dáiddárráđiin (SDR) ja Sámi girječállinservviin (SGS). Prošeakta loahpahuvvui jagi 2022 loahpahankonferánssain ja dan oktavuođas almmuhuvvui antologiija. Prošeakta lea mielddisbuktán dan, ahte máŋga girječálli leat almmuhan čáppagirjjálašvuođagirjjiid, ja máŋga almmuheami leat ožžon buriid kritihkaid. Okta oassálastiin, Sara Vuolab, vuittii tabu-bálkkašumi iežas almmuhemiin, ja lea maiddái nominerejuvvon jagi 2022 Davviriikkalaš ráđi mánáid- ja nuoraidgirjjálašvuođabálkkašupmái. Sámediggi lea jagi 2022 šiehttan Sámi allaskuvllain dan, ahte sii váldet badjelasas prošeavtta nu, ahte ásahit sierra oahppofálaldaga. Oahppu lea oassin sin oahppofálaldagain jagi 2023 rájes.

5.7.3 Doarjja sámi girjjálašvuođa ovddideapmái ja ovdánahttimii – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Doarjja sámi girjjálašvuođa ovddideapmái:

Sámi girjjálašvuohta ovddiduvvo, buvttaduvvo ja gaskkustuvvo.

Jagi 2022 ožžo čuovvovaš fitnodagat njuolggodoarjaga dán doarjjaortnegis; Davvi Girji AS, ČálliidLágádus AS, Iđut AS, ABC-Company E-skuvla AS ja DAT AS.

Davvi Girji AS lea almmuhan 13 girjji, juogo deaddiluvvon girjin dahje e-girjin, Iđut AS lea almmuhan 11 girjji ja ABC-Company E-skuvla AS lea ráhkadan 2 julevsámegiel girjji. Davvi Girji AS raportere dan, ahte njuolggodoarjja buvttiha máŋggabealatvuođa sámi girjjálašvuhtii iešguđege šáŋŋeriin, iešguđege ulbmiljoavkkuide, ja addá vejolašvuođa jorgalit sámi girjjálašvuođa dárogillii ja eará gielaide. Dát lea ovdamearkka dihtii dahkan vejolažžan oastit girjjiid Norgga kulturráđi sisaoastinortnegiid bokte, mii dahká sámi girjjálašvuođa ja girječálliid dovdoseabbon stuorát lohkanbirrasiin.

Sámediggi lea álggahan ortnega árvvoštallama.

5.7.4 Sámi girjjálašvuođa ovdánahttin- ja ovddidandoarjagiid árvvoštallan - árvvoštallan

Mihttomearri:

Sámi girjjálašvuohta ovddiduvvo, buvttaduvvo ja gaskkustuvvo

Sámi girjjálašvuođa ovddideami ja gaskkusteami njuolggodoarjjaortnet lea doaibman 3 jagi. Plána mielde galggai ortnet árvvoštallojuvvot jagi 2022 áigge. Árvvoštallan lea álggahuvvon, ja fálaldatgilvvus lei Kreativ Industri mii válljejuvvui čađahit árvvoštallama. Árvvoštallanraporta gárvvistuvvo jagi 2023 vuosttaš kvartálas.

5.7.5 Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii – ohcanvuđot doarjja:

Sámi girjjálašvuohta mii lea olámuttus sámegillii.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
32301	Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	1 685 736	2 850 000	2 850 000	1 164 264
Submi		**1 685 736**	**2 850 000**	**2 850 000**	**1 164 264**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
32301	Doarjja sámi girjjálašvuođa prošeaktadoarjagii - ohcanvuđot doarjja	2 081 900	396 164	0	1 685 736
Submi		**2 081 900**	**396 164**	**0**	**1 685 736**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
17	11	0	6

5.7.6 Sámi girjjálašvuođa gaskkusteapmi – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - girjjálašvuođa gaskkusteapmi:

Sámi girjjálašvuohta lea geavaheddjiid olámuttus ja dovddus.
Jagi 2022 ožžo čuovvovaš sámi girjjálašvuođagaskkusteaddjit njuolggodoarjaga dán ortnegis; Guovdageainnu girjebusse – Guovdageainnu suohkan, Deanu/Unjárgga girjebusse – Unjárgga suohkan, Gáivuona girjebusse – Gáivuona suohkan, Lulli-Romsa – Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan, Åarjel-Tröönde lage – Tröönde lagen fylhkentjïelte, ja Sámi girjjálašvuođaguovddáš.

Máŋgga suohkanis manná doarjja girjebusse doaimmaheapmái. Girjebusset dahket vejolažžan olahit olbmuid doppe gos sii orrot. Máŋga suohkana vásihit dan, ahte "smávva boaittobeale girjerádjosiidda" main leat unnán bargoresurssat lea measta veadjemeahttun olahit viidát. Dan geažil leat girjebusset dehálaš gaskkustanarenat mas álbmot ja girjerájusbargit álkibut sáhttet gulahallat. Tröönde lages lea doaibmabidju oassin fylkkagirjerádjosa stuorát ollislaš sámi giella- ja kulturáŋgiruššamis.

Doarjja lea maiddái ávkin sámi girjjálašvuođa sisaoastimis ja dahká dan, ahte suohkanat sáhttet fállat áigeguovdilis ja ođđaáigásaš girjjálašvuođa luoikkaheddjiide. Unjárgga suohkan dieđiha earret eará dan, ahte fálaldat lea bivddut sámi skuvllain ja sámi váhnemiid gaskka geat háliidit lohkamušaid iežaset mánáide. Rávisolbmot guđet luoikkahit girjjiid, maiddái atnet árvvus dan, ahte ođđa sámi girjjálašvuođa lea olámuttus.

Sámi girjjálašvuođaguovddáš ii leat buktán jagi 2022 aktivitehtaraportta.

5.7.7 Sámi girjjálašvuođabeaivvit – konferánsa

Sámediggi lágida sámi girjjálašvuođabeivviid jahkásaččat. Jagi 2022 lágiduvvoje girjjálašvuođabeaivvit Álttás ja Tråantes. Tråantes lágidii girjerájus girjjálašvuođabeaivvi ovttas Tråante girjerádjosiin ja fylkkagirjerádjosiin. Lágideamis lei máŋggabealálaš prográmma, mas besse oahpásmuvvat sámi historjái, sámi njálmmálaš máinnastanárbevirrui ja sámi čáppagirjjálašvuhtii. Sámediggi ja Sámi girječálliidsearvi (SGS) lágideigga girjjálašvuođabeaivvi Álttás, masa serve sullii 70 olbmo. Lágideapmi fokuserii ovttaskas girječálliide nu, ahte ledje ságastallamat girječálliiguin ja maiddái girjeovdanbuktimat. Goappašat lágidemiin ledje ollu guossit. Sámi girječállit leat buktán máhcahaga das, ahte girjjálašvuođabeaivvit doibmet dehálaš deaivvadanbáikin sidjiide ja addá sidjiide vejolašvuođa promoteret sin buktagiid.

5.7.8 Nannet gaskkusteami davvisámi guovllus – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – nannet gaskkusteami davvisámi guovllus:

- Sámediggi ja Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan barget ovttas sámi girjjálašvuođa gaskkustemiin.

Sámediggi ja Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkan leat ásahan ovttasbarggu sámi girjjálašvuođa gaskkusteamis davvisámi guovllus. Fylkkasuohkanis lea ráđđeaddi geas lea kantuvra Davvi álbmogiid guovddážis ja gii bargá buoridit máhtu sámi girjjálašvuođa birra iešguđetge gaskkustandoaimmaid bokte. Sus lea váldoovddasvástádus blogga "Sámi girjerádjubálvalus" ovdánahttimis. Sullii njealjádasoassi fylkkasuohkana sámi girjerájusbálvalusas lea oassi ovttasbarggus. Leat ásahuvvon fásta rutiinnat ovttasbargui. Oasálaččain leat leamašan vahkkosaččat fásta čoahkkimat gos juhket dieđuid ja plánejit ođđa gaskkustandoaimmaid. Fylkkagirjerádjosa ráđđeaddi hospiterii Sámedikki girjerádjosis Kárášjogas miessemánus. Son lea maiddái veahkkin ráhkadan Sámi girjjálašvuođabeivviid prográmma ja veahkehan čađahemiin.

5.7.9 Loga munnje! Les for meg! – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Movttiidahttit eanet lohkanmillii ja nannet beroštumi girjjálašvuhtii.

Loga munnje -prošeakta lea giellamovttiidandoaibmabidju, mas sámi váhnemat movttiidahttojuvvojit hupmat, lohkat, lávlut ja lohkat riimmaid ja hoahkamiid ovttas mánáiguin dan rájes jo go sii leat áibbas unnit. Prošeakta vuođđuduvvá ovttasbargui girjerádjosiiguin ja dearvvašvuođastašuvnnaiguin. Prošeakta lea ovttasbargu Foreningen !les -servviin. Riebančivga-girjái lea ráhkaduvvon julev-, lulli- ja davvisámegielteaksta. Prošeavttas leat ráhkadan diehtojuohkingihppagiid lohkama birra, buvttadan veaskkuid, roll-upiid ja nu ain viidásit. Prošeavtta birra leat almmuhuvvon dieđut Sámedikki neahttasiidui. Dál leat sullii 30 suohkana (dearvvašvuođastašuvnnat ja girjerádjosat) mat oassálastet prošektii.

Sámediggi juolludii ruđa jorgalit lohkankampánjja Sommerles.no muitalusa davvi-, julev- ja lullisámegillii. Sommerles.no lea bures lihkostuvvan máŋggaid jagiid, ja diibmá oassálaste badjel 164 000 máná. Kampánjja ulbmil lea movttiidahttit mánáid lohkat nu olu go oba nagodit ge geasseluomus. Julevsámi guovllus Hábmeris lágiduvvojedje Sommerles 2022 rahpandoalut buot 1.–7. luohkáid ohppiide suohkanis. Sommerles-čálli Mari Moen Holsve searvvai rahpandoaluide Hamsunguovddážis Presteidas Hábmeris.

5.8 Sámi mediat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Ollu sámi mediat mat oainnusmahttet sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.

5.8.1 Čoahkketabealla – sámi mediat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi mediat - njuolggodoarjja	5 197 000	5 197 000	0
Sámi mediadieđáhus - prošeakta	42 734	250 000	207 266
Submi	**5 239 734**	**5 447 000**	**207 266**

5.8.2 Sámi mediat – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi mediat:

- Sámi mediat mat buvttihit servodatáŋggirdeami.

2022 ožžo čuovvovaš sámi mediat njuolggodoarjaga dán ortnegis; Nuorttanaste, Nuoraidmagasiidna Š, Sámis, Daerpies Dierie Iullisámi girkobláđđi, Bårjås, GLR – Guovdageainnu Lagasrádio, NuorajTV ja Bamsebláđđi.

Doarjja váikkuha dasa ahte leat ollu iešguđetlágan bláđit iešguđet ulbmiljoavkkuid várás ja doarjja lea mearrideaddjin dasa ahte dáid magasiinnaid sáhttet almmuhit. Nuoraidmagasiidna Š ráhkaduvvo davvisámegielat nuoraid várás. 2022:s oaččui Nuoraidmagasiidna Š neahtta/SoMe-journalista mii lea dagahan ahte neahttasiiddu ja sosiála mediaid aktivitehta lea lassánan. Leat almmuhuvvon 8 neahttaartihkkala bláđi ruovttusiidui 2022:s. Sámis ges lea fágabláđđi girječálliide ja jorgaleddjiide. 2022:s almmuhuvvojedje 2 áigečállaga. Bláđđi geavahuvvo maiddai skuvllain oahpaheami oktavuođas. Bårjås lea populearadieđalaš áigečála mii čalmmustahttá dehálaš áigeguovdilis dieđalaš fáttáid. 2022:s almmuhuvvojedje golbma sámi artihkkala, okta originála sámegillii ja guokte mat leat jorgaluvvon. Davvisámegielat Bamsebláđi ulbmiljoavku leat mánát ja 2022:s almmuhii 20 nummára. Nuorttanaste lea risttalaš bláđđi mii lea 120 jagi boaris, ja almmuhuvvo 11 geardde jagis. Buohkat geat ožžot doarjaga deattuhit ahte doarjja lea mearrideaddjin dasa ahte sáhttet almmuhit bláđiid.

5.8.3 Sámi mediadieđáhus – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ovddidit buori máhttovuođu Sámedikki mediadieđáhusbargui

Sámediggi lea 2022:s álgán sámi mediadieđáhusbargguin. Sámediggi lea ovttas NRK:in ja eará mediafitnodagaiguin árvvoštallan sámi mediafálaldaga sámi ja norgga álbmogii. NRK analysaossodat, NRK Sápmi ja Sámediggi leat maid geahčadan vejolašvuođa čuovvulit dán eará konkrehta prošeavttaiguin. Sámediggi lea 2022:s čađahan guovtti beaivásaš mediaseminára, ja maid doallan cealkámuščoahkkimiid mas bovdejuvvon guossit sámi mediain, mediadutkit ja mediageavaheaddjit bukte cealkámušaid, ja dasa lassin sáddejuvvui diehtu ahte buohkat geat háliidit buktit cealkámuša sáhttet daid sáddet Sámediggái. Cealkámušat váldojuvvojit mielde viidásit bargui mediadieđáhusain.

5.9 Sámi valáštallan

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Juohkelágan valáštallandoaimmat.

5.9.1 Čoahkketabealla – sámi valáštallan

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Sámi valáštallan - njuolggodoarjja	3 344 000	3 344 000	0
Kultur- ja valáštallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	**3 444 000**	**3 444 000**	**0**

5.9.2 Sámi valáštallan – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - sámi valáštallan

- Sámi valáštallamis leat juohkelágan valáštallandoaimmat.

Njuolggodoarjja manná Sámi Valáštallan Lihtu doaimmaheapmái. Njuolggodoarjaga lassin oažžu SVL juohke jagi spealloruđaid maid Sámediggi oažžu juolluduvvot Kultur- ja dásseárvodepartemeanttas. 2022:s ledje spealloruđat 1,5 miljovnna ruvnno.

Doarjja veahkeha bisuhit organisašuvnna doaimma ja fuolaha ahte sámi leahkin nannejuvvo unna báikegottážiin davimus fylkkain.

Doarjja maiddái váikkuha dasa ahte riikkaidgaskasaš valáštallanarenain lea sámi oassálastin ja ahte sámevuohta oidno. Dat addá SVL:i vejolašvuođa ovdánahttit iežas doaimma ja nannet valáštallama servodatdoaimma mánáid ja nuoraid váste.

Beaiveálggus lea áigumuš ásahit sierra valáštallanšiehtadus ja dan oktavuođas lea 2022:s vuolláičállojuvvon valáštallanšiehtadus Sámi Valáštallan Lihtuin. Šiehtadusa ulbmil lea váldit ovdan dárbbuid ja soahpat oktasaš áŋgiruššamiid. Oađa valáštallanšiehtadus vuolláičállojuvvui Valáštallanbeaivvi, juovlamánu 8. b. Kárášjogas dievasčoahkkima oktavuođas. Seammá beaivvi lágiduvvui seminára sámevaši birra spábbačiekčamis.

Sámediggi lea šiehtadallan Sámi Valáštallan Lihtuin 2022 čavčča.

5.9.3 Kultur- ja valáštallanstipeanda – stipeanda

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
27301 Hutkás ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	704 349	1 000 000	1 000 000	295 651
Submi	**704 349**	**1 000 000**	**1 000 000**	**295 651**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
27301 Hutkás ealáhusat - ohcanvuđot doarjja	1 112 300	407 951	0	704 349
Submi	**1 112 300**	**407 951**	**0**	**704 349**

tipeandda ulbmil – kultur- ja valáštallanstipeanda

- Movttiidahttit nuorra kulturbargiid ja valáštalliid áŋgiruššat viidáseappot.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
34701 Kultur- ja valáštallanstipeanda	100 000	100 000	0
Submi	**100 000**	**100 000**	**0**

Sámedikki kultur- ja valáštallandoarjja galgá movttiidahttit sámi nuoraid áŋggirdit dáidaga, kultuvrra ja valáštallama siskkobealde.

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
45	4	39	2

Jonna Johanne Dynfjeld-Mølnvik ja Ine Mariell Trane Porsanger oaččuiga valáštallanstipeandda ja Iris Storelv-Rabone ja Leander Andersen Gilsåme oaččuiga kulturstipeandda.

6 Kulturmuitosuodjaleapmi

Servodatmihttu:

- Sámi kulturmuittut leat deatalaš máhttogáldut min kulturhistorjjá birra ja dat bidjet eavttuid buot plánemiidda ja sisabahkkemiidda.

Govus 16: Ohcanvuđot doarjagat kulturmuitohálddašeapmái

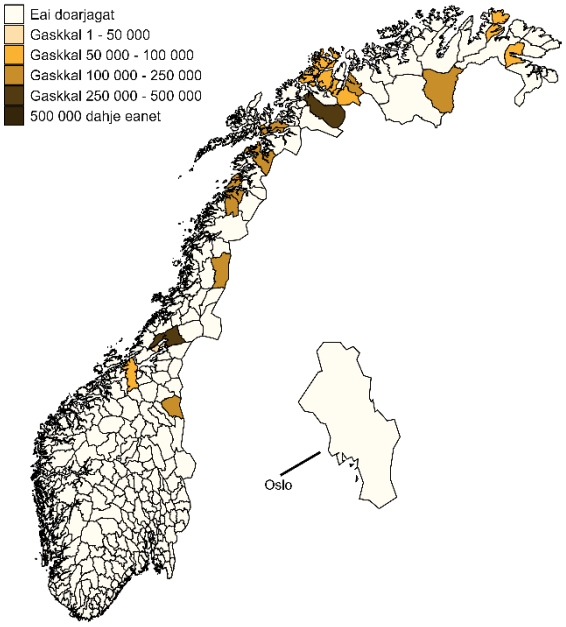

6.1 Čoahkketabealla – kulturmuitohálddašeapmi

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	10 237 268	12 366 000	2 128 732
Doaibmabijut	2 798 946	3 414 000	615 054
Submi	**13 036 214**	**15 780 000**	**2 743 786**

Kulturmuittut gaskkustit máhtu sámi vássánáiggi birra. Dat duođaštit min geavahusguovlluid, eallinvuogi, heivehemiid ja oktavuođa lundui ja resurssaide. Kulturmuittut duddjojit čanastagaid ja gullevašvuođa. Dat leat maid deatalaš máhttogáldut sámi beroštusaide dálá areálaplánemiin.

Sámediggedieđáhus sámi kulturmuitosuodjaleami birra (2021) čájeha sámi kulturmuittuid máŋggabealatvuođa Sámis. Dat láidesta Sámedikki kulturmuitobarggu ja čájeha strategalaš áŋgiruššamiid mearkkašumi kulturmuitosuorggi iešguđet surggiid mihttomeriid olaheamis.

Sámi kulturmuittuid registreren ja suodjaleapmi lea deatalaš bargosuorgi Sámedikki servodatmihtuid olaheami hárrái. Jagis 2022 registrerejuvvojedje 627 sámi kulturmuittu ja dat leat vurkejuvvon nationála kulturmuitodiehtovuđđui Askeladdenii. Erenoamážit leat áŋgiruššan lullisámi guovllu kulturmuittuid registreremiin gos sámi geavahusguovllut leat unnán iskojuvvon.

Maiddái sámi kulturhistorjjá gaskkusteapmi kulturmuittuid vuođul lea leamaš vuoruhuvvon doaibmabidju. Vásáhusat čájehit ahte báikegottiid searvadahttin ja oassálastin gaskkustan- ja heivehanprošeavttaide boktá olu beroštumi. Deatalaš strategiija vai olaha servodatmihtu lea oassálastit nationála ja regionála kulturmuitoprográmmaide. Nationála suodjalanprográmmat heaittihuvvojit dađistaga, ja dál galget ođđa nationála suodjalanstrategiijaid ráhkadit. Sámediggi searvá Riikaantikvára ođđa suodjalanstrategiijaid ráhkadanbargui ja ovddida dárbbuid ja vásáhusaid sámi kulturárbbi seailluheamis. Sámediggi lea leamaš mielde Riikaantikvára barggus kultureanadagaid válljemis main lea nationála beroštupmi (KULA). Dasto Sámediggi lea maid leamaš mielde regionála ovdaprošeavttas man ulbmil lea álggahit oktasaš áŋgiruššama heivehuvvon kulturbirrasiid revitaliseremiin mat leat prošeavttas «Fotefar mot nord».

Riikaantikváras lea sierra nationála doarjjaortnet ráfáidahttojuvvon visttiid ja kulturbirrasiid várás maid priváhta olbmot eaiggádušset. Sámediggi dattetge oaidná ahte lea dárbu ásahit sierra doarjjaortnega mas njuolggadusat leat heivehuvvon automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi huksenárbbi dárbbuide. Sámediggi lea dan deattuhan go lea deaivvadan Riikaantikvárain, muhto ii leat ožžon signálaid das ahte váldet go vuhtii dan.

Sámediggi ásahii jagis 2022 bargojoavkku mii čielggada máhcahangáibádusa bázahusaid hárrái Gravholmen nammasaš báikkis Báhčaveajis. Bázahusat vižžojuvvojedje Gravholmenis áigodagas 1958-1959 plánejuvvon čázádathuksema olis. Gravholmen lei Báhčaveaji siidda hávdebáiki ja bázahusat gullet iešguđet áigodagaide. Boarráseamos bázahusaid sáhttá čatnat ovdal risttalašáigái ja earát fas leat maŋit áiggi bázahusat ja risttalaš hávdádusaid bázahusat dán hávdebáikkis.

6.2 Doaibmagolut - kulturmuitosuodjaleapmi

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	8 614 758	10 624 000	2 009 242
Doaibmagolut	1 622 509	1 742 000	119 491
Submi	**10 237 268**	**12 366 000**	**2 128 732**

6.2.1 Hálddahus – kulturmuitosuodjaleapmi

Sámediggi lea 2020 rájes maŋŋel go ovddasvástádusláhkaásahus rievddai ožžon eanet ovddasvástádussurggiid kulturmuittuid hálddašeamis. Dat guoská earret eará sierralohpeváldái automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon kulturmuittuid várás, sihke arkeologalaš kulturmuittuide ja visttiide, ja maiddái sámi portfolioi stáhta kulturhistorjjálaš opmodagain. Sámediggi oaččui maiddái oađa ovddasvástádussurggiid fanassuodjaleamis. Vaikko ovddasvástádussuorggit leat lassánan, de ii leat dat buhtaduvvon lassi ruđain ráđđehusa bealis. Dat čuohcá Sámedikki kapasitehtii kulturmuitohálddašanbarggus.

Sámediggi lea jagis 2022 álggahan rutiinna ahte jahkásaččat čoahkkinastit Schreinerlaš čoakkáldagaiguin Oslo universitehtas čoakkáldaga sámi bázahusaid hálddašeami birra.

6.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – kulturmuitosuodjaleapmi

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Kulturmuittuid hálddašeapmi	2 517 492	2 600 000	82 508
Sámi kulturárbbi oainnusmahttin	281 454	814 000	532 546
Submi	**2 798 946**	**3 414 000**	**615 054**

6.4 Kulturmuittuid hálddašeapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut hálddašuvvojit iežaset historjjá ja árvvuid vuođul.

6.4.1 Čoahkketabealla – kulturmuittuid hálddašeapmi

		Regnskap 2022	Revidert 2022	Resultat iht. rev. bud.
20001	Stiftelsen Protect Sápmi - direkte tilskudd	1 124 000	1 124 000	0
22001	Samiske rettigheter til arealer og ressurser - søkerbasert tilskudd	2 399 499	1 900 000	-499 499
23501	Forsøk om motorferdsel i utmark - prosjekt	459 000	459 000	0
23601	Kunnskapsgrunnlag, forvaltning av verneområder/nasjonalparker - prosjekt	318 750	350 000	31 250
Sum		**4 301 249**	**3 833 000**	**-468 249**

Jagis 2022 lea Sámediggi meannudan 2700 áššši kulturmuitolága vuođul, ja čađahan 112 diđoštallama. Diđoštallanáššit leat iešguđet sturrodagas ja hámis, ja leat sihke unnit ja stuorit áššit nugo bartasaji čuoldin dahje regulerenplánat ja elfápmolinjját. Registrerejuvvojedje oktiibuot 627 sámi kulturmuittu, mii lea stuora lassáneapmi 2021 rájes. Eanas kulturmuittut leat stuora registrerenprošeavttain registrerejuvvon. Dás sáhttá namuhit Rákkočearu bieggafápmorusttega Bearalvágis, registrerema Álddesjávrris ja Dieváidvuovddi álbmotmeahcis Romssas. Dasa lassin čađahuvvui sierra áŋgiruššan lullisámi kulturmuittuin. Resursaolbmuid dieđut geat dovdet báikkiid sámi eanadatgeavahemiid ja boazodoalu leat maid dahkan ahte leat registrerejuvvon ođđa kulturmuittut ovdamearkka dihte Lofuohtas ja Verdal suohkanis

Hástalusat sámi huksenárbbi áimmahuššamis ja hálddašeamis

Sámediggi lea Riikaantikvárii dieđihan čuolmmaid ja hástalusaid sámi huksenárbbi áimmahuššamis ja hálddašeamis. Ovdamearkan dasa lei oktasaš diđoštallan kulturbirrasiidda Evenášši suohkanis. Nationála kulturmuitodiehtovuođu Askeladdena ráhkadus ja struktuvra lea beare unnán heivehuvvon sámi kulturmuitošlájaide, kulturbirrasii ja eanadatgeavaheapmái masa dat gusket. Riikaantikvára lea vuđolaččat čorgegoahtán kulturbirasdieđuid ja Sámediggi lea mielde dán prošeavtta stivrenjoavkkus. Dasa lassin Sámediggi lea addán konkrehta evttohusaid bargui.

Teakstaboksa 1:

Lávvosadji Nykmarkas, Vestvågøy suohkanis. Govven: Arne Håkon Thomassen, Sámediggi

Kulturmuitoregistreremat Lofuohtas

Jagis 2022 registrerejuvvojedje 10 kulturmuitto Vestvågøy suohkanis Lofuohtas. Buot kulturmuittut čatnasit Vestvågøya 1800-logu historjjálaččat dovddus boazodollui. Kulturmuittuid registreren dahkkojuvvui ovttasráđiid báikkálaš sámi áŋggirdeddjiiguin. Kulturmuittut maid registrerejedje ledje goahtesajit, lávvosajit ja galbmagáldut.

Lofuohtas leat oalle unnán sámi kulturmuittuid registreren. Sámediggái lea deatalaš bargu kártet ja duođaštit eanadatgeavaheami ja kulturmuittuid sámi geavahusguovlluin mat ovdalaččas leat unnán iskojuvvon. Ovttasbargu ja gulahallan sámi báikegottiiguin sáhttá nannet sihke máhtu sámi kulturmuittuid birra ja daid áimmahuššama

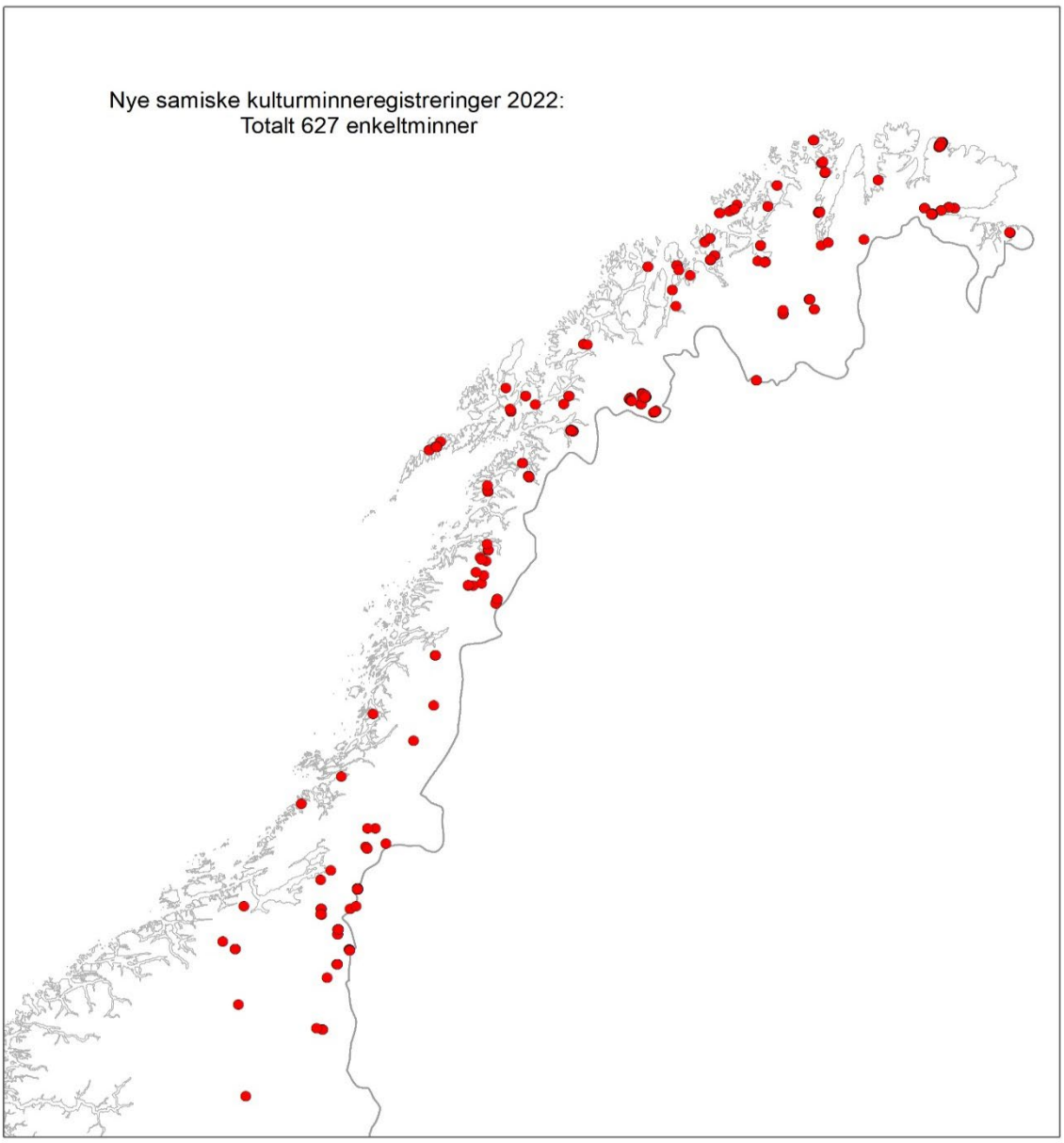
Nye samiske kulturminneregistreringer 2022:
Totalt 627 enkeltminner

6.4.2 Doarjja sámi kulturmuitosuodjaleapmái – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – sámi kulturmuitosuodjaleapmi:

- Sámi kulturmuittut oainnusmahttojuvvojit, dikšojuvvojit ja gaskkustuvvojit resursan sámi servodagaide ja muđui álbmogii.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
37001 Doarjja sámi kulturmuitosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja	2 540 066	2 400 000	2 400 000	-140 066
Submi	**2 540 066**	**2 400 000**	**2 400 000**	**-140 066**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
37001 Doarjja sámi kulturmuitosuodjalussii - ohcanvuđot doarjja	2 714 100	174 034	0	2 540 066
Submi	**2 714 100**	**174 034**	**0**	**2 540 066**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
26	22	2	2

Dán doarjjaortnega bokte lea doarjja juolluduvvon miehtá Sámi. Ruhta lea juolluduvvon dokumenteren- ja registrerenprošeavttaide suohkaniin Sálltos ja Giehtavuona ja Gálssa suohkaniin. Prošeakta mii čatná árbevirolaš máhtu historjjálaš gálduide Vefsnis lea ožžon doarjaga, ja doarjaga leat maiddái ožžon iešguđetge gaskkustan- ja heivehanprošeavttat. Goađit ja duodjemáhttu mii daidda čatnasa leat guovddáš oassin sámi kulturárbbis. Lullisámi guovllus lea addojuvvon doarjja darfegoađi divodeapmái Jonasvollenis Riast/Hylling orohagas Tröondelages. Deanu ja Várjjat Museasiida lea ožžon doarjaga goahtehuksenkursii nuorra duojáriid várás. Sámediggi lea maiddái addán ruđa sámi muorrafatnasiid dokumenteremii Báhccavuona suohkanis. Prošeakta sáhttá šaddat deałalaš oassin sámi fanasárbbi hálddašeamis.

6.4.3 Ceavccageađggi kulturmuitoguovllu dikšun- ja gaskkustanbargu – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Viidáseappot ovdánahttit Ceavccageađggi kulturmuitoguovlun.

ICOMOS geigii jagis 2021 áššedovdiárvvoštallama mas lea árvvoštallan Várjjat siidda. Dan čuovvuleapmin hábme Sámediggi raportta mii vástida ICOMOSa mearkkašumiide. Raportta ulbmil lea oažžut Várjjat siidda Norgga máilmmiárbebáikkiid tentatiiva listui.

6.5 Sámi kulturmuitosuodjaleami rámmaeavttut

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámedikkis lea formála váldi hálddašit sámi kulturmuittuid kulturmuitolága mielde.

Láhkalávdegoddi ođđa Kulturbiraslága várás

Ráđđehus lea jagis 2022 nammadan lávdegotti mii galgá árvvoštallat kulturmuitolága ođasmahttima. Sámediggi lea konsulteren láhkalávdegotti mandáhta ja oaččui mieđáhusa iežas evttohusaide. Ráđđehus lea nammadan lahtu gean Sámediggi lea evttohan

kulturbirasláhkalávdegoddái. Láhkalávdegoddi lea álgán bargat ja Sámediggi maiddái lea veahkehan láhkalávdegotti máhttovuođu hárrái.

Ođđa nationála strategiijat gáhttema várás

Riikaantikvára hábme ođđa strategiijaid gáhttema várás kulturmuitosuorgái, ja Sámediggi lea mielde Riikaantikvára stivrenjoavkkus dán barggus. Riikaantikvára bajitdási gáhttenstrategiijat leat leamaš gulaskuddamis ja Sámediggi lea buktán cealkámuša. Sámediggi lea lassin dadjan ahte lea dárbu sierra strategiijai sámi kulturárbbi gáhttemii, ja maiddái čujuhan ahte Sámedikki dieđáhus «Áimmahuššan – sámediggedieđáhus sámi kulturmuitosuodjaleami birra» sáhttá leat ođđa gáhttenstrategiijaid hábmema stivrendokumeantta.

6.6 Sámi kulturárbbi oainnusmahttin

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi kulturmuittut leat vuođđun máhtto- ja árvoháhkamii.

6.6.1 Čoahkketabealla – sámi kulturárbbi oainnusmahttin

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
38701	Láhččojuvvon kulturmuittuid čuovvuleapmi ja bajásdoallan - prošeakta	110 319	350 000	239 681
38901	Metodaovddideapmi sámi kulturmuittuide - prošeakta	37 541	114 000	76 459
39102	"Dovddus ja dohkkehuvvon" - lullisámi kulturárbbi áŋgiruššan - prošeakta	128 312	350 000	221 688
38801	KULA - Ekstern tildeling Riksantikvaren	5 244	0	-5 244
39002	Kulturminneplaner i kommunene - pilot	-624	0	624
39103	Ekstern fiansiert Riksantikvaren - 2 årig prosjekt	662	0	-662
Submi		**281 454**	**814 000**	**532 546**

Válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid gáhttenprográmma – BARK

Riikaantikvára gáhttenprográmma válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid várás (BARK) galgá sihkkarastit arkeologalaš kulturbirrasiid ovddastuslaš oasi ja daid láhčit publikummii. Sámediggi lea viidáseappot bargan máŋggain heivehanprošeavttain dán prográmmas, ja Riikaantikvára lea oasi barggus ruhtadan.

Sámediggi lea ožžon ruđa BARK-prošektii Finnbuengetis Orkland suohkanis ja lea bargagoahtán dainna. Prošeavtta sáhttá čatnat oktii áŋgiruššamii mii gullá lullisámi kulturárbbi gaskkusteapmái.

Kulturhistorjjálaš eanadagat main lea nationála beroštupmi (KULA)

KULA lea riikkaviidosaš áŋgiruššan man boađusin galgá leat registtar mii čájeha kultureanadagaid main lea nationála beroštupmi. Sámediggi searvá KULA-bargui Innlandetis, Tröndelages, Nordlánddas ja Finnmárkkus. Sámediggi lea válljen sámi kultureanadagaid dáin fylkkain. Eanadagat maid evttohit registarii leat máŋggaláganat, politihkalaš eanadagat, johkasámi eanadagat, dálá boazodoalloeanadagat, olggumus rittut ja guolástus, ja maiddái eanadagat main leat ovdahistorjjálaš sámi ássanmearkkat.

Válljejuvvon kultureanadagat eanadoalus - UKL

Máŋgga UKL-guovllus lea sámi sisdoallu. Sää'msijdd/Skoltebyen Mátta-Várjjagis lea okta dain. Dan oktavuođas dollojuvvui álbmotčoahkkin das movt Sää'msijdd galgá hálddašit viidáseappot.

Fotefar mot nord

Sámediggi lea oassálastán ovttas Tröndelagen, Nordlándda ja Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddaiguin bargojovkui kulturmuittuid ealáskahttima ja ođasmahttima várás, mii áiggistis láhččojuvvui Riikaoasselávdegotti áŋgiruššama Fotefar mot nord nammasaš prošeavtta bokte. Láhčimii gulai okta kulturbiras juohke suohkanis Namdalena rájes lulde ja viidáseappot davás. Ollu fotefar-báikkiin lea čielga sámi gullevašvuohta. Dat oainnusmahttet ollu lágan sámi ealáhusaid ja eallinvugiid áiggiid čađa, nugo goddebivddu, guolástusa ja meahcásteami, lotnolasealáhusaid, sámi dološ oskku, dáluid ja iešguđet ássanvistešlájaid.

Teakstaboksa 2

Duorgabeivviid rahpamis. Govven: Ingvild Bratbak Larsen, Sámediggi

Duorgga kulturbálggis

Sámediggepresideanta Silje K. Muotka rabai Duorgga kulturbálgá Evenáššis ovttas gilisearvvi Bente Fankkiin ja sátnejođiheddjiin Terje Bartholseniin. Sámediggi lea ovttas Evenášši suohkaniin ja Duorgga giliservviin heivehan kulturbálgá mas leat 13 kulturbirrasa. Doppe sáhttá oahppat ássanhistorjjá, buorádallanárbevieruid, lestadianismma ja uldamuitalusaid. Das adnojuvvo ođđa digitála gaskkustanvuohki, ja QR-kodaid bokte sáhttá ohcat muitalusaid ja filmmaid. Neavttárat ledje guovllu olbmot, ja prošektii lei ollu beroštupmi báikkálaččat. Kulturbálgá rahppojuvvui gilisearvvi jahkásaš Duorgabeivviid doaluin, ja doppe lágiduvvojedje kulturmuitomátkkit, dolle sáhkavuoruid, doppe guossohuvvui borramuš ja doppe lei musihkka.

6.6.2 «Dovddus ja dohkkehuvvon» - áŋgiruššan lullisámi kulturárbbiin – prošeakta

Mihttomearri: Áŋgiruššamis lea čuovvovaš mihttomearri:

- Oainnusmahttit sámi areálageavaheami ja leahkima lullisámi guovlluin

Prošeakta fátmmasta sihke arkeologalaš kulturmuittuid, huksenárbbi ja gaskkusteami. Guovllut gos leat válljen registreret arkeologalaš kulturmuittuid leat; Sáltoduottar, Verdal, Tydal ja Plaassja. Earret eará leat registrerejuvvon árra boazodoalu ássanmearkkat ja eará mearkkat sámi ovdahistorjjás beaiváduvvon birrasii 1000-lohkui min áigelogu mielde. Dán rádjái leat registrerejuvvon 45 arkeologalaš kulturmuittu.

Sámediggi lea geahčadan automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid Aarborte rájes davvin gitta lulás Snåase rádjái. Oktiibuot geahčadii 16 vistti. Golbma vistti eai lean ovdalaččas registrerejuvvon, ja Sámediggi oaččui maid dieđu eará visttiid birra mat sáhttet leat automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon. Dat čájeha dan prošeavtta árvvu mii láhčá oktavuođa eaiggádiiguin, lullisámi kulturásahusaiguin ja servviiguin ja maiddái gulahallama visttiid mátasdoallama birra vai dat ain leat oassin lullisámi kulturárbbis.

Prošeavttas lea sierra gaskkustanoassi. Dan oassin leat pláneme láhčit ja gaskkustit kulturbirrasa mii sáhttá čadnot Valdresa sámi boazodoallohistorjái.

Teakstaboksa 3

Njalla ja mišuvdnaviessu čoakkalmasbáikkis Maajehjaevries Granes. Govven: Elin Rose Myrvoll, Sámediggi

Ođđa registreremat ja gulahallan lullisámi visttiid eaiggádiiguin

Lullisámi áŋgiruššamii gulai Maajehjaevrie čoakkalmasbáikki geahčadeapmi Granes. Čoakkalmasbáiki lea huksejuvvon ovdalaš ássanbáikái mii gulai Kappfjell bearrašii. Báiki lea leamaš deatalaš sámi organisašuvdna- ja servodateallimii. Siebregåetie (ovdal Misjonshuset/ Majavatn kirke) rahppojuvvui virggálaččat jagis 1915. Visti lea automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon, muhto ii leat leamaš registrerejuvvon. Dan fiinna njala huksii Olov Andersson Marsfjell birrasii 1880:s. Sigbjørn Dunfjeld, gii ovddastii dálá eaiggáda, Sjeltie-Samisk kulturpark, oaččui ráđiid ja evttohusaid njala mátasdoallamis. Eaiggádat leat hui deatalaččat sámi visteárbbi seailluheamis.

6.6.3 Láhččojuvvon kulturmuittuid čuovvuleapmi ja bajásdoallan – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Seailluhit ja ovdánahttit láhččojuvvon sámi kulturmuittuid.

Sámediggi lea máŋga jagi láhčán sámi kulturbirrasiid miehtá Sámi. Jotkkolaš áimmahuššan lea eaktun dasa ahte kulturbirrasat ain galget doaibmat gaskkustanarenan. Danne Sámediggi lea álggahan doaibmabijuid čuovvulan ja áimmahuššan dihte ollu láhččojuvvon kulturbirrasiid.

6.6.4 Metodaovdánahttin - sámi kulturmuittut – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ovdánahttit digitála gaskkustanvugiid sámi kulturmuittuid várás.

Lea čađahuvvon gelbbolašvuođalokten digitála kártameannudeamis. Dasto leat dahkkon karbon-áigemeroštallamat (c-14 áigemeroštallamat) ja digitála gaskkustanvugiid ovdánahttin. Ovdamearkka dihte leat atnui váldán digitála gaskkustanvugiid Duorgga kulturbálgás.

6.7 Vistesuodjaleapmi

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi antikváralaš visttiin buorre kvalitehta ja dohkálaš bajásdoallan.

Vistesuodjaleapmi

Sámediggi lea 900 automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi vistti hálddašaneiseváldi. Sámediggi vásiha ahte Riikaantikvára doarjjaortnega njuolggadusat vistesuodjaleami várás eai leat heivehuvvon daidda dárbbuide maid leat oaidnán ahte sámi vistesuodjaleamis leat. Sámi visteárbbi áimmahuššan lea ollu dan duohken ahte eaiggádat ohcet doarjaga dasa. Dat lea stuora hástalussan, go stuora oassi sámi visteárbbis leat visttit mat leat gullan vuođđoealáhusaide ja main lea leamaš dakkár doaimmahanvuohki mii ii leat dál šat. Dat eai šat adno, ja dasto maid eai leat mátasdollojuvvon. Danne visttiin ii leat dallánaga árvu eaiggádiidda. Liikká visttiin sáhttá leat árvu sámi kulturmuitun, oassin sámi ássanhistorjjás ja ovdamearkan iešguđet huksen- ja duodjevugiide, geográfalaš iešvuođain ja ávnnasgeavaheamis. Danne Sámediggi lea Riikaantikvárii máŋga jagi čujuhan ahte lea dárbu sierra doarjjaortnegii ráfáidahttojuvvon sámi visttiid várás. Dat ii leat čuovvuluvvon, ja Riikaantikvára čujuha ahte Sámediggi sáhttá geavahit dálá doarjjaortnega.

Dat lea stuora hástalussan go stuora oassi sámi visteárbbis leat visttit mat leat gullan vuođđoealáhusaide dakkár doaimmahanvuohki

Sámediggi lea Riikaantikvára ruhtademiin álggahan 2-jagi prošeavtta mii guoská ráđđeaddimii ja gulahallamii ráfáidahttojuvvon sámi visttiid eaiggádiiguin. Dan bokte Sámedikkis lea buoret vejolašvuohta muitalit áimmahuššama ja divodeami birra ja maiddái sámi visteárbbi árvvu birra.

Sámi dáiddamusea

Kultur- ja dásseárvodepartemeanta lea bargagoahtán gávdnat vistečovdosa sámi dáiddamuseii RiddoDuottarMuseain. Sámediggi lea kulturmuitofágalaččat árvvoštallan dálá museavistti. Visti ceggejuvvui jagis 1972 ja lei vuosttaš sámi museavistti man stáhta ruhtadii ja mii huksejuvvui museadoaimma várás Sámis. Visti lea deatalaš mearkageađgi sihke sámi museahistorjjás ja

almmolaš sámi servodaga huksema álgimis 1960- ja 70-logus. Das lea alla árvu kulturmuitun ja erenoamáš alla autenttalašvuohta, vásihusárvu ja dokumentašuvdnaárvu.

Fanassuodjaleapmi

Sámedikkis lea ovddasvástádus hálddašit sámi fanassuodjaleami, ja lea ožžon 1,4 miljovnna ruvdnosaš bušeahta jahkái 2022 Riikaantikvára doarjjaortnegis fanassuodjaleami várás. Ruhta galgá adnot sámi fatnasa «Sjøgutt» divodeapmái mii gullá Divtasvutnii. Lea plánejuvvon ahte fanas galgá divoduvvot Nordnorsk fartøyvernsenteris Rivttágis. Sámediggi lea mielde bargojoavkkus dálkkádatnuppástusa várás fanassuodjaleamis. Sámediggi ráhkada bajilgova mas oaidná sámi smávva ja rabas fatnasiid. Maŋŋel go lea jearahan sámi museain daid birra, de das leat dán rádjái 30 objeavtta. 28 dain leat sámi museain. Sámediggi lea galledan guoskevaš gelbbolašvuođaguovddážiid huksen dihte fierpmádaga ja muitalan dihte nationála doarjjaortnegiid birra sámi fatnasiidda, smávva ja rabas fatnasiidda.

7 Dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

Servodatmihttu:

- Sámi álbmogis lea buorre dearvvašvuohta ja oažžu ovttaárvosaš bálvalusaid mat leat láhččojuvvon sin gielalaš ja kultuvrralaš duogáža, ja sin vuoigatvuođaid vuođul go lea álgoálbmot.

Figur 17: Ohcanvuđot doarjagat – dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

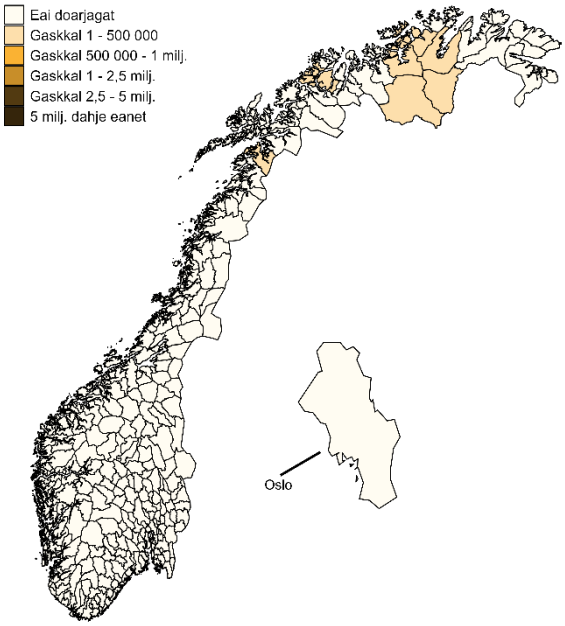

7.1 Čoahkketabealla – dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	2 755 885	2 320 000	-435 885
Doaibmabijut	2 859 159	3 191 000	331 842
Submi	**5 615 043**	**5 511 000**	**-104 043**

Olahan dihte servodatulbmila lea dehálaš ahte sámi pasieanttat ja geavaheaddjit, beroškeahttá gos orrot, ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahanbálvalusa. Dat lea guhkes proseassa mainna Sámediggi lea bargan máŋga jagi. Dat dahkko fierpmádatbarggu ja ovttasbargošiehtadusaid aktiiva geavaheami bokte.

Sámi dearvvašvuođabirrasa ásaheapmi ja ovdánahttin lea leamaš dehálaš strategiija dán barggus. Birrasat veahkehit suohkaniid ovdánahttimis, lasihit sámi giela ja kultuvrralaš gelbbolašvuođa ja váikkuhit geavaheaddjioiddot fálaldahkii. Dearvvašvuođafágabirrasiid ásaheapmi lea maid dagahan sámi dearvvašvuođafáddá ásaheami máŋgga sajiin ja máŋga leat vel plánejuvvon maidda Sámediggi lea juolludan doarjaga.

Spesialistadearvvašvuođabálvalusas lea ovddasvástádus eanaš dearvvašvuođafálaldagaide sámeálbmogii. Danne lei ovttasbargošiehtadusa vuolláičállin Davvi Dearvvašvuođain 2022:s dehálaš olahus sihkkarastimis ovttadássásaš bálvalusaid sámi geavaheddjiide. Šiehtadus lea juo váikkuhan buoret ovttasbargoklimái.

Buorre dearvvašvuohta ja loaktin gáibida buori psyhkalaš dearvvašvuođa. Dan sivas lea Sámediggi vuoruhan doarjaga prošeavttaide mat galget eastadit iešsoardima sámi álbmogis. Earret eará lea Sámi našuvnnalaš gealbobálvalus – psyhkalaš dearvvašvuođasuddjen ja gárrendilledikšu (SÁNAG) ja Sámiráđđi ráhkadan plána movt eastadit ja hehttet iešsoardima Sámis. Plána šaddá dehálaš reaidun barggus čatnon iešsoardima eastadeamis sámi servodagain.

Sihkkarastit sámi mánáid vuoigatvuođaid mánáidsuodjalusas galgá váikkuhit sámi mánáide buori mánáidsuodjalanbálvalusaid. Sámediggi lea 2022:s konsulteren ođđa mánáidsuodjalanlága ja lea dasa lassin revideren ovttasbargošiehtadusa Norgga Biebmoruovttoservviin. Sámediggi lea maid váikkuhan gelbbolašvuođa loktemii mánáidsuodjalusfálaldagas, ja čohkken dárbbašlaš máhtu iežas sámi mánáidsuodjalankonferánssa lágideami bokte. Máhttu galgá atnot kártemis movt sámi mánáid vuoigatvuođat berrejit nannejuvvot ja movt sin giella ja kulturduogáš sáhttá fuolahuvvot mánáidsuodjalusas.

7.2 Doaibmagolut – dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	2 434 652	2 074 000	-360 652
Doaibmagolut	321 233	246 000	-75 233
Submi	**2 755 885**	**2 320 000**	**-435 885**

7.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – dearvvašvuohta, sosiála ja mánáidsuodjalus

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa	2 696 650	2 809 000	112 350
Ovttaárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus	162 509	382 000	219 492
Submi	**2 859 159**	**3 191 000**	**331 842**

7.4 Dikšun- ja fuolahusbálvalus

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ja geavaheaddjit, beroškeahttá gos orrot, ožžot gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahanbálvalusa.

Gulahallančoahkkimat

Fágačehppodat lea vuođđun buori dearvvašvuhtii- ja fuolahusbálvalussii, ja Sámediggi oaidná ahte lea dehálaš nannet máhtu dehálašvuođa birra sámi pasieanttaide suohkaniin. Danne leat Sámedikkis leamaš gulahallančoahkkimat Dearvvašvuođadirektoráhtain gelbbolašvuođaloktema ja fágaovdáneami birra fuolahusbálvalusas mii boahtá sámi álbmogii buorrin.

Sámi dearvvašvuođafágabirrasat

Bargu fága ja gelbbolašvuođa nannemiin fuolahusbálvalusas sámi buhcciide lea fievrriduvvon viidáset Dearvvašvuođadirektoráhta ruđaiguin. Sámediggi ja Dearvvašvuođadirektoráhtta leaba 2020:s váikkuhan dasa ahte sierra sámi dearvvašvuođafágabirrasat ásahuvvojit. Dearvvašvuođafágabirrasat leat Hápmir suohkan, Várdobáiki sámi guovddáš ja Åarjelsaemien healsoeviermie/Lullisámi dearvvašvuođafierpmádat Plassjes. Sii veahkehit suohkaniid ovdánahttit sámi gielalaš ja kultuvrralaš heivehuvvon fálaldagaid ovdánahttimis, lasihit sámi giella ja kulturgelbbolašvuođa ja váikkuhit geavaheaddjioiddot fálaldagaide.

Davvi fuolahusdutkama guovddáš ja Ovddidanguovddáš buhcciidruktui ja ruovttubálvalussii sámi álbmogii Kárášjogas čuovvula fágabirrasiid. Fierpmádagat barget iešheanalaččat ja iešguđet ládje hástalusaiguin maid oidnet dárbbašlažžan sin guovlluin. Sámediggi lea koordináhtor barggus ja 2022:s lea lágiduvvon fágabeaivi fierpmádagaide lokten dihte gelbbolašvuođa ja váikkuhit fágaovdáneapmái.

Sámi dearvvašvuođajoavku

Sámediggi lea addán prošeaktadoarjaga golbma jagi prošektii - Sámi dearvvašvuođajoavku. Lullisámi dearvvašvuođafierpmádat álggahii prošeavtta, muhto lea ovttasbargu gaskkal

Lullisámi dearvvašvuođafierpmádaga, Plassje suohkana ja St. Olavs hospitála. Modealla lea viežžan inspirašuvnna SouthCentral foundationis Alaskas, gos eamiálbmot fállá dearvvašvuođaveahki eamiálbmogii, ja lea organiserejuvvon dego unna jovkkoš pasieantta ja bearraša birra. Prošeavtta mihttomearri lea ahte sámi pasieanttain galgá fálaldat sámi fágaolbmuid luhtte geain lea sámi giella ja kulturipmárdus. Joavku lea dikšon buhcciid, gelbbolašvuođa lokten ja fága ovdánahttán suohkaniin ja deađvudoaimmahagain. Sii leat maid váikkuhan eanet ovttasdoaibmama buhcciidviesu ja suohkana gaskkas. Leat ollu buorit bohtosat dán prošeavttas. Prošeakta loahpahuvvui 2022:s, muhto leat gávnnaheame movt dáinna joatkit. Dearvvašvuođadirektoráhtta, Stádahálddašeaddji Trøndelágas, Helse Midt RHF ja Plassje suohkan galget gávnnahit movt prošeavtta joatkit.

Sámediggi lea juolludan doarjaga Hápmir suohkanii, go háliidedje ásahit julevsámi dearvvašvuođajoavkku hábmejuvvon seamma modeallain go eará dearvvašvuođafierpmádagat. Prošeakta julevsámi dearvvašvuođajoavku lea ovttasbargu gaskkal julevsámi dearvvašvuođafierpmádaga, Hápmir suohkana ja Nordlándda buohcceviesu.

Ovttasbargojulggaštus Oslo suohkaniin

Ovttasbargojulggaštusa bokte Oslo suohkaniin lea Sámediggi, Oslo suohkan ja Sámi viessu Oslos ovttasbargan dearvvasvuođa birra. Ovttasbarggu mihttu lea ahte sámi álbmot Oslos oažžu gielalaš ja kultuvrralaš heivehuvvon dearvvašvuođa ja fuolahusbálvalusaid. Lea bargojuvvon guvttiin fáttáin. Nubbi fáddá lea čatnon heivehuvvon fálaldagaide demeansa olbmuide dahje pasieanttaide main leat kognitiiva beahttimat. Oslo suohkan lea hukseme oađđa buohcciviesu, Dronning Ingrids hage Tøyenis, ja dohko plánejuvvo sámi paviljonga. Buhcciidviessu galggašii gárvánit 2023:s. Oslo suohkan lea maid buori muddui álggahan barggu čatnon fuolahanfálaldahkii sámi boarrásiidda geain lea demeansa. Nubbi fáddá lea dearvvašvuođastašuvnna fálaldagat sámi mánáide gaskkal 0-5 jagi. Oslo suohkana guovddášhálddahus háliida ásahit sámi dearvvasvuođastašuvnna. Oslo suohkan lea álggahan proseassa gávpotosiiguin oažžun dihte sin mielde prošeavttaide. Sámediggi lea soabadan Sámi viesuin čuovvulit dan guokte prošeavtta.

7.5 Spesialistadearvvašvuođa bálvalusat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi pasieanttat ožžot spesialistadearvvašvuođa bálvalusaid mas sin gielalaš ja kultuvrralaš duogážis lea lunddolaš sadji, ja sámegiela sáhttá geavahit dikšuma oktavuođas.

Sámi Klinihkka

Sámedikki dievasčoahkkin meannudii njukčamánus 2022:s áššii Sámi Klinihka organiserema birra. Sámediggi dadjá ahte sámi spesialistadearvvašvuođabálvalusa otná organiseren ii deavdde sámiid iešmearridanrievtti iežas dearvvasvuođabálvalusaid plánemis, hábmemis ja organiseremis. Sámediggi lea bivdán Dearvvašvuođa ja fuolahusministera álggahit proseassa oažžun dihte Sámi Klinihka Davvi Dearvvašvuođa vuollai, ja ahte boahtte lávki lea ovttadássásaš sámi dearvvasvuođabálvalusaid guorahallat ollislaččat.

Sámediggi lea ožžon fuolahusdieđu sámi fágaolbmuin ahte sámi bálvalusfálaldat geahpiduvvo. Čujuhuvvo earret eará dasa ahte vuohki movt Sámi klinihka organiserejuvvo ja jođihuvvo, čuohcá sámi pasieanttaid pasieantasihkarvuhtii. Dasa lassin dieđihuvvo ahte medisiinnalaš reaidduin ii leat doarvái buorre kvaliteahtta. Sámediggi lea olu čoahkkinastán Davvi Dearvvašvuođain sihke Sámi Klinihka ja SÁNAG birra. Leat leamaš stuora vuollebáhcagat Davvi Dearvvašvuođa fitnodagain ja dat lea čuohcan buot fitnodagaide maiddái Sámi klinihkkii. Davvi Dearvvašvuohta lea muitalan ahte dat ii galgga váikkuhit nationála fálaldahkii psyhkalaš dearvvašvuođa ja gárrendilledikšui (SÁNAG).

Ovttasbargošiehtadus Davvi Dearvvašvuođain

Sámediggi ja Davvi Dearvvašvuohta čáliiga vuollai njealjejahkásaš ovttasbargošiehtadusa njukčamánus 2022:s. Ovttasbargošiehtadusa dihte beassá Sámediggi evttohit stivrramiellahtuid Davvi Dearvvašvuhtii ja buot vuollásaš dearvvašvuođadoaimmaide. Ovttasbargočoahkkimat leat oassi ovttasbargošiehtadusas ja Sámediggi lea earret eará beassan oaidnit Davvi Dearvvašvuođa regionála gárgedanplána 2023-2038. Sámediggi lea čuovvulan áššì cealkámušaiguin plánii, ja dat lea earret eará dagahan ahte SÁNAG lea lokten sin gelbbolašvuođa boazodoalu birra ja ožžon dáhkiduvvon ahte sámi nationála bálvalusaide eai galgga mátkebisseheamit seastima dihte guoskat. Sámediggi vásiha ahte bargu ovttasbargošiehtadusain lea dagahan buoret ovttasbargobirrasa.

Ráđđehusa buohcciviessolávdegoddi

Ráđđehus lea guovvamánus 2022 nammadan buohcciviessolávdegotti mii galgá guorahallat nuppástuhttimiid buohcciviesuin ja dearvvašvuođadoaibmahágamodeallas. Sámediggi lea ávžžuhan Buohcciviessolávdegotti dárkilit iskat movt dearvvasvuođabálvalus sámi pasieanttaide ferte fuolahuvvot ja organiserejuvvot, nu ahte guovddáš eisseválddit fuolahit geatnegasvuođaid internationála konvenšuvnnaid olis, ja ahte sámi pasieanttat ožžot seammaárvosaš dearvvasvuođabálvalusaid.

Regionála dearvvašvuođadoaimma stivralahtuid nammadeapmi

Ođđajagemánus 2022 nammaduvvo ođđa stivra regionála dearvvašvuođadoaimmaide. Sámediggi lei buktán cealkámušaid stivralahtuide buot regionála dearvvašvuođadoaimmaide. Sámedikki cealkámušat stivrramiellahttui Davvi Dearvvašvuođas RHF ja Davvi Dearvvašvuođa vuollásaš dearvvašvuođadoaimmahagaide čuovvuluvvo.

Doaibmadokumeanttat 2023

Sámediggi lea ovttas Davvi Dearvvašvuođain geahčadan doaibmadokumeanttaid 2023. Sámediggi lea ipmirdan ahte strategiija čuovvuleapmi "Sámi álbmoga spesialistadearvvašvuođabálvalus (2020)" man Davvi Dearvvašvuohta ovttas golmmain eará regionála dearvvašvuođadoaimmaiguin lea bures álggahan, dan barggu vuorddidettiin, danne ii áiggo Sámediggi veahkehit ođđa bargguiguin 2023:s.

7.6 Dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalus

7.6.1 Čoahkketabealla – dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalus

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
40001	Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás - Várdobáiki Sámi guovddáš/ Várdobáiki samisk senter - njuolggodorajja	654 000	654 000	0
40101	Sámi doavttersearvi - njuolggodorajja	100 000	100 000	0
40201	Åarjelsaemien healsoeviermie - njuolggodoarjja	108 000	108 000	0
40301	Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás - Oslo sámi viessu - njuolggodoarjja	108 000	108 000	0
40401	Dearvvašvuođa- ja sosiálafágalaš seminára- njuolggodoarjja Aajege:ii - Trøndelága fylkkasuohkan	139 000	139 000	0
42001	Doarjja dearvvašvuođa-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	1 587 650	1 700 000	112 350
Submi		**2 696 650**	**2 809 000**	**112 350**

7.6.2 Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide – njuolggodoarjja Várdobáikái

Doarjjaortnega mihttomearri – geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás

- Láhčit olbmuide ja organisašuvnnaide geat/mat háliidit čađahit eaktodáhtolaš geavaheaddjiguvllot doaibmabijuid sámi vuorasolbmuid várás.

Várdobáikkis lea olles virgi dearvvašvuođa bargosuorggis. Sis leat doaimmat ja ovttasbargu lagas suohkaniiguin, áŋgiruššan boarrásiidda, ja álbmotdearvvašvuhtii oppalohkái. Sámediggi lea oasálastán čoahkkimiin nannema ja ovdánahttima birra regiovnna sámi dearvvasvuođabálvalusain. Várdobáiki lea čađahan kártema dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa dárbbu birra suohkanis, ja márkosámi dearvvašvuođabargiid kártema. Várdobáiki maid oasálastá prošeavttas sámi álbmoga fágaovdáneapmi ja gelbbolašvuođalokten fuolahusbálvalusas.

Njuolggodoarjja manná Várdobáikki dearvvašvuođadoaimmaide nu go dearvvašvuođadeaivvadeapmi vuorasolbmuide mii lágiduvvo oktii mánus. Guovllu vuorasolbmot hirbmadit liikojit fálaldahkii.

7.6.3 Sámi doaktáriid searvi – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Sámi doaktáriid searvi:

- Ahte sámi doaktáriid searvi fágalaš veahki ja diehtojuohkindoaimma bokte sáhttá váikkuhit dan ahte sámi álbmogis lea dearvvašvuođa fálaldat mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii.

Sámi Doaktáriid Searvi lágidii 2022 dálvvi seminára sámi geriatriija birra historjjálaš- ja boahtteáiggediđolaš perspektiivvas. Seminára mihttomearrin lei čalmmustahttit makkár máhttu mii gávdno sámi vuorrasiid fysihkalaš ja psyhkalaš dearvvašvuođa birra ja váilevašvuođat mat ain gávdnojit ráhkadan dihte buriid ja oadjebas dearvvašvuođa ja sosiálafálaldagaid ja eastadeaddji doaimmaid. Čuovvuleapmin lágidedje beaiveseminára Sámi viesus Oslos sámi geriatriija birra.

Mihttu lei ráhkadit fierpmádaga gaskkal dearvvašvuođafágalaš resurssaid ja Oslo sámi álbmoga, ja almmustahttit hástalusaid, olámuttolaš resurssaid ja geahččat boahttevaš vejolašvuođaid buoridit sámi giela ja kulturgelbbolašvuođa dearvvašvuođa ja fuolahansuorggis sámi vuorasolbmuide Oslos.

Sámi doaktáriid searvi bargá maid sámi giela resurssaiguin ja kurssat/seminárat sámi dearvvašvuođa siskkobealde. Sámi doaktáriid ja studeanttaid bokte doavttersearvi ráhkada beroštumi dutkamii ja bargui buoridit sámi dearvvašvuođa.

7.6.4 Åarjelsaemien healsoeviermie – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – lullisámi dearvvašvuođa fierpmádat:

- Váikkuhit ja nannet barggu ovttaárvosaš dearvvašvuođa bálvalusaid ektui sámi álbmoga várás lullisámi guovllus.

Lullisámi dearvvašvuohta jođiha prošeavtta Sámi dearvvašvuođajoavku man mihttu lea ovdánahttit seammaárvosaš dearvvasvuođabálvalusa sámi álbmogii Gaska-Norggas. Dearvvašvuođajoavku dikšu pasieanttaid, gelbbolašvuođaloktema ja fágaovdáneami suohkaniin ja dearvvašvuođadoaimmain. Lullisámi dearvvašvuođafierpmádat oasálastá maid prošeavttas Fágaovdáneapmi ja gelbbolašvuođalokten fuolahusbálvalusas sámi álbmogii Dearvvašvuođadirektoráhta olis.

7.6.5 Geavaheaddjiguvllot fálaldat vuoras sápmelaččaide – njuolggodoarjja Oslo Sámi vissui

Doarjjaortnega mihttomearri – geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás:

- Ovddidit geavaheaddjiguvllot fálaldaga sámi vuorasolbmuid várás guovlluin gos sámit leat unnitlogus.

Sámi viesus lea bargi prošeaktavirggis dearvvašvuođadeaivvademiid nammii. Dearvvašvuođadeaivvadeamit dollojit dássidit Sámi viesus. Deaivvadeamit galget addit vuorasolbmuide Oslos fálaldaga dego váikkuhangaskaoapmin dásseárvosaš dearvvašvuođabálvalusa lahkoneapmái sámi álbmogii. Dearvvašvuođadeaivvadeamit leat maid sosiála- ja sámegielat arenat maidda oasseváldit bures liikojit. Eará báikkiin leat maid leamaš deaivvadeamit. Sámi viessu bargá maid sámi dearvvasvuođabargiid kártemiin Oslos ja Vikenis, ja bargá dál sámi dearvvašvuođafierpmádaga vuođđudemiin čatnon Sámi Vissui Oslos.

Nu go ovdal namuhuvvon de čuovvula Sámi Viessu Oslos maid dan guokte prošeavtta maiguin Oslo suohkan bargá čatnon fuolahanfálaldahkii sámi demeansa vuorrasiidda ja sámi dearvvasvuođastašuvnna ásahemiin Oslos.

7.6.6 Lullisámi dearvvašvuođakonferánsa – njuolggadoarjja

Konferánssa mihttomearri – lullisámi dearvvašvuođakonferánsa:

- Eanet gelbbolašvuohta dearvvašvuođa ja eallineavttuid birra, ja sámi pasieanttaid hástalusat ja dárbbut lullisámi guovllus.

Lullisámi dearvvašvuođakonferánsa lágiduvvui Stjørdalas skábmamánus gos ledje badjel 80 oasseváldi. Konferánssa mihttun lea veahkehit heivehit dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid sápmelaččaide lullisámi guovllus. Fáddát dán jagáš konferánssas ledje "Sámi

álbmotdearvvašvuohta - movt oažžut buori eallima?", ja "Dearvvasvuođabálvalusat sámi álbmogii".

7.6.7 Doarjja dearvvašvuođa-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - dearvvašvuođa-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttat:

- Buorre dearvvašvuohta ja ovttaárvosaš dearvvašvuođa-, fuolahus ja mánáidsuodjalusbálvalusat.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
42001	Doarjja dearvvašvuođa-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	1 587 650	1 700 000	1 700 000	112 350
Submi		**1 587 650**	**1 700 000**	**1 700 000**	**112 350**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
42001	Doarjja dearvvašvuođa-, fuolahus ja mánáidsuodjalusprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	1 725 250	137 600	0	1 587 650
Submi		**1 725 250**	**137 600**	**0**	**1 587 650**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
14	9	5	0

7.7 Álbmotdearvvašvuohta

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi álbmogis buorre dearvvašvuohta ja loaktin.

SAMINOR 3

2022:s álggahii Sámi dearvvašvuođadutkama guovddáš álbmotiskkadeami SAMINOR 3. Dutkamušas galget buot ovddeš Finnmárku suohkanat searvat. Ovddeš Romssa fylkkas servet unnimus 11 suohkana. Nordlándda fylkkas lea jurdda ahte guhtta-čieža suohkana galget searvat. Dasa lassin galget máŋga guovllu gos lullisámi ássan Trøndelágas maid mielde SAMINOR 3 iskkadeamis.

Álbmotdutkamuš galgá bistit njeallje jagi ja šaddá ruhtagáibideaddjin. Danne lea Sámediggi ovddidan ruhtadárbbu ráđđehussii máŋggaid čoahkkimiin ja maiddái Stuorradikkis bušeahttagulaskuddamiin. Dat čuovvuluvvui ja ráđđehus lea juolludan 20 miljovnna ruvnno SAMINOR 3 iskkadeapmái 2023:s.

Boazodoalu dálkkádat-/guohtunroasu olmmošlaš ja sosiála váikkuhusat

2022 dálvvi ja giđa guohtunroassu lea čuohcan boazodollui ja Sámediggi lea erenoamážit bidjan beroštumi olbmo dearvvašvuhtii, psyhkalaš ja obbalaš dili birra. Danne leat čađahuvvon máŋga čoahkkima gos mihttu lea leamaš čoavdit fáhkka váttisvuođaid dálkkádaga ovdánahttima sivas. Lea guovddážis leamaš mainna lágiin iešguđetlágan aktevrrat nugo Stádahálddašeaddjit, suohkanat, departemeanttat ja SÁNAG, muhto maiddai eaktodáhtolaš organisašuvnnat nugo

Redd Barna, sáhttet bargat ja veahkehit máŋgasiid geat vásihit váttis dili. Sámediggi lea lokten hástalusaid ráđđehussii ja lea bivdán ahte eanet ovttastahttima nationála áŋgiruššandásis, sihkkarastin dihte ahte váldo ovddasvástádus maiddai dearvvašvuođalágádusas ja sosiálasektoris.

Sámi iešsoardineastadanbarggu plána.

Sámediggi lea 2022:s addán doarjaga SÁNAG čađahan dihte doaimmaid mat leat čatnon "Plan för suicidprevention bland samer i Norge, Sverige och Finland". Plána lea ovddiduvvon ovttasbargoprošeavttas gaskkal Sámi našuvnnalaš gealbobálvalusas - psyhkalaš dearvvasvuođasuddjen ja gárrendilledikšu (SÁNAG) ja Sámirádis. Plána bidjá iešsoardinváttisvuođa sámiid gaskkas guovddážii. Strategiijat addet rávvagiid buot servodatoassálastiide eastadan- ja hehtten dihte iešsoardima Sámis, ja cuiggoda maid vissis hástalusaide ja dárbbuide sámiid gaskkas. Sámediggi lea maid juolludan doarjaga SÁNAG:i heivehan dihte iešsoardima eastadankurssa sámi kontekstii. Prošeavtta ulbmil lea eastadit iešsoardima sámi guovlluin. Sámediggi lea maid addán doarjaga Porsáŋggu gildii oahpahandoaibmabidjui/ kursii iešsoardineastadeapmái máŋga sámi suohkaniidda.

Oassin eastadanbarggus čađahuvvui fágabeaivi sámi psyhkalaš dearvvašvuođa ja iešsoardineastadeami birra Snoasas. Guovddážis lei dat ahte sámit leat vásihan historjjálaš traumaid, vásihit eanet givssideami ja etnalaš vealaheami, vásihit eanet veahkaváldima, ja ahte vásihit báhkkema servodagas mii váikkuha sin psyhkalaš dearvvašvuhtii. Boazodoalus leat hástalusat mat čuhcet psyhkalaččat, ja negatiiva guottut servodagas bohtet dávjá oidnosii kommentárain sosiála medias.

7.8 Ovttaárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

Mál for innsatsområdet:

- Sámi mánáid vuoigatvuođat ja dárbbut leat sihkkarastojuvvon deaivvadeamis mánáidsuodjalusain.

7.8.1 Čoahkketabealla - ovttaárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
44501 Mánáidsuodjaluskonferánsa	162 509	382 000	219 492
Submi	**162 509**	**382 000**	**219 492**

Stuorradiggi mearridii ođđa mánáidsuodjalanlága 2021:s mii doaibmagoahtá ođđajagemánu 1.b. 2023, man birra Sámediggi lea konsulteren. Láhka lea leamaš geatnegasvuođaláhka ja lea dál vuoigatvuođaláhka, gos sámi mánáid riekti sámi gillii, kultuvrii, etnisitehtii ja religiovdnii lea fuolahuvvon lága mihttomearis. Sámediggi lea 2022:s leamaš proseassas departemeanttain lága láhkanjuolggadusaid birra. Boađusin dása lea earret eará ahte čuovvulannjuolggadusas boahtá ovdan ahte mánáidsuodjalanbálvalus, institušuvdnamánáid čuovvuleamis, galgá vuhtiiváldit máná etnalaš, kultuvrralaš, gielalaš ja oskkoldatlaš duogáža ja ahte sámi mánáid erenoamáš vuoigatvuođat galget fuolahuvvot. Sámediggi čuovvula muđui láhkanjuolggadusaid 2023:s.

Sámediggi ja Norgga Biebmoruovttusearvi

Sámediggi ja Norgga Biebmoruovttusearvi leaba 2022:s ođasmahttán ovttasbargošiehtadusa 2017 rájes. Sámediggi ja Norgga Biebmoduoktosearvi leaba ovttaoaivilis ahte ovttasbargu biebmoruovttubearráigeahču ovdánahttimis sámi mánáide Norggas galgá nannejuvvot.

Biebmoruovttosearvvis lea prošeakta man namma lea "Et hjem, to kulturer" mii galgá váikkuhit sámi mánáid vuoigatvuođaide iežaset gillii ja kultuvrii biebmoruovttuin. Prošeakta galgá váikkuhit gielalaš ja kultuvrralaš biebmoruovttubearráigeahču heiveheapmái buot dásiin. Dat galgá dahkkot kvaliteahta ja dihtomiela lasiheami bokte sámi mánáid vuoigatvuođaide eamiálbmotmánnán ja nu nannet sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuođaid ja identitehta biebmoruovttu vuogádaga siskkobealde. Sámediggi lea 2022:s oasálastán fágalaš proseassain prošeavttas. Lea stuora dárbu kártenreaidduide mat fuobmájit sámi mánáid gielalaš ja kultuvrralaš vuoigatvuođaid, go mánná lea mánáidsuodjalusa fuolahusas. Danne leaba Sámediggi ja Biebmoruovttosearvi bivdán Mánáid- ja bearašdirektoráhta ovdánahttit dárbbašlaš kártenreaidduid.

NASÁG ja Sámediggi

Sámediggi oaidná ahte sámi mánáid vuoigatvuođaid ja dárbbuid sihkkarastin eaktuda buori ovttasbarggu sámi fágaolbmuiguin mánáidsuodjalansuorggis. Sámi nationála diehtoguovddáš suohkana ja stáhtalaš mánáidsuodjalusas, bearašsuodjalusas ja heahteguovddášfálaldagas (NASÁG) galget veahkehit kvaliteahta nannet bálvalusa bargguin sámi mánáiguin, rávisolbmuiguin ja bearrašiiguin ja ovttadássásaš fálaldaga sámi álbmogii, buot sámi guovlluin. Ovttas Sámedikkiin lea NASÁG digaštallan ovttasbargovugiid ja árvvoštallan ovttasbargošiehtadusa.

7.8.2 Mánáidsuodjaluskonferánsa – konferánsa

Konferánssa mihttomearri: Dovddusin dahkat sámi mánáid vuoigatvuođaid ja čalmmustahttit hástalusaid mánáidsuodjalansuorggis.

Sámediggi lea ovttasráđiid NASÁG:in ja Norgga Biebmoruovttoservviin lágidan mánáidsuodjalankonferánssa 2022 čavčča. Konferánssa ulbmil lei loktet gelbbolašvuođa sámi mánáid vuoigatvuođaid birra mánáidsuodjalusas ja bidjat guovddážii hástalusaid mat čuožžilit go sámi mánát ja sin bearrašat deaivvadit mánáidsuodjalusain. Mánáidsuodjaluskonferánssas lei mihttu erenoamážit čalmmustahttit váilevaš máhtu ja bajilgova mii lea sámi mánáid badjel geat leat mánáidsuodjalusa fuolahusas, man muddui besset doalahit iežaset giela ja bajásšaddat iežaset kultuvrras.

8 Álgoálbmogiid vuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

Servodatmihttu:

- Vuoigatvuođat mat leat dohkkehuvvon ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggaštusas heivehuvvojit láhkadahkosii ja geavatlaš politihkkii.

Sámediggi bargá eamiálbmotvuoigatvuođaiguin eamiálbmotvuoigatvuođaid ovddideami ja praktihkalaš politihka doaimmaheami bokte. Dusten dihte hástalusa čatnon vuoigatvuođaid nannemii lea Sámediggi 2022:s guovdilastán sámi ovttasbarggu Sámiráđi bokte, Árktalaš ovttasbarggu árktalaš parlamentáralašovttasbarggu ja riikkaidgaskasaš eamiálbmotovttasbarggu ON ja bissovaš foruma bokte.

Praktihkalaš politihkka doaibmá garrasit dásseárvobarggus ja maiddái 2022:s lea fáttá leamaš guovddážis Sámedikki barggus dásseárvosaš stuoraservodaga guvlui gos sámi vuoigatvuođat vuhtii váldojit ja fuolahuvvojit, bajimus dásis gitta oktagaslaš dássái.

Sámecielaheapmi lea leamaš fáddá maid Sámediggi lea deattuhan eambbo ja eambbo ja Sámediggi lea bargan ovttas earret eará iešguđetlágan aktevrraiguin nugo Wergeland kommišuvnnain ja politiijain hábmen dihte buriid proseassaid sámecielaheami birra. Dat lea maid oassi Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleamis. Eastadan dihte sámecielaheami suodjalusas lea Sámediggi ovttasbargan Suodjalusain ovddidan dihte oahpahuspáhka nu ahte sámi kultuvra, historjá ja riektegáhtten gaskkustuvvo bargiide iešguđet sajiin.

8.1 Čoahkketabealla – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	8 224 533	9 090 000	865 467
Doaibmabijut	3 009 434	2 740 000	-269 434
Submi	**11 233 967**	**11 830 000**	**596 033**

8.2 Doaibmagolut – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	7 448 383	8 086 000	637 617
Doaibmagolut	776 150	1 004 000	227 850
Submi	**8 224 533**	**9 090 000**	**865 467**

8.2.1 Hálddahus – álgoálbmotvuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

Gulahallan Suodjalusain

Sámediggi lea gulahallan Suodjalusdepartemeanttain ja Suodjalusain sin geatnegasvuođa birra konsulteret Sámedikkiin, ja sámi berošteaddjijoavkkuide njuolga guoskan, earret eará hárjehallamiid birra. Sámediggái lea dehálaš ahte Suodjalus vuhtii váldá boazodoalu dili go gulahallá boazoguohtunorohagaiguin.

Sámediggi lea váldán oktavuođa Suodjalusdepartemeanttain formaliseren dihte konsultašuvnnaid militearahárjehallamiid birra konsultašuvdnanjuolggadusaid vuođul. Dollojit maid jahkásaš čoahkkimat Suodjalusdepartemeantta ja Sámedikki gaskkas militearahárjehallamiid birra, ja eará áigeguovdilis áššiid birra.

Sámedikkis lea ovttasbargu Eanansuodjalusain Finnmárkkus oahpahuspáhka ovdánahttima birra suodjalan geatnegasaide ja eanansuodjalusa bargiide Finnmárkkus. Oahpahuspáhkka galgá sámi kultuvrra ja historjjá oahpahit. Mihttomearri lea ahte dat geat bohtet Finnmárkui buorebut galget ipmirdit makkár guovllus leat vánddardeame sihke geográfalaččat ja historjjálaččat.

8.3 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit - álgoálbmogiid vuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Álgoálbmotvuoigatvuođat	1 967 052	1 653 000	-314 052
Dásseárvu	1 042 382	1 087 000	44 618
Submi	**3 009 434**	**2 740 000**	**-269 434**

8.4 Sámi ovttasbargu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Sámi giella, kultuvra ja servodateallin gozihuvvojit ja ovddiduvvojit sihke ovttaskas nationála stáhta siskkobealde ja stáhtarájáid rastá.

Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna

Davviriikkalaš sámeministtar- ja sámediggepresideantačoahkkimis skábmamánus 2020:s Helssegis válde stádat badjelássii ovddasvástádusa olahit ovttamielalašvuođa Davviriikkalaš sámekonvenšuvnna birra. Dat golbma Sámedikki leat doalahan sin gáibádusaid njealji dárbbašlaš dárkilastima birra konvenšuvdnačállosis. Maŋŋil lea leamaš gulahallan gos oasálaččat leat digaštallan iešguđetlágan čovdosiid, muhto ii leat lihkostuvvan olahit ovttamielalašvuođa.

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) mearridii parlamentarihkarkonferánssas miessemánus oađđa doaibmaplána. Dalle juogaduvvui maid ovddasvástádus čuovvulit iešguđetlágan doaimmaid sámedikkiid gaskkas. Oktanas dievasčoahkkimiin dollojuvvui parlamentarihkar konferánsa.

8.5 Davviguovllut

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Ceavzilis ahtanuššan davvi ássi álbmogiidda.

Sihkkarastin dihtii ceavzilis ahtanuššama davviguovlluin lea deałalaš bargat ovttas sihke álgoálbmotásahusaiguin, beroštusorganisašuvnnaiguin, ealáhusaiguin ja almmolaš eiseválddiiguin.

Sámediggi lea leamas árjjalaš arenain gos lea sáhka davviguovlopolitihka birra, sihke nationála dásis ja riikkaidgaskasaččat, earret eará regionála davviguovloforumii ja riikkaidgaskasaš konferánssaide searvama bokte gos fáddán lea davviguovlopolitihkka.

Árktalaš ovttasbargu

Lei ovttaoaivilvuohta dan birra ahte árktalaš parlamentáralaš ovttasbargu jođihangotti ja čállingotti gaskkas joatká boahtte válgaáigodahkii, mii lea 2024:s. Sámediggi ovddidii dilleraportta Sámi áššiid birra, maiddái dan váttis dálvvi birra boazodoalus, hástalusat čatnon militearahárjehallamiidda ja boahttevaš sihkkarvuođapolitihkka mii čatno digaštallamiidda ruovdemáđijaid huksema birra, ja diehtojuohkin sámi parlamentarihkarkonferánssa birra Anáris.

8.6 Álgoálbmotvuoigatvuođat

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- ON álgoálbmotvuoigatvuođajulggaštus lea heivehuvvon láhkadahkosiin ja geavatlaš politihkas.

8.6.1 Čoahkketabealla – álgoálbmotvuoigatvuođat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodorajja	1 753 000	1 353 000	-400 000
International Decade of Indigenous Languages 2022-2032 - prošeakta	214 052	300 000	85 948
Submi	**1 967 052**	**1 653 000**	**-314 052**

Fosen-duomu riikkaidgaskasaš čuovvuleapmi

Sámediggi lea bargan čađa gaskka Fosen-duomu čuovvulemiin, ja lea čilgen áššši ON bissovaš forumis eamiálbmotáššiide, ON áššedovdimekanisma eamiálbmoga vuoigatvuođaide ja ONa erenoamášdieđiheaddji eamiálbmoga olmmošvuoigatvuođaide.

Duopmostuollostruktuvra

Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanta sáddii gulaskuddannotáhta árrat 2022:s, gos álgoálggus evttohuvvo duopmostuollostruktuvrra ođđasit ásahuvvot áiggi rájes ovdal duopmostuolloođastusa 2021:s. 2022:s lea Sámediggi čuovvulan áššši duopmostuollostruktuvrra birra gulahallama bokte Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanttain, ja konsultašuvdna áššši birra. Sámedikki cealkámušat váldoje vuhtii, ja dievasčoahkkinmearrádusat leat čuovvuluvvon digaštallama bokte Siskkit- ja Nuorta-Finnmárkku diggegottis. Go Porsáŋggu gieldda bidjá dán riektebiirii de olmmošvuođđu de nannejuvvo riektebiire. Dat nanne diggegotti guoskevašvuođa ja fágabirrasa fuolahit sámi servodaga. Sámediggi lea maid ovddidan máŋga eará áigeguovdilis

ášši mat čuovvuluvvojit. Ášši duopmostuollostruktuvrra birra meannuduvvo Stuorradikkis stuorradikkečoahkkimiin 2022/2023.

Barentsovttasbargu

Barentsovttasbargu lea addán eamiálbmogiidda ja davviguovlluide guovddáš doaimma Ruošša ektui. Erenoamážit kultur- ja ealáhusbealis leat leamaš máŋga lihkostuvvan ovttasbargoprošeavtta, nu go álbmogis - álbmogii ovttasbarggus. Barentsovttasbargu lea váikkuhan sámi oktiigullevašvuođadovddu nannet Guoládatnjárgga sámiiguin. Barentsguovllu eamiálbmogiid bargojoavkku lea guovddážis leamaš dán barggus. Bargojoavkkus eai leat leamaš čoahkkimat Ruoššas maŋŋá fallehansoađi. Sámi miellahtuin leat liikká leamaš čoahkkimat.

Sámediggi lea mielde digaštallamis Barentsovttasbarggu boahtteáiggi birra, nu go eamiálbmoga bargojoavkku birra. Sihke Barentsovttasbargu ja Árktalaš ráđđi lea eahpesihkkar maŋŋel go Ruošša soahtagođii ja márragođii Ukrainai.

ON biebmovuogádagat

ON organisašuvdna biebmamii ja eanadollui (FAO) lea almmuhan eamiálbmoga biebmovuogádaga lihtu. Norgga Sámediggi ovddasta lihtu Árktalaš stivrenjoavkku. Árktalaš guovlu lea okta dan oktiibuot čieža regiovnnas. Norgga ON-delegašuvdna Romas lea maid mielde barggus. Barggu mihttu lea nannet eamiálbmoga biebmosihkarvuođa ja biebmosystemaid, dasa gullá kultuvra, árbevirolaš máhttu, dearvvašvuohta ja vuoigatvuođat areálaide ja luondduriggodagaide. Eamiálbmoga biebmosystemat šaddá guovddáš fáddá riikkaidgaskasaš čoahkkimiin ovddasguvlui. Eamiálbmogiid borramušsystema bargu lea dehálaš danne go lea biebmokultuvrra, dearvvašvuođa ja eamiálbmogiid gullevašvuođa birra areálaide ja luondduriggodagaide. Sámediggi lea máŋggaid jagiid badjel bargan áŋgiruššamiin sámi bibmui ja báikkálašbibmui, ja lihttu šaddá dehálaš arenan láhčin dihte árktalaš biepmu ovdánahttimii ja bargat biebmosihkarvuođa ovddas.

8.6.2 Doarjja riikkaidgaskasaš bargui - njuolggodoarjja

Ortnegis addo doarjja Barents Indigenous Peoples' Office (BIPO) doibmii Murmánskkas, Sámiráđđi Norgga juhkosii, Mama Sara Education Foundationii ja Docipii. Doarjagat váikkuhit organisašuvnna riikkaidgaskasaš eamiálbmotbarggu nannemii ja dainna lágiin váikkuhit áŋgiruššansuorggi mihttomearrái.

Doarjja Mama Sara Educationii lea dagahan ahte leat sáhttán joatkit masaimánáid skuvlavázzima ruhtadit Tanzanias fáttarortnega bokte. Viidáset lea organisašuvdna beassan čuovvulit skuvlaprošeavttaid main MSF lea mielde.

8.6.3 Barentsčállingoddi IKS – njuolggodoarjja

Barentsčállingottis lea leamaš hálddahuslaš ovddasvástádus Barents Indigenous Peoples'Officii (BIPO) mii lei bargoreaidu ja dehálaš fuolahusinstitušuvdna Barentsguovllu eamiálbmogiid ovttasbargui. Kantuvrras lea oassi ovddasvástádusas Barentsguovllu eamiálbmogiid bargojoavkku čállingoddin. Dál lea Barentsčállingoddi heaittihan kantuvrraid Ruoššas, maiddái Barents Indigenous Peoples'Office (BIPO) Murmánskkas masa Sámediggi juolludii njuolggodoarjaga.

8.6.4 Sámiráđđi – Norgga beale juogus – njuolggodoarjja

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi vuoigatvuođaid, nu ahte sámi álbmot dohkkehuvvo oktan álbmogin mas leat politihkalaš, ekonomalaš ja sosiála vuoigatvuođat mat leat sihkkarastojuvvon guoskevaš riikkaid láhkamearrádusain.

Sámiráđđi ovddida sámi vuoigatvuođaid ja ahte sámit dohkkehuvvojit oktan álbmogin vuoigatvuođaiguin iešguđet riikkain. Sámiráđđi lea kultursuorggi siskkobealde bargan sámi kulturárbbi suodjalemiin, ja sámi dáidda- ja kultursurggiin riikkarájiid rastá man birra sámeráđđi lea ráhkadan sierra raportta.

Sámiráđđi lea bargan EU guvlui áššiiguin mat leat čatnon vuovdegeavaheami vuoigatvuođaide, lasihit máhtu EU birra Sámis ja sápmelaččaid birra EU:s. Sámiráđđi oassálasttii čoahkkimiin sihke bistevaš forumis ja EMRIP:s. Sámiráđđi lea viidáset Sámi allaskuvlla ovttasbargguin ja IWGIA:in heivehan reaiddu Indigenous Navigator Sámis, ja lea earret eará álggahan barggu suokkardit Norgga vuoigatvuođadilálašvuođa.

Borgemánus 2022:s lágiduvvui Sápmelaččaid 22. konferánsa Jielleváris gos fáttá lei "Empowering Sápmi». Konferánsa mearridii earret eará sámi nationála luođi, Váhčir almmuhusa, ja 7 eará cealkámuša.

200 000 ru juolluduvvui liige juolludeapmin Sámiráđđái - norgga juogus reviderejuvvon bušeahtas gokčat osiid honoráras/olggosgolus Bissovaš eamiálbmot (UNPFII) Foruma jođiheaddjái 2022:s. Dasa lassin oaččui Sámiráđđi 400 000 ru liige juolludeami ođđasisjuogadeami bokte. Doarjja galgá mannat International Conference on Sámi Research Data Governance mii lágiduvvo ođđajagemánus 2023:s.

8.6.5 International Decade of Indigenous Languages 2022-2032 – prošeakta

Dan vuođul go IYIL2019 lihkostuvai, de mearridii ON váldočoahkkin cealkámuša 2019:s mii julggaštii riikkaidgaskasaš logijagi eamiálbmotgielaide áigodagas 2022-2032 (International Decade of Indigenous Languages, IDIL 2022-2032). Riikkaidgaskasaš logijahki álgoálbmogiid várás galgá fuomášumi geassit álgoálbmotgielaid kritihkalaš dárbui suodjaleapmái, ealáskahttimii ja ovdánahttimii. Sámediggi lea 2022:s leamaš miellahttu IDIL ráđđeaddi orgánas.

2021:s sohpe Sámedikkit áŋgiruššat guovtti váldofáddái IDIL 2022-2032 oktavuođas, namalassii giellateknologiijai ja giellabargui čatnon mánáide ja nuoraide. 2022: leat Sámedikkit čuovvulišgoahtán giellateknologiijain. Earret eará lea lágiduvvon seminára fáttá birra ja Sámedikki dievasčoahkkimii lea ovddiduvvon áššì strategiijaid birra čatnon váldoáŋgiruššamii. Sámediggi lea maid čuovvulan barggu mii dahkko ON systemas IDIL 2022-2032 oktavuođas.

Sámediggi lea ovttas Gieldda- ja guovlludepartemeanttain ásahan nationála ovttasbargoforuma eamiálbmotgielaid logijahkái. Eamiálbmotgielaid logijagi almmolaš rahpan Norggas lei Snåases Giellavahku rahpama oktavuođas.

8.7 Dásseárvu ja solidaritehta

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Čujuhuvvo solidaritehtii eará álgoálbmogiiguin.

Bistevaš forum eamiálbmogiidda 2022 (UNPFII)

Sámediggi oasálasttii UNPFII 21. sekšuvdnii mii lágiduvvui New Yorkas cuoŋománu/miessemánu 2022:s. Sámi ja árktalaš regiovnnat oktiiheivehedje sin áŋgiruššama. Váldofáttá dán jagáš sešuvnnas lei "Eamiálbmot, industriija, iešmearridanriekti ja prinsihpat fitnodatgeahčadeami birra, mas rabas ja ovdagihtii dieđihuvvon mieđiheapmi". Sámediggi čilgii Fosen-duomu ja Sámedikki vuordámušaide ahte Alimusrievtti duopmu doahttaluvvo riektestádas nu go Norga lea. Sámediggi deattuhii ahte dan maid ohppe Fosen-áššis lea ahte sullasaš huksemiidda ii sáhte mieđihit guoskevaš eamiálbmogiid lobi haga.

Sámediggi lei mielde lágideame Norgga olmmošvuoigatvuođaásahusa (NIM) digitála doalu gos NIM raporta «Olmmošvuoigatvuođalaš suddjen sisabahkkemiidda sámi guovlluin» almmuhuvvui eaŋgalasgiela hámis.

ONa áššedovdimekanisma eamiálbmotrivttiide (EMRIP)

Sámedikki mielas lea oasseváldin jahkásaš sešuvnnain EMRIP:s dehálaš arena riikkaidgaskasaš eamiálbmotbarggus. Váldofáttá lei EMRIP šiehtadusaid ja soahpamušaid iskat gaskkal eamiálbmoga ja stáda, dása gullet čovdosat ráfivuhtii ja seanadeapmái, ja eamiálbmogiid konstitutionealla dohkkeheapmi. Raportta álgoevttohus ii leat ovddidan juogo davviriikkalaš dahje sámi dili. Riikkaidgaskasaš eamiálbmotgielaid logijahki lei maid agendas.

Sámedikkis lei sáhkavuorru eamiálbmotgielaid logijagi birra, EMRIP fitnan riikkain ja nationála doaibmaplánaid dárbbu birra eamiálbmotjulggaštusa čuovvuleamis. Sámiráđi lea álggahan proseassa ahte EMRIP fitná guossis Norggas, juoga masa Norga lea miehtan.

8.8 Dásseárvu

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri.

- Dásseárvosaš sámi servodat ovttalágan vuoigatvuođaiguin ja vejolašvuođaiguin buohkaide.

8.8.1 Čoahkketabealla – dásseárvu

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Sámedikki dásseárvodie áhusa čuovvoleapmi - Sábme jállu	705 382	750 000	44 618
Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide - njuolggodorajja	337 000	337 000	0
Submi	**1 042 382**	**1 087 000**	**44 618**

Heahteguovddášfálaldat sámi guovlluin

Hástalusat váilevaš heahteguovddášfálaldagain sámi álbmogii lea loktejuvvon ráđđehussii.Váilevaš heahteguovddášfálaldaga čuovvoleapmái sámi álbmogii lea Sámediggi maid gulahallan Kárášjoga gielddain ja Nationála sámi gelbbolašvuođaguovddážiin (NASÁG) fáttá birra. Sámediggi lea ovddidan cealkámušaid movt sáhtášii sihkkarastit ovttaárvosaš heahteguovddášfálaldaga sámi álbmogii. Sámedikki buktu lea váldon mielde viidáset Kárášjoga gieldda prošektii heahteguovddášfálaldaga organiserema birra.

RomsaDál

Sámediggi lea dorjon Romssa valáštallanlihtu (Tromsø IL) prošeavtta RomsaDál prošeaktaruđaiguin, ja bargá aktiivvalaččat oažžun dihte eanet aktevrraid valáštallama stuora

eaktodáhtolaš bargui sámecielaheami vuostá. Sámediggi lágidii seminára doaibmabijuid birra sámecielaheami vuostá spábbačiekčamis juovlamánu 2022 dievasčoahkkima oktavuođas.

8.8.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvoleapmi - prošeakta

Sámediggi lea bargan sámecielaheami dáistalemiin máŋggaid dásiin 2022:s. Sámediggi mearridii geassemánus doaibmaplána sámecielaheami vuostá. Doaibmaplána hábmema oktavuođas leat iešguđetlágan lágideamit leamaš gos mihttu earret eará lea leamaš oažžut gulahallama sámecielaheami hástalusaid birra.

Dego doaibmaplána čuovvoleapmin lea Sámediggi gulahallan Dásseárvvu- ja vealahanáittardeddjiin doaibmaplána birra ja sápmelaččaid dili birra geain doaibmahehttehusat ja sámi lhbtiq+ olbmuid geat galget oažžut sierra doaibmaplánaid. Sámediggi lea maid álggahan dutkanprošeavtta vásihuvvon rasismma birra nuoraid gaskkas geat gullet boazodollui.

Sámediggi lea maid gulahallan Eurohpalaš Wergelandssenteriin (EWC). Mihttomearri lei álggahit doaimmaid eastadan dihte ja dáistalit vaššás cealkámušaid ja vaššás kriminalitehta sápmelaččaid vuostá. Eará čuovvuleamit leat valáštallanlihkadusa guvlui njulgejuvvon. Dan oktavuođas lágiduvvui seminára sámecielaheami birra valáštallamis Sámedikki juovlamánu dievasčoahkkinčoagganeamis. Bargu ráhkadit bagadusa sámecielaheami váidimii, lea álggahuvvon ja dat duohtan dahkko Politiijadirektoráhta ovttasbargguin ja kvaliteahttasihkkarastimiin.

Sámediggi lágidii ovttas Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanttain konferánssa veagalváldima ja illasteami birra sámi servodagas borgemánus 2022:s Álttás. Konferánssa mihttomearri lei boahtit ovttaoaivilvuhtii ásahit foruma veahkaváldima ja illasteami vuostá sámi servodagas.

8.8.3 Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide – njuolggodoarjja

Organisašuvnnat geat ožžot doarjaga ortnega bokte leat Sámi Nisson Forum ja Norgga Sáráhkká organisašuvdna.

Sámi NissonForum ii leat áigemeari 15.12.2022 sisa raporteren. Forum iige leat raporteren ruđa geavaheami ovddeš jagiid ja doarjagat jagiid 2020,2021 ja 2022 leat gesson ruovttoluotta váilevaš raporterema dihte.

Norgga Sáráhkká organisašuvdna ii leat áigemeari 15.12.2022 sisa raporteren.

9 Ovttasbargošiehtadusat

Servodatmihttu:

- Nanosmahttojuvvon sámi giella, kultuvra ja servodateallin.

Govus 18: Ohcanvuđot doarjagat ovttasbargošiehtadusaide

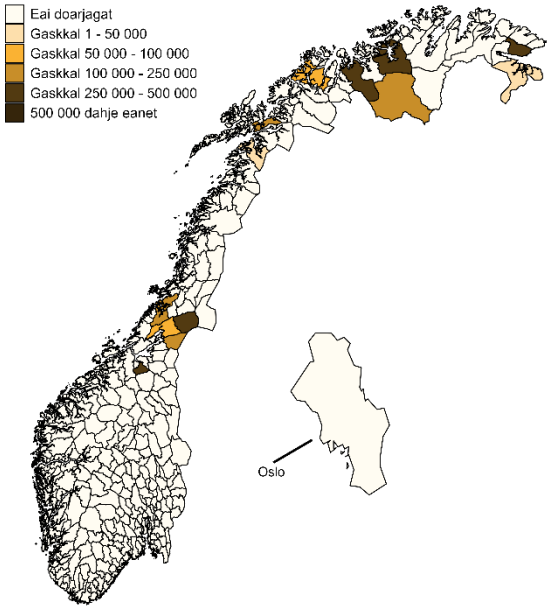

9.1 Čoahkketabealla – ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmabijut	3 106 374	2 500 000	-606 374
Submi	**3 106 374**	**2 500 000**	**-606 374**

Sámedikkis leat dál ovttasbargošiehtadusat Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkaniin, Norlándda fylkasuohkaniin, Trøndelága fylkkasuohkaniin ja Innlandet fylkkasuohkaniin. Sámediggi lea vuolláičállán ovttasbargošiehtadusaid/ ovttasbarggu gávpotsuohkaniiguin Áltá, Oslo, Bådåddjo, Romsa ja Troandin. Ovttasbargošiehtadusaid dehálašvuohta lassána dađistaga go fárren/ eanet sámi ássan ja dárbu sámi giellafálaldahkii lassána gávpogiin.

Ovttasbargo- ja gávpotšiehtadusaid mihttomearri lea aktiiva ja mearrediđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihte sámi kultuvrra, giela ja servodateallima. Gávpotšiehtadusat láhčet dili buori ja guhkesáiggi ovttasbargui nu ahte sámit geat orrot gávpogiin sáhttet seailluhit ja ovddidit sámi giela ja kultuvrra. Seammás dagahit šiehtadusat ahte gávpogat ožžot buoret bálvalusfálaldaga ja dohkkehit sámi oasseváldima. Dainna lágiin eai báze sámi politihkalaš gažaldagat eaŋkilolbmo áŋgiruššamii, muhto ožžot ásahuslaš rámma.

Regionála ovttasbargo- ja guovttegielatšiehtadusat leat oktii biddjon. Ođđa regionála ovttasbargošiehtadusaid mihttu lea eanet doaibmamunni ja ovttastahttin Sámedikki ja fylkkasuohkaniid gaskkas áššiin gos leat oktasaš politihkalaš beroštumit. Doaibma galgá guovttegielalašvuođadoarjaga hástalusaid duogŋat go doarjja ii govčča buot suohkaniid ja fylkkasuohkaniid olggosgoluid.

9.2 Váikkuhangaskaoamit áŋgiruššansuorggit – ovttasbargošiehtadusat

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Regionála ovttasbargu	2 966 374	2 000 000	-966 374
Interreg	140 000	500 000	360 000
Submi	**3 106 374**	**2 500 000**	**-606 374**

9.3 Regionála ovttasbargu

9.3.1 Čoahkketabealla – regionála ovttasbargu

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
52001	Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 966 374	2 000 000	-966 374
Submi		**2 966 374**	**2 000 000**	**-966 374**

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Árjjalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Ovttasbargošiehtadusat leat Sámedikki dehálaš reaiddut fuolahan dihte sámi beroštumiid ja čohkket resurssaid buoret vuoitinvuoimmi dihte go Sámedikkis livččii iehčanassii. Jagis lea Sámediggi dahkan ođđa Ovttasbargošiehtadusaid máŋggat aktevrraiguin nu go suohkaniiguin, dearvvašvuođadoaimmahagaiguin ja eará doaimmahagaiguin. Dat lea earret eará dagahan ahte Bodø2024 dál oažžu heivehuvvon sámi koordináhtora. Ovttasbargošiehtadus Troandimiin galgá láhčit, sihkkarastit ja ovddidit sámevuođa lullisámi guovlluin gos lullisámegiella lea garrasit áitojuvvon. Sámediggi lea maid dahkan šiehtadusaid Romssa ja Finnmárkku ja Innlandet fylkkasuohkaniiguin čohkken dihte fámuid servodatovddideapmái mii nanne sihke ekonomalaš ja kultuvrralaš ovddideami háhkan dihte aktiiva servodateallima ja buori eallinlági sámi guovlluin.

Sámediggi meannuda juohke jagi dievasčoahkkinášši fylkkasuohkanlaš ja gávpot- suohkanlaš ovttasbargošiehtadusaid birra.

Ovttasbargu gávpotsuohkaniiguin

Sámedikkis leat ovttasbargošiehtadusat gávpotsuohkaniiguin Áltá, Oslo, Bådåddjo ja Romsa. 2022:s vuolláičállui maiddái ođđa šiehtadus Troandin suohkaniin. Ovttasbarggus digaštallet oasálaččat dássidit áigeguovdilis sámi suohkanlaš áššiid.

2022:s lea Álttá suohkana ovttasbargošiehtadusa revideren álggahuvvon. Ođđa šiehtadus galgá vuolláičállot 2023:s.

Romssa suohkan lea ráhkadan doaibmaplána 2023-2025 ovttasbargui gaskkal Sámedikki ja Romssa suohkana. Suohkanstivra meannudii ekonomalaš rámma juovlamánus 2022:s. 2022:s lea maid leamaš proseassa Romssa Sámi viesu ásaheami oktavuođas mii lea ovttasbargošiehtadusa čuovvoleapmi.

Ovttasbargošiehtadus Bådåddjo suohkaniin

Sámediggi ja Bådåddjo suohkan leaba deaivvadan ovttasbargošiehtadusa dihte. Fáddá lei geahčadit šiehtadusa dili surggiin nu go skuvla ja mánáidgárdi, oahpaheddjiid rekruteren, dearvvašvuođa ja fuolahusa organiseren ja fuolaheapmi, Bådåddjo suohkana proseassa ja politihkalaš meannudeapmi guorraseamis sámi hálddahusguvlui, ja rasisma báikegottis.

Bådåddjo Eurohpalaš kulturoaivegávpogin 2024:s.

Bådåddjo Eurohpalaš kulturoaivegávpogin 2024:s. Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusa Bodø24 IKS, ja sii leat dál virgádan Maria Hernes sámi koordináhtorin Bodø24:i.

Ovttasbargošiehtadus Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkaniin

Ovttasbargošiehtadus meannuduvvui fylkkadikkis njukčamánus 2022:s ja Sámedikkis guovvamánus 2022:s. Šiehtadus vuolláičállui miessemánus. Šiehtadusas dadjo earret eará ahte oassebealit šiehtadusa bokte čohkkejit fámuid oččodit ovdáneami Romssas ja Finnmárkkus, gos sámi eallima válljen ja árgabeaivvi válljen, lea vejolaš ja lunddolaš oassi servodatovddideamis, sihke sámi báikegottiin ja gávpot- ja regiovdnaguovddážiin. Oassebealit nannejit ahte Romsa ja Finnmárku lea dat guovlu gos ásset eanemus sápmelaččat ja šiehtadus lea oidnojuvvon dan mielde, ja dat geatnegahttá oassebeliid áŋgiruššamii.

Ovttasbargošiehtadus Innlandet fylkkasuohkaniin

Sámedikki ja Innlandet fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus vuolláičállui skábmamánus 2021:s. Šiehtadusa bajimuš mihttu lea láhčit dili guhkes bistevaš ovttasbargui oassebeliid gaskkas áššiin mat gusket sámi álbmogii ja sámi guovlluide Innlandetis, ja maiddái vuoruhit dáid searvevuođas. Ovttasbargošiehtadusaid váldoulbmil lea nannet ja oidnosii buktit sámi kultuvrra , giela ja servodateallima .

Sámediggi ja Innlandet fylkkasuohkan vuolláičáliiga cuoŋománus 2022:s ovttasbargošiehtadusa sámi kulturmuitosuodjaleami birra Innlandetis. Šiehtadus galgá nannet sihke eanet diehtomiela sámi oasálastimis ja Innlandet historjjá birra. Galgá maid nannet ovttasbarggu gaskkal Sámedikki kulturmuitohálddahusa ja Innlandet fylkkasuohkana gelbbolašvuođaovddideami, oktasaš prošeavttaid ja gaskkusteapmi bokte. Lea čiekŋudeaddji šiehtadus mii čielggadahttá rutiinnaid ja ovttasbargovugiid kulturmuitohálddahussii. Šiehtadus galgá maid láhččit registreremii ja dutkamii.

Ovttasbargošiehtadus Davvi Dearvvašvuođain

Sámediggi ja Davvi Dearvvašvuohta RHF čáliiga vuollai ovttasbargošiehtadusa njukčamánus 2022:s mii bistá njeallje jagi. Sámediggi lea ožžon evttohusaid stivralahtuide Davvi-Dearvvašvuhtii ja buot vuollásaš dearvvašvuođadoaimmahagaide.

Ovttasbargočoahkkimat leat oassi ovttasbargošiehtadusain Sámedikki ja Davvi Dearvvašvuođa gaskkas, ja Sámediggi lea earret eará beassan oaidnit Davvi Dearvvašvuođa regionála gárgedanplána 2023-2038. Sámediggi áigu dan čuovvulit cealkámušaiguin. Sámedikki cealkámušat leat juo dagahan ahte SÁNAG lea lokten iežaset gelbbolašvuođa boazodoalu birra ja ožžon dáhkiduvvon ahte nationála bálvalusaide eai galgga mátkebisseheamit Davvi Dearvvašvuođa seastima dihte guoskat.

9.3.2 Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - doarjja regionálaovddidanprošeavttaide:

- Árjjalaš ja ulbmildiđolaš ovttasbargu regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin nannen ja ovddidan dihtii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
52001	Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	2 966 374	2 000 000	2 000 000	-966 374
Submi		**2 966 374**	**2 000 000**	**2 000 000**	**-966 374**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
52001	Doarjja regionálaovddidanprošeavttaide - ohcanvuđot doarjja	3 061 450	95 076	0	2 966 374
Submi		**3 061 450**	**95 076**	**0**	**2 966 374**

Poastta vuollebáza lea gokčon ođđasisjuogademiin eará poasttain.

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
23	15	7	1

9.4 Interreg

Áŋgiruššansuorggi mihttomearri:

- Buoret árvoháhkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájáid rastá Sámis.

9.4.1 Čoahkketabealla – Interreg

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
52101	Interreg - Ohcanvuđot doarjja	140 000	500 000	360 000
Submi		140 000	500 000	360 000

Ođđa Interreg áigodat álggahuvvi 2021:s ja bistá jahkái 2027. Interreg-prográmma Aurora álggahuvvui cuoŋománu álggus 2022:s. Vuosttaš ohcanáigemearri ođđa prográmmii Interreg Aurora lei borgemánus ja oktiibuot bohte njeallje ohcama. Maŋŋel vuosttaš ohcamiid meannudeami leat máŋggas váldán oktavuođa prošeaktajurdagiiguin, juoga mii čájeha ahte bohtet eambbo ohcamat Interregii 2023:s.

Sámediggi lea aktiivvalaččat bargan diehtojuohkimiin ja mobiliseremiin vejolaš Interreg-ruđaid ohcciide. Sámediggi lea diehtojuohkinbarggu doaimmahan iešguđetlágan sajiin, lágidan diehtojuohkinmátkki ovttas Norlándda fylkkasuohkaniiguin ja Romssa ja Finnmárkku fylkkasuohkaniiguin. Dasa lassin leat leamaš máŋga iehčanas čoahkkima vejolaš ohcciiguin.

9.4.2 Interreg – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – Interreg:

- Buoret árvoháhkan Sámis ja eanet ovttasbargu riikarájáid rastá Sámis.

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	140 000	500 000	500 000	360 000
Submi	**140 000**	**500 000**	**500 000**	**360 000**

	Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
52101 Interreg - Ohcanvuđot doarjja	140 000	0	0	140 000
Submi	**140 000**	**0**	**0**	**140 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
3	3	0	0

10 Eará doaibmabijut

10.1.1 Čoahkketabealla – Eará doaibmabijut

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
85001	Noereh! - njuolggodorajja	225 000	225 000	0
87001	Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 540 000	3 540 000	0
87010	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	564 000	564 000	0
88001	Sámi guoski statistihkka Norggas - šiehtadus	375 000	375 000	0
88101	Sámediggeválggaid dutkan - šiehtadus	800 000	800 000	0
87101	Sámedikki politihkalaš joavkkut	5 034 997	5 035 000	3
87110	Opposišuvnna bargoeavttu	1 577 000	1 577 000	0
88501	Sámediggeválggat	-12 210	0	12 210
Submi		**12 103 787**	**12 116 000**	**12 213**

10.1.2 Noereh – njuolggodoarjja

Noereh lea ráhkadan arena gos sáhttá leat oadjebas gávttiin, gos sáhttá vásáhusaid lonohallat, sámástit, ja dovdat sámi identitehta. Doarjja lea dagahan ahte Noereh lea sáhttán čađahit máŋggaid lágidemiid ja sámegielat deaivvadanbáikkiid nu go ovdamearkka dihte Gáppteidja, Gápterámis ja gáppte-bieijvve.

Noereh lea maid leamaš mielde čoahkkimiin čatnon nationála doaibmaplánii eamiálbmotgielaid logijahkái ovttas KDD ja Sámedikkiin. Noereh lea deattuhan Bonju kulturjagi ja lea oasálastán iešguđetlágan doaluin bonju olbmuid várás.

10.1.3 Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri – doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide:

- Bisuhit máŋggalágan organisašuvdnaeallima ja sihkkarastit organisašuvnnaide stabiila ekonomalaš vuođu.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
87001	Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 540 000	3 540 000	3 540 000	0
Submi		**3 540 000**	**3 540 000**	**3 540 000**	**0**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
87001	Doarjja sámi váldoorganisašuvnnaide - ohcanvuđot doarjja	3 540 000	0	0	3 540 000
Submi		**3 540 000**	**0**	**0**	**3 540 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
2	2	0	0

10.1.4 Sámi guoski statistihkka Norggas – šiehtadus

Vejolašvuođaoahppu sámi statistihkkii

Sámediggi lea ovttas statistihkalaš guovddášdoaimmahagain oasálastán bargojoavkkus mii lea bargan vejolašvuođaoahpuin sámi statistihkas. Bargojoavku lea bargan vejolašvuođaiguin ja ávžžuhusaiguin ovdánahttimii ja publikašuvdnii almmolaš sámi statistihkkii Norggas. Prošeavtta mihttomearri lei sihkkarastit eanet ja buoret statistihka sámi dili birra. Bargojoavku lea earret eará iskan dárbbu, dálá ja ođđa diehtogálduid, ja digaštallan movt almmolaš sámi statistihkka berre almmuhuvvot sihkkarastin dihte ahte lea relevánta ja áigeguovdil. Bargojoavku galggai buktit raportta 2022 čavčča, muhto lea maŋŋonan.

Sámi iešmearrideapmi dieđuid ja dutkama birra

Sámediggi lágidii webinára mas fáttá lei "eamiálbmotdieđuid sorjjasmeahttunvuohta". Webinára mihttu lei diehtomiela lasihit ja álggahit digaštallama sámi dieđuid sorjjasmeahttunvuođa birra, ja oažžut áddejumi, jurdagiid ja inspirašuvnna das movt eará eamiálbmogat leat čoavdán hástalusaid dieđuid eaiggátvuođa ja hálddašeami ektui. Seminára lei doaibmabijuin dábálaš barggus váldit eanet sorjjasmeahttunvuođa dieđuid badjel mat gusket sámiide ja sámi servvodahkii. Kristine Neglia, Senior Manager of Education and Training First Nations Information Governance Center luhtte ovddidii webinára fágalaš sisdoalu.

10.1.5 Sámediggeválgga dutkan – šiehtadus

Dutkanprošeakta guoská jienasteaddjiiskama čađaheapmái, dego ovddasteaddji lávdegoddeiskkadeapmi, sámediggeválggain 2021:s. Sámediggeválgga iskkadeami bokte háliida Sámediggi váikkuhit:

- Máhtolašvuohta diliid birra nu go nominašuvdnaproseassat, válgaláhtten, listtuid ja bellodagaid ovddideapmi, válgasearvan, politihkalaš riidoáššit ja earuhanlinnját, geográfalaš eralágánvuođat, ja institušuvnnalaš ja demokráhtalaš legitimitehta ja luohttámuš.
- Máhtolašvuohta oppalaš servodatdigaštallamii mii bidjá Sámedikki, stáda, suohkaniid, organisašuvnnaid, válgalisttuid ja bellodagaid e.e johtui doaimmaide mat ovddidit sámi válgademokratiija.
- Máhtolašvuohta mii atno oahpahusas, diehtojuohkimis ja viidáset dutkamis.

Šiehtadanáigodat lea álggus 2021 giđa gitta válbmemii ja loahpparaportii juovlamánus 2024:s.

10.2 Politihkalaš dási váikkuhangaskaoamit

10.2.1 Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis – ohcanvuđot doarjja

Doarjjaortnega mihttomearri - Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis

- Sihkkarastit ruđalaš vuođu organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis.

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Bušeahtta 2022	Boađus. rev. budš. ektui
87010	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	564 000	564 000	564 000	0
Submi		**564 000**	**564 000**	**564 000**	**0**

		Juolluduvvon 2022	Geassoj. ruovt. 2022	Máksoj. ruovt. 2022	Rehketdoallu 2022
87010	Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sámedikkis - ohcanvuđot doarjja	564 000	0	0	564 000
Submi		**564 000**	**0**	**0**	**564 000**

Ohcamat	Juolluduvvon	Biehttaluvvon	Hilgojuvvon
6	6	0	0

11 Dievasčoahkkin

11.1.1 Čoahkketabealla – dievasčoahkkin

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Eará doaibmagolut - dievasčoahkkin	10 474 088	11 120 000	645 912
Doaibmagolu parlameanta	22 361 224	19 948 000	-2 413 224
Submi	**32 835 312**	**31 068 000**	**-1 767 312**

11.1.2 Eará doaibmagolut – dievasčoahkkin

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Bálká ja sosiála golut	9 096 264	9 720 000	623 736
Doaibmagolut	1 377 824	1 400 000	22 176
Submi	**10 474 088**	**11 120 000**	**645 912**

11.1.3 Doaibmagolut - parlameanta

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
1010	Sámedikki dievasčoahkkin	17 944 558	13 579 000	-4 365 558
1110	Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi	2 057 924	2 739 000	681 076
1111	Sámedikki fágalávdegottit	715 955	1 227 000	511 045
1120	Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	897 622	1 010 000	112 378
1310	Sámi parlamentáralaš ráđđi	581 070	749 000	167 930
1930	Sámedikki váiddalávdegoddi	105 573	294 000	188 427
1130	Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái - prošeakta	58 521	350 000	291 479
Submi		**22 361 224**	**19 948 000**	**-2 413 224**

11.2 Hálddahus – dievasčoahkkin

Sámedikki politihkalaš čállingoddi galgá láhčit, gozihit ja bajásdoallat áššejođu iešguđet fágaossodagaid gaskkas ja hálddahuslaš ja politihkalaš ovttadagaid gaskkas. Hálddahusas lea áššemeannudan- ja čállingoddeovddasvástádus dievasčoahkkinjođihangotti, váiddalávdegotti ja bearráigeahččanlávdegotti ovddas. Ossodagas lea maid ovddasvástádus láhčit sámediggeráđi čoahkkimiid.

Jagis 2022 leat ráhkaduvvon oađa rutiinnat mat galget sihkkarastit áššejođu koordinerema ja dat galget čielggasmahttit dievasčoahkkima mearridan mihttomeriid.

- sihkkarastit rutiinnaid mat čielggasmahttet ahte dievasčoahkkima mearridan mihttomearit stivrejit doaimma
- koordineret fágaossodagaid bohtosiid raporterema politihkalaš jođihangoddái

- nannet politihkalaš čállingoddedoaimma sámediggeráđi várás ja muđui politihkalaš jođihangotti várás dan bokte ahte organiseret čállingoddedoaimma ovtta ossodaga vuollái

11.3 Doaibmagolut - parlameanta

Sámedikki dievasčoahkkimis leat álbmotválljen áirasat. Sámedikki dievasčoahkkin juohká juolludusaid mat biddjojuvvojit geavahussii juolludusreivve bokte daid láidestusaid vuođul mat leat Stuoradikki bušeahttamearrádusas ja árvalusain.

11.3.1 Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi

Dievasčoahkkin ráhkada áššelisttu, bovde Sámedikki dievasčoahkkimii ja jođiha dievasčoahkkimiid Sámedikki bargoortnega njuolggadusaid mielde. Dievasčoahkkinjođihangoddi fuolaha ahte dievasčoahkkimiin čállojuvvo beavdegirji ja vuolláičállá beavdegirjji juohke čoahkkimis.

Sámedikki dievasčoahkkinjođihangotti bargun lea earret eará plánet, láhčit ja čađahit Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid, ja bargamušaid mat bohten ovdan čoahkkinortnega 9. §:s. Dievasčoahkkinjođihangottis leat leamaš 10 čoahkkima jagis 2022 mas leat meannudan áirasiid ja várreáirasiid ohcamiid luvvejuvvot doaimmas, virgelohpeohcamiid ja bealátkeahtesvuođaáššiid. 10 čoahkkimis dollojuvvojedje 6 fysalaččat. Dain čoahkkimiin čađahuvvojedje 3 olggobealde dievasčoahkkimiid. 4 eará čoahkkima dollojuvvojedje Teams bokte.

Dievasčoahkkinjođihangoddi lea jagis 2022 maiddái meannudan raportta 2021 válggaid čađaheami birra. Raportta vuođul lea dievasčoahkkinjođihangoddi ráhkadan doaibmaplána, mii dievasčoahkkinjođihangotti fápmudusa vuođul ovddiduvvui jagi maŋemus dievasčoahkkimis juovlamánus.

11.3.2 Sámedikki fágalávdegottit

Sámedikkis leat golbma fágalávdegotti:

- Ealáhus- ja kulturlávdegoddi (EKL)
- Plána- ja finánsalávdegoddi (PFL)
- Bajásšaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi (BFOL)

Juohke fágalávdegottis leat leamaš 4 lávdegoddečoahkkima.

EKL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkimii 12 áššii.

PFL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkimii 10 áššii.

BFOL lea meannudan ja ovddidan dievasčoahkkimii 11 áššii.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi lea Oslos leamaš lávdegoddemátkkis skábmamánus. Lávdegoddi searvvai álbmotčoahkkimii Sámi viesus ja čoahkkinasttii Stuoradikki ealáhuslávdegottiin ja Stuoradikki bearaš- ja kulturlávdegottiin. Lávdegoddi finadii maid máŋgga museas.

Plána- ja finánsalávdegoddi lea leamaš lávdegoddemátkkis Tråantes, Snåases ja Fovsen Njaarkes borgemánu/čakčamánu mánnomolsumis. Tråantes lávdegoddi lei čoahkkimis Tråanten tjïelte sátnejođiheddjiin ja lei maid álbmotčoahkkimis Tråante Sámi viesus. Lávdegoddi galledii

Saemien sijte ja Sámi giellaguovddáža Snåases. Dasto lávdegoddi loahpas vel lei geahčadeame Fosen Storheia Vindparka ovttas Fovsen-Njaarke sijtein.

Bajášsaddan-, fuolahus- ja oahppolávdegoddi lea leamaš lávdegoddemátkkis Girkonjárggas ja Čeavetjávrris čakčamánus. Lávdegottis lei čoahkkin Mátta-Várjjaga gieldda Sámi ráđiin, Finnmárkku buohcciviesuin – Girkonjárga, Girkonjárgga joatkkaskuvllain ja Mátta-Várjjaga kulturskuvllain. Čoahkkimiid váldoulbmilin lei hupmat áššiid birra mat gusket sámi diliide. Lávdegoddi maid galledii Ä´vv Saa´mi Mu´zeia ja oaččui ofelastima Sää'msijddas. Čeavetjávrris lei lávdegottis čoahkkin Skolt Saami Village Counciliin. Čoahkkima fáddán lei sin bargu ja nuortalaččaid dilli guovllus.

11.3.3 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki bearráigeahččanlávdegottis leat jagis 2022 leamaš 4 čoahkkima, golbma kurssa/seminára ja čoahkkin Riikarevišuvnnain hálddašanrevišuvnnaid ja Sámediggeráđi stivrenvuogádagaid revišuvnna čuovvuleami birra.

Lávdegoddi lea meannudan 24 áššši jagis 2022.

11.3.4 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámi parlamentáralaš ráđi initiatiivva vuođul lea álggahuvvon bargu ásahit davviriikkalaš-sámi rádjelávdegotti.

11.3.5 Sámedikki váiddalávdegoddi

Sámedikki váiddalávdegoddi galgá meannudit váidojuvvon ovttaskasmearrádusaid deavdin dihte hálddašanlága váiddameannudeami njuolggadusaid. Váiddalávdegottis leat čuovvovaš lahtut: Kirsti Guvsám, leder, Hagbart Grønmo, medlem og Lars Filip Paulsen, medlem.

Váiddalávdegoddi lea jagis 2022 čoahkkinastán golbmii ja meannudan oktiibuot 13 váiddaášši.

Meannudeapmi čájeha ahte 11 áššis biehttaleapmi doalahuvvui. Ovtta áššis fámohuhtii mearrádusa ja áššši sáddejuvvui ruovttoluotta sámediggeráđđái ođđasit meannudeapmái. Ovtta áššis váidda vuhtiiváldojuvvui ja mearrádus rievdaduvvui.

11.3.6 Lávdegoddi Sámedikki bargoortnega geahčadeapmái – prošeakta

Prošeavtta mihttomearri:

- Ođđa bargoortnet mii lea heivehuvvon dálá Sámediggái.

Dievasčoahkkináššis 054/21 mearriduvvui ahte Sámediggi nammada lávdegotti mas leat 5 miellahtu ja mii oaččui čuovvovaš mandáhta:

«Lávdegoddi galgá evttohit rievdadusaid Sámedikki čoahkkinortnegis, Njuolggadusain Sámedikki politihkalaš dássái, Njuolggadusain daid doarjagiid geavaheapmái maid Sámediggi juohká politihkalaš joavkkuide ja fágalávdegottiid njuolggadusain ja Sámedikki vuođđonjuolggadusain.

Lávdegoddi galgá iežas barggus kártet ja árvvoštallat vásáhusaid mat leat dálá bargoortnegis. Lávdegoddi bivdojuvvo erenoamážit revideret dálá lávdegoddestruktuvrra. Dálá

lávdegoddestruktuvra lea juhkkojuvvon áššesurggiid mielde ja lávdegoddái addojuvvo mandáhta árvvoštallat lea go dát juohkin heivvolaš.

Lávdegoddi galgá leat geargan bargguin ovdal jagi 2023 loahpas. Ávžžuhus lea dasto vuođđun dievasčoahkkináššái maid dievasčoahkkinjođihangoddi lea ovddidan ovdal jagi 2024 loahpas.»

Lávdegoddi nammaduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis áššis 064/21: Jođiheaddji Tor Gunnar Nystad, Piera Heaika Muotka, Vibeke Larsen, Tom Sottinen ja Elisabeth Erke

Lávdegottis leat jagis 2022 leamaš 5 čoahkkima main leat plánen lávdegotti bargguid, ja maiddái mandáhta ráddjemiin ja dulkomiin.

12 Sámediggeráđđi

12.1.1 Čoahkketabealla – sámediggeráđđi

	Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
Doaibmagolut	60 149 301	56 829 250	-3 320 051
Sámediggeráđđi	16 207 827	14 064 000	-2 143 827
Submi	**76 357 127**	**70 893 250**	**-5 463 877**

12.2 Hálddahus – sámediggeráđđi

Lassin fágaossodagaide, main lea ovddasvástádus politihka ovddideamis ja hálddašandoaimmain daid iešguđege váikkuhangaskaoapmesurggiin bušeahtas, de leat Sámedikkis čuovvovaš hálddahuslaš ovttadagat: Direktevra, hálddahusossodat ja gulahallanstába.

Sámediggi lea 2021:s atnigoahtán ođđa doarjjahálddašanvuogi - Doarjjadiggi ja ođđa sisaoastin- ja rehketčovdosa DFØas. (Geahča maid čilgejumi OASSI 4 vuolde).

Sámedikki ruovttukantuvrra njuolggadusat

Suoidnemánus 2022 bođii ođđa reviderejuvvon láhkanjuolggadus ruovttukantuvrra atnimis gos earret eará gáibiduvvo čálalaš šiehtadus bargi ja bargoaddi gaskkas dain oktavuođain go ruovttukantuvra ii leat bieđggus. Danne lea Sámediggi ráhkadan ođđa ruovttukantuvrra njuolggadusaid. Njuolggadusat leat ráhkaduvvon ruovttukantuvrra geahččaladdanortnega árvvoštallama vuođul, guoskevaš dutkama, ja maiddái eará stáhtalaš ja priváhta ruovttukantuvrra njuolggadusaid vuođul. Ortnega váldonjuolggadus lea ahte bargis lea vejolašvuohta bargat ruovttus guokte beaivvi vahkkus.

Bajitdási strategiija

Sámedikki direktevra lea čađahan strategiijaproseassa Sámedikki hálddahusas. Lagabut čilgehus geahča OASSI 4.

Ođđa hápmemanuála

Sámediggi bálkáhii Árvvu veahkkin hábmet ođđa hápmemanuála. Hápmemanuála galgá váikkuhit dasa ahte Sámediggi visuálalaččat orro dego ovddasteaddji ja álbmotválljejuvvon orgána sápmelaččaide Norggas, ja hápmemanuála galgá bidjat háltelinnjáid buohkaide ja mediaide maiguin Sámediggi gulahallá. Geavahišgoahtit ođđa hápmemanuála 2023 giđa.

Sámedikki kantuvralatnjat

Sámedikki láigošiehtadus Romssa kantuvralanjaide nohká 2023:s ja Sámediggi lea Statsbyggain ovttas álgán ohcat ođđa kantuvralanjaid Romssas. Prošeakta lea bidjon pilohtaprošeaktan boahttevaš bargosadjekonseapta Sámedikkis. Mihttu lea fárret ođđa lanjaide goalmmát kvartálas 2023:s.

Lea biddjojuvvon johtui areálaovddidanprošeakta Diehtosiiddas Guovdageainnus danne go Máhttodepartemeanta lea geatnegahttán buot UH-institušuvnnaid ráhkadahttit campusovddidanplána. 2022:s lea ráhkaduvvon kártenraporta ja strategalaš ovddidanplána mii fuolaha buot láigoheddjiid. Bargojuvvo maid vejolašvuođaoahpuiguin/guorahallamiiguin ja ođđa čovdosiid birra otná lanjaid geavaheamis.

Sámediggi ja Trøndelága stáhtahálddašeaddji boazodoalloossodat láigoheaba Saemien Sijte boares lanjaid Snoasas. Lanjain ii leat dat dássi mii gáibiduvvo otnáš kantuvravisttiin. Danne ferteba Sámediggi ja Stádahálddašeaddji gávdnat ođđa lanjaid ja seammás háliideaba nannet sámi birrasa Snoasas nu ahte buohkat leat ovtta sajis Horjemstangenis gos Saemien Sijtie lea dál. Statsbygg galgá čađahit ovdadutkama čatnon oktasaš kantuvralanjaide Horjemstangenis. Álggahančoahkkin lei juovlamánus 2022:s ja ovdadutkan vurdojuvvo gárvvis leahkit miessemánus- geassemánus 2023:s.

12.2.1 Sámediggeráđđi

		Rehketdoallu 2022	Rev. budš. 2022	Boađus. rev. budš. ektui
1510	Sámediggeráđđi	14 843 460	12 447 000	-2 396 460
1910	Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)	447 973	435 000	-12 973
1920	Sámedikki vuorrasiidráđđi	514 311	482 000	-32 311
43501	Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuođa dutkam	402 082	700 000	297 918
Submi		**16 207 827**	**14 064 000**	**-2 143 827**

Jagis lea Sámediggeráđđi meannudan 670 áššii juhkkojuvvon 6 fysalaš/semifysalaš čoahkkimiin lassin vahkkosaš digitála čoahkkimiidda.

Ásodagat politihkkáriidda.

Sámediggi bálkáhii Statsbygga bidjat johtui 8 ásodaga prošekterema sámedikki ollesáiggepolitihkkáriidda ja politihkalaš ráđđeaddiide. Fálaldatgilvu gávnnahii ahte prošeakta šaddá menddo divrras. Danne bissehii Sámediggi prošeavtta. 3,17 miljovdnasaš gollu čatnon Statsbygga prošeaktaolggosgoluide lea mákson ja juogaduvvon gorálaččat dievasčoahkkinjođihangoddái ja sámediggeráđđái. Dat lea maid oassi sivas manne dan guovtti poasttas lea vuollebáza.

Fágalaš guorahallanjoavku

Sámediggi lea ovttas Gieldda- ja guovlodepartemeanttain ja Sámi allaskuvllain bargan Fágalaš guorahallanjoavkku organiseremiin, ja maiddái njuolggadusaid revideremiin. Mihttomearrin lea sihkkarastit diehttevašvuođa guorahallanjoavkkus, ja bures gievrudahttit joavkku jus miellahtut luhpet. Ođđa joavku gosa Sámi allaskuvla, NORD Universitehta, UiT Norgga árktalaš universiteahta, Statistalaš guovddášdoaimmahat ja OsloMet leat nammadan áirasiid geat lea álgán ja buori muttus bargagoahtán boahtte Sámi logut muitalit almmuhemiin.

12.2.2 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuI)

Ođđa lahtut ja várrelahtut leat nammaduvvon áigodahkii 2022–2023:

Lahtut	Várrelahtut
Elle Rávdná Näkkäläjärvi (jođiheaddji)	Amalie Ristin Urheim
Dan-Jonas Sparrok	Nora K. Grytøyr Nansmork
Aina Madelén Nordsletta Aslaksen	Inga Márjá Andersdatter Lango
Edward Paulsen	Morten Simensen Haldorsen
Laila Haugom Nordfjell	Hilje Kristoffer Jåma

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottis leat leamaš 6 čoahkkima, 3 fysalaš ja 3 digitála, ja vel bargočoahkkimat.

Lávdegoddi lea aktiiva leamaš áigodagas ja lea váikkuhan sámi nuoraid beroštumiid ja oainnuid ovddidit sihke Sámedikki ja eará olgguldas aktevrraid ektui.

Lávdegottis leat leamaš máŋga čoahkkima olgguldas aktevrraiguin nu go ovdamearkka dihte Bargo- ja searvadahttinministariin Marte Mjøs Perseniin ja Dásseárvvu- ja vealahanáittardeddjiin. Sii leat deaivvadan ovddasvástideaddji sámediggeráđiin Mikkel Eskil Mikkelseniin ja Sámedikki bajässaddan-, fuolahus- ja oahpahuslávdegottiin.

SáNuL lea addán máŋga cealkámuša, sihke Sámediggái ja olgguldas aktevrraide. Sii leat oasálastán konferánssain ja Nuoraid fylkadiggečoahkkimis (Nordlánddas). Sii oasálaste Gonagaslaš Majestehta Prinseassa Ingrid Alexandra doallomállásiin su válddálašvuođabeaivve.

SáNuL lea álgán digaštallat ođđa organiserema ja nammadeami SáNuLii.

12.2.3 Sámedikki vuorrasiidráđđi

Sámediggeráđđi lea nammadan ođđa vuorrasiidráđi njukčamánus 2022.

Vuorrasiidráđi lahtut 2022-2025

Lahtut	Várrelahtut
Kristine Julie Eira, Guovdageaidnu (jođiheaddji)	Annie Leonore Henriksen, Hámmerfeasta
Rávdná Anti, Oslo	Inga Pettersen Lindi, Unjárga
Inge Anders Svonni, Lodegat	Ingrid Jåma, Oslo
Laila Somby Sandvik, Kárášjohka	Frank Bertheussen, Áhkánjárga
Toamma Bientie, Storforshei	Viktor Johnsen, Áltá

Sámedikki vuorrasiidráđis lea 2022:s leamaš okta digitála čoahkkin ja 4 fysalaš čoahkkima; Kárášjogas, Romssas, Unjárggas ja Mo Måehvies. Sámediggeráđđi searvvai maiddái muhttin čoahkkimiidda. Dáidda čoahkkimiidda lea vuorrasiidráđđi maid bovden eará oasseváldiid ja ovttasbargoguimmiid, earret eará Pasient- og brukerombudet Romssas ja Finnmárkkus, nationála vuorrasiidráđi, ja vuorrasiidráđiid Unjárggas ja Ruovadis. Ráđđi lea oasálastán fylkka vuorrasiidráđi- konferánssas, ja čoahkkimis Ruoła Sámedikki olis. Čoahkkimiin lea vuorrasiidráđđi ovddidan áššiid sámi vuorrasiid hástalusaid birra ja birgenlági otná servodagas, ja bálvalusfálaldaga sámi vuorrasiidda.

Sámediggi pláne ovddidit ovtta Sámedikki vuorrasiidstrategiija dán válgaáigodagas. 2022:s lea vuorrasiidráđđi bargan olu ráhkkanemiin dán áššái, ja áššii lea leamaš fáddán buot vuorrasiidráđi čoahkkimiin. Vuorrasiidráđđi lea digaštallan ja čilgen viidáset mihttu, strategiija ja proseassa.

Vuorrasiidráđđi lea maid evttohan sámi áirasiid sámi ráđđái Trøndelágas.

Eará áššit maid Sámedikki vuorrasiidráđđi lea meannudan lea sámi geriatriijasearvi, vuorrasiid vealaheapmi digitála servodagas, sámi mediafálaldat, ovttasbargu sámi suohkaniiguin ja riikkarájiid rastá, ja dasa lassin lea Sámedikki vuorrasiidráđđi 2020:s maid buktán cealkámušaid eará áššiin, earret eará Nationála dearvvašvuođa - ja buohcciviessoplánas.

12.2.4 Olggobeale áššedovdi komitea sámi dearvvašvuođa dutkama várás

Áššedovdi ehtalaš komitea sámi dearvvasvuođadutkamii lea čađahan ovcci čoahkkima 2022:s, ja meannudan 15 ohcama sámi kollektiiva miehtama dutkanprojeavttaide gos sámit leat mielde joavkun. Lávdegoddi lea maid mearridan ohcanbagadusa ja -skovi rievdadit. Gávcci čoahkkimiin čađahuvvo Teams bokte. Lávdegotti čálli lei skábmamánus mielde workshopas Sámiráđi ja Sámi allaskuvlla olis. Workshopa mihttomearri lei digaštallat dutkanetihka birra Sámis ja vejolaš lávkkit oktasaš ehtalaš njuolggadusaid hábmema guvlui dutkamii sápmelaččaid birra. Lávdegotti doaimmat ja vásáhusat ovddiduvvo.

4. oassi – Doaimma stivren ja dárkkisteapmi

Sámedikki stivrema ja siskkáldas bearráigeahču bajitdási árvvoštallan

Sámediggi atná mihtto- ja boađusstivrema siskkáldas doaimmahagas. Sámediggi árvvoštallá ovddemusat buori stivrema ja dárkkisteami doaimmahagas. Sámedikkis lea guhkesáiggi perspektiiva mihttomeriiguin. Strategiijat ja doaimmat čađahuvvon 2022:s leat váikkuhan dasa ahte Sámediggi lea lahkanan dáidda mihtuide, vrd. jahkedieđáhusa oassi 3.
Sámediggi lea álbmotválljejuvvon orgána mii ii leat ráđđehusa vuolde, ja juolluda juolludemiid iežas vuoruhemiid vuođul. Bušeahttarađat galget hálddašuvvot stáhtalaš ekonomiijanjuolggadusaid ja Stuorradikki juolludusmearrádusa vuođul. Sámedikki barggut leat buot áššit mat Sámedikki mielas gullet sámi álbmogii.
Bearráigeahččanlávdegotti bargu lea čađahit parlamentáralaš bearráigeahču Sámedikki doaimmahaga badjel, ja ovddida geassemánu dievasčoahkkimis jahkásaš dieđáhusa ovddit jagi doaimmain.

Mearkkašahtti dilit/ rievdadusat Sámedikki plánemis, čađaheamis ja čuovvuleamis

Riikkarevišuvnna áššiid čuovvoleapmi

Sámediggi vuoruha garrasit barggu stivremiin ja siskkáldas dárkkistemiin. Riikkarevišuvdna čađahii 2018 hálddašandárkkástusa Sámedikki stivrensystemas. Sámediggi lea ráhkadahttán rutiinnaid dusten dihte rávvagiid maid riikkarevišuvdna buvttii.
Dát raporta gárvánii miessemánus 2019:s. Riikkarevišuvdna rávvii ráhkadahttit rutiinnaid plánejuvvon čađaheapmái dievasčoahkkima mearrádusaide dákko bokte:

- Čielggasin dahkat ahte dievasčoahkkima mearriduvvon mihttomearit stivrejit doaimmahaga .
- Operationaliseret mihttuid Sámedikki mearrádusain nu ahte šaddet duohtan ja mihtideames
- Čađahit bajitdási riska- ja mávssolašvuođaárvvoštallama mii fuolaha Sámedikki ieślági
- Hábmet boađusraporterema nu ahte lea bušeahta mihttuide ja eará dievasčoahkkinmearrádusaide njulgejuvvon.

2022:s lea bargojuvvon earret eará:

- Hálddahuslaš strategiijat bajitdási láidestusaiguin Sámedikki hálddahussii.
- Ekonomiijanjuolggadusaid rievdadanbargu lea álggahuvvon dahkan dihte stivrendokumeantta operatiivan.
- Sierra rutiinnat álginjulggaštusa čuovvuleapmái
- Ođđa rutiinnat ođđa áššiid čuovvoleapmái
- Ođđa rutiinnat mearriduvvon dievasčoahkkináššiide

- Ođastuvvon rutiinnat Čálalaš gažaldagaide Sámediggeráđđái mat jerrojuvvojit earret Lávdegodde- ja dievasčoahkkimis.

Sámediggi dovddaha mihttun ahte buot áššit mat galget čuovvuluvvot politihkalaččat, meannuduvvojit nu ahte áššemeannudeapmi lea duođaštuvvon ja dan galgá sáhttit guorrat. Leat ráhkaduvvon rutiinnat mat sihkkarastet dán.

Sámediggi lea álgán eará ládje raporteret ja raportere dál eanet bohtosiid go ulbmiliid joksama. Ovddit jagiid lea Sámediggi bargan bušeahttamihttuiguin ja raporteren daid vuođul jahkedieđáhusas. 2022:s lea Sámediggi álgán bargguin buoridit raporterema mihttuid ektui ráđi dieđáhusa oktavuođas. Bargu ii leat vel gárvvis.

Bajitdási strategiija

Sámedikki direktevra lea čađahan strategiijaproseassa Sámedikki hálddahusas gos olles hálddahus ja luohttámušolbmot leat mielde. Bohtosat leat bajitdási strategiijaplána áigodahkii 2022 - 2025. Ossodagat leat dál čielggadahttime ja vuoruheame áigodaga áŋgiruššamiid/doaimmaid.

Strategiijaplánas lea hálddahus čilgen bajitdási barggu, árvvuid, višuvnna ja vihtta váldoulbmila. Stivrenkárta lea čilgejuvvon ná:

Bajimuš bargu	**Sámedikki politihka ja hálddašeami bokte seailluhit ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.** **Sámedikki politihka ja hálddašeami bokte seailluhit ja ovdánahttit sámi giela, kultuvrra ja servodateallima.**
Višuvdna ● Visjon	Ovttas nannet Sámi ● Sammen styrker vi Sápmi
Árvvut ● Verdier	Sámi vuohki ● Rabasvuohta ● Ovttaráđálašvuohta ● Verddevuohta ● Oskkáldasvuohta I samisk ånd ● Åpenhet ● Samhandling ● Inkluderende fellesskap ● Pålitelig og lojal
Ulbmilat ● Mål	Mis leat gelbbolaš ja áŋgiris mielbargit ● Vi har kompetente og engasjerte medarbeidere
	Min váldogiella lea sámegiella ● Vi har samisk som hovedspråk
	Min vuoruheamit ja dagut leat birgejumi vuođul ● Våre prioriteringer og handlinger er tuftet på birgejupmi
	Mii leat sámi servodatovddideami njunnošis ● Vi er ledende i samisk samfunnsutvikling
	Mii leat bivnnuhis bargosadji ● Vi er en attraktiv arbeidsplass

Digitaliserenprošeavttat

Sámediggerađis lea bušeahta, mearriduvvon dieđáhusaid ja eará mearrádusaid doaimmaheaddji ovddasvástádus, mat mearriduvvojit Sámedikki dievasčoahkkimis. Ekonomiijanjuolggadusaid ja eará mearrádusaid bokte addá Sámediggerađđi hálddahussii mearridanvuoigatvuođa direktevrra bokte čuovvulit strategiijaid ja doaimmaid ja sihkkarastit ahte mearriduvvon mihttomearit ja boađusgáibádusat olahuvvojit beaktilis vuogi mielde. Sámediggerađđi buktá juohke dievasčoahkkimii dieđáhusa doaimma birra gos muitaluvvo áššiid dili birra ja olahuvvon bohtosiid birra.

Sámediggi lea árvvoštallan ahte doaimmahaga stuorimus riskasuorgi lea doarjjahálddašeapmi. Oađa digitála doarjjahálddašansystema - Doarjjadikki ásaheapmi lea dehálaš doaibma riska unnideapmái doarjjaortnegis. Systema álge atnit buot doarjjaortnegiidda 1.1.2022 rájes. Doarjjadiggi lea buoridan Sámedikki vejolašvuođa doarjjaoažžuid čuovvulit ja buoret bajilgova doarjagiid ja doarjjaoažžuid badjel. Leat stuorra vejolašvuođat ovddidit statistihkaid nu ahte lea buoret mearridanvuođđu. Lohkovuođđu ohcanvuđot doarjagiin ja njuolggodoarjjaoažžuid raporteren lea dán jahkedieđáhusas vižžon Doarjjadikkis.

Sámediggi lea 2022:s háhkan oađa sisaoastin- ja rehketčovdosa DFØas. Oađa sisaoastin- ja rehketčoavddus lea ollislaččat integrerejuvvon oassi dálá ekonomiijasystemas. Čoavddus dahká vejolažžan lasihit sisaoastima, ja buoridit rehketjođu mii beaktilastá proseassa dárbbus máksimii. Dasa lassin lea dihtorjohtu oađa čovdosa ja rehketdoalu gaskkas njuolggabut, nu ahte lea álkit atnit dihtoriid stivrendieđuin.

Siskkáldas dárkkisteami dilli

Hálddahusas sirdojuvvo bušeahttafápmudusváldi direktevrras ossodatdirektevrraide. Dat addá rámmaid viidáset fápmudeapmái organisašuvnnas. Lea ráhkaduvvon listu gustovaš fápmudusaid badjel ja dat oađasmahttojuvvo go bohtet rievdadusat. Leat ráhkaduvvon rutiidnačilgehusat ja bargojuohkin guovddáš surggiin hehtten dihte meattáhusaid, ja sihkkarastit boađusolahusaid. 2019:s mearridii Sámediggi siskkáldas dárkkisteami politihka. 2022:s lea čađahuvvon siskkáldas gažadaniskkadeapmi dili ja siskkáldas dárkkisteami atnima birra Sámedikkis. Gažadaniskkadeapmi čájehii ahte ossodagain lea dárbu oahpaheapmái ja geahčadeapmi. Bargu lea álggahuvvon 2022:s. Sámediggi lea maid álggahan barggu čađahit bajitdási riskaárvvoštallama čatnon hálddahusa oađa strategiijaide ja mihttuide.

Almmolaš oastimat 2022:s.

Sámediggi deattuha ain ceavzilvuođa almmolaš oastimiin. Dasa lassin leat oasálastán kurssas Stáda standárdašiehtadusaid praktihkalaš geavaheamis. Leat dollojuvvon siskkáldas vuođđokurssat almmolaš oastimiidda ossodagain.
2022:s leat 20 oađa šiehtadusa dahkkon. Dáin ledje 3 rámmašiehtadusa, 1 šiehtadus dutkamis, 12 gálvo- ja bálvaluskontrávtta ja 4 oktasaššiehtadusa stádii.
Okta gilvaleapmi lea heaittihuvvon ollislaččat ja rievdaduvvon dárbbuid vuođul ii almmuhuvvo dađi eambbo.

Bargiid mearkkašahtti dilit

Sámedikki bargoveahka-, kapasiteahta ja gelbbolašvuođadilli
Sámediggi dárbbaša bisuhit, ovdánahttit ja geasuhit gelbbolaš ja áŋgiris mielbargiid olahan dihte doaimma mihttomeriid.

2022:s leat oktiibuot 27 virggi almmuhuvvon, gos oktiibuot ledje 144 ohcci. Dan 27 almmuhuvvon virggis, leat 17 virgáduvvon bistevaš virggiide, ja 3 gaskaboddasaš virggiide.

Gelbbolašvuođa ja bargoveagadárbu analyserejuvvo ovdal go virgi almmuhuvvo. Ohcciid lohku virggiide lea unnon maŋimus jagi.

Biddjojit maid resurssat ovddidit mielbargiid ja jođiheddjiid . Dat dahko kurssaid oasálastimis čatnon fágasurggiide mainna bargi bargá, fágaidrasttideaddji ovttasbarggu ja prošeavttaid bokte, ja ođđa bargguid ja ovddasvástádusguovlluid bokte. 2022 loahpas álggahuvvui maid jođiheddjiid ovddidankursa buot juogusjođiheddjiide ja ossodatdirektevrraide Sámedikkis. Kursa lea oktiibuot njealji čoagganeami badjel ja loahpahuvvo 2023:s.

Turnover čájeha gallis dat heitet doaimmahagas ja galle ođđa mielbargi bohtet sadjái. 2022:s lea turnover Sámedikkis 13 %. Buohtastahttin dihte lei turnover 2021:s 16 % ja 2020:s lei 15 %.

Dásseárvu ja vealaheapmi

Sohkabealjuogadeapmi olles Sámedikki hálddahusas lea 63,8 % nissonat ja 36,2 % dievddut. Sámedikkis leat njeallje virgádeami gos ohcciin lei sisafárrejeaddjiduogáš.

Eai leat mearkkašahtti bálkáerohusat sohkabeliid gaskkas oktiibuot. Sáhttet eaŋkildáhpáhusat gos leat erohusat sihke sohkabeliid ja joavkkuid gaskkas main seammasullasaš oahppoduogáš. Sáhttet iešguđetlágan sivat dáidda erohusaide, sáhttet rekruterenhástalusat, dahje prošeavttat mat bistet oanebottu.

Dearvvašvuohta, biras ja sihkarvuohta

2022:s lea plánenbargu álggahuvvon čađahit mielbargiidiskkadeami MUST. Iskkadeapmi lea plánejuvvon čađahuvvot 2023:s. 2022:s implementerejuvvui ruovttukantuvraortnet Sámediggái. Buozalmasjávkama čuovvuleapmi joatká. Sámediggi lea joatkán oasálastima Sykle til jobbenis. 2022:s eai leat čađahuvvon áittardanvuorut. Báikkálaš bargiidáittardeaddji lea čuovvulan ja eaŋkilis doaibmabijut leat álggahuvvon.

Buozalmasjávkan

2022:s lei ollislaš buozalmasjávkan 7,34 %. Sámedikki mihttu lea ahte doavttirdieđihuvvon buozalmasjávkan galgá niedjat 5,7 %ii. Ollislaš jávkamis 2022:s lea 4,78 % doavttirdieđihuvvon, mii lea 1 % vuollelis mihtu, ja iešdieđihuvvon jávkan lea 2,56 %. Oktiibuot lei buozalmasjávkan sullii 11,4 jahkebarggu 2022.
Doavttirdieđihuvvon buozalmasjávkan lea maŋimus 5 jagi leamaš ná:

Govus 19: Doavttirdieđihuvvon buozalmasjávkan

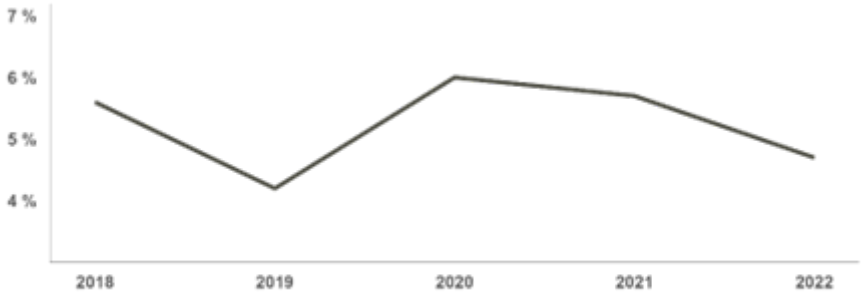

Ollislaš buozalmasjávkan doavttirdieđihuvvon ja iešdieđihuvvon maŋemus vihtta jagi lea ná leamaš:

Govus 20: Buozalmasjávkan oktiibuot

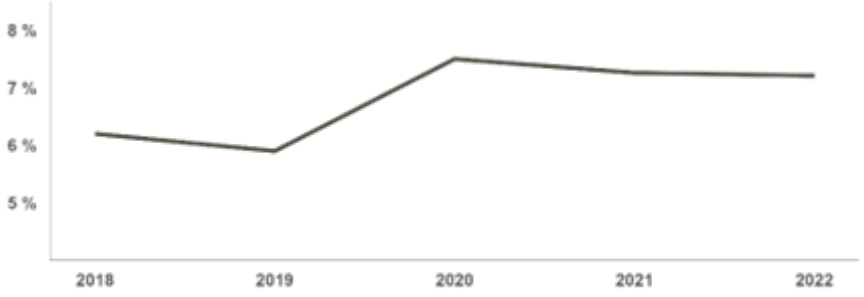

Juolludusreivviid čuovvoleapmi

Diehtosihkarvuođabargu

Sámedikki hálddahuslaš jođiheaddjijoavku mearridii juovlamánus 2019 Diehtosihkarvuođa prinsihpaid. Diehtosihkarvuohta lea juhkkojuvvon 3 váldooassái: olmmošsuodjalus, diehtosihkarvuohta elektronihkalaš ja ii elektronihkalaš hámis.

Diehtosihkarvuođa prinsihpa govvida mii buorre diehtosihkarvuohta lea, movt fuolahit buori diehtosihkarvuođa, geas leat rollat diehtosihkarvuođabarggus, ja manne diehtosihkarvuohta lea dehálaš. Sámediggi galgá vurket iežas ja čohkkejuvvon dieđuid mat leat dárbbašlaččat beaktilis ja tránsareanta áššemeannudeamis. Dieđut maid Sámediggi vurke iežas dahje eará ovttasbargoguimmiid duohkai galgá sihkkarastot, leat lobálaš ja luohtehahtti. Prinsihpa galgá sihkkarastit ahte dieđuid meannudeapmi sámedikkis lea luohtehahtti, ráddjejuvvo jus dárbu, ahte dat geat dárbbašit dieđuid ožžot daid, ahte buot geavaheddjiiguin galgá doarvái buorre ipmárdus ja máhttu diehtosihkarvuođa birra ja diehtosihkarvuođa riskkain.

Sámediggi lea 2021 hárjehusa vuođul bargan hástalusaiguin čatnon IT sihkkarvuhtii, mat dalle bohte albmosii. 2022:s lea oađa hárjehus čađahuvvon man vuolggasadji lei ráhkaduvvon "phisingfallehus". Sámediggi lea 2022:s joatkán e-oahppanvuođu, gos Sámediggi pláne duos dás doallat kurssaid IT-sihkkarvuođa birra, ja dainna lágiin dahkat bargiid dihtomielalažžan fáttá birra.

Oahpahallit

Sámediggi ii leat dahkan oađa oahpahallišiehtadusaid 2022:s. Sámedikkis eai leat leamaš návccat čuovvulit oahpahalliid 2022:s. Árvvoštallo váldit oađa oahpahalliid 2023:s IT ja kantuvra- ja hálddahusfágii. Sámediggi lea čatnon stáhtalaš suorggi oahpahuskantuvrii.

Ceavzilvuohta

Sámediggi bargá beaivválaččat kultuvrralaš ceavzilvuođain. Sámi kultuvra lea deddojuvvon, ja nu go boahtá ovdan Oassi golmmas de lea bargojuvvon sámi kultuvrra nannemiin ja ovdánahttimiin nu ahte galgá ceavzilis kultuvra esseanssalaččat min barggus. Danne lea Oassi 3 jahkedieđáhusas maid raporta min barggus ceavzilvuođain máŋgga dásis ja servodatsuorggis. Čujuhit maid čuoggái vuolábealde.

Lasáhusat guoddevašvuođamihtuide

Mihtut	Oassemihtut	Lasáhusat jahkedieđáhusas (kapihttalat)
	3.8) Olahit buohkaide dearvvašvuođabálvalusaid, maiddái ortnegiid mat várjalit ekonomalaš čuozahusaid vuostá. Buohkaide galget vuđolaš ja buorit dearvvašvuođabálvalusat leat olámuttus, ja maiddái sihkkaris, dárbbašlaš ja doaibmi dálkasat ja vaksiinnat main lea buorre kvalitehta, eai ge leat badjelmeare divrasat.	7.4 Dearvvášvuođa- ja fuolahusbálvalus – Sámi dearvvašvuođafágabirrasat – Saemien healsoedåehkie – Ovttasbargojulggaštus Oslo suohkaniin 7.4 Spesialistadearvvašvuođabálvalus – Sámi klinihkka 7.6.4 Åarjelsaemien healsoeviermie – njuolggodoarjja 7.6.5 Geavaheaddjivuđot fálaldat vuoras sápmelaččaid várás – njuolggodoarjja Oslo sámi vissui
	3.4) 2030 rádjai galget mánát mat riegádit beare árrat, ja jápmet dávddain mat eai njoamo, unniduvvot goalmmádasosiin eastademiin ja divššuin, ja mentála dearvvašvuohta ja eallinárvu galgá ovddiduvvot.	7.7 Álbmotdearvvašvuohta – Boazodoalu dálkkádat-/guohtunroasu olmmošlaš ja sosiála váikkuhusat – Iešsorbmema eastadanplána Sámis
	4.a) Ásahit ja ođastit oahppofálaldagaid mat leat heivehuvvon mánáide, ja vuhtiiváldet sohkabealerohusaid ja doaimmashehttejuvvon olbmuid. Ja mat sihkkarastet dorvvolaš, ráfálaš, searvadahtti ja beaktilis oahppobirrasa buohkaide.	2.9.2 Oahppoplánaid revideren – prošeakta – Oahppoplánaid doarjjaávdnasat – Sámegiel oahppoplána ohppiide geain lea giehtagiella – Eksámen ja árvvoštallan 2.10.2 Bargu eastadit givssideami – prošeakta 2.11 Oahpponeavvut 2.11.2 Doarjagat oahpponeavvoráhkadeapmái – ohcanvuđot doarjja 2.11.3 Oahpponeavvuid rámmašiehtadus 2.11.4 Ovttas|aktan|aktesne – njuolggodoarjja Sámi allaskuvlii
	5.1) Jávkadit buot vealaheami nissonolbmuid ja nieiddaid vuostá máilmmis.	3.7 Luondduvalljivuohta – Feminist action for gender justice 4.4.3 Mariidnaealáhusat – ohcanvuđot doarjja 8.8.3 Doarjja sámi dásseárvoorganisašuvnnaide – njuolggodoarjja
	5.2) Jávkadit buot veahkaválddálašvuođa nieiddaid ja nissonolbmuid vuostá, sihke	8.8.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi – prošeakta

	dan mii lea almmolašvuođas ja dan mii lea ruovttuin; dás oaivvilduvvon maiddái olbmuid vuovdima, seksuálalaš veahkaválddálašvuođa ja eará ávkkástallama.	
	8.3) Ovddidit politihka mii doarju produktiiva doaimma, ávddalaš bargosajiid ásaheami, fidnohutkkálašvuođa, hutkáivuođa ja innovašuvnna, ja maiddái doarjut ahte eambbo smávva ja gaskasturrosaš fitnodagat ásahuvvojit ja formaliserejuvvojit, earret eará dan bokte ahte fuolahit ahte ruhtadanbálvalusat leat olámuttos.	4.4 Vuođđoealáhusat 4.4.2 Mariidnaealáhusat – Guolleearit – Doarjagat 4.4.4 Eanandoallu, gilvvagárdedoallu, vuovdedoallu – Doarjagat – Eanandoallošiehtadus 4.4.6 Boazodoallu – Boazodoallošiehtadus – Doarjagat 4.4.13 Boazodoalloláhkalávdegotti čuovvuleapmi – prošeakta 4.5 Juohkelágan ealáhusat – Doarjagat 4.5.6 Sámi mátkeealáhusat – prošeakta 4.6 Hutkás ealáhusat – Doarjagat 4.6.4 Dáiddadállu – njuolggodoarjja
	8.4) 2030 rádjái galgá globála resurssaid ávkkástallan ain buoriduvvot sihke geavaheami ja buvttadeami oktavuođas. Ekonomalaš lassáneami čanasteamit birasbillisteapmái galget botkejuvvot logijagi doaibmaplána vuođul mii gieđahallá guoddevaš geavaheami ja buvttadeami, ja ovdánan riikkat mannet ovddemusas.	3.5.1 Areálahálddašeapmi – Bieggafápmohuksemat – Mearraareálaid hálddašeapmi 4.4.2 Mariidnaealáhusat – Luossahálddašeapmi deanušiehtadus – Mearradoalloealáhusa hálddašeapmi 4.4.12 Boraspireseminára
	8.9) 2030 rádjai hábmet ja johtui bidjat politihka mii ovddida guoddevaš turistaealáhusa mii háhká bargosajiid ja ovddida báikkálaš kultuvrra ja buktagiid.	4.5 Juohkelágan ealáhusat 4.5.3 Sápmi ealáhussiida – njuolggodoarjja 4.5.4 Nuorra ealáhushutkan – njuolggodoarjja 4.5.6 Sámi mátkeealáhusat – prošeakta – Sámi mátkeealáhusa oassestrategiija ja sámi mátkeealáhusfitnodagaid ealáhusprográmma – Faamoe báikkálašbiebmu – Máistu – Dutkan sámi mátkeealáhusat ja hutkás ealáhusat ja Sámedikki rolla

		4.6.3 Gelbbolašvuođavuđot hutkás ealáhusat – prošeakta – Šoop šoop – Sámi hábmema mearkagálvoortnet 4.7.2 Duodjeinstituhtta – njuolggodoarjja 4.7.3 Duodjeealáhusa ovddideapmi ja dasa rekrutteren – njuolggodoarjja boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvrii 4.7.4 Duoji ealáhussiehtadus – Sámiid duodji – njuolggodoarjja – Duojáriid ealáhus searvi – njuolggodoarjja – Investeremat, ovddidandoaimmat, konsuleantaveahkki, álggahandoarjjaortnegat ja prošeavttat – ohcanvuđot doarjja – Investeremat, ovdánahttindoaimmat, konsuleantaveahkki, álggahandoarjjaortnet ja prošeavttat – ohcanvuđot doarjja – Duodjestipeanda – Gelbbolašvuohta, oahpaheapmi, kurssat – Márkanheiveheapmi – Duoji organiseren 5.6.3 Festiválat – njuolggodoarjja
	10.3) Sihkkarastit ovttalágan vejolašvuođaid ja unnidit erohusaid eallindiliin, earret eará dan bokte ahte loahpahit vealaheaddji lágaid, politihkaid ja dábiid, ja ovddidit lágaid, politihka ja doaibmabijuid maid ulbmil lea olahit dán mihttomeari.	8.2.1 Hálddahus – Álgoálbmogiid vuoigatvuođat, riikkaidgaskasaš bargu ja dásseárvu – Gulahallan suodjalusain 8.8 Dásseárvu – Kriisaguovddášfálaldat sámi guovlluin – RomsaDál 8.8.2 Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi – prošeakta
	11.4) Nannet máilmmi kultur- ja luondduárbbi gáhttema ja suodjaleami.	5.2.1 Hálddahus – Kultuvra • Sámi girjerájusbálvalus • Lulli- ja julevsámegiel girjjálašvuođa gaskkusteapmi 5.4 Sámi dáidaga ja kultuvrra ovdánahttima heiveheapmi, ovttasbargu ja premissat • Sámi perspektiivvat Davviriikkalaš ministtarráđi barggus • Sámeráđđi – KulturSápmi • Arctic Art Summit 5.5 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda • Veneziabiennála • Nationálamusea

		5.5.2 Sámi dáiddáršiehtadus – šiehtadus 5.5.6 Sámi Dáiddaguovddáš – njuolggodoarjja 5.6 Sámi kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan 5.6.5 Museat – njuolggodoarjagat • Árran • Saemien Sijte • RiddoDuottarMuseat • Stiftelsen Deanu ja Várjjat Museasiida • Davvi álbmogiid guovddáš • Deanu ja Várjjat museasiida • Sámi Museasearvi • Kulturárbi 6.4 Kulturmuittuid hálddašeapmi • Kulturmuitoregistreremat Lufuohtás 6.4.3 Ceavccageađggi kulturmuitoguovllu dikšun- ja gaskkustanbargu – prošeakta 6.5 Sámi kulturmuitosuodjalusa rámmaeavttut • Láhkalávdegoddi ođđa kulturbirasláhkii • Ođđa nationála gáhttenstrategiijat 6.6.3 Láhččojuvvon kulturmuittuid čuovvuleapmi ja bajásdoallan – prošeakta 6.7 Vistesuodjalus • Vistesuodjalus • Sámi dáiddamusea • Fanassuodjalus
12 OVDDASVÁSTI-DEADDJI GEAVA-HEAPMI JA BUVTTADEAPMI	**12.2)** 2030 rádjai galgá olahuvvot luondduresurssaid guoddevaš hálddašeapmi ja effektiiva geavaheapmi.	3.3 Hálddahus – areálat, biras ja dálkkádat – Sámiid vuotna- ja riddogeavaheami kárten areálaplánemiid várás 3.5 Areálahálddašeapmi – Bieggafápmohuksemat – Finnmárkkuopmodat – Boazodoalu areáladárbbut – Davvi-Norgga konseaptaválljenčielggadeapmi – Mearraareálaid hálddašeapmi 3.5.2 Protect sápmi vuođđudus – njuolggodoarjja 3.6 Luondduresurssat – Minerálaroggan – Ođđa minerálaláhka 3.7 Luondduvalljivuohta – Biologalaš valljivuođa konvenšuvdna – Dálkkádat – Dálkkádatlávdegoddi 2050

		– Lodden 3.7.2 Suodjalanguovlostivraseminára 3.7.3 Vuođđogelbbolašvuohta, suodjalanguovlluid/álbmotmehciid hálddašeapmi – prošeakta
	13.1) Nannet buot riikkaid návccaid vuosttildit dálkkádatrievdamiid ja heivehit iežaset birasváraide ja luondduroasuide.	2.13 Oahppo- ja dutkanfálaldat – Dutkanráđi portfolioplánat 4.4.6 Boazodoallu – Boazodoalu guohtunroassu 4.4.15 Boazodoalu guohtunroasuid vásáhusaid čohkken – prošeakta
	13.3) Nannet ovttaskas olbmuid ja ásahusaid návccaid unnidit dálkkádatgássaid luoitima, unnidit dálkkádatrievdamiid ja heivehit iežaset daid váikkuhusaide, nannet sin návccaid árrat dieđihit, ja maiddái nannet oahpu ja diđolašvuođa dáid birra.	2.13 Oahppo- ja dutkanfálaldat – Dutkanráđi portfolioplánat 3.7 Luondduvalljivuohta – Biologalaš valljivuođa konvenšuvdna – Dálkkádat – Dálkkádatlávdegoddi 2050 4.4.6 Boazodoallu – Boazodoalu guohtunroassu 4.4.15 Boazodoalu guohtunroasuid vásáhusaid čohkken – prošeakta 8.6 Álgoálbmotvuoigatvuođat – ON biebmo- ja eanandoalloorganisašuvnna álgoálbmot biebmovuogádagaid lihttu (FAO)
	14.b) Dahkat mariidna resurssaid ja gávpemárkaniid olámuddui smávvaskála guolásteddjiide mat bivdet smávit bivdoneavvuiguin.	4.4.2 Mariidnaealáhusat – Guolleearit – Luossahálddašeapmi deanušiehtadus
	15.4) 2030 rádjai galget várreguovlluid ekovuogádagat suodjaluvvot, maiddái dáid guovlluid biologalaš valljivuohta, vai dat šaddet nannoseappot ja sáhttet váikkuhit guoddevaš ovdáneapmái.	Luondduvalljivuohta – Biologalaš valljivuođa konvenšuvdna – Dálkkádat – Dálkkádatlávdegoddi 2050 – Lodden
	16.3) Ovddidit riektestáhta nationála ja internationála dásis, ja sihkkarastit buohkaide dásseárvvu lága ovddas, riektesihkarvuođa ja riektesuodjalusa.	8.5 Davviguovllut – Árktalaš ovttasbargu 8.6 Álgoálbmotvuoigatvuođat – ON álgoálbmogiid bissovaš forum 2022 (UNPFII) – Fovsen-duomu riikkaidgaskasaš čuovvuleapmi – Duopmostuollostruktuvra 8.6.3 Sámerádđi – Norgga beale juogus – njuolggodoarjja

	16.7) Sihkkarastit guldaleaddji, searvadahtti, oassálasti ja ovddasteaddji mearridanproseassaid buot dásiin.	
17 OVTTAS JOKSAT MIHTTOMERIID	**17.17)** Doarjut ja ovddidit buresdoaibmi searvevuođa almmolaš dásis, almmolaš ja priváhta beliid gaskka ja siviila servodagas, searvevuođaid vásáhusaid ja resursastrategiijaid vuođul.	8.6.2 Doarjja riikkaidgaskasaš bargui – njuolggodoarjja 8.6.4 International decade of indigenous languages 2022-2032 – prošeakta
	17.14) Olahit eambbo ollislaš politihkalaš ovttaoaivilvuođa guoddevaš ovdáneami hárrái.	8.6 Álgoálbmotvuoigatvuođat – ON biebmo- ja eanandoalloorganisašuvnna álgoálbmot biebmovuogádagaid lihttu (FAO) 8.7 Dásseárvu ja solidaritehta – On biebmovuogádagat

5. oassi – Boahtteáiggi vejolašvuođaid árvvoštallan

Mii eallit dakkár áiggis go lea ráfehisvuohta máilmmis. Eurohpás lea soahti go Ruošša lea invaderen Ukraina ja dat váikkuha Eurohpá sihkarvuođapolitihka, máilmmiviidosaš biebmohivvodaga ja biebmosihkarvuođa.

Dát soahti váikkuha midjiide guhkit áigge, ja ii giige dieđe man guhká dat bistá. Sámedikki ovttasbargu Ruošša beale sámiiguin ja eará Ruošša eamiálbmogiiguin lea bissehuvvon, ja Sámediggi lea sakka fuolas Ruošša eamiálbmogiid dilis. Lea stuorra várra ahte ovttasbargu oalát bisána, ja ahte máilbmi fas gártá eallit dakkár ovttasbargovuoiŋŋas, mii lei galbma soađi áigge.

Politihkalaččat háliida Sámediggi nana Sámedikki, mii nákce doarjut sápmelaččaid guđet dárbbašit doarjaga, ja ahte Sámediggi doaibmá ovddasduvdin sámi servvodaga huksemis ja nannemis. Sámedikki mihttun lea hukset eamiálbmotparlameantta, nu ahte lea kapasitehta ja vejolašvuohta čoavdit ja ovddidit buot daid doaimmaid, main Sámi servvodaga dárbbut leat.

Sámedikki váikkuhangaskaoapmeortnegiin ja offensiivvalaš politihkas galgá positiivvalaččat váikkuhit báikkálaš árvohuksema, bargosadjemeari ja ássama. Sámediggi lea danin dehálaš oassi čovdosis oččodit ealli báikkálašservvodagaid ja maiddái positiivvalaš ovdáneami sihke sámi servvodagas, ja maiddái olles servvodagas sámi guovlluin.

Máilmmiviidosaš pandemiija geažil leat maŋimuš jagit leamaš gáibideaddjit, ja dat čájeha dan rašesvuođa mii min birasta. Sámi servvodat gárttai gieđahallat ja eallit giddejuvvon rájáiguin, ja measta buot miehtásámi ovttasbargu bisánii máŋgga iešguđege sektoris. Rádjegiddemis ledje stuorra váikkuhusat sámi bearrašiidda ja sogaide, danin go eai beassan deaivvadit guhkes áigái. Danin lea boahtteáiggis dehálaš dat, ahte Sámediggi fátmmastuvvo nationála gearggusvuođaplánemiidda, kriisagieđahallamiidda ja dehálaš nationála mearrádusain main leat váikkuhusat min ealáhusaid, bargguide, skuvllaide, dearvvašvuhtii ja sámi oktavuhtii.

Boahtteáiggis lea dárbu oktasaš davviriikkalaš strategiijaide máilmmiviidosaš kriissaid oktavuođas, ja ahte buot mearkkašahtti ja dehálaš dieđut maiddái addojuvvojit sámegielaide. Sámit orrot ja ellet riikkarájáid goabbatge/iešguđetge bealde, ja kriisadiliin ferte gávdnot oktasaš davviriikkalaš sámi gearggusvuođaplána sidjiide geat fertejit rasttildit ráji, leažžá dál sáhka ealáhusas, oahpus, politihkalaš ovttasbarggus dahje ruokto-bargo-dilis. Hearkkes joavkkus, nugo vuorrásat ja buohccit, eai oaččo dehálaš dieđuid daningo dat eai leat gávdnomis sin eatnigillii.

Ruošša ja Ukraina gaskasaš soahti buktá duođalaš balu ja eahpesihkarvuođa, ja lea váttis dál diehtit dan, mo boahtteáigi šaddá. Eat dieđe dange goas ja movt sáhttá fas ovttasbargagoahtit politihkalaččat Ruošša beale sámiiguin ja Ruošša eamiálbmogiiguin maŋŋel go soahti nohká. Miehtásámi politihkalaš, kultuvrralaš ja sosiála ovttasbargu lea bissehuvvon.

Soađis leat leamaš ja leat stuorra váikkuhusat boahttevaš buolvvaide. Leat stuorra humaniteara váikkuhusat, ja dát soahti doalvu min maiddái duohta eahpesihkkaris boahtteáigái. Dát váikkuha máilmmiekonomiijii ja áitá máilmmiviidosaš biebmosihkarvuođa. Jus invašuvnna ja soađi geažil čuožžilit kriissat fáhkka, de ferte sámi servvodat leat gearggus dustet stuorra olmmošjoavkkuid.

Sihke pandemiija ja soahti leat váikkuhan máilmmiekonomiijii. Haddeloktaneamis leat heajos váikkuhusat min servvodahkii. Sihke sámi ealáhusain ja sámi ruovttudoaluin gártet ekonomalaš hástalusat go energiijas, biepmus ja eará vuođđoávdnasiin lassána haddi.

Sámi guovlluid ealáhusovdánahttima eavttut leat muđuige eanet hástaleaddjit go guovddáš guovlluin. Álbmoga heajos dahje negatiivvalaš lassáneapmi ja álbmoga boarásmuvvan váikkuhit bargosadjemearrái, ja investerenkapitála váilevašvuohta dahká hástaleaddjin ásahit ođđa doaimmahagaid. Dát eavttut dagahit sámi guovlluid ealáhuseallima erenoamáš rašes dillái. Márkana bissovaš ráfehisvuohta váikkuha maiddái boaittobealeguovlluid ealáhusaide, ja inflašuvnna, energiijahattiid ja reanttuid loktaneami geažil ii leat eahpelunddolaš dat, ahte kapitálalaččat geahnohis guovlluid ealáhuseallin gártá gillát erenoamáš garrasit.

Sámi guovlluid vuođđoealáhusat, erenoamážit eanandoalus, dieđihit ahte leat váttis áiggit go áŋgiruššanfáktorat (boaldámuša, gieddegilvagiid, fuođđariid, jnv.) divrot, mii njeaidá gánnihahttivuođa, ja lea stuorát várra ahte doalut heaittihuvvojit. Seammás oaidnit ahte biebmobuvttasihkarvuohta ja biebmobuvttagearggusvuohta fokuserejuvvo eambbo, mii nanne min vuođđoealáhusaid boahtteáiggis. Hástalussan lea sihkkarastit vuođđoealáhusaid rámmaeavttuid, mii dahká vejolažžan ceavzit dálá váttis ja ráfehis áiggis.

Lea váttis dadjat juste man garrasit márkana ráfehisvuohta váikkuha njuolgut sámi ealáhuseallimii, go lea váttis mihtidit guđemuš aktevrraid sáhttá rehkenastit sámi ealáhusaktevran. Máŋgga árbevirolaš sámi ealáhusas váilot sierra ealáhuskodat almmolaš registeriin, ja dál ii gávdno vel reála vuohki mihtidit mo máilmmimárkana ráfehisvuohta váikkuha sámi álbmogii.

Váilevaš metoda mihtidit sámi guovlluid ovdáneami ii guoskka duššefal ealáhuseallimii, muhto sámi álbmoga buot aspeavttaide. Eai gávdno dohkálaš lahkonanvuogit dasa, ahte mo sáhttá háhkat dárbbašlaš dieđuid sámi álbmoga birra, ja gažaldat das ahte mo dán hástalusa sáhttá čoavdit, šaddá dađistaga duođaleabbon. Mis váilot dieđut mat sáhttet veahkehit min ovddidit vel buoret politihka, ja mis váilu maiddái okta dain deháleamos gaskaomiin gozihit mo Norgga stáhta ollašuhttá iežas lágalaš ja olmmošvuoigatvuođalaš geatnegasvuođaid sámi álbmoga hárrái.

Dáhtá lea resursa man árvu loktana čađat. Dat ii leat deháleaš dušše deaivilis politihka ovddideamis ja Norgga stáhta goziheamis, muhto maiddái earret eará stuorra gávppálaš aktevrraid hárrái. Dákkár áiggis go dáhtámearri ja ovdánan algoritmmat lassánit ja go goanstajierbmi ovdána, de lea mearrideaddji ahte sámi álbmot váldá dieđuidis iežas háldui nu jođánit go vejolaš, sihkkarastin dihtii dan, ahte dát geavahuvvojit nannet sámiid dili.

Dáruiduhttima váikkuhusat váikkuhit ain Sápmái. Giela massin lea dagahan ahte váilot fágaolbmot, mii fas váikkuha sámegielat fálaldagaid olámuttolašvuhtii ja kvalitehtii. Dálá sámi servvodat lea gelbbolašvuođakriissas, mas váilot fágaolbmot geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta buot servvodatsurggiin, erenoamážit oahpahussuorggis. Mánáidgárddiin váilot bargit geain lea sámi giella- ja kulturgelbbolašvuohta, nu ahte sáhtáše fállat buori sámegielat mánáidgárdefálaldaga. Sámegiel oahpaheddjiid váilevašvuohta lea okta váldosivain dasa, ahte sámi ohppiid rievttit oahpahussii sámegielas ja sámegillii eai ollašuva. Dan oktavuođas bohciidit gažaldagat das, ahte mo dán kriissa sáhttá čoavdit – mo mii sáhttit sihkkarastit dan, ahte váhnemat válljejit sámegiela mánáidasaset, ja mo galgat mii oažžut eanet sámegiela giellageavaheddjiid?

Sámi giella- ja kulturgelbbolašvuođa váilevašvuođas leat stuorra váikkuhusat bálvalusdoaimmaide mat leat sámi álbmoga váste. Sámediggi oaidná ahte dán gelbbolašvuođakriissa sáhttá čoavdit duššefal ovttasbarggu bokte oahppo- ja dutkanaktevrraiguin ja aktevrraid gaskka. Diehtu ja gelbbolašvuohta sámi giela, kultuvrra ja servvodateallima birra, ja sámiid rivttiid birra eamiálbmogin, fertejit šaddat oassin Norgga oppalaš gelbbolašvuođas. Dát ovddasvástádus gullá buot oahppo- ja dutkanbirrasiidda, ollašuhttin dihtii ON guoddevašvuođamihtuid. Golbma davimus UA-ásahusa, Sámi allaskuvla, UiT Norgga árktalaš universitehta ja Nuortta universitehta, leat ovttasbargan máŋgga suorggis, mii lea buktán buriid bohtosiid.

Lea dehálaš ahte universitehtat ja allaskuvllat muđui riikkas atnet servvodatovddasvástádusaset duođas ja láhčet dili iešguđetge oahppofálaldagaide ja vuoruhit dutkamiid mas mihttun lea oažžut eanet fágaolbmuid geain lea sámi giella- kulturgelbbolašvuohta. Jus dát galgá leat čađahahtti, de ferte áŋgiruššat nationálalaččat, seamma láhkái go ovddeš nationála áŋgiruššamiin dain fágasurggiin main lea leamaš gelbbolašvuođaváilivuohta. Lea dehálaš ahte geabbilis oahppofálaldagat leat olámuttus, ollašuhttin dihtii báikkálaš ja guvllolaš sámegiel gelbbolašvuođadárbbuid, ja maiddái bisuhan- ja ealáskahttin dihtii sámegielaid.

Sámedikki oainnus sámi dutkama stuorámus hástalus lea váilevaš ruhtadeapmi sámi dutkanprošeavttaide. Sámi dutkama portfolio lea dušše unna oasáš Norgga dutkanráđi ollislaš portfolios, ja leat dušše okta dahje guokte prošeavtta mat ruhtaduvvojit jahkásaččat. Okta vejolašvuohta ásahusaide ovttasbargat loktet kvalitehta ja nannet kapasitehta dán suorggis lea Norgga dutkanráđi dutkanskuvlaortnet. Dutkanskuvllat galget nannet iešguđege fágaid dutkanoahpuid ásahusaid gaskasaš geatnegahttojuvvon fierpmádatovttasbargguid bokte. Maiddái sámi dutkanbirrasat UA-sektora olggobealde fertejit nannejuvvot nu, ahte čohkkejuvvon gelbbolašvuohta ja kapasitehta sáhttá buorebut veahkkin hukset sámi servvodaga gelbbolašvuođa.

Sámi dáidda- ja kulturásahusat leat dehálaš ovddasduvdi sámi kultuvrra nannemis. Maŋimuš jagiid lea sámi filbmabiras dihtomielalaččat ja strategalaččat áŋgiruššan sihke nationálalaččat, davviriikkalaččat ja riikkaidgaskasaččat sihke ovddidit, buvttadit ja almmuhit sámi filmmaid ja TV-ráidduid. Dán áŋgiruššamis leat leamaš positiivvalaš váikkuhusat, ja filbmabiras bargá strategalaččat sihkkarastit jahkásaš juolludemiid, ja dat stuorámus ovddasduvdi lea Internašunála Sámi Filbmainstituhtta.

Maiddái sámi dáidagis lea leamaš gelddolaš ovdáneapmi riikkaidgaskasaš čájáhusain, main leat fokuseren sámi dáiddáriid politihkalaš áŋgiruššamii. Ovdáneami lea guhkitáiggi barggu boađus, ja sámi dáiddárat leat dehálaččat sámi dáidaga oainnusmahttimis, sihke báikkálaččat, guvllolaččat, nationálalaččat, davviriikkalaččat ja riikkaidgaskasaččat. Sámedikki mihttun lea ahte Sámi dáiddamusea duohtandahkkojuvvo čuovvovaš jagiid áigge. Sámi kulturásahusaid galgá sáhttit buohtastahttit vástideaddji dáčča ásahusaiguin gelbbolašvuođa, kapasitehta ja fysalaš heivehusaid hárrái. Olahan dihtii mihtu lea dehálaš ahte Sámediggái lasihuvvojit liigeresurssat. Sámi dáidaga ja kultuvrra nationála kulturloktemiin lea vejolaš ovddidit sámi kulturásahusaid oađđa ja dárbbašlaš dássái. Go Beaivváš Sámi Našunálateáhtera oađđa teáhtervisti rahppojuvvo 2024:s, de teáhterii boahtá oađđa ja dehálaš áigodat, heajos dilis viidáseappo ovdáneapmái ja lávdedáidaga oađđa rekrutteremii.

Sámi kulturmuittut leat dehálaččat identitehta hábmemis. Máttuid luottat leat oinnolaš duođaštusat sápmelaččaid leahkimis ja eanageavaheamis ja leat maid dehálaš oassi areálaplánemiid máhttovuođus. Dálá dilášvuohta, go leat váilevaš virgeresurssat sámi kulturmuitohálddašeamis, mielddisbuktá dan, ahte ráfáiduhtton sámi kulturárbi vealahuvvo go buohtastahttá muđui Norgga kulturárbbiin. Dát guoská erenoamážit vistegáhttemii. Lea dárbu doarjjaortnegiidda mat leat heivehuvvon sámi visteárbái ja dán suorggi hástalusaide. Ollu visttit eai šat geavahuvvo ja dain lea danin unnán geavahusárvu eaiggádiidda. Visttiid desimeren lea mearkkašahtti, ja dálá doarjjaortnetnjuolggadusaiguin ii sáhte Sámediggi čađahit sámi visteárbbi mearrediđolaš ja guhkitáigásaš hálddašeami. Dálkkádatrievdamat ja kulturduovdagiid vesáluvvan váikkuha maiddái sámi kulturmuittuide. Eanet biekkat ja arvvit leat áittan visteárbái. Kultur- ja duottarduovdagiid vesáluvvan mielddisbuktá dan, ahte sámi kulturmuittut eai šat oidno seamma bures ja danin masset rolla sámi geavaheami ja ássama mearkan.

Dálá biraskriissa ferte geahččat luonddukriissa oktavuođas. Luonddu ja areálaid gáržžideamit, fossiila boaldámušaid geavaheami lassáneapmi ja ekovuogádagaid billisteapmi váikkuhit maiddái dálkkádatrievdamiid lassáneapmái. Seammás go fossiila boaldámušat eai leat seamma bures olámuttus, de lea čuožžilan energiijakriisa ja elrávdnjehattit leat loktanan, mii lea áittan

areálaide, nugo bieggafápmorusttegiid ja elrávdnjelinjjáid huksema oktavuođas. Dán lassin lea riikkaidgaskasaš ovttaoaivilvuohta das, ahte ovdal jagi 2030 galget unnimustá 30% eanaviidodagain, sáivačáziin, riddoguovlluin ja mearas suddjejuvvot ja hálddašuvvot beaktilit nu, ahte guovllut main lea erenoamáš mearkkašupmi biologalaš máŋggabealatvuhtii ja ekovuogádatbálvalusaide deattuhuvvojit. Areálasuddjen sáhttá leat buorre, muhto jus suddjen eastá sápmelaččaid (ja eará eamiálbmogiid) árbevirolaš geavaheami iežaset guovlluin, de sáhttá seamma suddjen adnojuvvot problemáhtalažžan eamiálbmogiid geahččanguovllus.

Sámedikki ovttasbargu ja solidaritehta eará eamiálbmogiiguin muitala midjiide dan, ahte eat leat iehčanassii čuolmmaiguin ja hástalusaiguin maiguin deaivvadit iešguđetge dásis politihkalaš ja hálddahuslaš vuogádagas dain stáhtain gos mii orrut ja eallit. Eanaš eamiálbmogiidda lea sáhka kultuvrra ja giela ceavzimis. Lea dehálaš leat oidnosis riikkaidgaskasaš arenas, go dat čájeha máilbmái dan ahte mii leat okta álbmot, okta našuvdna. Mis lea iežamet searvevuohta, kultuvra, oktasaš giella, symbolat, árvvut ja vuođđoguoddu. Dát lea identitehtamet man lea dehálaš oainnusmahttit.

6. oassi – jahkerehketdoallu

Jođiheddjiid mearkkašumit

Ulbmil

Sámediggi lea organiserejuvvon hálddašanorgánan mas leat sierra bruttofievrrideami fápmudusat stáhta bušeahta olggobealde (nettobušeteren doaibma). Stuorradiggi lea mearridan juolludannjuolggadusaid bruttobušeterenprinsihpas ja duođaštuvvo juohke jagi netto juolludanmearrádusain gollopoastta 50 vuolde

Stuorradikki mearrádus mearkkaša ahte doaibma:

- Lassin sisaboađuide 50-poasta juolludusas sáhttá hálddašit olggobeale sisaboađuid ollásit doaimma ulbmilii.
- Oažžu fievrridit dán jagáš doaibmabohtosa čuovvovaš bušeahttajahkái. Doaibma hálddaša vejolaš positiivvalaš jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto dávistettiin Stuorradikki bušeahttamearrádussi.

Duođaštus

Jahkerehketdoallu dahkkojuvvo čuovvovaččaid vuođul:

- Stáhta ekonomiijastivrema njuolggadusat ja stáhta ekonomiijastivrema mearrádusat.
- Johtočálus 115 stáhtalaš doaimmaid jahkerehketdoalu ráhkadeapmi ja ovdanbidjan.
- Johtočálus 114 Stáhta rehketdoallostandárddaid (SRS) geavaheapmi doaibmarehketdoalus.
- Gielda- ja ođasmahttindepartemeantta lea mearridan njuolggadusat Sámedikki ekonomiijahálddašeami várás.
- Gielda- ja guovlodepartemeantta juolludusreive 2022 várás.

Mun oaivvildan ahte rehketdoallu addá buori gova dain juolludusain maid Sámediggi beassá hálddašit, Sámedikki rehketdollui fievrriduvvon goluin, boađuin, omiin ja velggiin.

Rehketdoalu deałalaš bealit

Sámedikki rehketdoallu lea biddjojuvvon stáhta rehketdoallostandárddaid ja dasa gullevaš bagadannotáhtaid mielde maid Finánsadepartemeanta ja Ekonomiijastivrema direktoráhta leat ráhkadan.

Sisaboahtu juolludusain lea lassánan12,5 miljovnna ruvnnuin 2021 ektui. Dása sivvan leat vuosttažettiin liige juolludeamit Gieldda- ja guovlludepartemeanttas Saemien Sijte viessoláigui ja St. Dieđáhusa čuovvoleapmái Dieđáhus 37 (2020-2021) - Ealáhusvuođđu ealli sámi báikegottiide. Dasa lassin lea sisaboahtu doarjagiin ja fievrridemiin unnon 1,2 miljovnna ruvnnuin mii boahtá das go projeavttaid viidodat lea unnon 2021 rájes 2022 rádjai. Gávpe- ja láigodienas lea seamma dásis go 2021:s.

Bálkágolut leat lassánan oktiibuot 2,7 miljovnna ruvnnuin (2,2 %) 2021 ektui. Váldosivva dasa leat bálkášiehtadallamat 2022:s mat ledje 2,46 %

Eará doaibmagolut leat 18,6 miljovnna ruvnnuin (24,1 %) lassánan 2021 ektui. Vuosttažettiin leat čuovvovaš áššit dása sivvan;

- olggosgolut viessoláigui leat lassánan haddeheivehemiid olis ja maiddái elrávnnji ja energiija golut leat lassánan.

- nevvohatbálvalus lea lassánan (dulkongolut, dievasčoahkkima streamen,ovdaprošeaktabargu ásodagaid huksemii ollesáiggepolitihkkáriidda, oahpponeavvorámmašiehtadusat, hápmemanuála, HR-systema, dásseárvodieđáhus, Saviomusea guorahallan, Arctic Arts Summit jna.)
- mátkkit ja čoahkkimat lassánedje arvat 2021 ektui go servvodat eanet ráhppásii maŋŋel covid-19

Doarjja earái lea 5,2 miljovnna ruvnnuin lassánan 2021 ektui. Dása sivvan leat vuosttažettiin liige juolludeamit Sámediggái Gieldda- ja guovlludepartemeanttas Saemien Sijte viessoláigui ja St. Dieđáhusa čuovvoleapmái Dieđáhus 37 (2020-2021) - Ealáhusvuođđu ealli sámi báikegottiide.

Oanehisáiggevealgi lea lassánan 10,2 miljovnna ruvnnuin 2021 ektui. Váldosivva dása lea lágideaddjivealggi lassáneapmi ja almmolaš vearrogollovealggit. Dasa lassin lea várrejuvvon eambbo sisaboađuide ja fievrridemiide mat eai leat duođaštuvvon, gehččet 15. nota

Eará oanehisáigevealggi unnun lea 3,6 miljovnna ruvnno ja dasto lea vuosttažettiin unnit dietnasa dihte go 2022 rehkegat easka 2023 ođđajagemánus bohte.

Revišuvdnaortnet

Riikarevišuvdna lea Sámedikki revisora ja duođašta Sámedikki jahkerehketdoalu. Jahkerehketdoallu ii leat vel gárvvisin reviderejuvvon, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus boahtá nuppi njealjehasas 2023. Revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo dalán go ovddiduvvo Riikarevišuvnnas, ja galgá almmuhuvvot go oažžut dan.

Kárášjohka, guovvamánu 8. b. 2023

Silje Katrine Muotka
Sámedikki presideanta

Inger Marit Eira-Åhren
Direktevra

Prinsippanota jahkerehketdollui

Sámediggi lea hálddašanorgána mas leat sierra fápmudusat bruttofievrrideapmái olggobealde stáhta bušeahta (nettobušeteren doaimmat). Sámedikki rehketdoallu lea ráhkaduvvon ja biddjojuvvon stáhta ekonomiijastivrema njuolggadusaid lagat njuolggadusaid mielde("mearrádusat"). Rehketdoallu ovddiduvvo čuoggá 3.4.1 mearrádusaid gáibádusa mielde Finánsadepartemeantta johtočállosa R-115 juovlamánnu 2022 lagat mearrádusaid mielde ja vejolaš lassigáibádusaid mearrida Gielda- ja guovlodepartemeanta, mii lea ráđđehusa ovddasvástideaddji departemeanta ráđđehusas sámepolitihka ovttastahttimii.

Gielda- ja guovlodepartemeantta (GGD) gulahallama mielde lea Sámediggi mearridan fievrridit rehketdoalu stáhta rehketdoallostandárddaid (SRS) mielde. gč. Mearrádusaid čuoggáin 3.4.2 ja 3.1.6 "Sámedikki 31.08.2020 ekonomiijahálddašeami njuolggadusat". Ovddit rehketdoalloáigodaga buohtastahttinlogut oidnojit guđege rehketdoallolinjá ja notáhtaid oktavuođas.

Sirdinvuđot boađut

Sisaboađut sisafievrriduvvojit go dat leat dinejuvvon. Sirdimat boađusfievrriduvvojit dainna árvvuin mii mávssus lea go sirdin čađahuvvo.Bálvalusvuovdin fievrriduvvo sisaboahtun dađi dađistaga.

Sisaboađut juolludusain ja sisaboađut doarjagiin ja sirdimiin

Sisaboađut juolludusain ja sisaboađut doarjagiin ja sirdimiin boađusfievrriduvvojit dan áigodagas go dat doaimmat mat leat eaktuduvvon ruhtaduvvot sisaboađuiguin, leat čađahuvvon, dat mearkkaša dan áigodagas go golut gártet (vuostálas buohtastahttin). Vuostálas buohtastahttinprinsihppa geavahuvvo jagi loahpas. SRS 10 hárrái máksojuvvon juolludusat, mat gullet oppalaččat loahpahuvvon aktivitehtaide, fievrriduvvojit boahtun, vaikke dat addet positiivvalaš bohtosa.

Dat oassi juolludussisaboađuin ja sullasaččain mat geavahuvvojit eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid háhkamii mat fievrriduvvojit balánsii, eai fievrriduvvo sisaboahtun háhkanáigemuttus, muhto fievrriduvvojit dan rehketdoallolinnjá balánsii, mii čájeha stáhta eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeami.

Dađi mielde go eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid geahpádusat fievrriduvvojit gollun, de fievrriduvvo sisaboahtun vástideaddji submi stáhta eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis. Áigodaga sajusteami sisaboahtofievrrideapmi boađusfievrriduvvo sisaboahtun juolludusain. Dat mielddisbuktá ahte gollun fievrriduvvon geahpádusat leat mielde doaimma doaibmagoluin almmá dan haga ahte dat váikkuhit bohtosii.

Sisamáksimat mat disponerejuvvojit olggosmáksimiid váste earáide (doarjjahálddašeamit ja eará fievrrideamit stáhtas) eai fievrriduvvo boahtun, muhto merkejuvvojit balánsii dan boddii go vuordit olggosmáksima loahpalaš vuostáiváldái.

Golut

Golut mat gusket sirdinvuđot sisaboađuide fievrriduvvojit gollun seamma áigodagas go gullevaš sisaboahtu.

Golut mat ruhtaduvvojit juolludussisaboađuin ja doarjja- ja sirdin sisaboađuin, fievrriduvvojit gollun dađistaga go doaimmat čađahuvvojit.

Penšuvdna ja joavkoeallindáhkádus

SRS 25 addosat bargiide bidjá vuođđun álkiduvvon rehketdollui guoski lahkoneami penšuvnnaide. Danne ii leat rehkenastojuvvon vejolaš badjelbáza/vuollebáza penšunortnega geažil nu mo NRS 6 čilge.

Sámediggi duođašta bargoaddioasi bohtosiid penšuvdnamávssus dego penšuvdnagollun. Penšuvdna goloduvvo dego SPK penšunortnet livččii vuođđuduvvon ruhtabidjui.

2022 rájes lea SPK rievdadan penšuvdnamáksoortnega stáhtalaš doaimmaide. Ođđajagemánu 1.b.2022 rájes máksá Sámediggi penšuvdnamávssu vuođđuduvvon erenoamáš dáhpáhusaide oassin doaimmahaga bargoaddioassái. Ahte máksu lea erenoamáš doaimmahahkii, mearkkaša ahte meroštallo ovttaskas doaimmahaga vuođul, ii doaimmahaga joavkkuiguin ovttas. Ahte dat lea dáhpáhusaide vuođđuduvvon, mearkkaša ahte vuhtii váldá duohta dáhpáhusaid doaimmahaga miellahttomáddodagas, nu ahte lassibálká lea ovttamađe miellahttu dietnasa ektui. Miellahttooassi mii lea 2 % bálkávuođus ii leat rievdan.

Sámediggi máksá penšunmávssu ja bargoaddioasi Stáhta penšunkássii (SPK) bargiid, politihkalaš ráđđeaddiid ja ollesáiggepolitihkkariid várás, Sámedikki juolludus gokčá goluid.

Sámediggi gullá doaimmahagaide geat eai mávsse bargiideallindáhkádusa SPK:ii. SRS olis galgá Sámediggi čájehit bargiideallindáhkádusa doaimmahaga rehketdoalus sihke gollun ja meroštalli sisaboahtun.

Láigošiehtadusat

Sámediggi lea válljen ávkkástallat álkit vuogi SRS 13:s láigošiehtadusaid birra ja klassifisere buot láigošiehtadusaid operašuvnnalaš láigošiehtadussan.

Vuođđorusttegiid klassifiseren ja árvvoštallan

Vuođđorusttegat leat bistevaš ja hui stuorra oamit maid doaibma hálddaša. Bistevaš mearkkaša ahte ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet. Hui stuoris mearkkaša bođuháhkan (oastin) mas háhkanárvu lea 50 000 ru dahje eanet. Vuođđorusttegat fievrriduvvojit balánsii háhkanárvun mas leat gessojuvvon eret geahpádusat.

Dekomponeren geavahuvvo stuora vuođđorusttegiidda mat leat máŋgga oasis iešguđetlágan ávkkástalli eallinagiin. Doaibmaruđas fievrriduvvo juohke oassi mas lea mearkkašahtti háhkanárvu doaibmaruđa ollislaš háhkanárvvu ektui balánsii sierra ja dain vuoliduvvo árvu lineáralaččat dan mielde man guhká daid navdet bistit doaimmas ekonomalaččat.

Kánturgálvvut ja dihtorat (PCat, bálvvárat jed.) maid ávkkástallanáigi lea 3 jagi dahje eanet, leat fievrriduvvon balánsii sierra joavkun.

Vuolidanvuohki mii atno vuođđorusttegiidda lea lineára vuolideapmi bargoreaiddu ekonomalaš eallináigi badjel doaimmahagas

Vuođđorusttegiin njeidojuvvo árvu duohta árvui vejolaš geavahanrievdama geažil, jus duohta árvu lea uhcit go balánsii fievrriduvvon árvu.

Ossosiid ja osiid investeren

Go sirddiimet SRS:ii 01.01.2016 de oasuspoasttat árvvus adnojuvvojedje ja girjejuvvojedje Sámedikki oassin iežas kapitála girjemis fitnodagain. Investeremat ossosiin ja osiin unniduvvojit duođalaš árvun jos árvonjiedjan ii vurdojuvvo leat gaskaboddosaš.

Ossosiid ja osiid oađđa háhkamat girjejuvvojit oastingolu balánsii.

Johtoomiid ja oanehisáigge velggiid klassifiseren ja árvvoštallan

Johtuomiide ja oanehisáigge velggiide gullet poasttat maid máksináigemearri lea jahki maŋŋá oastináigemuttu. Eará poasttat leat klassifiserejuvvon vuođđorusttegiin/guhkesáigge vealgin. Johtuoamit árvvoštallojuvvojit dan vuolimus árvui háhkangolus ja duohtaárvvus. Oanehisáigge vealgi fievrriduvvo balánsii dainna supmiin mii lei go vealgi ásahuvvui.

Gáibádusat

Vealgugasgáibádus ja eará gáibádusat leat fievrriduvvon balánsii dainna árvvuin mii gáibádusas boahtá ovdan maŋŋá go lea gessojuvvon eret submi mii fievrriduvvo vurdojuvvon vealgevahágin. Vealgevahát fievrriduvvo rehketdollui juohke gáibádusa oktagaslaš árvvoštallama vuođul.

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuođas ja eará sirdimat

Rehketdoallolinjjás "Vealgi mii guoská doarjjahálddašeapmái ja eará juolludemiide stádas" dássetvuođas bustávva D romalaš lohku IV, leat sihke dán jagáš dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge, ja ovddit jagiid dohkkehuvvon doarjagat mat eai leat máksojuvvon rehketdoallojagi áigge.

Rehketdoallolinjjás “vuostáiváldojuvvon doarjjajuolludusat mat eai leat juhkkojuvvon” , leat sisamáksimat maid Sámediggi disponere olggosmáksimiin earáide, mas olggosmáksin loahpalaš vuostáiváldái ii dáhpáhuva ovdalgo maŋŋel rehketdoallojagi.

Stáhta kapitála

Stáhta kapitálii gullet doaibmakapitála, lidnemat ja stáhta eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi SRS 1 vuođul. Boađusrehketdoalu ja balánssa bardinplánat. Oassi čájeha mo stáhta ollislaččat ruhtada doaimma.

Doaibmaopmodat

Sámediggi ii oamas doaibmaopmodaga.

Lidnen

Nettobušeterejuvvon doaimmaid oktavuođas lea buot balánsapoasttaid netto submi earret eahpeávnnaslaš oamit ja bistevaš doallobiergasat, ruhtaduvvon lidnejuvvon juolludusruhtaduvvon doaimmain, doaibmakapitálain dahje dakkár juolludusain, doarjagiiguin ja sirdimiiguin mat eai leat fievrriduvvon sisaboahtun.

Mo stáhta ruhtada eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid

Stáhta eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi čájeha sisaboađu juolludusain ja vástideaddji doaimmain mat leat geavahuvvon immateriála omiid ja bistevaš doallobiergasiid skáhppomii. Eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid árvvus, mii lea fievrriduvvon balánsii, lea danin vuostepoasta rehketdoallolinjjás stáhta eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeamis.

Doarjagat mat eai leat fievrriduvvon sisaboahtun

SRS 10 č. 9 olis nettobušeterejuvvon doaimmat eai galgga fievrridit juolludemiid mat gusket doaimmaide mat eai leat čađahuvvon ovdal 31.12 rehketdoallojagi. Juolludus ovdanbukto doarjjan mii ii leat fievrriduvvon boahtun dásádatlogahallamis, C. Stáhta kapitála vuolde.

Doarjjahálddašeapmi ja eará stáhtalaš juolludeamit

Doarjjahálddašeapmi ja eará stáhtalaš juolludeamit čájehuvvojit maŋŋel dihto prinsihpalaš áigodaga juohkimiid. Juolluduvvon doarjagat girjejuvvojit dan jagi go olggosgollu mieđihuvvo olggosgollun vealgekontoposteremiin olggosgollokontos ja lágideaddjivealggi kredihttaposteremiin. Doarjagiid máksimis šaddá lágideaddjivealgekonto velggiid vuollai ja báŋkokonto ovdagihtii máksá.

Reaidaruhtabardin

Reaidaruhtabardin lea ráhkaduvvon dan njuolgga málle vuođul, mii lea heivehuvvon stáhta doaimmaide.

Stáhta rámmaeavttut

Iešdáhkideaddjiprinsihppa

Stáhta doaibmá ieš dáhkideaddjin. Danne eai leat vel váldojuvvon mielde daidda poasttaide balánssas dahje boađusrehketdoalus, mat geahččalit čájehit molssaektosaš netto dáhkádusgoluid dahje geatnegasvuođaid.

Stáhta konsearnakontoortnet

Stáhta doaimmaide guoská stáhta konseardnakontoortnet. Konseardnakontoortnet mearkkaša ahte buot beaivválaš máksimat loahpahuvvojit daid loahpparehkenastinkontoid ektui mat leat doaimmas Norgga Báŋkkus

Sámediggi lea čatnon stáda konseardnakontoortnegii Norges Bankas mearrádusa gáibádusaid olis č. 3.7.1. Sámediggái biddjojit máksinnávccat jeavddalaččat birra jagi máksinplána olis geatnegas departemeanttas KDD ja disponere sierra loahpparehketdoallokontu Norges Banka konseardnakontoortnegis. Reantu ii rehkenastojuvvo. Nettobušeterejuvvon doaimmat doalahit máksinnávcca jagi loahpas.

Juolludusraporteren

Nettobudsjetterte virksomheter får bevilgninger stilt til disposisjon på en annen måte enn Nettobušeteren doaimmat ožžot juolludusaid geavahussii eará vuogi mielde go bruttobušeteren doaimmat ja dain lea álkidahttojuvvon raporteren stáhtarehketdollui. Juolludusraporterema hábmen speadjalastá dan.

Listemis lea mielde bajit oassi, mii čájeha, maid doaibma lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke stáhtakontu (kapihtal/poasta) nammii. Listema gaskkamus oasis oidno mii lea raporterejuvvon likviditehtaraporttas stáhtarehketdollui. Likviditehtaraporttas oidno doaimma sáldo ja likviditehtalihkadeamit Norgga Báŋkku loahpparehketdoallokontos. Listema vuolimus oasis bohtet ovdan buot finánssalaš eaiggátoasit ja doaimma geatnegasvuođat leat biddjojuvvon mielde stáhta kapitálarehketdollui.

Boađusrehketdoallu

	Nohta	31.12.2022	31.12.2021
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	216 774 554	204 240 672
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	3 594 000	4 790 244
Vuovdin- ja láigoboađut	1	1 690 518	1 679 570
Submi doaibmaboađut		*222 059 072*	*210 710 486*
Doaibmagolut			
Bálkágolut	2	127 746 027	125 049 010
Geahpádusat eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid	3,4	6 725 123	6 344 551
Eará doaibmagolut	5	95 609 412	76 952 612
Submi doaibmagolut		*230 080 563*	*208 346 173*
Doaibmaboađus		**-8 021 490**	**2 364 313**
Finásaboađut ja finánsagolut			
Finásaboađut	6	6 701	5 572
Finásagolut	6	12 820	18 945
Submi finásaboađut ja finánsagolut		*-6 119*	*-13 373*
Áigodaga doaimmaid boađus		**-8 027 610**	**2 350 940**
Rehkenastimat ja juogadeapmi			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain (nettobušeahtta)	7	-8 027 610	2 350 940
Submi rehkenastimat ja juogadeapmi		*-8 027 610*	*2 350 940*
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	8	379 640 292	374 361 333
Rehkenastimat stahtákassa doarjjahálddašeapmi	8	-379 640 292	-374 361 333
Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas		*0*	*0*

Balánsa

	Nohta	31.12.2022	31.12.2021
OPMODAGAT			
A. Rusttetrođat			
I Eahpeávnnaslaš oamit			
Programmagálvu ja eará sullaslaš rievttit	3	922 985	1 261 587
Submi eahpeávnnaslaš oamit		*922 985*	*1 261 587*
II Bistevaš doallobiergasat			
Viessosajit	4	1 790 000	1 790 000
Visttit ja eará gittaopmodat	4	84 545 208	86 829 038
Gándin viessodávvirat ja reaiddut jna.	4	2 157 094	2 252 874
Fastá viessodávvirat, sierra visti	4	10 269 148	11 546 591
Dihtor bálvvárat, AV-reaiddut, máŋgenmašiidna	4	5 338 362	7 264 331
Submi bistevaš doallobiergasat		*104 099 811*	*109 682 834*
III Ruđalaš rusttetrođat			
Ossosiid ja osiid investeremat	9	7 714 415	7 714 415
Submi ruđalaš rusttetrođat		*7 714 415*	*7 714 415*
Submi rusttetrođat		**112 737 211**	**118 658 836**
B. Johtooamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	10	724 195	814 782
Eará gáibádusat fordringer	11	4 850 871	4 005 655
Submi gáibádusat		*5 575 066*	*4 820 437*
III Báŋkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat			
Báŋkobijut	12	198 919 793	197 773 857
Submi báŋkobijut, reaidoruhta ja sullasaččat		*198 919 793*	*197 773 857*
Submi johtooamit		**204 494 859**	**202 594 293**
Submi opmodagat		**317 232 070**	**321 253 129**

	Nohta	31.12.2022	31.12.2021
STÁHTA KAPITÁLA JA VEALGI			
C. Stáhta kapitála			
II Rehkenastin			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	7	8 509 055	16 536 665
Submi rehkenastin		*8 509 055*	*16 536 665*
III Manjiduvvon sisaboahtofievrrideapmi juolludusain			
Stáhta eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid ruhtadeapmi	3,4	105 022 796	110 944 421
Juolludusat mat eai leat sisaboahtofievrriduvvon	13	6 883 357	4 018 000
Submi manjiduvvon sisaboahtofievrrideapmi juolludusain		*111 906 153*	*114 962 421*
Submi stáhta kapitála		**120 415 208**	**131 499 085**
D. Vealgi			
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		15 134 589	7 547 073
Velggolaš vearrogessosat		5 611 336	5 561 446
Velggolaš almmolaš divadat		949 627	607 014
Sajuštuvvon luopmoruđat		10 364 634	10 339 345
Ožžon ovdagihtii mávssu	14	125 000	70 000
Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon (nettobušeterejuvvon)	15	13 647 248	7 926 458
Eará oanehisáiggi vealgi	16	5 364 581	8 933 400
Submi oanehisáiggevealgi		*51 197 015*	*40 984 737*
Submi vealgi		**51 197 015**	**40 984 737**
Submi doaibmakapitála ja vealgi		**171 612 223**	**172 483 822**
IV Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda			
Vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda stáhtas	8	138 037 602	144 469 554
Vuosttáiváldojuvvon juolludusat doarjagiidda mat eai leat juhkkojuvvon	8	7 582 245	4 299 753
Submi vealgi guoskevaš doarjjahálddašeapmái ja eará sirdimiidda		*145 619 847*	*148 769 307*
Submi stáda kapitála ja vealgi		**317 232 070**	**321 253 129**

Nohtat jahkerehketdollui

Nohta 1 Doaibmaboađut

	31.12.2022	31.12.2021
Juolludusboađut		
Juolludus bajimus departemeanttas	210 665 812	205 253 205
- brutto investeren eahpeávnnaslaš omiide ja bistevaš doallobiergasiidda	-803 498	-7 562 191
+ manjduvvon fievrrideamit várrejuvvon investeremii (geahpádus)	6 725 123	6 344 551
+ sisaboahtu penšungoluid ja joavkodáhkádusa gokčamii (ii máksi)	187 118	205 107
Submi juolludusboahtu	**216 774 554**	**204 240 672**
Doarjja- ja sirdimiid boahtu		
Doarjja eará stáhtalaš doaimmain	445 000	734 000
Eará doarjagat	3 149 000	4 056 244
Submi doarjja- ja sirdimiid boahtu	**3 594 000**	**4 790 244**
Vuovdin- ja láigoboađut		
Diđoštallanboađut	1 573 298	1 506 842
Prošeaktaboađut (vuovdinboađut bálvalusain, divatkeahtes)	0	66 566
Deivvolaš boađut	117 220	106 162
Submi vuovdin- ja láigoboađut	**1 690 518**	**1 679 570**
Submi doaibmaboađut	**222 059 072**	**210 710 486**

Nohta 2 Bálkágolut

	31.12.2022	31.12.2021
Bálkkát - barggit	88 047 062	88 128 167
Bálkkát - ollesáige politihkkárat	7 837 921	6 854 850
Luopmoruđat	11 078 331	10 934 926
Eará dieđihangeatnegas buhtadusat	11 318 211	10 775 626
Bargoaddidivat	2 031 768	1 735 985
Penšuvdnagolut	9 542 804	11 575 279
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat (-)	-3 998 443	-5 951 803
Eará buvttut	1 888 373	995 980
Submi bálkágolut	**127 746 027**	**125 049 010**

* Penšuvnnat fievrriduvvojit gollun boađusrehketdoalus rehketdoallojagi duođalaččat čoggon submi vuođul. Penšunmáksu jahkái 2022 11,6 % bargiin ja 9,8% ollesáigepolitihkkáriin. Penšunmáksu 2021:s lei 12 % bargiin ja 9,9 % ollesáigepolitihkkáriin.

Jahkebarggut:	**145,0**	**146,0**

Jahkebargu 2021:i lei boastut nota 2:s Jahkedieđáhusas 2021 6.oasis.

Nohta 3 Eahpeávnnaslaš oamit

	Prográmmagálvu j.s. vuoigatvuođat	Submi
Háhkangollu 01.01.	2 302 891	2 302 891
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0
Háhkanárvu	2 302 891	2 302 891
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	1 041 304	1 041 304
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	338 602	338 602
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2022	**922 985**	**922 985**
Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki)	5 år / lineara	

Nohta 4 Bistevaš doallobiergasat

	Viessosadji	Visttit ja eara gittaopmodat	Gándin viessodávvirat ja reaiddut jna.	Fastá viessodávvirat , sierra visti	Dihtor bálvvárat, AV-reaiddut, máŋgenmašiidna	Submi
Háhkanárvu 01.01	1 790 000	136 392 697	8 113 614	38 107 871	20 777 599	205 181 780
Jagi háhkanvejolašvuohta	0	0	196 041	0	607 457	803 498
Jagi háhkanhatti eretbidjan	0	0	0	0	-110 654	-110 654
Háhkanárvu	1 790 000	136 392 697	8 309 655	38 107 871	21 274 402	205 874 624
Geahpádusaid akkumuleren 01.01	0	49 563 658	5 860 740	26 561 280	13 513 268	95 498 946
Jahkásaš dábálaš geahpádusat	0	2 283 831	291 821	1 277 443	2 533 426	6 386 521
Jagi eretbidjan čoagganan vuolidemiin	0	0	0	0	-110 654	-110 654
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2022	**1 790 000**	**84 545 208**	**2 157 094**	**10 269 148**	**5 338 362**	**104 099 811**
Háhkanárvu máksinmearri (eallinahki)	Háhkanárvu ii rievdaduvvo	1,667 %	10 %	3-5%	6-33%	
Eallináigi	Geažehis eallinahki	60 år	10 år	dekomponereju vvon	3-10 jagi	

Nohta 5 Eará doaibmagolut

	31.12.2022	31.12.2021
Viessoláigu	13 063 537	12 135 135
ležamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	1 795 487	3 468 825
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	4 280	80 601
Eará golut opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapm	4 341 423	3 539 631
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigoh	4 980 322	5 539 561
Smávit reaidooastimat	890 506	1 602 882
Mašiinnaid, reaidduid jna. divvun ja ortnegisdoalla	272 977	282 952
Konsuleantabálvalusaid oastin	25 624 469	13 251 672
Amas doaimmaid oastin	11 069 656	14 538 259
Mátkkit ja borramuš	23 865 180	11 886 754
Táhpa jed.	29	18 150
Eará doaibmagolut	9 701 547	10 608 190
Submi eará doaibmagolut	**95 609 412**	**76 952 612**

Lassidieđut operationála láigošiehtadusaid birra

Báhcán áigodat	Makkár oapmi					
	Eahpeávnnaslaš oamit	Viessosajit, visttit ja eará gittaopmodat	Mašiinnat ja fievrogaskaoamit	Gándin viessodávvirat ja reaiddut jna	Infrastruktuoamit	Submi
Áigodat gitta 1 jagi		2 139 898				2 139 898
Áigodat 1-5 jagi	2 584 373	1 335 658				3 920 031
Áigodat badjel 5 jagi		8 645 264				8 645 264
Áigodaga fievrriduvvon láigomáksin	**2 584 373**	**12 120 820**	**0**	**0**	**0**	**14 705 193**

Tabealla čájeha čohkkejuvvon goluid láigomáksima rehketdoallojagis.

Nohta 6 Finánsasisaboađut ja -golut

	31.12.2022	31.12.2021
Finánsaboađut		
Reantoboađut	3 822	372
Valutagevinst (agio)	2 879	5 200
Submi finánsaboađut	**6 701**	**5 572**
Finánsagolut		
Reantogolut	12 238	16 859
Valutatap (disagio)	582	2 086
Submi finánsagolut	**12 820**	**18 945**

Nohta 7 Rehkenastin juolludusruhtaduvvon doaimmain

	31.12.2022	31.12.2021	Erohus
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	794 640	8 822 250	8 027 610
Ruđalaš rusttetruđat	7 714 415	7 714 415	0
Submi rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimn	**8 509 055**	**16 536 665**	**8 027 610**

Lidnema jahkásaš divvumat (kongrueansaerohus)	
Lidnema rievdadeamit juolludusruhtaduvvon doaimma balánsas	-8 027 610
Lidnen juolludusruhtaduvvon doaimma boađusrehketdoallu	**-8 027 610**

Nohta 8 Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas

Juolluduvvon doarjjagat	31.12.2022	31.12.2021
Doarjagat gielddaide	120 251 416	86 899 797
Doarjagat fylkkagielddaide	4 450 400	10 886 000
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	170 431 887	196 792 817
Doarjagat állodoaluide	18 900 346	18 435 439
Stipeanda	7 044 700	7 191 500
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	45 857 728	53 289 301
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	6 158 863	4 036 106
Doarjagat olgoriikii	113 000	115 000
Submi juolluduvvon doarjjagat	**373 208 340**	**377 645 960**

Máksojuvvon doarjagat earáide	
Doarjagat ja gessojuvvon ruovttoluotta doarjagiid submi	373 208 340
Doarjja vealggi rievdamat	6 431 952
Maskojuvvon doarjagat earáide 2022:s	**379 640 292**

Vealgi doarjjahálddašeami oktavuođas	31.12.2022	31.12.2021	Erohus
Lágideaddjivealgi ealáhus	21 966 031	22 428 378	462 347
Lágideaddjivealgi kultuvra	12 335 108	13 712 446	1 377 338
Lágideaddjivealgi oahpahus	66 118 014	69 120 072	3 002 058
Lágideaddjivealgi giella	9 375 750	9 679 050	303 300
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	723 000	1 961 500	1 238 500
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	17 326 807	16 676 108	-650 699
Vealgi eará doarjjaoažžut	10 192 892	10 892 000	699 108
Submi vealgi doajjahálddašami oktavuođas	**138 037 602**	**144 469 554**	**6 431 952**

Vealgi mii guoská doarjjahálddašeapmái ii sáhte iešguđetlágan sivaid dihte sirrejuvvot seamma ládje go tabeallas "Juolluduvvon doarjagat".

Juolludusat mat eai leat juogaduvvon	
2021 dienas – olgguldas ruđat - RA`s doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin	4 299 753
Riikkaantikvára (RA) -Doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin	3 300 000
Riikkaantikvára (RA) - Doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin ja fanassuodjal	1 250 000
Riikkaantikvára (RA) - Eaktodáhtolašvuođa jahki 2022	170 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD)- speallanruđat	1 500 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD) - Koronadoarjja sámi museaide ja lávdeinstitušuv	1 000 000
Kultur- ja dásseárvodepartemeanta (KUD) - Speallanruđat kulturulbmiliidda – Bååstede proš	1 000 000
Juolluduvvon doarjja namuhuvvon poasttain 2022:	
Juolluduvvon RA - Doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin	-2 437 508
Juolluduvvon KUD - speallanruđat	-1 500 000
Juolluduvvon KUD - Koronadoarjja sámi museaide ja lávdeinstitušuvnnaide	-1 000 000
Submi doarjjajuolludusat mat eai lea juogaduvvon	**7 582 245**

Nohta 9 Ossosiid ja osiid investeren

	Fitnodatkan-tuvra	Vuođđudan-beaivi	Osso-siid lohku	Eaigg át-oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boađus	Balánsii fievrrid. EK finodagas 31.12.2021	Balánsii fievrrid. árvu kap. Rehket-doallu	Balánsii fievrrid. árvu doaibm. Rehket-doalus
Beaivvaš Sámi Našunalteahter AS	Kautokeino	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	2 741 402	8 090 460	40 000	1 680 000
Senter for Nordlige Folk AS	Kåfjord	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	170 940	17 781 340	1 308 000	4 819 200
Åarjelhsaemien Teatere AS	Mo i Rana	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	246 239	4 319 321	55 000	654 897
Samisk Hus Oslo AS	Oslo	10.12.2013	392	49,0 %	49,0 %	-41 990	42 951	39 200	145 418
Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	Kautokeino	07.04.2014	90	47,4 %	47,4 %	104 986	455 318	90 000	76 650
Vardobáiki	Evenes	20.03.2015	600	48,3 %	48,3 %	535 485	8 153 302	150 000	338 251
Fievrriduvvon árvu balánsii 31.12.2022									**7 714 415**

Nohta 10 Oastigáibádusat

	31.12.2022	31.12.2021
Oastigáibádusaid árvu	724 195	814 782
Submi oastigáibádusat	**724 195**	**814 782**

Nohta 11 Eará gáibádusat

	31.12.2022	31.12.2021
Ovddalgihtii máksojuvvon bálká	0	1 000
Loatna bargiide	92 500	48 500
Ovddalgihtii máksojuvvon láigu	2 416 336	2 718 734
Ovddalgihtii máksojuvvon golut	530 353	257 292
Eará gáibádusat	1 811 683	980 129
Submi eará gáibádusat	**4 850 871**	**4 005 655**

Sámediggi lea ovdagihtii máksán viessoláiggu iešguđet láigoheddjiide 2022 juovlamánu. Dasa lassin leat oktasašgolut ja doaibmagolut ovddalgihtiimákson iešguđet láigoheddjiide poastta vuolde eará ovddalgihtiimákson golut. Eará gáibádusaid sivva leat NAV gáibádusat ja gáibádusat Riikaantikvárii ja Regionála dutkanfoanddaide.

Nohta 12 Báŋkobijut, reaidaruhta ja sullasaččat

	31.12.2022	31.12.2021
Bijut stáhta konsernkontoi	198 919 793	197 773 857
Submi báŋkobijut ja reaidoruhta	**198 919 793**	**197 773 857**

Nohta 13 Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon boahtun

	31.12.2022	31.12.2021	Erohus
Juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon boahtun			
Sajusteapmi 2020- Ođđa dulkon- ja čoahkkinstivrenrusttegat	0	1 000 000	1 000 000
Sajusteampi 2020/21 - Rámmašiehtadusat oahpponeavvobuvttadeaddjiiduin	1 835 000	2 268 000	433 000
2021 dienas – Sámedikki dásseárvodieđáhusa čuovvuleapmi	500 000	750 000	250 000
Várrejupmi 2021 - Oahpodirektoráhta - eastadit givssideami	1 000 000	0	-1 000 000
Várrejupmi 2022 - Árvvostallan Doarjja girjjálašvuođa ovddideapmái ja ovdánahttimii	77 225	0	-77 225
Várrejupmi 2022 - Vejolašvuođaoahppu Dáiddadállui	500 000	0	-500 000
Várrejupmi 2022 - Máhtovuođđu suodjalanguovlluid/ álbmotmehciid hálddašeapmái	214 132	0	-214 132
Várrejupmi 2022 - Mohtorjohtolaga geahččaleapmi meahcis	459 000	0	-459 000
Várrejupmi 2022 - Gievrras giellamodeallaid bagadeapmi/gelbbolašvuohta mánáidgárdd	750 000	0	-750 000
Várrejupmi 2022 - Sámediggi Norggas - Giellagáldu doarjagiid badjelbáza 2022	548 000	0	-548 000
Submi juolludusat fágadepartemeanttain mat eai leat fievrriduvvon boahtun (vealgi)	5 883 357	4 018 000	-1 865 357
Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon boahtun eará departemeanttain			
Dálkkádat ja birasdeparttemeanta - Árbevirolaš sámi luossabivdu Deanus	1 000 000	0	-1 000 000
Juolludusat mat eai leat fievrriduvvon boahtun eará departemeanttain (vealgi)	1 000 000	0	-1 000 000
Submi juolluduat mai eat leat fievrriduvvon	**6 883 357**	**4 018 000**	**-2 865 357**

Nohta 14 ožžon ovdagihtii mávssu

	31.12.2022	31.12.2021
Romssa ja Finnmárkku fylkkamánni - báikediđoštallan	125 000	70 000
Submi, ožžon ovdagihtii máksima (vealgi)	**125 000**	**70 000**

Nohta 15 Doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun

	31.12.2022	31.12.2021	Erohus
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun (vealgi)			
Oahppodirektoráhta – givssideami eastadanbargu	0	1 000 000	1 000 000
Justiisa- ja gearggusvuođadepartemeanta - veahkaváldi lagaš oktavuođain	1 200 000	1 200 000	0
Riikkaantikvára - "fredete bygninger og anlegg i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap"	637 000	1 000 000	363 000
Juolludus Riikaantikváras - "Registering av samiske bygninger - forvaltning 2020"	1 000 000	1 000 000	0
Juolludus Riikaantikváras - "Kompetansemodell kommune 2020"	200 000	200 000	0
Juolludus Ruoŧa Sámedikkis - Giellagáldu	7 209 458	2 596 458	-4 613 000
Juolludus Riikaantikváras - KULA	70 000	70 000	0
Riikkaantikvára – Kulturmuitobargu suohkaniin – KIK	869 000	300 000	-569 000
Kultur- ja dásseárvudepartemeantta – Arctic Arts Summit:a norgga oasi promoteremii doarjja	1 032 000	400 000	-632 000
Walt Disney – sámi veršuvdna Jikŋon 2	164 606	160 000	-4 606
Juolludus Suoma Sámedikkis - Giellagáldu	1 265 184	0	-1 265 184
Juolludusat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun (vealgi)	**13 647 248**	**7 926 458**	**-5 720 790**

Nohta 16 Oanehisáiggi vealgi

	31.12.2022	31.12.2021
Velggolaš čoggon bálkágolut	4 086 829	4 080 500
Eará oanehisáiggi vealgi	473 998	152 839
Čoggon golut	803 754	4 700 061
Submi eara oanehisáiggi vealgi	**5 364 581**	**8 933 400**

Reaidaruhtabardin njuolgga vuogi mielde

	31.12.2022
Reaidaruhtajohtu jođiheami doaimmain	
Sisamáksimat	
juolludusaid sisamáksimat	213 695 661
sisamáksimat doarjagiin ja sirdimiin	10 005 184
sisamáksimat gálvo- ja bálvalusvuovdimiin	1 636 041
eara sisamáksimat	141 281
Sisamáksimiid submi	225 478 167
Olggosmáksimat	
olggosmáksimat gálvo- ja bálvalusoasitimiid ovddas	-89 513 191
bálká- ja sosiála goluid olggosmáksimat	-86 671 000
vearuid ja almmolaš goluid olggosmáksimat	-33 876 403
eará olggosmáksimat	-7 036 187
Olggosmáksimiid submi	-217 096 781
Netto reaidaruhtajohtu jođiheami doaimmain	**8 381 386**
Reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	
olggosmáksimat eahpeávnnaslaš omiid ja bistevaš doallobiergasiid vuodima oktavuođ	-803 498
Netto reaidaruhtajohtu investerendoaimmain	**-803 498**
Reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuođas	
Máksimat stáhtakássas doarjagii earáide	373 208 340
doarjagiid ja sirdimiid olggosmáksimat earáide	-379 640 292
Netto reaidaruhtajohtu sirdimiid oktavuođas	**-6 431 952**
Netto rievdadus reaidoruđain ja reaidoruhtaekvivaleanttain	1 145 936
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid rádju áigodaga álggus	197 773 857
Reaidoruđa ja reaidoruhtaekvivaleanttaid rádju áigodaga loahpas	**198 919 793**

	31.12.2022
Buohtastahttin	
Lidnen juolludusruhtaduvvon doaibma	-8 027 610
dábálaš geahpádusat	6 725 123
Biddjojumit maŋiduvvon sisaboađuide (háhkamat rusttegat)	-803 498
reivadus sáhta finansieremis eahpeávnnalaš gaskaomiin ja bistevaš doallobiergasat	-5 921 625
rievadus juolludusat mat eai lat fievrriduvvon boahtun	2 865 357
rievdadus oastigábádusat	90 587
rievdadus lágideaddjivealgi	7 587 517
rievadus doarjagat ja sirdimat mat eai lat fievrriduvvon boahtun	5 720 790
poastat klassifiserejuvvon investeren- ja finánsadoaibman	803 498
poastat klassifiserejuvvon reaidaruhtajohtun čadnon sirdimiidda	6 431 952
rievdadus doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriduvvon boahtun	-3 149 460
rievdadus eara áigeráddjenpoasttain	-3 941 245
Netto reaidaruhtajohtu doaimmain	**8 381 386**

Juolludanraporteren

Juolludanraporteremis oidnojit dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvojit daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maidda Sámedikkis lea fápmudus hálddašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuođat mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttalii/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu likviditehtaraporttas. Likviditehtaraporttas oidnojit doaimma sáldo ja likviditehtalihkadusat ruhtačilgehuskontos Norgga Báŋkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuođaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema bardin

Golloposta	Kapihttala namma	Poasta	Poastateaksta	Juolludus buohkanassii
226	Máhttodepartemeanta	21	Juolludus buvttadeapmai sámi digitála oahpponeavvuin	15 000 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summit:a Norgga oasi prosjekteremii doarjja	500 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	72	Arctic Arts Summit:a Norgga oasi prosjekteremii doarjja	1 000 000
325	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	77	Koronadoarjja sámi museaide ja lávdeinstitušuvnnaide	1 000 000
328	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	78	Doarjja sámi-duiska ovttasbargoprošektii	2 040 000
560	Sámediggi	50	Samediggi	560 644 001
1400	Riikaantikvára	76	Doarjja eaktodáhtolašvuođa jahkái 2022	170 000
1429	Riikaantikvára	60	Kulttormuitobargu suohkaniiguin -KIK	732 000
1429	Riikaantikvára	70	Bevaringsprgrammet fo rutvalgte arkeologiske kulturminner (BARK)	200 000
1429	Riikaantikvára	71	Doarjja ráfáiduvvon kulturmuittuide priváhta eaiggádiin og kulturmiljø og kulturlanskap	3 300 000
1429	Riikaantikvára	71	Ráfáidahttojuvvon visttiid suodjaleapmi priváhta oamastusas	750 000
1429	Riikaantikvára	74	Doarjja fanassuodjaleapmái	500 000
-	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	-	Speallanruđat kulturulbmilii - Bååstede prošeakta	1 000 000
-	Kultur- ja dásseárvodepartemeanta	-	Speallanruđat sámi valáštallamii 2021	1 500 000
-	Dálkkádat- ja birasdepartemeanta	-	Doarjja árbevirolaš deanu luosabivddu máhtu fievrridit viidáset	1 000 000
Gollopoastta submi				**589 336 001**

Rájut dieđihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Rehketdoallu 2022
Sisasaldo Norgga Báŋkku loahpparehketdoallokonotos	12	197 773 857
Rievdadusat áigodagas		1 145 936
Submi olggos saldos Norgga Báŋkku koahpparehketdoalus	**12**	**198 919 793**

Ruhtarájut dieđihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2022	2021	Rievdadus
1961	Rádjoruđat konto(in) Norges Bank:as	12	198 919 793	197 773 857	1 145 936
1350	Beaivvaš Sámi Našunalateahter AS	9	40 000	40 000	0
1350	Senter for Nordlige Folk AS Davvi álbmogiid guovddáš OS	9	1 308 000	1 308 000	0
1350	Åarjelhsaemien Teatere AS	9	55 000	55 000	0
1350	Sámi Viessu Oslo as	9	39 200	39 200	0
1350	Internašunála Sámi Filbmainstituhtta AS	9	90 000	90 000	0
1350	Vardobáiki	9	150 000	150 000	0